

SUOMI-KOULUJEN TUKI RY

SUOMI-KOULUN OPETTAJAN OPAS

– TIETOA, VINKKEJÄ JA
IDEOITA OPETUKSEN TUEKSI

Päivi Kauppila (toim.): *Suomi-koulun opettajan opas – tietoa, vinkkejä ja ideoita opetuksen tueksi*

© 2023 Tekijät ja Suomi-koulujen tuki ry.

Taitto: Jenni Fabritius, Laatusana Oy
Toimitus: Virpi Ihlberg

Kustantaja: Suomi-koulujen tuki ry, Helsinki, Suomi

ISBN: 978-952-7446-19-5

Sisällys

1 JOHDANTO	7
<i>Päivi Kauppila</i>	
1.1 Mikä Suomi-koulu on?	7
<i>Päivi Kauppila ja Leila Imppola</i>	
1.2 Opetussuunnitelmasuositus ja sen käyttö opetuksessa	9
<i>Marja Saarilahti</i>	
1.3 Opettajan voimavarat ja työssä jaksaminen	10
<i>Päivi Kauppila ja Anne Litmanen</i>	
2 KAKSI KIELTÄ – YKSI MIELI	14
<i>Pia Rämä-Ory ja Leila Imppola</i>	
2.1 Äidinkielet	14
2.2 Monikielisten lasten ja nuorten kielenkehitys	16
2.2.1 Varhainen kielenkehitys	16
2.2.2 Kielenkehitys kouluiässä	17
2.3 Vanhempien keskeisiä kysymyksiä kaksikielisyydestä	18
3 KIELIKASVATUS JA KIELITIETOINEN OPETUS SUOMI-KOULUSSA	24
<i>Sari Kiddle ja Leila Imppola</i>	
3.1 Monilukutaito osana Suomi-kouluopetusta	30
<i>Marja Saarilahti ja Päivi Kauppila</i>	
3.2 Lukemaan oppiminen ja opettaminen suomeksi	31
<i>Iitu Vuokila</i>	
3.3 Kirjallisuus osana Suomi-koulun opetusta	34
<i>Sari Kiddle</i>	
3.4 Lukupiiritehtäviä	41
<i>Iitu Vuokila</i>	
3.4.1 Mauri Kunnas: <i>Koirien Kalevala</i>	41

3.4.2 Aino Havukainen ja Sami Toivonen: <i>Tatun ja Patun päivitetty Suomi</i>	46
4 ARVIOINTI	55
<i>Leila Imppola, Riika Östberg ja Iitu Vuokila</i>	
4.1 Suomi-koulussa tarvitaan myös arviointia ja palautetta	55
4.1.1 Arviointitaulukko	56
4.1.2 Arviointilauseet	57
4.2 Itsearviointi	59
5 SUOMI-KOULUT OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ	60
<i>Leila Imppola</i>	
5.1 Ryhmytyminen	61
<i>Riika Östberg</i>	
5.2 Yleistä ryhmän hallinnasta	64
<i>Sari Kiddle, Anne Litmanen ja Päivi Kauppila</i>	
5.2.1 Tunnetaidot osana ryhmän hallintaa ja Suomi-kouluopetusta	65
5.2.2 Tunnetaitoharjoituksia	67
5.3 Digitaaliset oppimisympäristöt ja hybridiratkaisut	67
<i>Marja Saarilahti</i>	
5.4 Etäopetus Suomi-koulussa	69
<i>Päivi Kauppila, Leila Imppola ja Anne Litmanen</i>	
5.5 Työvälineitä alle kouluikäisten etäopetukseen	71
<i>Anne Litmanen</i>	
5.6 Yläkouluikäisten ja lukiolaisten lähi- ja etäopetus	74
<i>Leila Imppola</i>	
5.6.1 Ideoita yläkoulu- ja lukioikäisten projekteiksi	75
5.6.2 Yläkoulu- ja lukioikäisten etäopetuksen erikoispiirteitä	77
5.7 Suomi-koululaiset oppivat ulkona	78
<i>Liisa Hoffmann</i>	
5.7.1 Miksi ulkona?	78

5.7.2 Paikan valinta ja varustelu	78
5.7.3 Mitä ulkona voi tehdä?	80
5.7.4 Ympäristönä metsä	82
5.7.5 Ympäristönä kaupunki	82
5.7.6 Tekemistä missä tahansa ulkona	83
6 OPITAAN LEIKKIEN JA TOIMIEN <i>Päivi Kauppila ja Riika Östberg</i>	85
6.1 Toimintavinkkejä ja esimerkkejä	85
6.2 Tuntisuunnitelmaesimerkkejä <i>Sari Kiddle, Päivi Kauppila ja Liisa Hoffmann</i>	92
6.2.1 Esimerkkipohja tunnin suunnitteluun	92
6.2.2 Etäleivonta	93
6.2.3 Museoretki taidenäyttelyyn	96
6.2.4 Oppitunti puistossa, pääaiheena puu	100
7 KIELI TUKEE KULTTUURIA JA KULTTUURI KIELTÄ	103
7.1 Suomalainen ruokakulttuuri <i>Sari Kiddle ja Päivi Kauppila</i>	103
7.1.1 Linkkivinkkejä oman suunnittelun tueksi ja opetuskäyttöön	104
7.1.2 Suomalaisten juhlaruokien vuosikello	105
7.1.3 Ruuanlaitto ja leipominen Suomi-koulussa	107
7.2 Draaman käyttö opetuksessa <i>Sari Kiddle</i>	115
7.3 Musiikin käyttö kielen oppimisen tukena <i>Hanna-Mari Saari</i>	119
7.3.1 Varhaiskasvatusikäisten musiikkikasvatus	121
7.3.2 Alakouluikäisten musiikkikasvatus ja kanteleen käyttö	124
7.3.3 Yläkouluikäisten musiikkikasvatus	131

7.4 Taiteen ja askartelun hyödyntäminen osana opetusta <i>Anne Litmanen</i>	134
7.4.1 Maalaus	136
7.4.2 Vahaliidut, värikynät ja liidut	144
7.4.3 Muovailu	147
7.4.4 Askartelu luonnon- ja kierrätysmateriaaleista	150
7.4.5 Paperi- ja kartonkiaskartelu	151
7.4.6 Suomalainen taide	152
7.4.7 Suomalainen arkkitehtuuri ja muotoilu	156
7.4.8 Muita linkkejä askartelu- ja taidetunneille	157
8 KUN SUUNNITELMAT MENEVÄT UUSIKSI <i>Päivi Kauppila</i>	158
LOPPUSANAT	160
LÄHTEET JA LISÄLUKEMISTA	161
LIITTEET	165
1. Uuden opettajan ja sijaisen ABC	165
2. Itsearviointilomake 1	172
3. Itsearviointilomake 2	173
4. Todistusmalli	174
5. Vapaamuotoinen arviointilomake	175
6. Mestarilukijan kunniakirja	176
7. Esimerkkipohja tunnin suunnitteluun	177
TEKIJÄT	178

1 Johdanto

Tervetuloa lukemaan opettajan opasta! Teet tärkeää työtä Suomi-koulun opettajana, ja on hienoa, että haluat saada lisää tietoa tästä oppaasta. Oppaan tarkoituksena on auttaa ja tukea niin uusien kuin jo pidemmänkin aikaa Suomi-kouluissa työskennelleiden opettajien työtä esittelemällä erilaisia toimintaympäristöjä, antamalla tietoa ja vinkkejä oman työn kehittämiseen sekä nostamalla esiin työhön liittyviä haasteita ja niiden ratkaisuja. Oppaassa esitellään opetussuunnitelmasuosituksen pohjalta laadittuja tuntisuunnitelma-esimerkkejä moninaisten aiheiden käsittelyyn niin lähi- kuin etäopetuksessakin. Lisäksi mukana on kolmelle eri taitotasolle eriytettyjä harjoituksia ja erilaisia vinkkejä ja menetelmiä oppilaiden arviointiin. Oppaan liitteenä oleva *Uuden opettajan ja sijaisen ABC* on tarkoitettu uusien opettajien ja sijaisten perehdyttämisen apuvälineeksi.

Opas on koottu helppoon ja käyttäjäystävälliseen muotoon, jossa jokaisen otsikon alla on sekä tietoa että käytännönläheisiä toimintavinkkejä. Samasta yhteydestä löydät myös linkit asiaa muualla käsitteleviin sivustoihin tai toisiin oppaisiin. Jos linkki ei toimi, kokeile hakua tai VPN-yhteyttä.

1.1 Mikä Suomi-koulu on?

Suomi-kouluilla tarkoitetaan Suomen ulkopuolella toimivia, yleensä yhdistyspohjaisia niin sanottuja kolmannen sektorin järjestämiä kielikouluja, joissa ulkosuomalaislapsille ja -nuorille tarjotaan täydentävää suomen tai ruotsin kielen opetusta ja perehdytetään heitä suomalaiseen kulttuuriin. Täydentävällä opetuksella tarkoitetaan varsinaisen kouluopetuksen lisäksi annettavaa opetusta. Käytämme jatkossa Suomi-koulun opetukseen osallistuvista lapsista ja nuorista sanaa *oppija*. Käytämme *oppija*-sanaa erityisesti, kun lapsia ja nuoria ei ole tarpeen erotella eri ikäryhmiin.

Suomi-koulujen toiminta on Suomen opetusviranomaisten tukemaa, ja koulujen käytössä on Suomen virallisen koulujärjestelmän opetussuunnitelmaa myötäilevä opetussuunnitelmasuositus. Opetusministeriön aloitteesta vuonna 2006 perustettu Suomi-koulujen tuki ry tarjoaa pedagogista tukea muun muassa oppimateriaaleihin ja opettajien koulutukseen.

Enemmistö Suomi-koulujen oppilaista on ulkomailla vakituisesti asuvia kaksikielisiä tai monikielisiä lapsia ja nuoria. Osa heistä puhuu äidinkielenään pelkästään suomea. Lukuvuonna 2025–2026 avustuksen piirissä olevia Suomi-kouluja toimii 27 maassa ja kouluja on yhteensä 110. Näissä kouluissa on oppilaina yhteensä 3675 3–18-vuotiasta lasta ja nuorta. Lisäksi joissain kouluissa voi olla aikuisopiskelija- ja tenavaryhmiä. Maailmalla olevien Suomi-koulujen koko vaihtelee pienistä muutaman kymmenen oppilaan kouluista yli sadan oppilaan kouluihin. Eniten on alle 40 oppilaan kouluja.

Suomi-kouluun voidaan ottaa oppilaisiksi lapsia ja nuoria, joilla on olemassa oleva suhde Suomeen tai suomalaisiin ja jotka ovat halukkaita oppimaan suomen kieltä ja suomalaista kulttuuria. Suomen kielen lisäksi keskeinen käsite tässä oppaassa on kulttuuri, joka käsitetään laajasti. Kieli ja kulttuuri ovat kiinteästi toisiinsa limittyneitä inhimillisen toiminnan alueita. Tässä oppaassa kulttuuri ymmärretään tavaksi elää, ja niin sanottu korkeakulttuuri on pieni osa kulttuurista kokonaisuutta. Kulttuuriin ajatellaan kuuluvan arvot, uskomukset, toimintatavat ja traditiot, jotka jaetaan toisten kanssa. Kulttuuri on siis kollektiivinen ja opittu. Kulttuurit ovat luonteeltaan dynaamisia, jatkuvasti muuttuvia arvoja ja perinteitä sekä sosiaalisia ja poliittisia yhdistelmiä erilaisista tavoista elää.

Suomi-koulussa käsitellään suomalaista kulttuuria, joka sekään ei ole pysyvä tai kaikkien suomalaisten jakama. Suomalainen kulttuuri on monimuotoinen ja muuttuva, ja siihen sisältyy monia alakulttuureita. Kuitenkaan suomalaisiksi määritellyt ilmiöt eivät poikkea toisistaan mielivaltaisesti, vaan jokainen suomalaiseksi itsensä tunteva jakaa joitakin suomalaisiksi määrittelemiään ilmiöitä toisen suomalaisen kanssa: asioita ei tarvitse selittää tai perustella toiselle. Suomi-koulun opetuksessa otetaan huomioon suomalaisen kulttuurin muutos unohtamatta kuitenkaan perinteitä.

Suomalaiseksi käsittämämme kulttuuri on muotoutunut aikojen kuluessa erilaisista aineksista, mutta se on saanut tunnustuksellisia vaikutteita kristinuskosta, erityisesti evankelisluterilaisuudesta. Monet suomalaiset juhlaperinteet – esimerkiksi tontut tai vuotuisjuhlien ajankohdat – ovat esikristillistä perua, mutta ne ovat saaneet kristinuskosta uudenlaista sisältöä. Suomi-koulun opetukseen osallistuvien perheiden maailmankatsomukselliset käsitykset ja elämäntattomukset voivat poiketa kristillisistä käsityksistä. Ne voivat olla sekulaarisia, kuten humanistiset tai ekologiset katsomukset, tai uskonnottomia, kuten ateismi. Tämä tulee huomioida opetuksessa. Tästä huolimatta Suomi-koulun opetukseen kuuluvat myös ne kulttuurin osa-alueet, joissa on uskonnollisia piirteitä. Opetuksessa on tärkeää huomioida, että niitä ei esitetä ainoina totuuksina – voit muotoilla asian esimerkiksi sanomalla ”Kristityt uskovat, että...”. Samoin on suotavaa tutustua mahdollisuuksien mukaan perheiden erilaisiin katsomuksiin avoimesti ja kunnioittavasti.

Suomi-koulut vaihtelevat harvakseltaan kokoontuvista kerhomaisista yhteisöistä säännöllisesti kerran viikossa – yleensä kahden tunnin ajan – opetusta tarjoaviin kielikouluihin. Opetussuunnitelmasuositus ei sido koulujen toimintaa, ja jokainen koulu voi järjestää opetuksensa toimintansa tarpeita vastaavasti. Yleensä oppilaat on jaettu useisiin eri ryhmiin iän tai kielitaidon mukaan, mutta pienimmissä kouluissa tämä ei ole vähäisen oppilasmäärän vuoksi aina mahdollista. Joissakin Suomi-kouluissa tehdään yhteistyötä etäkoulu Kulkurin kanssa. Lisäksi on oppilasryhmiä, jotka suorittavat esimerkiksi kansainvälisessä koulussa suomen kielen IB-tutkintoa tai valmistautuvat yleisen kielitutkinnon (YKI) kokeeseen. Useimmiten oppilaat saavat lukuvuosittain todistuksen kielitaitonsa edistymisestä, ja maan käytännön mukaan tämä arvosana tai maininta osallistumisesta oman äidinkielen opetukseen on mahdollista liittää oppilaan varsinaisen koulun todistukseen.

Suomi-koulujen toimintaa rahoitetaan koulujen keräämien lukuvuosimaksujen, lahjoitusten ja koulujen itsenäisesti tekemän varainhankinnan avulla. Joissakin maissa, kuten Sveitsissä tai Kanadassa, Suomi-koulut voivat saada rahallista tukea sijaintimaan kouluviranomaisilta.

Näiden lisäksi Suomi-koulut voivat saada Suomesta toimintansa tueksi Suomi-kouluavustusta. Suomi-Seura ry jakaa avustukset Suomi-kouluille Opetushallituksen vuosittain myöntämästä määrärahasta. Suomi-kouluavustus myönnetään kerran vuodessa, lukuvuodeksi kerrallaan. Suomi-koulu ei voi kattaa kaikkia kulujaan Suomi-kouluavustuksella, vaan koululla tulee olla myös omaa varainhankintaa. Avustukseen oikeutettu Suomi-koulu on vapaa-ajalla toimiva, täydentävää suomen kielen ja kulttuurin opetusta antava kielikoulu, jossa on vähintään kuusi 0-18 -vuotiasta oppilasta, vähintään kolmesta eri perheestä. Mukaan oppilasmäärään voi laskea oppilaan, joka on lukuvuoden alkaessa 18-vuotias. Tarkemmat avustuksen myöntökriteerit ja hakuohjeet löytyvät Suomi-Seuran kotisivuilta:

[Suomi-kouluavustus - Suomi-Seura](#)

Vanhimmat säännöllistä opetusta antaneet suomen kielen koulut perustettiin siirtolaisuuden myötä Yhdysvaltoihin ja Kanadaan jo 1950–60-luvuilla. Tämän jälkeen 1970-luvulla Suomi-koulutoiminta alkoi nopeasti yleistyä muuallakin. 1970-luvulta lähtien Suomen valtio on tukenut taloudellisesti Suomi-kouluja. Euroopan ensimmäinen Suomi-koulu, Lontoon lauantaikoulu, perustettiin vuonna 1972. Tämän jälkeen perustettiin lukuisia Suomi-kouluja Iso-Britanniaan ja Saksaan sekä Ranskaan Pariisiin keskiviikkokoulu. Monet näistä kouluista toimivat yhä.

1.2 Opetussuunnitelmasuositus ja sen käyttö opetuksessa

Opetushallitus on julkaissut vuonna 2015 opetussuunnitelmasuosituksen Suomi-kouluille. Suosituksen tarkoituksena on tukea Suomi-kouluja opetuksen tavoitteiden asettamisessa, sisältöjen valinnassa ja oppilaiden arvioinnissa. Suomi-kouluja kannustetaan laatimaan suosituksen pohjalta omat koulukohdaiset opetussuunnitelmansa, joissa otetaan huomioon paikalliset olosuhteet ja erityispiirteet. Koulun omassa opetussuunnitelmassa kuvataan toimintaperiaatteet ja käytänteet, joilla pyritään täyttämään Suomi-koulujen perustehtävää eli tukemaan ja vahvistamaan ulkomailla asuvien lasten ja nuorten suomen kielen taitoa ja lisäämään heidän suomalaisen kulttuurin tuntemustaan.

Koulun omassa opetussuunnitelmassa tuodaan esiin

- opetuksen tehtävä ja arvoperusta
- kasvatuksen ja opetuksen tavoitteet
- toimintaympäristö ja paikalliset olosuhteet
- opetusjärjestelyt
- yhteistyö kotien ja muiden tahojen kanssa
- oppimisen ohjaamisen keinoja
- oppimiskokonaisuuksien tavoitteet ja keskeiset sisällöt
- oppimisen ja osaamisen arviointi
- palautteen antaminen.

Koulun opetussuunnitelmaan voidaan sisällyttää myös opetuksen ja muun toiminnan arviointia.

Suomi-koulut toimivat hyvin erilaisissa ympäristöissä, ja niiden oppilaat perheineen muodostavat monivivahteisen asiakaskunnan. Koulukohtaisilla suunnitelmilla turvataan parhaiten tarkoituksenmukaisen opetuksen järjestäminen eri-ikäisille ja kielitaustaltaan erilaisille oppijoille. Toimivan ja lasten etua parhaiten turvaavan opetussuunnitelman pitäisi syntyä yhteistyössä opetuksen järjestäjän, opettajien, oppilaiden ja vanhempien tai muiden huoltajien kanssa. Näin pystytään ottamaan huomioon kaikkien osapuolien toiveita ja tarpeita. Jo ennen virallista opetussuunnitelmasuosittelusta monissa kouluissa on ollut käytössä oma opetussuunnitelma, jota on päivitetty ja täydennetty tarpeen ja tilanteen mukaan. Opetussuunnitelma ohjaa myös koulun vuosi- tai toimintasuunnitelman laadintaa ja toteuttamista. Suomi-koulujen tuki ry:n nettisivuilla on lista toimivista Suomi-kouluista, ja osa kouluista on julkaissut opetussuunnitelmansa myös verkossa.

Opetussuunnitelmasuosittelussa on annettu konkreettisia ohjeita opetuksen järjestämiseen sekä oppilaan tukemiseen ja ohjaukseen. Lisäksi on määritelty opetuksen tavoitteita ja keskeisiä aiheita eri-ikäisille oppijoille erilaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamiseen. Tämän oppaan luvussa 5 on konkreettisia esimerkkejä eri aihealueista ja teemoista.

Suomi-koulussa oppija nähdään aktiivisena toimijana, joka oppii vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Aiemmin omaksuttu antaa pohjaa uuden oppimiselle, ja oppijaa tuetaan liittämään uudet asiat ja käsitteet aiemmin opittuun sekä aikaisempiin käsityksiinsä ja kokemuksiinsa. Myös oppijan kielitietoisuutta ja kulttuurisen identiteetin monikerroksisuutta pyritään vahvistamaan. Vanhempien rooli lapsen monikielisyyskasvatuksessa on ensiarvoisen tärkeä, joten Suomi-kouluissa tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään antamalla esimerkkejä ja toimintavihjeitä kielten oppimisen helpottamiseen. Esimerkiksi PEaCH-projektissa (<https://bilingualfamily.org/materials/guide-for-parents/>) on tuotettu kaksi- ja monikie-lisyyttä tukevaa materiaalia vanhempien käyttöön. Myös jotkut ammattikor-keakoulut (esim. Lähteenmäki, 2022), Niilo Mäki Instituutti (2022) ja yliopistot ovat julkaisseet oppaita, joissa ohjataan vanhempia monikielisen lapsen tuke-misessa.

Suomi-koulun ja etäkoulu Kulkurin yhteistyönä on joissakin Suomi-kouluissa suoritettu pääasiassa suomen kielen ja kirjallisuuden opintoja suomalaisen perusopetuksen opetussuunnitelman mukaan. Kulkurin oppimateriaalit ovat nykyään suureksi osaksi digikirjoja, ja opiskelu edellyttää, että oppijalla on tukihenkilö – vanhempi tai esimerkiksi Suomi-koulun opettaja – joka perehtyy yhdessä hänen kanssaan joko yksittäisiin kursseihin tai koko vuosiluokan oppimäärään. Esimerkiksi suomi toisena kielenä -materiaalit voivat sopia hyvin suomikoululaisen käyttöön, jos lapsen koulukielenä on jokin muu kieli kuin suomi.

1.3 Opettajan voimavarat ja työssä jaksaminen

Monille meistä Suomi-koulussa opettaminen on sydämen asia. Rakkaus omaa kieltä ja kulttuuria kohtaan ja niiden välittäminen eteenpäin koetaan tärkeiksi, ja siksi monet ulkomailla tilapäisesti tai pysyvästi asuvat ulkosuomalaiset ryhty-vät Suomi-koulun opettajiksi. Joskus opettajan rooliin, oppituntien valmisteluun

ja opettamiseen halutaan panostaa – aikaa ja vaivoja säästelemättä. Jos opettaja kokee opetustyön oman arkensa keskeiseksi sisällöksi ja tuntee olevansa velvoitettu siirtämään kieltään ja kulttuuriperintöään eteenpäin, suhde vapaaehtoistyöhön voi helposti muuttua ylikorostuneeksi ja stressaavaksi.

Opettajat voivat omistautua opetustyölle eri tavoin ja käyttää siihen vaihtelevasti aikaa, mikä saattaa aiheuttaa ristiriitoja kollegoiden välille. Joillekin opettajille Suomi-koulutyö voi olla asuinmaassa ainoa kontakti työelämään, ja panostus omien lasten suomen kielen oppimiseen opettajan roolin ohella voi saada vääristyneet mittasuhteet. Ajan mittaan nämä opettajat saattavat uupua, kyllästyä työhönsä ja kokea, että he ovat ainoita, jotka panostavat riittävästi koulun opetukseen ja toimintaan. Jotta ristiriidoilta vältyttäisiin, koulun johtokunnan olisi hyvä määritellä selkeästi opettamiseen ja muuhun yhteisön toimintaan käytettävä aika ja työmäärä.

Vinkki 1: Tunnista omat voimavarasi ja pidä huolta työssä jaksamisesta! Työn määrän rajaaminen ja omien voimavarojen tunnistaminen on tärkeää. Suurinkaan innostus tai sisäinen motivaatio eivät pitkällä aikavälillä riitä korvaamaan työhön käytettyjä resursseja, jos työ ja työyhteisö eivät itsessään tue jaksamista.

Opettajan omaan jaksamiseen ja motivaatioon vaikuttavat useat eri tekijät kuten persoonallisuus ja elämäntilanne, käytettävissä olevat voimavarat ja resurssit, sisäinen ja ulkoinen motivaatio, työyhteisöltä ja työnjohdolta saatu tuki ja palaute, arvostus opettajan ammattia kohtaan, oppimisympäristön helppous sekä avoin keskustelukulttuuri.

Vinkki 2: Älä yritä tehdä kaikkea yksin! Kenenkään ei tule ottaa hoitaakseen enempää tehtävää kuin minkä omat voimavarat ja ajankäyttö sallivat. Jos tuntuu, että tehtäviä on liikaa, kannattaa keskustella koulu-yhteisön jäsenten ja hallinnon kanssa niiden jakamisesta.

Vinkki 3: Nosta jaksamisen haasteet esille! Jos oppilasryhmän haasteet ja opetuksen järjestäminen keskenään hyvin erilaisille oppijoille tuntuvat ylivoimaisilta, asiasta kannattaa keskustella avoimesti koulun johdon ja työyhteisön kanssa. On mietittävä yhdessä, miten tilannetta voidaan parantaa kaikille suotuisammaksi.

Voimavarat saattavat hiipua, jos tunteja on opettajan resursseihin nähden liikaa tai liian usein. Lisäksi vaativat eritasoiset oppilasryhmät, opetuksen eriyttäminen ja haastavat oppilaat saattavat verottaa opettajien voimia. Näistä syistä tuntien valmisteluun kuluu enemmän aikaa kuin mihin omat resurssit riittävät: moni voi kokea epäonnistuneensa opettajana ja tuntea riittämättömyyttä. Kun työn mielekkyys ja käsitys omasta selviytymisestä katoavat, vaarana ovat stressi ja työuupumus. Ilon ja dynaamisuuden tilalle tulevat kyyniset ajatukset ja turhautuminen niin opetukseen kuin kouluyhteisöönkin. Suomi-koulussa opettaminen on usein pienehköllä korvauksella toteutettavaa vapaaehtoistyötä. Siksi myöskään rahallinen korvaus ei pitkällä aikavälillä riitä kompensoimaan opetukseen ja sen valmisteluun ja omaan kouluttautumiseen käytettyä aikaa.

Vinkki 4: Tee näkymättömästä työstä näkyvää! Kirjaa muistiin Suomi-koulun toimintaan käyttämäsi vapaaehtoistytunnit. Ne näyttävät konkreettisesti, kuinka paljon aikaa ja vaivaa koulun toiminnan ylläpitäminen vaatii.

Maailmalla olevat Suomi-koulut ovat erikokoisia ja toimivat eri tavoin. Joissain kouluissa on työyhteisön lisäksi auttamassa myös vapaaehtoisia vanhempia, mutta toisissa kouluissa opettaja toimii lähes yksinään hoitaen opetustyön ohella koulun hallinnon ja muut juoksevat asiat. Tämä työ on niin sanottua näkymätöntä työtä, eikä yhdistyksen jäsenille ja vanhemmille tule edes välttämättä mieleen, kuinka paljon työtunteja opettajalle kertyy vuoden mittaan aivan muusta kuin opetustyöstä.

Kun tuot avoimesti esille lisätyövoiman tarpeen, on helpompaa kannustaa vanhempia ja muita jäseniä osallistumaan ja ottamaan vastuuta koulun toiminnasta. Jäsenten motivointi mukaan toimintaan on valitettavasti usein työlästä ja turhauttavaa, mutta on välttämätöntä, että työmäärä jaetaan yhteisön jäsenten kesken. Tällöin kenellekään ei tule liikaa tehtävää ja innostus vapaaehtoistyöhön säilyy. On tärkeää, että kaikki Suomi-koulun jäsenet kokevat olevansa osa yhteisöä eivätkä vain tehtäviin nimettyjä suorittajia. Hallinto-oppaan luvusta *Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo* löytyy lisää luettavaa:

[Suomi-koulujen hallinto-opas](#)

Vinkki 5: Verkostoidu! Vuorovaikutus ja keskustelu oman työyhteisön ja eri maissa toimivien kollegoiden ja viiteryhmien kanssa parantaa työhyvinvointia ja lisää opettajan ammatillisia voimavaroja ja motivaatiota. Sosiaalisessa mediassa kuten Facebookin Suomi-koulujen opettajien ryhmissä voi jakaa omia tuntemuksiaan ja kokemuksiaan ja saada vertaistukea.

Verkostoitumisen lisäksi työyhteisöltä, oppilailta ja heidän vanhemmiltaan saatu positiivinen ja rakentava palaute tukee opettajan ammatillista minäkuvaa ja kehittymistä. Tunne oman elämän hallinnasta on tärkeää hyvinvoinnille ja opettajana kehittymiselle.

Vinkki 6: Osallistu tarjolla oleviin koulutuksiin! Oman ammattitaidon ylläpitäminen auttaa opettajaa kokemaan työn mielekkäänä ja tuo uusia ideoita tuntien valmisteluun ja tuoreisiin oppimateriaaleihin. Suomi-koulujen tuki ry järjestää yhteistyössä Suomi-Seuran ja Opetushallituksen kanssa Suomessa vuosittaiset koulutuspäivät. Lisäksi on mahdollista osallistua maakohtaisiin Suomi-koulujen koulutuksiin. Jos lähistölläsi ei ole tarjolla koulutuspäiviä, mieti, voisiko koulunne järjestää sellaiset. Suomi-Seuralta voi anoa koulutuspäivien järjestämiseen apurahaa, joka kattaa pääsääntöisesti niistä koituvat kulut. Ole apurahan anomiseksi yhteydessä suoraan Suomi-Seuraan.

2 Kaksi kieltä – yksi mieli

2.1 Äidinkielet

Äidinkielellä viitataan kieleen tai kieliin, jotka lapsi oppii varhaislapsuudessa vanhemmiltaan. Yksilöllä voi olla monta äidinkieltä. Lapsen äidinkieli voi olla hänen kasvuympäristössään enemmistö- tai vähemmistökieli. Äidinkielen asema yhteiskunnassa vaikuttaa lapsen kielen oppimiseen ja kehittymiseen. Se vaikuttaa myös malleihin, joita lapsi saa äidinkieltänsä tai -kieltänsä käytöstä. Kieli kehittyy yhdessä muiden samaa kieltä puhuvien kanssa. Lapsi voi oppia kielet vanhemmiltaan heti syntymästään lähtien, tai hän voi oppia yhden kielen kotona ja toisen siirtyessään varhaiskasvatuksen tai koulun piiriin.

Useissa kansallisissa ja kansainvälisissä asiakirjoissa käsitellään yksilön oikeutta omaan äidinkieleensä¹. Suomi-koulun opetuksessa pidetään lähtökohhtana, että yksilöllä on oikeus kasvaa monikieliseksi. Äidinkielen määrittely on vaikeaa, koska siinä voidaan käyttää ainakin neljää kriteeriä: yksilön alkuperää eli sitä, mistä hän tai hänen vanhempansa ovat kotoisin, kielen käytön laaja-alaisuutta eli sitä, mitä kieltä yksilö käyttää eniten, kielitaitoa eli sitä, minkä kielen yksilö osaa parhaiten, ja viimeisenä sitä, mihin kieleen tai kieliin ihminen samaistuu riippumatta siitä, kuinka hyvin hän sitä tai niitä osaa. Suomi-koulun opetuksessa lähtökohhtana tulisi olla edellä esitetty samaistumisperiaate: jos oppilaamme tuntee kuuluvansa suomalaisten joukkoon ja haluaa pitää suomea äidinkielenään – joko toisena äidinkielenään tai muutoin osana minäkuvaansa – me Suomi-koulussa teemme parhaamme tukeaksemme hänen kotona oppimaansa suomen kielen taitoa. Suomi-koulussa kiinnitetään huomiota kielen sujuvuuden, täsmällisyyden ja tarkkuuden parantamiseen niin, että oppijan kielitaidon taso ja tavoitteet otetaan samalla huomioon.

Kielellisten ihmisoikeuksien näkökulma auttaa tarkastelemaan monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta. Sen mukaan

1. yksilöllä on oikeus käyttää äidinkieltään omien lastensa kanssa
2. myös lapsilla on oikeus oppia vanhempiensa äidinkieltä tai -kieliä ja kasvaa kielelliseen ja kulttuuriseen moninaisuuteen.

1.

- Suomen perustuslaki 731/1999, §17: "Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan."
- EU lainsäädäntö / Maahanmuuttajataustaisten lasten koulutus: "... kehitettävä tapoja opettaa asuinmaan kieltä ja selvittää, millä keinoin maahanmuuttajataustaiset oppilaat voivat pitää ylläpitää ja kehittää äidinkielen taitojaan."
- YK:n lasten oikeuksien sopimus artikla 30:2. "Niissä maissa, joissa on etnisiä, uskonnollisia tai kielellisiä vähemmistöryhmiä tai alkuperäiskansoihin kuuluvia henkilöitä, tällaiseen vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaansa kuuluvalla lapsella ei saa kieltää oikeutta nauttia yhdessä ryhmän muiden jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään."
- Kielelliset ihmisoikeudet – Linguistic Rights ks. esim. Skutnabb-Kangas 2013: Oikeus käyttää äidinkieltä/-kieliä, oikeus monikielisyyteen

Omalla äidinkielellä tai -kielillä on yksilölle erityinen merkitys, sillä äidinkieli on sydämen, tunteiden, omakuvan ja ajattelun kieli. Suomi-koulussa katsomme, että kasvaminen monikieliseksi ja -kulttuuriseksi on erityinen lahja, jonka ulkosuomalainen vanhempi tai ulkosuomalaiset vanhemmat voivat antaa lapselleen. Tätä pyrkimystä tuetaan Suomi-koulun opetuksessa, jossa monikielisyyttä ja -kulttuurisuutta pidetään luonnollisena asiana. Eritasoisten oppijoiden osuudesta kunnioitetaan, ja heitä tuetaan yhteistyössä perheiden kanssa kielitaidon kehittämisessä. Suomi-koulussa arvostetaan vähäistäkin kielitaitoa ja kannustetaan sen kohentamiseen.

Lapsen tai nuoren kehityksen kannalta on merkityksellistä, että hänen kielellinen identiteettinsä otetaan huomioon kokonaisuutena. Nykyään puhutaan kielen limittäisestä käytöstä (engl. *translanguaging*). Sillä tarkoitetaan, että lapsi muodostaa merkityksiä ja kerää kokemuksia ja tietoa kaikilla osaamillaan kielillä. On tärkeää, että kaksi- ja monikielisten lapsen opetuksessa huomioidaan lapsen kaikki kielelliset voimavarat ja kielellinen osaaminen ja kunnioitetaan niitä.

Kaksikielisen puhujan molemmat kielet ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään, ja parhaimmillaan yhden kielen oppiminen antaa valmiuksia toisen omaksumiseen. Lapsen kielellistä osaamista ja rikkautta on hyvä hyödyntää myös opetuksessa: luokassa voidaan esimerkiksi käydä niin sanottuja merkitysneuvotteluja oppijoiden osaamilla kielillä ja verrata sanojen merkityksiä ja ilmaisuja eri kielissä. Monikielisessä ympäristössä on tavallista, että sanoja lainataan muista kielistä, mikäli kaikki tilanteeseen osallistujat osaavat käytettyjä kieliä. Sanojen merkityksien ja sanojen välisten yhteyksien tarkasteleminen kehittää sanavarastoa ja vahvistaa luetun ymmärtämistä.

Kieli luo yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden tunnetta yksilön ja samassa tilanteessa elävien ihmisten välille. Vanhemmilla ja perheillä on ensisijainen vastuu ja merkitys oman äidinkielen tai -kielten ja kulttuurin tai kulttuurien säilyttämisessä ja ylläpitämisessä sekä niiden opettamisessa omille lapsilleen (ks. esim. Perusopetuksen opetussuunnitelma). Suomi-koululla on erityinen merkitys yhteisönä, joka laajentaa kotona opitun ja käytetyn kielen käyttömahdollisuuksia sen ulkopuolelle. Lisäksi Suomi-koulun piirissä on mahdollisuus tavata muita samassa tilanteessa eläviä ikätovereita ja perheitä. Tämä ajatus tulee selkeästi esiin myös seuraavassa lainauksessa:

“Laajemmin ajateltuna äidinkieli ei ole pelkästään kommunikointiväline, vaan se on yhteinen tila, jossa on mahdollista ymmärtää toisia samanlaisia ihmisiä, jopa yhden sanan tai runon säikeistön avulla. Sinä itket ja naurat samalle asialle, koska se yhteinen tila on joka ikisessä solussasi. Se on monelle ihmiselle kuin juuri, minkä avulla pystyy seisomaan ja olemaan kaatumatta...” (Khezri, 2022, 47–48).

- Lapsella on oikeus oppia äidinkieltään tai äidinkieliään.
- Äidinkielen määrittelyssä voidaan käyttää useita kriteerejä.
- Lapsen kielellinen identiteetti tulisi ottaa huomioon kokonaisuutena.
- Kieli kehittyy yhteisössä.

2.2 Monikielisten lasten ja nuorten kielenkehitys

2.2.1 Varhainen kielenkehitys

Kaksi- tai monikieliseksi kasvavan lapsen kielen kehittymiseen vaikuttavat useat tekijät: kielten oppimisikä, kielellisen altistuksen määrä ja laatu, lapsen oppimisvalmiudet sekä perheen tai kieliyhteisön asenteet kaksi- ja monikielisyyttä kohtaan.

Kielen kehitys alkaa jo raskausaikana. Vastasyntynyt vauva kuuntelee tarkemmin sitä kieltä tai niitä kieliä, joita äiti on puhunut raskausaikana. Vauva virittäytyy omaan kieliympäristöönsä tarkkailemalla erityisesti kielen rytmiä ja intonaatiota. Ensimmäisen elinvuoden aikana kielen kehityksessä tapahtuu useita kehitysaskelia. Vauva muodostaa oman kielensä tai kieliensä äännekartat, ja hänestä tulee entistä tarkempi omien kielensä äänneiden erottelija. Erottelukyvyyn tarkentuminen on myöhempää kielellistä kehitystä ajatellen tärkeä taito, joka vahvistaa sanavaraston kehittymistä taaperoiässä.

Vauva oppii jo ensimmäisen ikävuotensa aikana löytämään puheen virrasta sanoja ja vähitellen yhdistämään niihin merkityksiä. Alussa merkitykset ovat epätarkkoja, ja lapsi saattaa esimerkiksi kutsua useita nelijalkaisia karvaisia otuksia *kissoiksi*. Kognitiivisten taitojen kehittyessä ja sanavaraston kasvaessa sanojen merkitykset tarkentuvat. Vähitellen sanavarastoon tulee substantiivien lisäksi adjektiiveja ja verbejä ja kielestä tulee abstraktimpaa. Esikouluiässä abstrakti kieli kehittyy entisestään.

On esitetty, että yksi- ja kaksikielisten lasten varhainen kielenkehitys kulkee samassa tahdissa: he muodostavat oman kielensä tai kieliensä äännekarttoja samassa tahdissa, he oppivat jokeltamaan samoihin aikoihin ja he lausuvat ensimmäiset sanansa samassa iässä. Jos tarkastellaan kaksikielisen lapsen sanavarastoa vain toisessa kielessä, se on yleensä suppeampi kuin yksikielisellä lapsella. Toisaalta jos otetaan huomioon kaksikielisen lapsen kokonaissanavarasto eli molempien kielien sanat, hänen sanavarastonsa ei jää jälkeen yksikielisen sanastosta.

Kieli kehittyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa lapsen ja vanhemman välillä sekä koulumaailmassa oppilaan ja opettajan välillä. Kielellisen altistuksen määrä on merkityksellinen tekijä: mitä enemmän lapsi kuulee puhetta, sitä suuremmaksi hänen sanavarastonsa kasvaa ja sitä vankemmaksi kielitaito kehittyy. Viime vuosina on kuitenkin enenevässä määrin tuotu esille kielellisen altistuksen laadun vaikutus puheen kehittymiseen: vauvaiässä laadulla viitataan niin sanotun vauvapuheen käyttöön – vauvalle suunnattu hidas, vivahteikas ja vaihteleva puhe kiinnittää hänen huomionsa ja kannustaa oppimaan. Sanavaraston rikkaus ja kielen rakenteiden monimuotoisuus edistävät oppimista etenkin, jos se tapahtuu vastavuoroisessa tilanteessa lapsen tai oppijan kanssa. On osoitettu, että opettajan kyvyt laadukkaaseen kielelliseen vuorovaikutukseen ennustavat lapsen kielen kehitystä myöhemmälläkin koulupolulla.

2.2.2 Kielenkehitys kouluikässä

Kielellinen perusta luodaan varhaislapsuudessa. Vuorovaikutustaidot ja sanaston kehittyminen luovat pohjan myös lukemaan oppimiselle ja kielen kehittymiselle kouluikässä.

Kotona puhuttu kieli on usein tilannesidonnaista, ja sitä käytetään arkisissa toimissa perheenjäsenten kesken. Tilannesidonnainen puhe liittyy tuttuihin toimiin kuten ruokailuhetkiin, pukemiseen tai leikkimiseen. Sanasto saattaa olla arkista, ja kielen merkitykset avautuvat tunneilmaisujen, eleiden ja puheen sävyjen avulla.

Lukutaidon kehittyminen kasvattaa ei-tilannesidonnaista sanastoa, koska kertomusten ja tarinoiden avulla voi siirtyä vaivattomasti uusiin tilanteisiin, menneisyyteen tai tulevaan ja harjoittaa mielikuvitustaan. Ei-tilannesidonnaisen kielen käyttö ennustaa myöhempää kielenkehitystä. Lukemaan oppimista voi harjoitella kummallakin kielellä samanaikaisesti.

Muodollinen eli abstrakti ajattelu kehittyy entisestään aivojen saavuttaessa murrosiässä riittävän kypsyysasteen. Nuori kehittyy kokonaisvaltaisesti niin biologisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin. Siksi myös murrosikä on kielen oppimisen kannalta merkittävä kehitysvaihe. Vasta tässä vaiheessa ihminen pystyy ajattelemaan käsittein, mikä on edellytys abstraktien teemojen kielelliselle käsittelylle. Suomi-koulun roolina on tässä vaiheessa laajentaa kotona käytettyä arkista kieltä akateemisen kielitaidon suuntaan, esimerkiksi asiatekstien käsittelyyn ja kirjoittamiseen. Murrosikään liittyy voimallisesti identiteetin muotoutuminen, joten nuori saattaa tarvita tukea ja kannustusta myös vähemmistökieleen liittyvän identiteettinsä kehittämiseen.

Kielten omaksumiseen vaikuttavat myös kieliyhteisön asenteet kaksikielisyyttä kohtaan. Ne saattavat olla erilaisia eri kieliä kohtaan: joskus koetaan merkityksellisemmäksi oppia kieli, jota käytetään maailmassa laajalti, kuin puhujamäärältään pieni kieli. Muodostaessaan käsitystä itsestään lapsi peilaa kuulumistaan ympäristönsä eri ulottuvuuksiin, kuten ihmisiin, paikkoihin ja kulttuuriin, johon sisältyvät myös hänen oppimansa kielet. Kuulumisen tunteen voidaan käsittää olevan tietoisuutta lukeutumisesta tiettyyn sosiaaliseen ryhmään. Se rakentuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä kasvavan lapsen ja nuoren vähemmistöryhmään – esimerkiksi suomalaisiin – kuulumisen tunnetta on toivottavaa vahvistaa, jotta lapsi tai nuori voi hyödyntää erilaisuuttaan vahvuutena.

Suomi-koulussa tuetaan erilaisuuden käsittämistä, joka syntyy kuulumisesta kahteen tai useampaan paikkaan ja kieleen. Se on yksilöllinen voimavara ja mahdollisuus tarkastella maailmaa tavallista laajemmasta perspektiivistä. Tutkimusten valossa vähäininkin institutionaalinen oman äidinkielen opetus tukee oppijan monikielistä ja -kulttuurista kehitystä, kielellistä luovuutta ja tietoisuutta kielistä.

- Kielenkehitykseen vaikuttavat useat tekijät: kielten oppimisikä, kielellisen altistuksen määrä ja laatu, lapsen oppimisvalmiudet sekä perheen tai kieliyhteisön asenteet kaksi- ja monikielisyyttä kohtaan.
- Varhaislapsuuden kielellinen altistus antaa perustan kehitykselle ja lukemaan oppimiselle.
- Useiden kielten sujuva käyttö vaatii yritteliäisyyttä, sitkeyttä ja pitkäjänteisyyttä.
- Ympäristön hyväksyntä ja tuki on olennaista monikieliseksi kehitymisessä.
- Jatkuvaan kielelliseen vuorovaikutukseen kuuluvat vuorovaikutuksen määrä (riittävästi syötettä), vuorovaikutuksen laatu, yhteydet kielen käyttäjiin (esim. ylipäälliset suhteet, Suomi-koulu), erilaiset kielenkäyttömallit (puhe, tekstit jne.) ja äidinkielliset kielenkäyttäjät.
- Suomi-koulun ja sen opettajien tehtävänä on antaa näissä haasteissa kasvattajille kodin ulkopuolista tukea.
- Suomi-koulu tarjoaa oppilaille, opettajille ja vanhemmille merkittävän yhteisön, jossa saadaan vertaistukea ja jossa voidaan kokea kuulumista kieleen ja kulttuuriin. Suomi-koulu on paikka, jossa asioita ei tarvitse selittää, vaan kieli ja kulttuuri ovat kaikille yhteisöllisesti tuttuja.

2.3 Vanhempien keskeisiä kysymyksiä kaksikielisyydestä

Lapsen kaksikieliseksi kasvaminen saattaa mietityttää vanhempia. He tarvitsevat toisinaan tukea kaksikieliseksi kasvattamisessa ja saattavat kääntyä asiantuntijoiden puoleen. Suomi-koulun opettajatkin voivat rohkeasti antaa neuvoja vanhemmille, jos he ovat itse hankkineet tietoa kaksikielisyydestä. Olemme koonneet tähän yleisiä kysymyksiä, joita vanhemmat usein pohtivat.

Sekoittaako lapsi kielet toisiinsa?

Lapsi on jo hyvin varhaisessa iässä tietoinen keskustelukumppaninsa kielellisestä osaamisesta ja osaa säädellä, mitä kieltä käyttää kenenkin puhujan kanssa. Vielä varhaisemmassa iässä, jo vastasyntyneenä, vauva pystyy erottelemaan kielet toisistaan. Vaikka lapsi käyttää kahta tai useampaa kieltä keskustelussa, se ei tarkoita, että hän sekoittaisi kielet toisiinsa. Itse asiassa se on merkki siitä, että lapsi osaa käyttää kielellisiä voimavarojaan joustavasti. Hän esimerkiksi ymmärtää, kenen kanssa mitäkin kieltä tai kieliä voi käyttää. Jo varhaisessa kouluiässä, esikoulussa ja ala-asteella, lapselle alkaa kehittyä metalingvististä tietoisuutta. Se tarkoittaa, että hän on tietoinen useista kielistään ja pystyy ymmärtämään omaa kielenkäyttöään ja eri kieliensä ominaisuuksia.

Miksi lapsi vaihtaa kieltä kesken puheen?

Kaksikielisillä lapsilla on usein hieman suppeampi sanavarasto kuin yksikielisillä, ja sanojen hakeminen muistista saattaa olla hitaampaa. Toisinaan sana tulee helpommin mieleen ei-toivotulla kielellä, ja kieli vaihtuu kesken lauseen. Tässä tapauksessa lasta voi lempeästi muistuttaa oikeasta sanasta.

Lapsi tai nuori käyttää kielellistä osaamistaan laajasti. Kielten limittäinen käyttö on myös oman kielellisen identiteetin esille tuomista: sillä viestitään kuulumista tiettyyn kielelliseen tai kulttuuriseen ryhmään. Etenkin nuoret haluavat viestittää kuulumistaan tiettyyn yhteisöön, esimerkiksi espanjaa puhuvat nuoret Yhdysvalloissa tai arabiaa puhuvat nuoret Pariisissa.

On huomioitava, että kielten limittäinen käyttö vaatii vankkaa kielitaitoa. Kielten limittäinen käyttäjä osaa sujuvasti muuttaa sanojen rakenteita toisen kielen rakenteita vastaaviksi. Tästä voi onnitella lasta ja mainita, miten hienosti hän hallitsee kielioppia – samalla muistuttaen oikeasta sanavalinnasta. Toisaalta vieraskielisen sanan eksyminen välillä puheen joukkoon ei ole haitallista, jos vuorovaikutus ja kommunikaatio säilyvät sen avulla ennallaan.

Voiko kaksikielisuus vaikuttaa kielteisesti lapsen kehitykseen ja koulumenestykseen?

Varhaiskasvattajilla, opettajilla tai lastenlääkäreillä saattaa valitettavasti edelleen olla puutteelliset tiedot lapsen kielenkehityksestä ja erityisesti monikieliseksi kehittymisestä. He saattavat virheellisesti neuvoa vanhempia käyttämään enemmistön kieltä kotona tai kieltävät lapsen oman äidinkielen käytön koulussa. On tärkeää, että Suomi-koulun opettaja voi olla vanhempien tukena ja antaa asianmukaista tietoa kaksikieliseksi kehittymisestä.

Kehityspsykologinen aivotutkimus on edennyt viime vuosina isoin harppauksin, ja nykyään tiedetään, että monikielisuus ei hidasta puheen kehitystä eikä siitä ole haittaa lapsen kognitiiviselle ja psykologiselle kehitykselle. Äidinkielellä tai -kielillä on päinvastoin suuri merkitys myös lapsen psykologiselle hyvinvoinnille. Oman äidinkielen hallinta on osa lapsen tai nuoren minäkuvaa ja luo emotionaalisen ja kulttuurisen yhteyden toiseen kotimaahan.

On osoitettu, että taaperoiän laaja sanavarasto ennustaa lukemaan oppimista ja myöhempää koulumenestystä. On myös näyttöä siitä, että vahva kotikieli vaikuttaa myönteisesti opetuskielen oppimiseen. Jos lapsi saa varhaislapsuudessaan laadukasta kielellistä altistusta kotikielellään, ei ole mitään syytä olettaa, että se haittaisi opetuskielen oppimista.

Kaksikielisyyden on tutkimuksissa todettu vaikuttavan myönteisesti kognitiivisten kykyjen kehittymiseen. Erityisesti on ehdotettu, että kaksikieliset lapset saattavat suoriutua paremmin tarkkaavaisuutta ja toiminnan ohjausta vaativista tehtävistä. Nämä taidot vaikuttavat myönteisesti koulumenestykseen.

Tutkimuksissa on myös todettu, että monikielisillä puhujilla on

- kyky tarkastella asioita uudenlaisista näkökulmista, mikä vaikuttaa muun muassa ongelmanratkaisuun, päätöksentekoon ja syy-seuraussuhteiden havaitsemiseen
- kyky keskittyä olennaiseen ja hylätä tehtävän ratkaisemisen kannalta epäoleelliset tiedot.

Monikieliset puhujat ovat kielitietoisempia: heillä on parempi ymmärrys kielen olemuksesta ja käytöstä. Lisäksi monikielisyydellä on havaittu olevan myönteinen vaikutus uusien kielten oppimiseen.

Sosiaalisesti kuuluminen kielenpuhujiin ja kulttuuriin vaikuttaa oman erilaisuuden hyväksymiseen sekä tunnesiteisiin sukulaisten ja ystävien kanssa toisessa kotimaassa. On myös todettu, että monikielisiksi ja -kulttuurisiksi kasvaneet ovat avoimia uudelle ja että heidän on helpompi hyväksyä erilaisuutta kuin yksikielisten.

Oppiiko lapsi täydellisesti molemmat kielensä?

Kielitaito koostuu monesta osatekijästä. Siihen kuuluvat suullinen kielitaito sekä luku- ja kirjoitustaito. Kielitaito on myös kykyä käyttää kieltä tilanteeseen sopivalla tavalla, minkä taustalla on kulttuurinen ymmärrys. Kielitaitoon kuuluu kyky nauttia kirjoitetusta kielestä ja arvostaa kirjallisuutta ja taito ilmaista itseään luovasti. Koska kielitaitoon voidaan liittää näin monia tekijöitä, voimme kysyä itseltämme, mitä oikeastaan on täydellinen kielitaito. Miten sitä voi mitata?

Kieli on myös dynaaminen ilmiö. Ensinnäkin kielet kehittyvät ja muuttuvat yhteiskunnallisen ja globaalin kehityksen myötä. Toisaalta yksilö käyttää kieli-varantoaan tilanteen mukaan: eri kielillä saattaa olla hänelle erilaiset käyttötarkoitukset. Kielen oppiminen on elinikäinen prosessi, ja me kaikki olemme kielen, myös äidinkielemme, oppijoita.

Jos kaksi- tai monikielinen lapsi saa kotona määrällisesti ja laadullisesti tarpeeksi kielellistä altistusta, hän oppii arkisen kielenkäytön varhaislapsuudessaan. Sujuvan luku- ja kirjoitustaidon saavuttaminen vaatii kuitenkin myös muodollista opetusta, ja Suomi-koulun merkitys on näiden taitojen saavuttamisessa kiistaton. Lapsi tarvitsee myös aitoja vuorovaikutussuhteita ja erilaisia tilanteita kielitaidon harjoittamiseen. Jos tämä kaikki varmistetaan, lapsi oppii kommunikoidaan ja opiskelemaan vähemmistökielellään.

Voiko lapsella olla liikaa kieliä?

Monikielisuus on maailmanlaajuisesti ajatellen yleistä, ja monet lapset elävät monikielisessä ympäristössä. Tutkimus ei ole määritellyt, mikä määrä kieliä ylittäisi lapsen oppimiskyvyn. Lapsi tarvitsee kuitenkin määrällisesti ja laadullisesti riittävää altistusta kaikilla kielellään ja toisaalta muodollista opetusta luku- ja kirjoitustaidon kehittämiseksi. Kielen oppimisessa keskeisessä asemassa ovat

motivaatio ja mahdollisuus kielen käyttöön. Kun lapsi on kiinnostunut aiheesta, myös kielen oppiminen sujuu parhaiten.

Kieli voi kuitenkin rapautua. Sillä tarkoitetaan, että ensiksi opittu kieli rapautuu uutta kieltä omaksuttaessa. Lasten kieli rapautuu luonnollisesti voimakkaimmin, koska heidän aivonsa ovat muokkautuvat ja he oppivat uusia kieliä vaivattomammin. Aihetta on tutkittu kansainvälisten adoptiolasten avulla: heidän kosketuksensa ensimmäiseen kieleen katkeaa äkillisesti uuteen perheeseen ja maahan muutettaessa. Adoptiolasten ensimmäisen kielen rapautuminen saattaa tapahtua hyvin nopeasti, alle vuodessa, ja pienten lasten jopa muutamassa kuukaudessa. Jos toinen kieli opitaan tarpeeksi varhaisessa vaiheessa, se valtaa samoja aivoalueita kuin ensimmäiseksi opittu kieli. Aivoihin ei jää jälkiä ensimmäisenä opitusta kielestä, joka unohtuu. Uusimmat tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että aivoihin saattaa jäädä muistijälkiä ensiksi opitun kielen äänneistä. Ne voi mahdollisesti aktivoida uudelleen myöhemmässä vaiheessa, jos kielen opiskelun aloittaa uudestaan.

Mitä tehdä, kun lapsi ei vastaa suomeksi?

Liiallinen puheen korjailu ei motivoi lasta käyttämään heikompaa kieltään. Oikean sanan käyttöä voi rohkaista toistamalla sanaa luontevana osana vuorovai-
kutusta, jolloin uusi sana nivoutuu keskustelun lomassa mutkattomasti osaksi sanavarastoa ja lauseita. Kun lapsi kasvaa kouluikäiseksi, sanojen käyttöä voi opettaa tietoisemminkin: kertoa missä yhteydessä käytetään mitään sanaa tai miten sana oikein taivutetaan. Puheen korjaaminen ei luonnollisestikaan ole yksioikoisesti huono asia – korjaamisella voi viestiä lapselle, että sinulle, vanhempana tai opettajana, on merkityksellistä, että puhutte yhteistä kieltä. Itsetunto liittyy laajemminkin oppimisen psykologiaan: jos lapsella on myönteinen näkemys omista kyvyistään, hän myös suoriutuu tehtävistä vaivattomammin.

Jos lapsi kuulee vanhempansa toteavan usein, että lapsen kielitaito ei ole vahva, hän alkaa pian itsekin uskoa tähän. Jos lapsi taas kuulee kehuja taidoistaan, hän saa itsevarmuutta. Vanhemman ei tulisi vähätellä omaakaan kielitaitoaan – jokaisella meistä on oma vahvin kielemme, ja on hienoa, jos osaamme kommunikoida jollain toisella kielellä sen vahvimman tai vahvempien lisäksi. Toisaalta kaksikielisyyden liiallinen korostaminen voi olla lapselle kiusallista, koska hänelle itselleen se on luonteva osa omaa identiteettiä.

Välillä lapsi ei löydä oikeaa sanaa. On tyypillistä, että kaksikielinen lapsi saattaa hakea sanaa muistista pidempään kuin yksikielinen. Anna lapsen siis hakea sanaa rauhassa tai ehdota lempeästi ja kiireettömästi vaihtoehtoa, myös arjen keskellä – aina kun se on mahdollista.

Osaanko vanhempana tukea lapseni kaksikieliseksi kehittymistä?

Toisinaan käytetään sanontaa ”lapsi on kuin pesusieni, joka imee kielitaidon vaivattomasti itseensä”. Tämä ei kuitenkaan pidä täysin paikkaansa. On totta, että jo vastasyntynyt vauva tarkkailee kielellistä ympäristöään ja hänen aivonsa ovat virittäytyneet uuden oppimiselle. Samanaikaisesti kielen kehitys tarvitsee kuitenkin otolliset olosuhteet ja oikein suunnattua ja ajoitettua altistusta. Seuraavaan listaan on koottu vinkkejä, joiden avulla vanhemmat voivat tukea lapsensa kielenkehitystä.

Vinkkejä vanhemmille

Vinkki 1: Tavoitteet ja keskustelu. Vanhempien on hyödyllistä keskustella, mitkä ovat perheen yhteiset tavoitteet lapsen kielitaidolle, ja miettiä, miten ne voidaan saavuttaa. Lapsen kielitaidon kehittyminen on perheen yhteinen hanke, ja enemmistökieltäkin puhuvan vanhemman rooli kannustajana ja tukijana on merkittävä. Vanhemmat voivat pohtia, onko perheellä tärkeää olla yhteinen kieli vai puhuuko kumpikin vanhempi omaa kieltään, vaikkei perheen yhteistä kieltä varsinaisesti olisikaan. Ei ole oikeita tai vääriä valintoja, vaan jokainen perhe voi punnita vaihtoehtoja ja valita itselleen sopivan. On kuitenkin hyvä muistaa, että kaksikieliseksi kasvaminen vaatii työtä ja sinnikkyyttä, ja toisaalta on lapsen etu, että hän hallitsee molempien vanhempiensa kielet.

Vinkki 2: Puhetta, musiikkia ja lukemista. Kielen kehitys perustuu kielellisen altistuksen määrään ja laatuun. Lapsen saamaan kielelliseen altistukseen vaikuttavat vanhempien lisäksi myös sisäruukset, heidän kielitaitonsa ja ikänsä sekä lapsen ystävyysuhteet. Lukeminen kasvattaa etenkin ei-tilannesidonnaista sanavarastoa. Jaettu lukeminen on olennaista sen vuorovaikutuksellisuuden vuoksi: lapsi ja vanhempi voivat keskustella lukemastaan kirjasta ja linkittää sen tapahtumia lapsen omaan elämään.

Vinkki 3: Motivaatiota ja iloa. Kielen oppimisen ei tarvitse olla rypyytsaista puurtamista, vaan kieltä voi oppia monenlaisissa tilanteissa tai leikkien. Mistä lapsesi on kiinnostunut? Puhu siitä. Etsikää yhdessä tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista. Pienten lasten kanssa voi puhua ruokakaupassa vihanneksista ja hedelmistä: väreistä, muodoista ja käyttötarkoituksista. Lukemaan opettelevan lapsen kanssa voi tehdä yhdessä ruokaa ja lukea suomenkielisiä ohjeita. Onnistuminen kannustaa oppimaan lisää!

Vinkki 4: Kunnioita lapsesi monikielisyyttä. Lapsen kehityksen kannalta on merkityksellistä, että hänen kielellinen identiteettinsä otetaan huomioon kokonaisuutena. Lapsi muodostaa merkityksiä ja kerää kokemuksia ja tietoa kaikilla osaamillaan kielillä. On tärkeää, että hänen kaikkia kieliään kunnioitetaan joka tilanteessa eikä hänen kielitaitoaan tai sen puutteita arvioida hänen kuultensa.

Vinkki 5: Yhteisön voima. Kielen kehittämisessä yhteisöllä on valtava voima. Kun lapsi kuulee puhetta useilta puhujilta, hänen kielitaitonsa vahvistuu ja hänen kykynsä käyttää kieltä sujuvasti kasvaa. Lapselle on merkityksellistä saada malleja vähemmistökielensä käyttämisestä, joten suomenkieliset yhteisöt ovat tärkeitä lapsen puheen kehitykselle. Jos hänelle on mahdollista löytää harrastuksia suomen kielellä, se tukee entisestään kielen kehitystä.

Vinkki 6: Käännä asiantuntijoiden puoleen. Kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen häiriöt eivät tutkimusten mukaan ole yleisempiä kuin yksikielisten lasten, eikä kaksikielisyys itsessään aiheuta kielen kehityksen häiriöitä. Kaksikieliselläkin lapsella voi silti luonnollisesti olla kielen kehityksen häiriöitä, joihin hän tarvitsee ammattilaisen apua. Niiden tutkimisessa voivat auttaa asiaan erikoistuneet psykologit ja puheterapeutit. Myös vanhemmat voivat tarvita tukea ja apua kaksikielisyyskysymyksissä.

3 Kielikasvatus ja kielitietoinen opetus Suomi-koulussa

Ihmisen kielitaidon kehittyminen alkaa jo sikiöaikana ja jatkuu läpi koko elin-
iän (ks. myös luku 2). Monikielinen ja -kulttuurinen minäkuva ja kompetenssi
kehittyvät kotona, koulussa ja vapaa-aikana. Suomi-koulun opetuksen kulma-
kivenä on kielikasvatuksen lähestymistapa kielen oppimiseen, jonka pohjana on
puolestaan kielen käyttö erilaisissa tilanteissa. Lyhyesti kielikasvatus voidaan
määritellä sosiaalistumisena kieliyhteisöön.

*”Yksilö sosiaalistuu elinympäristönsä yhteisöön erityisesti äidinkiелensä [kie-
liensä / lisäys LI] kautta. Tässä sosialisatioprosessissa syntyy yksilöllinen mi-
nuus – – Oppiessaan uuden kielen ihminen tulee osaksi uutta yhteisöä, jolloin
hänen kieli-identiteettinsä laajenee – – .”* (Salo 2011, 43.)

Suomi-koululla on tästä näkökulmasta erittäin tärkeä merkitys yhteisönä, joka
laajentaa suomenkielistä ympäristöä valtakielen hallitsemassa arjessa. Suomi-
koulun yhteydessä kielikasvatus tarkoittaa, että oppijaa ohjataan huomaamaan
oma kielellinen ja kulttuurinen moninaisuutensa sekä käyttämään eri kielten
taitoaan kaiken oppimisen tukena. *”Opetuksen tavoitteena on vahvistaa op-
pilaan luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin suo-
men kielen taitoaan rohkeasti”* (Opetushallitus 2015, 15). Kielikasvatuksellisen
näkökuvan mukaan oppija on aktiivinen toimija, oppiminen tapahtuu vuoro-
vaikutuksessa ja opetus kehittää ajattelutaitoja ja tukee elinikäistä oppimista.
Huomion arvoista on, että kieli on luonteeltaan dynaaminen, ja kielen, myös
äidinkielen tai -kielten, oppiminen on elinikäinen prosessi. Merkittävää on, että
myös Suomi-koulun opettaja on kielenoppija.

Suomi-koulussa oppimiskäsityksen tulisi olla toiminnallinen, tekemiseen pe-
rustuva. Opetuksen tulisi olla myös oppijakeskeistä: siinä otetaan huomioon
oppijan omat lähtökohdat, kokemukset ja osaaminen. Kielikasvatuksen näkö-
kulmasta kielen oppiminen on toimintaa, kielen käyttämistä erilaisissa tilan-
teissa ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Kieli on yksi viestin välittämisen
keino – muita ovat esimerkiksi kuva, tilan- ja äänenkäyttö, eleet, ilmeet ja
välineet.

Opetuksessa pyritään hyödyntämään autenttista materiaalia. Autenttisuudella
viitataan paitsi ajankohtaisiin teksteihin – esimerkiksi uutisiin tai laulujen sanoi-
tuksiin – myös yksilön näkökulmasta ajankohtaisiin materiaaleihin: jos oppija
on kiinnostunut vaikkapa avaruusmatkailusta, hän voi käsitellä opetuksessa
siihen liittyviä tekstejä, kuvia ja ääntä ja oppia niiden avulla esimerkiksi kielen
rakenteita. Autenttinen materiaali on siis oppijan kannalta ajankohtaista ja he-
rättää hänen kiinnostuksensa. Sen valinnassa huomioidaan oppijan kokemuk-
set, odotukset, kiinnostuksen kohteet, ikä ja kielitaidon taso, ja se tukee sekä
oppimista että opettamista. Myös visuaalisuus on merkittävä opetuksen

tuki. Funktionaalinen oppiminen ja opettaminen – joka lähtee oppijoiden kielenkäyttötarpeista – ei kuitenkaan tarkoita, että oppimisella ja toiminnalla ei olisi selkeitä tavoitteita. Opetuksen tavoitteena on luonnollisesti kielen oppiminen ja sen sujuvuuden, monimuotoisuuden ja täsmällisyyden kehittäminen.

Suomi-koulun opetuksen lähtökohtana on kielen käyttö eri tilanteissa. Oppijaa tuetaan ottamaan haltuun erilaisille tilanteille ominaisia kielimuotoja (esim. kirjoitettu tai puhuttu kieli) ja myös harjoittamaan kielitaidon eri osa-alueita (esim. puhumista ei voi harjoitella vain kirjoittamalla). Suomi-koulussa pyritään mahdollisuuksien mukaan tukemaan oppijaa erilaisten kielimuotojen harjaannuttamisessa, erityisesti sellaisilla alueilla, jotka jäävät kotona vähälle huomiolle. Kielitaidon osa-alueita ei harjoitella erillisinä taitoina, vaan ne sisältyvät osaksi muuta toimintaa. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaito kehittyvät suullisen, kehollisen ja kuvallisen viestinnän oppimisen rinnalla (monilukutaito). Kaikki tällainen vahvistaa oppijan kielitietoisuutta ja eri kielten limittäistä käyttöä (engl. *translanguaging*). Opetuksen tulisi tukea oppijan monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös hänen Suomi-koulun ulkopuolella käyttämiään kieliä.

Suomi-koululla on tärkeä rooli tukea vertaissuhteita toisten suomen kieltä käyttävien lasten tai nuorten kanssa ja vahvistaa samalla oppijan myönteistä minäkuvaa ja itsensä hyväksymistä. Tavoitteena on kannustaa suomikoululaista luottamaan omaan kykyihinsä oppia kieliä ja rohkaista käyttämään vähäistäkin kielitaitoaan. Suomi-koulussa luodaan oppijoille mahdollisuuksia vaihteleviin ja monipuolisiin kielenkäyttötilanteisiin.

Suomi-koulussa opetusryhmä on usein kielitaidoltaan hyvin epäyhtenäinen, minkä vuoksi kielitietoiseen opetukseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Suomikoululaiselle on tyypillistä, että hänen kielen ymmärtämisensä on sen tuottamista vahvempaa (reseptiivinen kielitaito). Suomi-koulun opettajalla on merkityksellinen rooli oppijan kielellisenä mallina. Opettajan on syytä kiinnittää huomiota siihen, millaista kieltä ja puhenopeutta hän itse käyttää, ja siihen, millaista sanastoa käytetään erilaisissa tilanteissa, jotta puhe on oppijan ymmärrettävissä.

Käytännössä kielitietoisuus ja funktionaalinen opetus ovat esimerkiksi sitä, että käsitteitä avataan samalla, kun opetetaan sisältöä tai selostetaan eli sanoitetaan tapahtuvaa.

Opettaja voi havainnollistaa ja tukea puhettaan opetustilanteissa eri tavoin:

- maltillinen puhenopeus ja puheen selkeys
- kielellä leikittely
- ohjattu keskustelu, jonka tavoitteena on kuunteleva, keskusteleleva, luova ja neuvotteleva vuorovaikutus
- eläytyminen ja eleet
- toiminnallisuus ja toiminnan sanoittaminen ja selostaminen
- visuaalisuus oppimisen tukena: kuvat ja pääkohdat kirjoitettuina taululle
- sanalista keskeisistä käsitteistä.

Opetus- ja oppimisympäristöt sekä toimintarutiinit voidaan suunnitella kielellisesti virikkeellisiksi niin, että niissä on lapsille mahdollisuuksia havainnoida,

tutkia ja kokeilla niin puhuttua kuin kirjoitettuakin suomen kieltä ja laajentaa sanavarastoaan. Opettaja ohjaa ja kannustaa dialogimaiseen vuorovaikutukseen esimerkiksi avointen kysymyksien avulla. Käytännössä kielikasvatuksellinen näkökulma ja funktionaalinen lähestymistapa oppimiseen ja opettamiseen tarkoittavat seuraavia asioita:

- Oppijan sallitaan käyttää koko kielellistä potentiaaliaan. Häntä tuetaan käyttämään monikielisiä resurssejaan erilaisissa tilanteissa. Tärkeää on, että oppija saa Suomi-koulussa runsaasti monipuolista ja vastavuoroista kielitarjontaa.

Voit esimerkiksi toistaa suomeksi oppijan toisella kielellä sanoman lauseen tai virheellisessä muodossa oleva lauseenosa. (Malli: *"In the autumn leaves are falling."* "Joo, hyvä, syksyllä lehdet putoavat puista. Mitä muita syksyn merkkejä tiedät?")

- Opetuksessa huomioidaan oppijan lähikehityksen vyöhyke. Sillä tarkoitetaan osaamisen aluetta, jota hän ei vielä osaa itsenäisesti hyödyntää mutta jota hän pystyy kuitenkin tuetusti käyttämään ja kehittämään.

Lapsi ei osaa esimerkiksi vielä itsenäisesti taivuttaa suomenkielisiä sanoja, mutta hän harjoittelee taitoa mallin avulla. (Malli: *Mummo asuu punaisessa talossa. Oppilas: Minä asun valkoisessa rivitalossa. Ystävänä asuu sinisessä kerrostalossa.*)

- Koska Suomi-koulussa kieli on sekä oppimisen kohde että väline, on tärkeää, että opetuksen lähtökohtana ovat oppijan kiinnostuksen kohteet ja motiivit. Todennäköisesti oppimistulokset ovat parempia, kun oppija on aidosti kiinnostunut aihepiiristä ja toiminnasta. Millaiset tilanteet ja aihepiirit ovat relevantteja ryhmäsi oppijalle?
- Oppijaa ohjataan havainnoimaan suomen kielen ilmiöitä itsenäisesti (esim. mitkä rakenteet suomen kielessä vastaavat prepositioita, **in** a house → **talossa**), suunta isoista kokonaisuuksista kohti pienempiä. Kirjallisuuden, etenkin lukemisen avulla oppijalle muodostuu vähitellen ymmärrys kirjoitetun ja puhutun kielen erosta.
- On tärkeää, että opettaja tuntee oppijan tavan kommunikoida. Hän kuuntelee oppijan tapaa ymmärtää ja tuottaa kieltä ja reagoi herkästi hänen kontaktialoitteisiinsa – on läsnä.

Kielenkehityksen pääpiirteitä	Toimintaa, joka tukee rakenteellista ja merkityksellistä kielitietoisuutta Suomi-koulussa
<p>0–2-vuotiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> → kielenkäyttö on reseptiivistä, eli hän ymmärtää sanoja ja puhetta enemmän kuin itse tuottaa → kommunikointi perustuu eleisiin, liikkeisiin ja ääntelyyn → kielenkehitys vaatii runsaasti toistoa → kielen oppiminen on vahvasti kopiaimista ja matkimista → ensisanat ovat pääsääntöisesti lapselle tuttuja substantiiveja. 	<ul style="list-style-type: none"> • laulu- ja loruleikit • tekemisen sanoittaminen • puheen tukeminen elein, ilmein ja kuvin • tunnetilojen tukeminen ilmein ja elein • esineen osoittaminen tai kuvasta osoittaminen ja nimeäminen sekä runsas toisto • substantiivi + verbi -parien muodostaminen: tuttuun sanaan tai asiaan lisätään tekeminen: "Pallo pyörii / Maija pyörii / äiti pyörii..." • rutiinit • leikki vuorovaikutustaitojen kehittämisessä
<p>2–4-vuotiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> → sanasto kasvaa kohinalla, jopa 10 uuden sanan päivävauhtia → puheeseen tulevat substantiivien kavereiksi ensin verbit, joita seuraavat adjektiivit, pronominit ja artikkelit (suomen kielessä adjektiivien vertailuasteet) → puheeseen tulee pikkuhiljaa mukaan monikon tunnistamista ja genetiivi. <p>Sanotaan, että lapsen oma kielellinen tietoisuus alkaa varsinaisesti tässä iässä, eli lapsi tulee tietoiseksi myös puhekumppaninsa kielitaidosta: monikielinen lapsi käyttää tiettyä kieltä tietyn puhujan kanssa.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • sana- ja loruleikit • riimittely (lorupussi kuvilla) • rallattelut, rytmin hyödyntäminen • laululeikit • tekemisen sanoittaminen • kuva-sana, nimeäminen (mm. kirjat) • satujen lukeminen, kuvakirjat • ilmein ja elein korostettu juttelu • substantiivi + verbi -parien muodostaminen: tuttuun sanaan tai asiaan lisätään tekeminen • rutiinit • leikki sanavaraston kartuttajana
<p>4–5-vuotiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> → puheeseen ilmestyvät preesens- ja imperfektimuoto → verbien taivutus persoonamuodoissa kehittyy → lausetasoisessa puheessa lauseet pidentyvät 	<ul style="list-style-type: none"> • riimittely, rallattelu • sisällölliset, ohjeelliset laululeikit • keskustelu: kysymys-vastaus • sadutus • tarinankerronta • luetun sadun/lorun elävöittäminen toiminnallisesti/kuvin/äänin

<ul style="list-style-type: none"> → kerronta kehittyä johdonmukaisemmaksi → ilmaisu tarkentuu → kiinnostus kirjoitettuun kieleen heräilee. 	<ul style="list-style-type: none"> • sanojen tavutaputus tai -tömistys • alku- ja loppuäänteiden leikkimielinen tunnistaminen • nimeäminen (ylä- ja alakäsite) • sanaleikit: synonyymit, vastakohtat • rutiinit • leikki mielikuvituksen kehittäjänä ja ei-tilannesidonnaisen kielen omaksumisessa
<p>5–7-vuotiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> → kielenkäyttö sujuvoituu → tuttujen esineiden tai symboleiden nimeäminen on omatoimista ja usein sujuvaa → foneeminen tietoisuus kehittyä: äänne-erot ja äänteiden yhdistäminen, poistaminen tai lisääminen → kielen rytmiiikan ymmärtämys harjaantuu → sosiaalisten kielenkäyttötilanteiden merkitys lisääntyy, ja siksi keskiössä ovat vuorovaikutustaidot → kaikkien käytössä olevien kielten yhteinen sanavarasto on jo 10 000–14 000 sanan laajuinen. Lukuharrastus alkaa vaikuttaa sanaston määrään ja kielenkehitykseen enenevässä määrin. 	<ul style="list-style-type: none"> • tarkka kuuntelu ja kuullun ymmärtäminen • äänne-kirjainvastaavuuden hahmottaminen → tunnistaminen ja äänteiden laskeminen • tavutaputus, tavujen laskeminen • tarinankerronta ja sadutus • kuvasta kertominen • keskustelut, joissa korostuu oma vuoro kuunnella, kysyä ja puhua • tarkka kysymys-vastaus-asettelu • ohjeiden mukaan toimiminen, rutiinit, pelit • ajan, paikan ja määrän käsitteet • sanaleikit; synonyymit, vastakohtat • vitsit, sananselityspelit • ohjeelliset, teemalliset laulut ja laululeikit • toiminnallisuus • leikki sosiaalistumisen oppimisessa (ohjeet ja säännöt)
<p>7–12-vuotiaan</p> <ul style="list-style-type: none"> → keskustelutaidot vahvistuvat: lapsi osaa olla sekä keskustelun aloittaja että osallistuja → uuden tiedon janoaminen: tarkka kysymys-vastaus-asettelu → kielenkäyttö on monipuolistunut, ja hän ymmärtää usein sanojen monia merkityksiä → sosiaalisten kielenkäyttötilanteiden merkitys on vahva 	<ul style="list-style-type: none"> • kieli kippuralla -lorut ja runot • sanapelit ja kielelliset pelit • vitsit, sanonnat, helpot kielikuvat • kuuntelu ja kuullun ymmärtäminen • lukeminen ja luetun ymmärtäminen • sanojen ja käsitteistön selittäminen • kuvan, maiseman ja tunnelman tarkka kuvaus

<p>→ lukuharrastuksella on merkittävä osa niin sanavaraston laajentamisessa kuin kielenkehityksessäkin</p> <p>→ puhe- ja kirjakielen eroavaisuuksien hahmottaminen harjaantuu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • laulut, huomio lyriikkaan • suomen kielen erikoispiirteet tarkastelun kohteena: esim. konsonantin ja vokaalin kestot, äng-äänne, taivutus ja vertailumuodot • luetun elävöittämien esim. videoiksi, näytelmiksi tai kuunnelmiksi • keskustelu vapaata tai teemaan sidottua • puhe- ja kirjakielen eroavaisuuksien huomiointi • tiedonhankinta suomeksi • toiminnallisuus • leikki mm. abstraktien käsitteiden konkretisoijana
<p>12–17-vuotiaan</p> <p>→ taidot riittävät oman kielitaidon arviointiin ja analysointiin</p> <p>→ kielelliset taidot sisältävät huumoria, sarkasmia ja nuorisokieltä</p> <p>→ kielellisesti abstraktien käsitteiden käsittely harjaantuu</p> <p>→ kommunikaatiotaidot ovat monipuoliset, ja tyyli vaihtelee keskustelukumppanin ja -tilanteen mukaan</p> <p>→ sanavaraston laajuus ja kielitaito ovat suorassa yhteydessä lukuharrastukseen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • abstraktien ja kompleksisten kielioppisääntöjen ymmärtämisen vahvistaminen ja tukeminen • suomen kielen erikoispiirteiden huomiointi ja vahvistaminen • sijamuotojen huomiointi • vitsit, sarkasmi, sanonnat, kielikuvat • eri tekstilajeihin tutustuminen ja niiden ymmärtäminen, tuottaminen ja elävöittäminen • kuvan, maiseman ja tunnelman tarkka kuvaus • laulut, etenkin lyriikka • luonnollinen tai ohjattu keskustelu, väittely • kielenkäyttö eri tilanteissa: tuttavallinen arkikieli vs. virallinen kielenkäyttö • kuuntelu ja kuullun ymmärtäminen, jossa esim. sama asia on ilmaistu kuultuna ja kirjoitettuna eri sanoin • tiedonhankinta suomeksi • pelit • toiminnallisuus • leikki mm. abstraktien käsitteiden konkretisoijana

3.1 Monilukutaito osana Suomi-kouluopetusta

Monilukutaidon käsite on tullut kaikkien kouluasteiden suomalaisiin opetus-suunnitelmiin 2010-luvulla¹, mutta itse monilukutaitoa on harjoitettu ja harjoiteltu kauan, oikeastaan niin kauan kuin ihmisiä on opetettu. Monilukutaitoa voi ajatella sateenvarjokäsitteenä, joka sulkee alleen erilaiset tekstit (esim. kirjoitus, kuvat, video, puhe), niiden tulkintaa ja tuottamista edellyttävät lukutaidot (esim. visuaalinen, auditiivinen, kinesteettinen) sekä lukutaitoja täsmen-tävät erilaiset ulottuvuudet (esim. operationaalinen, kriittinen, kulttuurinen). Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten vä-lineiden avulla. Opetushallitus määrittelee monilukutaidon erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taidoiksi, jotka auttavat oppijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakenta-maan omaa identiteettiään. *”Teksteillä tarkoitetaan sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa.”* (OPH, n.d)

Kuvakirjan tutkiminen ja lukeminen on konkreettinen esimerkki monilukutaidon soveltamisesta. Aluksi voidaan katsoa kirjan kuvitusta – sen värejä, esineitä, hahmoja tai henkilöitä – ja tehdä niiden perusteella oletuksia tai tulkintoja. Lu-kemisen aikana ja sen jälkeen voidaan pohtia kirjan juonta ja tapahtumia sekä vertailla sitä aikaisemmin luettujen kirjojen kanssa. Kuulijoita voidaan pyytää eläytymään kirjan tapahtumiin esimerkiksi erilaisten äänenpainojen, ilmeiden tai eleiden avulla. Lisäksi voidaan pohtia kirjan kirjoittajan ja kuvittajan roolia tietynlaisen tarinan tuottajina, ja kuulijat voivat keksiä omia juonenkäännteitä tai tarinankulkuja. Samaan tapaan voidaan käsitellä monia erilaisia tekstilajeja, esi-merkiksi videoblogeja, ohjeita tai mainoksia oppijan kielitaito ja ikä huomioiden.

Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeeri-sen lukutaidon, kuvanlukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Suomi-koulujen opettajat käyttävät ja ovat aina käyttäneet vaihtelevasti erimuotoisia tekstejä: puhuttuja, kirjoitet-tuja, kuvallisia, digitaalisia ja niin edelleen.

Lisätietoa monilukutaidosta löytyy muun muassa seuraavista lähteistä:

- <https://mediametka.fi/oppimateriaali/monilukutaito/>
- <https://lukuliike.fi>

1. Monilukutaito on otettu Suomessa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin laaja-alaisen osaamisen tavoitteena vuonna 2014. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin monilukutaito on sisällytetty vuodesta 2018 lähtien.

Monilukutaitovinkkejä opettajalle

Vinkki 1: Hyödynnä monipuolisesti erilaisia materiaaleja.

Nykyään on saatavilla paljon valmista materiaalia, jota voi käyttää opetuksen tukena ja rikastuttajana. Huolehdi, että erilaiset oppimistyylit tulevat huomioiduksi ja kaikille on jotain tarjolla.

Vinkki 2: Ruoki oppijoiden mielikuvitusta. Kuvakirjan lukemisen ja kuvien katselun lisäksi voit ottaa kuulijat mukaan ideoimaan esimerkiksi vaihtoehtoisia juonenkäänteitä tai tarinan loppua. Johdattele kertomusta kysymällä "Entä jos..?", "Mitä sitten voisi tapahtua..?" tai "Entäpä jos kirjan päähenkilö olisikin jokin muu hahmo? Miten tarina sitten voisi edetä?"

Vinkki 3: Tutkikaa edistyneempien oppijoiden kanssa yhdessä erilaisia tekstejä ja niihin liittyviä kuvia. Ovatko kuvat tekstiä tukevia vai ristiriidassa tekstin kanssa? Mitä kirjoittamatta jätettyä kuvista voisi päätellä? Mitä tekstin kuvilla halutaan viestittää lukijalle?

3.2 Lukemaan oppiminen ja opettaminen suomeksi

Lapselle on hyvä lukea säännöllisesti ääneen ja tarjota monipuolisesti suomenkielistä luettavaa hyvin pienestä pitäen sekä Suomi-koulussa että kotona. Siten herätellään kiinnostus lukemista ja suomenkielistä kirjallisuutta kohtaan ja rikastutetaan lapsen sanavarastoa.

Jos lapsi on oppinut lukemaan koulukielellään, hän oppii lukemaan helpommin myös suomeksi. Pääsääntönä on, että mitä etäämmällä lapsen vahvin kieli ja asuinmaan kulttuuri ovat suomen kielestä ja suomalaisesta kulttuurista, sitä enemmän hänellä on opittavaa ja harjoiteltavaa.

Lukemaan opettamisen eteneminen

Kirjaimiin ja niitä vastaaviin äänneisiin on hyvä tutustua laulujen ja leikkien avulla jo hyvin aikaisessa vaiheessa. Koska kirjainten nimet tai äänneet voivat poiketa paljonkin oppijan koulukielen vastaavista, niiden muistaminen voi vaatia paljon aikaa ja harjoitusta. Turun Yliopiston KieliVertailu-työvälinemateriaalipaketissa on paljon varhaiskasvatukseen soveltuvia leikkejä ja harjoitteita, jotka auttavat suomen kielen äänneisiin tutustumisessa.

<https://sites.utu.fi/kielivertailu/tyovaline/>

Suomessa yleisimmin käytetty lukemaan opettamisen menetelmä on KÄTS-menetelmä (Kirjain-Äänne-Tavu-Sana), jossa opetellaan aluksi tunnistamaan kirjain ja sitä vastaava äänne. Sitten äänneitä yhdistetään liukumalla tavuiksi ja tavuja sanoiksi.

Vinkki 1: Kirjain ja sen äänne. On hyvä korostaa kirjaimen nimen ja äänneen eroavuuksia: esimerkiksi U-kirjaimen nimi sanotaan UU, äänne sanotaan lyhyesti U, jolloin suu on suipistuneena ja U-äänne tuntuu suun edessä, huulilla. Äänneen muodon tunnistaminen suussa ja se, miltä se kuulostaa tai missä osassa suuta se tuntuu, auttaa lukemaan opettelussa. Äänneen sijainnin ja muodon oppimisen tukena voi käyttää myös peiliä: katsotaan omaa peilikuvaa ja nähdään äänneen asento. Yhdistettäessä äänneitä tavuksi opetellaan aluksi liittämään yhteen kaksi äännettä liukuen ensimmäisestä toiseen.

Vinkki 2: Tavu. Korosta äännettä maistelemalla sitä: esimerkiksi SU-tavu luetaan ensin ssss-uuuu ja lopuksi nopeammin siirtymällä äänneestä toiseen SU. Kun oppija osaa monenlaisia tavuyhdistelmiä, niitä voi lihottaa lisäämällä tuttuun tavuun uuden kirjaimen esimerkiksi SUO. Äänneestä toiseen siirtymisessä muistutetaan mieleen äänneen asento ennen toiseen siirtymistä ja käytetään tarvittaessa peiliä apuna suun muodon muistamisessa. Sanoja luettaessa yhdistetään tavuja sanoiksi liukumalla äänneestä toiseen.

Vinkki 3: Sana. Sanojen lukeminen kannattaa aloittaa nimeämällä tuttuja asioita ja esineitä ja lukemalla niiden nimiä. Myös kuva tukee sanatason oppimista. Sanojen lukeminen tavuittain ja taputtamalla kunkin tavun kohdalla auttaa hahmottamaan sanan eri osat. Tavujen taputtaminen auttaa myös kirjoittamaan oppimisessa. Sanatason lukemisesta edetään harjoittelussa vähitellen lyhyisiin lauseisiin ja lopulta pidempiin teksteihin ja tarinoin. Sujuvan lukutaidon saavuttamiseksi tarvitaan paljon harjoitusta.

Vinkki 4: Lue monta kertaa. Aluksi ääneen lukeminen auttaa lukemisen ymmärtämisessä, ja myös saman tekstin lukeminen useita kertoja vahvistaa taitoa. Tekstiä uudelleen luettaessa ajanotto voi motivoida oppijaa. Vuoropuhelutekstissä roolijako tai tekstin elävöittäminen innostavat lukemaan samaa tekstiä uudelleen.

Vinkki 5: Pilko osiin. Lukemisen harjoittelussa on hyvä muistaa, että jos oppijalla on haasteita sanan lukemisessa, sen voi aina pilkkoa pienempiin osiin, tavuihin tai ihan äänneisiin asti. Sitten voi aloittaa tekstin lukemisen uudestaan vaikkapa ihan äännetasolta.

Vinkki 6: Selitä ja avaa sanoja. Luetun ymmärtämisen esteenä voi olla puutteellinen sanavarasto. Siksi onkin tärkeää keskustella luettavasta etukäteen, selittää kuvin ja sanoin vieraita käsitteitä ja avata niitä lukemisen aikana ja sen jälkeen. Lukemisen tulee olla kaikilla tasoilla ymmärrettävää ja mielekästä, jotta oppija motivoituu harjoittelemaan säännöllisesti ja tulemaan vähitellen taitavaksi lukijaksi.

Käytännön vinkkejä, videoita ja ilmaista materiaalia hyödynnettäväksi lukutaidon oppimisessa:

<https://www.freed.com/> (hakusanoja: lukemaan opettaminen, kirjain, äänne, tavu, sana)

<https://peda.net/p/JohannaTentke/p-mlojli> (POMM Äikän materiaalipaketti: lukemaan opettaminen ja lukemaan innostaminen)

<https://www.facebook.com/groups/alakoulunaarraitta/> (hakusanoja: alkuope-tus, alaluokan aakkoset, KÄTS)

3.3 Kirjallisuus osana Suomi-koulun opetusta

”Kun lukemisesta tehdään näkyvää ja sille annetaan arvo, oppilaat motivoituvat lukemaan ja esittelemään lukemaansa. Näin myös kirjoista ja kirjallisuudesta puhuminen lisääntyy selvästi. Lukuinto lisääntyy, kun lukemisesta muodostuu sosiaalisesti sallittua ja oppilaiden asenne lukemista kohtaan muuttuu myönteisemmäksi.” (Kultalahti, 2014).

Digitalisoitumisen myötä lukeminen on vähentynyt huomattavasti: enenevässä määrin monet muut ajanviettotavat kilpailevat ajasta kirjan lukemisen kanssa ja yhä harvemmin pysähtytään lukemaan. Tämä heikentää suoraan yleistä lukutaitoa ja sen myötä koulumenestystä. Lukutaito on vankka kulmakivi lähes kaikelle oppimiselle, joten sitä kannattaa vaalia, hoitaa ja ruokkia.

Ulkosuomalaisille suomen luku- ja kirjoitustaidon rapistuminen on tuttu ilmiö. Lukemalla on mahdollista huoltaa ja ylläpitää suomen kielen taitoa muunkielisessä ympäristössä.

Niin kodeilla kuin Suomi-koulullakin on suuri merkitys lasten lukuinnostukselle. Positiivinen, kannustava suhtautuminen lukemiseen ja vanhemman esimerkki kotona toimivat vahvana perustana lukutottumuksen luomiselle.

”Suomi-koulun oma kirjasto tukee opetusta ja edistää oppilaiden lukuharrastusta. Koulun kirjasto saa usein alkunsa paikallisesti saaduista lahjoituskirjoista, joiden lisäksi hankitaan uusia lasten- ja nuortenkirjoja.” (Suomi-koulujen Hallinto-opas, s.26: [Suomi-koulujen hallinto-opas](#))

Lukemisen hyödyt pähkinäkuoressa

- Lukeminen tukee kielellistä kehitystä: se kehittää kerrontataitoja, ja sanasto karttuu.
- Lukevan teinin sanasto voi olla jopa kolminkertainen vähän lukevan ikätoverin sanavarastoon verrattuna.
- Suomen kieli ja lauserakenteet selkiytyvät.
- Luku- ja kirjoitustaito kehittyvät. Ne ovat koulussa oppimisen kulmakivet.
- Kirjojen avulla kehittyvät mm. ajattelutaidot, empatia ja mielikuvitus.
- Keskittymiskyky paranee, ja tekemiseen tulee pitkäjänteisyyttä.
- Uuden kirjallisuuden avulla säilyy yhteys nykykieleen ja sen muutoksiin.

Kirjamarkkinat

Lukuintoa saa heräteltyä jo sillä, että lukija saa olla aktiivisesti mukana kirjan valintaprosessissa.

Kirjamarkkinat-metodi on helposti muunneltava, alun perin suomalaisten kirjastoalan ammattilaisten kehittämä työtapo ohjattuun kirjan valintaan. Se soveltuu eri-ikäisille, sekä lukutaidottomille että ahkerille lukijoille, niin kotona, päiväkodeissa kuin koulussakin toteutettavaksi. Toimintatavan vahvuuksia ovat sen yhteisöllisyys, oppijälhtöisyys ja osallisuus. Näiden elementtien avulla lukukokemuksesta tulee merkityksellinen ja osallisuuden ja omien vaikutusmahdollisuuksien vuoksi lukijalle motivoiva.

Kirjamarkkinoille valikoituu erilaisia kirjoja ja monipuolista lukemista, jotta jokaisen on mahdollista löytää itseään kiinnostava ja tasoltaan sopivan haastava kirja. Aluksi lapset ohjeistetaan tutustumaan kirjoihin ja kerrotaan, että kaikkia tarjolla olevia kirjoja pääsee tutkimaan. Painotetaan, että oikeita tai väärää mielipiteitä ei ole! Kultakin pöydältä kirjataan muistiin jokaisen suosikki. Vanhemmat lapset tekevät muistiinpanot itsenäisesti. Myös lukutaidottomien on mahdollista tehdä itsenäisesti muistiinpanoja, jos kirjat on merkitty esimerkiksi väreihin.

Pienet lapset kiertävät markkinapöytiä yhdessä aikuisen ohjauksessa, mutta edistyneemmät voivat kiertää markkinoilla pareittain tai itsenäisesti ja viipyä kunkin pöydän luona sovittun ajan.

Markkinapöytä 1

Pöydän kuudesta kirjasta valikoidaan oma suosikki pelkän kansikuvan perusteella. Yhdessä voidaan arvuutella, mistä kirja saattaisi kertoa tai millaisia hahmoja siinä ehkä esiintyy. Apukysymyksillä herätellään lukijan mielenkiintoa.

Markkinapöytä 2

Pöydän kuudesta kirjasta valitaan oma suosikki pelkästään kuvituksen perusteella. Mitä kaikkea kirjan sivuilla vilahtelevat kuvat kertovat kirjan tapahtumista, hahmoista tai aiheesta? Ovatko kuvat yksityiskohtaisia, ja löytyykö niitä jokaiselta sivulta? Kuka itse asiassa kuvittaa kirjat?

Markkinapöytä 3

Pöydällä on kuuden kirjan sijasta lapuille kirjoitettuja kirjojen nimiä. Suosikki valikoidaan vain nimen perusteella. Mitä oikeastaan tiedämme kirjasta pelkän nimen perusteella? Voiko nimestä päätellä sisältöä?

Markkinapöytä 4

Pöydän kuutta kirjaa luetaan kutakin minuutin ajan. Kohta voi olla opettajan ennalta etsimä ja markkinoilla ääneen lukema katkelma, sattumanvaraisesti

avattu sivu tai etukäteen sovitusti takakannen teksti. Sujuvat lukijat voivat itse lukea kutakin kirjaa minuutin ajan valitsemastaan kohdasta. Sovitun ajan jälkeen vaihdetaan kirjaa, kunnes jokaisesta kirjasta on luettu lyhyt ote. Suosikki valitaan luetun perusteella. Millainen tyyli miellyttää eniten?

Markkinapöytiä voi keksiä lisää ja muokata tilanteeseen ja ryhmälle sopiviksi. Pöydissä voisi olla esimerkiksi kirjatrailereita Youtubesta, kirja-arvosteluita tai vaikkapa jokaisen lapsen oma suosikkikirja, jonka hän itse esittelee muille. Myös lapset kannattaa ottaa mukaan pöytien suunnitteluun. Vain mielikuvitus on rajana!

Kirjamarkkinoiden lopuksi jokainen saa listata 2–3 kirjaa, jotka hän haluaa lukea. Lopussa voidaan myös äänestää ryhmässä yhteisesti ääneen luettava kirja.

Vinkkejä ohjattuun, kielellistä vuorovaikutusta tukevaan lukutuokioon Suomi-koulussa:

- Osallista.
- Kysy avoimia kysymyksiä: missä, mikä, kuka, milloin ja miksi.
- Keksi tarinaan tai kuvaan liittyviä vaihtoehtoisia väittämiä, joista lapset valitsevat mieleisensä vaihtoehdon.
- Kuvat tukevat kuultua. Osoita kuvakirjan kuvasta luettavaan liittyviä olennaisia asioita. Muuta samassa kohdassa äänenpainoasi merkityksellisemmäksi.
- Lukutuokion päätteeksi juonen voi kerrata kuvien avulla ja keskustella tapahtumien kronologisesta etenemisestä. Tukevia kysymyksiä ovat seuraavan tyyppiset: mitä sitten tapahtui, kenelle tapahtui ja mitä siitä seurasi.
- Lukutaitoisten kanssa luetaan vuorotellen. Opettaja voi tarvittaessa kerrata lapsen lukeman omin sanoin.
- Erityisesti loppusoinnillisessa tekstissä lukija pitää lauseen lopussa tauon ja kuuntelija täydentää puuttuvan sanan. Lukemisessa voi myös pitää muuten vain taukoa ja kysyä kuulijalta, mitä hän arvelee seuraavaksi tapahtuvan. Näin myös levottomat kuuntelijat saa keskittymään paremmin tarinaan.

Lukemaan voi kannustaa erilaisin tempauksin – 10 ideaa Suomi-kouluun

Kirjavinkkaus	Ideana on kertoa luetusta kirjasta sen verran, että kuulija innostuu ja haluaa tietää lisää. Kirjavinkkaaja voi myös lukea otteita kirjasta paljastamatta kuitenkaan tärkeimpiä juonenkäänteitä.
Lukupiiri	Luetaan yhdessä samaa kirjaa tai saman sarjan kirjaa. Keskustellaan siitä yhdessä ja tehdään tehtäviä muiden ryhmäläisten kanssa. (Katso myös luku 3.4.)
Sanataide	Elävöitetään kirjan tapahtumia muuntamalla tarinan kohtaus esitykseksi, sarjakuvaksi, 3D-maailmaksi tai muovaviluvahahahmoiksi. Keksitään uusi loppukohtaus tai ehkäpä jatkokertomus kirjan tarinalle.
Lukubingo	Bingoruudukossa on erilaisia tapoja tai paikkoja lukea kirjaa, kussakin kohdassa sovitun ajan (10–15 min). Bingoruudukon voi täyttää sovitussa ajassa.
Lukudiplomi/ kirjabingo	Ideana on lukea kirjoja eri kirjallisuudenlajeista, runoista seikkailukertomuksiin ja tietokirjoista vitseihin. Kirjastoilla on usein tarjolla valmiita materiaaleja.
Teemapäivä	Ideoikaa yhdessä! Vietättekö eurooppalaista lukuviikkoa vai kirjan tai runon päivää? Juhlikaa lukutaitoa! Yhdessä voi järjestää vaikka kirjakirppiksen tai kirjanvaihtopörssin, joka on tarkoitettu myös vanhemmille.
Helminauha/ paperirengas- ketju	Lukuviikolla niin lapset kuin aikuisetkin lukevat mahdollisimman paljon. Jokaisesta 10-minuuttisesta tienataan helmi tai paperirengas. Lukuajan päätyttyä kaikkien renkaista kootaan yhteinen ketju. Onko ketju keväällä pidempi kuin syksyllä?
Lukukummi/ lukumummi tai -ukki	Etsitään vapaaehtoinen lukija, joka vierailee satunnaisesti Suomi-koulussa lukemassa lapsille erilaisia kirjoja. Tämän voi toteuttaa myös niin, että edistyneemmät toimivat pienten lukukummeina ja käyvät sovitusti heidän ryhmissään lukemassa.
Tavoite	Yhdessä tekeminen motivoi! Sopikaa koko koululenne yhteinen tavoite, jossa luetaan tietty aika sovitun ajanjakson aikana. Päätäkää yhdessä palkinto, jota tavoitellaan. Kaikkien panos on tärkeä. Palkintona voi olla vaikka elokuva, retki tai lettukestit. Aikuiset otetaan mukaan lukemaan tai järjestetään aikuiset vastaan lapset -lukuhaaste.

Kirjailijavierailu	Lukuinnostuksen synnyttämiseksi ja tukemiseksi on hyödyllistä tutustua myös suomalaisiin kirjailijoihin. Nykyisin se on helpompaa myös ulkomailta käsin, sillä useat kirjailijat ovat monipuolisesti esillä sekä sosiaalisessa mediassa (YouTube, Instagram) että omilla internetsivuillaan. Opetuksessa voidaan seurata kirjailijan haastatteluja tai tämän osallistumista televisio-ohjelmaan tai podcastiin ja keskustella niistä. Lukukeskukselta on mahdollista tilata virtuaalinen kirjailijavierailu, mutta mikä olisikaan hienompaa kuin tavata kasvotusten ihan oikea ihminen tarinoiden takana? Suomen rajojen ulkopuolella asuu useita eturivin lasten- ja nuortenkirjailijoita, ehkäpä ihan lähellä teidänkin Suomi-kouluanne.
---------------------------	---

Kuinka järjestän kirjailijavierailun?

Monet suomalaiset kirjailijat tekevät yhteistyötä Lukukeskuksen kanssa. Tämä on yksinkertaisin vaihtoehto organisoida vierailu: www.lukukeskus.fi

Voit myös ottaa rohkeasti yhteyttä suoraan kirjailijaan! Sopikaa yhdessä teille parhaiten toimiva vierailutapa: etäyhteyksin tai paikalla Suomi-koulussa.

Pohdinta	Kohderyhmä: Minkä ikäisiä oppilaita teillä on? Mitkä ovat ryhmän kiinnostuksen kohteet? Valitse kirjailija kohderyhmän mukaan.
Suunnittelu	Onko kirjailijan vierailu osa suurempaa tapahtumaa tai toimintapäivää? Järjestättekö muuta teemaan sopivaa ohjelmaa tai mahdollisesti kahvion?
Valmistelu	Huolellisesti valmisteltu vierailu on avain antoisaan, vuorovaikutteiseen kohtaamiseen kirjailijan kanssa.

*Lue myös Suomi-koulujen hallinto-opas Kirjasto s. 26–27 (mm. vinkkejä kus-tannusten kattamiseen).

Miten valmistaudun kirjailijan vierailuun?

Tila	<ul style="list-style-type: none"> • Hanki muulta hälinältä ja ärsykkeiltä rauhoitettu tila. • Kirjailijan tuotantoa ja kuvia voi asetella näkyville. • Mieti kirjailijalle keskeinen paikka, joka on lapsille helposti lähestyttävä, esimerkiksi nojatuoli. • Kannattaa tiedustella kirjailijan toiveita.
-------------	--

Etävierailu	<ul style="list-style-type: none"> • Varaa tarpeeksi iso valkokangas tai näyttö koko ryhmälle. • Testaa tekniikka ennen tapahtuman alkua.
Tutustuminen etukäteen	<ul style="list-style-type: none"> • Etsikää yhdessä tietoa kirjailijasta. • Lukekaa tai kuunnelkaa hänen tuotantoaan tai syvemmin tiettyä teosta. • Katsokaa ja tehkää itse kirjavinkkausta tuotannosta. • Tutkikaa kirjojen teemoihin liittyviä asioita yleisemmin (esim. Geoetsivä-kirjat → tutustukaa geokätköilyyn).
Haastattelu	<ul style="list-style-type: none"> • Keksikää ja kirjoittakaa etukäteen yhdessä kysymyksiä kirjailijalle. • Lasten omat kirja-arvostelut tai -vinkkaukset toimivat hyvänä pohjana keskustelulle. • Sallikaa tila rennolle vuorovaikutukselle.
Motivointi ja innostuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Opettaja toimii tässäkin ryhmälleen innoittajana ja esimerkkinä, joten heittäydy rohkeasti mukaan kirjojen lumottuun maailmaan.

Myös seuraava vinkki innostaa lukemaan: Vuosittainen viisiviikkoinen **lukumaratoni** on lukemaan kannustava lukukilpailu, jossa kerätään lukupisteitä (15 min = 1 lukupiste) itsenäisesti lukien tai aikuisen ääneen lukemista kuunnellen. Lukijat ovat sarjoissa ikäryhmittäin, joten vauvatkin saavat osallistua! Lukupisteet kirjataan lukupäiväkirjaan, joka palautetaan kilpailun päätteeksi tuomaristolle. Ahkerimmat lukijat palkitaan ikäryhmittäin. Kaikille osallistujille jaetaan [mestari lukijan kunniakirja \(liite 6\)](#).

Runoista piristystä kielenoppimiseen

Runot kuuluvat tärkeänä osana suomalaiseen kansanperinteeseen, joka elää ja muuttuu ajan myötä. Vanhimman kirjallisuudenlajin edustajana lyriikan ehdoton valttikortti on se, että siinä eivät välttämättä päde kieliopilliset säännöt, joten se onkin kielenoppijalle mahtava tapa tehdä lähempää tuttavuutta kielen kanssa. Runoilu, loruilu ja kielellä leikkiminen kannustavat luovuuteen ja edistävät tutkitusti niin luku- kuin kirjoitustaitoakin. Tämä on vanha viisaus, mutta miten käyttää lyriikkaa opetuksessa innostavasti? Seuraavaan on koottu helposti toteutettavia, hauskoja ideoita piristämään opetusta.

Kirjanselkärunot. Idea on yksinkertaisuudessaan nerokas. Jokaisesta kodista löytyy kirjoja. Kasaa valitsemasi kirjat pinoksi haluamallasi tavalla, jolloin niiden nimistä muodostuu pieni tarina – runo. Sen pituuden päättää tekijä.

Blackout poetry on englanninkielisestä maailmasta noussut runon tekemisen tapa. Runoteos muodostuu toisen tekstin valituista sanoista. Esimerkiksi lehtiartikkelista tai kirjan tekstistä valitaan itseä puhuttelevat sanat ja tarpeettomat tussataan eli mustataan (*blackout*) näkymättömiksi. Runo voi olla hyvinkin

lyhyt sanojen kokonaisuus, ja sen lisäksi teokseen voi sommitella tekstiä tukevan kuvan. Tämän runouden tekemiseen ei tarvitse välttämättä lainkaan luku- ja kirjoitustaitoa, ja sen voi toteuttaa myös älylaitteilla.

Riimienkeksimisleikki pienimpien kanssa. ”Me voisimme nyt keksiä runoja. Sano, miten tämä runo voisi mennä tai jatkua.” Aikuinen aloittaa lauseen, ja lapsi jatkaa sitä haluamallaan tavalla. Pyritään riimittelyyn.

Miltä runo näyttää tai kuulostaa? Voisiko esimerkiksi tutun *Kuu kiurusta ke-sään* elävöittää linnunlaululla ja kuvittaa lintujen kuvilla? Lapset voivat tuottaa sekä äänet että kuvat. Miltä tuttu runo näyttäisi kuvakollaasina tai muoviluvasta muotoiltuna? Järjestäkää näyttely ryhmänne runo-kuvakollaaseista.

Suomalaiset alan ammattilaiset ovat kehittäneet digitaalisia alustoja edistämään runoutta: **virtuaaliset runokoneet** toimivat näppärästi – kokeile sinäkin!

Haiku on lyhyt japanilainen runo. Yöstäjän haikuoivalle runorobotille syötetään kaksi sanaa, luontosana ja tunnesana, jotka toimivat runon perustana.

Kirjoitin Yöstäjän runorobottiin sanat *järvenselkä* ja *rauhaton*. Haikusta tuli tällainen:

Villiintynyt järvenselkä

ei voi mitään luonnolleen

ei myöskään rauhaton.

Millaisella äänellä sinä lukisit runoni? Tällaisia lyhyitä runoja voi tehdä kaikenikäisten lasten kanssa vaikka useita!

<https://www.yostaja.fi/runorobotti>

Sattumarunous. Poimitaan esimerkiksi lehdistä sanoja ja/tai lauseita. Ne asetellaan taustalle, esimerkiksi väripaperille tai aiheeltaan sopivaan maisemakuvaan. Toteutus onnistuu myös jääkaappimagneeteilla tai digitaalisesti. Luku-taidoton oppija valitsee sanoja, joiden sanahahmoista hän pitää, ja asettelee ne alustalle. Aikuinen lukee runon ääneen lapsen muokattavaksi. Värinauteilla on valmiita, Suomi-kouluun sopivia sanapohjia:

<https://www.varinautit.fi/runous/>

Runokone esittää tekijälle listan kysymyksiä, joihin hän vastaa yhdellä tai kahdella, spontaanisti mieleen tulevalla sanalla. Kysymysten loppuksi klikataan painiketta, ja yllätysruno on valmis!

<http://www.runokone.com>

Rimmaako? Ovatko omat riimit eli loppusoinnut kenties hukassa? Riimien hakukoneella voi leikitellä yhdessä pientenkin kanssa. Jännitys on taattu, kun

lapsi odottaa riimikoneen vastausta omalle sanalleen. Edistyneemmät runoilijat voivat hyödyntää hakukonetta täydentämään omia tuotoksiaan.

<https://riimihaku.fi/>

Lavarunous. Juho Kuusi: <https://www.youtube.com/watch?v=rmDPBYZnnTQ>

3.4 Lukupiiritehtäviä

3.4.1 Mauri Kunnas: Koirien Kalevala

Tehtävät on värikoodattu lukutaidon eri tasojen mukaan. Väripohjat ovat seuraavat:

alkava lukija

kehittyvä lukija

itsenäinen lukija

Sinisellä pohjalla olevat alkavan lukijan tehtävät sopivat kaiken tasoisille lukijoille ja esimerkiksi violetilla pohjalla olevat tehtävät sekä kehittyville että itsenäisille lukijoille. Värit ovat vain suuntaa antavia. Opettaja voi valita kullekin ryhmänsä oppijalle sopivia tehtäviä ja muunnella niitä tämän taitotason mukaan.

Koirien Kalevalaan tutustuminen: taustatietoa opettajalle

Esillä on hyvä olla vertailun vuoksi sekä *Kalevala* että *Koirien Kalevala*.

Kalevala on Suomen ja Karjalan tasavaltojen kansalliseepos. Lääkäri, suomen kielen uudistaja ja kasvitieteilijä Elias Lönnrot kulki runonkeruumatkoilla vuodesta 1828 alkaen. Hän merkitsi useilla matkoillaan muistiin kuulemiaan kansanrunoja ja loitsuja. Hänellä oli tarkoituksena tallentaa suullisia kansanrunoja kirjoitettuun muotoon ja koota ja muokata ne laajaksi, juonelliseksi kertomukseksi. Varsinaisen *Kalevalan* ensimmäinen painos eli *Vanha Kalevala* ilmestyi vuonna 1835, ja nykyisin pelkkänä *Kalevalana* tunnettu *Uusi Kalevala* vuonna 1849 eli 170 vuotta sitten.

Koirien Kalevala on Mauri Kunnaksen kuvakirjaversio *Kalevalasta*. Ensimmäinen painos ilmestyi vuonna 1992. Kirja on erittäin suosittu, joten siitä on otettu lukuisia uusintapainoksia. Kuvituksena kirjassa on Mauri Kunnaksen piirroksia, jotka jäljittelevät taidemaalari Akseli Gallen-Kallelan Kalevala-aiheisia maalauksia.

Kirjassa Kalevalassa asuu villi ja vapaa **koirien** heimo ja Pohjolassa elää hurja ja häijy **susien** heimo. Niiden välissä elelee pieni mutta sitkeä **kissojen** heimo.

Koirien Kalevala koostuu pienistä toisiinsa liittyvistä tarinoista: 1) Väinämöinen laulaa Joukahaisen suohon, 2) Väinämöinen tapaa Ainon, 3) Väinämöinen kosioiretkellä Pohjolassa, 4) Väinämöinen lennättää Joukahaisen kuusella Pohjolaan, 5) Joukahainen takoo Sammon, 6) Lemminkäinen lähtee kosioiretkelle Pohjolaan, 7) Väinämöinen rakentaa laivaa, 8) Väinämöinen ja Joukahainen kosioiretkellä Pohjolassa, 9) Häät Pohjolassa, 10) Kalevalan soturit lähtevät hakemaan Sampo, 11) Pohjan akka lähtee hakemaan Sampo takaisin ja 12) Sammon hajoaminen.

Johdanto *Koirien Kalevalaan*, nimisivu, 2. aukeama: opettaja lukee näytteen, jossa kerrotaan koirista, kissoista ja susista kauan, kauan aikaa sitten...

Henkilöesittely ja keskustelua kuvasta: "Koirien kansalliseepos", 1. aukeama

- Kalevalan koirat. Tutkitaan ulkoisia piirteitä: mistä koirat tunnistaa? (Vaka vanha Väinämöinen, Annikki, Seppo Ilmarinen, Joukahainen, Aino ja Joukahaisen äiti)
- Pohjolan sudet. Tutkitaan ulkoisia tunnusmerkkejä. (Louhi Pohjolan emäntä, Pohjolan isäntä ja Pohjolan neito)
- Kissojen heimo. Mistä kissat tunnistaa? (Lemminkäisen äiti ja Ahti Lemminkäinen)
- Ketä muita aukeamalla on? (Ahti aaltojen kuningas, Iku-Turso Äijön poika, Tuonelan joutsen, Kyy ja Suuri petohauki)
- Mistä ajasta tarina kertoo? Mitä entisaikojen merkkejä huomaat? (tuohivirsut, esiliinat, vanhanaikaiset päähineet ja sotakypärät)
- Mitä ammattien merkkejä löydät? (miekka, kypärä = sotilas, kantele = soittaja, leka, moukari = seppä, esiliina = piika, emäntä, valtikka = hallitsija)

Etsi oikea alkukirjain:

- Ympäri luokkaa on levitetty lattialle *Koirien Kalevalan* nimien alkukirjaimia.
- Opettaja soittaa musiikkia. Kun musiikki loppuu, hän ohjeistaa ryhmläisiä: "Etsi Väinämöinen-nimen alkukirjain". (Joukahainen, Aino, Lemminkäinen, Tuonela, Kalevala, Pohjola, Ilmarinen jne.).
- Kun kaikki seisovat oikean kirjaimen luona, musiikki jatkuu. Musiikin loppuessa opettaja kehottaa etsimään uuden alkukirjaimen. Leikki jatkuu samanlaisena.
- Leikkiä voi muunnella ja etsiä myös kirjaimia, joihin nimet päättyvät.

Väinämöinen laulaa Joukahaisen suohon, aukeamat 3–4

Opettaja lukee ääneen tarinan: "Vaka vanha Väinämöinen, tietäjä iänikuinen... Joukahainen oli tarkoittanut Ainon vaimoksi Väinämöiselle".

Kysymyksiä hevosten kolarikuvasta lukemisen jälkeen:

- Mitä hevosille on tapahtunut? (kolari)
- Ketä henkilöitä kuvassa on? (Väinämöinen ja Joukahainen)
- Mitä tapahtui ennen kuvaa, ja miksi Joukahainen lähti Kalevalaan? (Hän halusi kilpailla Väinämöisen kanssa.)
- Mitä kuvan jälkeen tapahtuu? (Väinämöinen laulaa Joukahaisen suohon.)

Tavutustehtävä:

- Taputa tavuittain sana Väi-nä-möi-nen. Kuinka monta tavua = taputusta sanassa on? (4) Millä kirjaimella sana alkaa? (V) Mihin se loppuu? (N) Onko kirjain M sanan alussa, keskellä vai lopussa? (keskellä)
- Taputa tavuittain Jou-ka-hai-nen. Kuinka monta tavua = taputusta sanassa on? (4) Millä kirjaimella sana alkaa? (J) Mihin se päättyy? (N) Mikä kirjain on sanan keskellä? (H)
- Mitä yhteistä Väi-nä-möi-nen- ja Jou-ka-hai-nen-sanoissa on? (Ne loppuvat nen-tavuun, molemmissa on neljä tavua ja molemmat ovat nimiä.)

Adjektiivien keksiminen:

- Keksitään ryhmässä tai parin kanssa vuorotellen yksi adjektiivi sanan Väinämöinen tai Joukahainen jokaisesta kirjaimesta. Esim. V = vilkas, Ä = äkäinen, I = iloinen, N = nopea, Ä = ärhäkkä, M = makea jne.
- Tehtävän voi toteuttaa myös kahden ryhmän välisenä kilpailuna. Toinen ryhmä keksii Väinämöinen- ja toinen Joukahainen-sanon kirjaimista adjektiiveja. Jokaisen adjektiivin täytyy olla eri sana, vaikka sama alkukirjain olisi esiintynyt jo aiemmin. Voittajajoukkue on se, joka on nopeimmin keksinyt kaikki adjektiivit.

Kysymyksiä koko aukeamasta:

- Miksi Joukahainen lähtee Väinölään eli Kalevalaan?
- Miten Väinämöinen ja Joukahainen tapaavat?
- Miksi eläimeksi Joukahainen yrittää taikoa Väinämöistä?
- Mihin Väinämöinen laulaa Joukahaisen?
- Mikä on suo?
- Mitä Joukahainen lupaa Väinämöiselle?
- Miltä Joukahaisesta tuntuu, kun Väinämöinen laulaa häntä suohon?

Näytelmätehtävä keskustelun jälkeen:

- Näyttele parin kanssa nykyaikainen versio (esim. rap-kappale, nykyaikainen loru) Joukahaisen suohon laulamisesta.
- Toinen parista on Väinämöinen, toinen Joukahainen.
- Keksikää, millä sanoilla Väinämöinen taikoo Joukahaisen suohon.
- Keksikää, mitä nykyaikaisia aarteita (2–3) Joukahainen lupaa Väinämöiselle.

- Millä sanoilla Väinämöinen taikoo Joukahaisen ylös suosta?
- Esittäkää versionne koko ryhmälle.
- Kirjoita keksimänne loitsu muistiin.

Tehtäviä tekstistä, 4. aukeama: ”Joukahainen ajoi päivän, ajoi toisenkin...”

- Etsi aukeamalta yhdyssanat. (*ukkorahjus, partasuun, mahtimieheen, taloudenhoitaja, kotitöissä*)
- Kirjoita sanat perusmuodossa. Tarvittaessa selvennetään opettajan kanssa, mitä sanat tarkoittavat.
- Esitä kaverin kanssa vuorotellen sanoja pantomiimina. Kaveri arvaa, mitä aukeaman yhdyssanaa tarkoitat.

Lukunopeustehtävä, 4. aukeaman oikeanpuoleinen sivu: ”Vaun nyt puolestaan kiivastui Väinämöinen...”

- Lue ensin hiljaa tai ääneen itsekseesi koko sivu.
- Lue sivu ääneen. Opettaja tai kaveri ottaa aikaa eli mittaa ajan, joka lukemiseen menee.
- Lue sivu toisen kerran. Opettaja tai kaveri ottaa jälleen ajan. Toista tarvittaessa vielä kerran.
- Arvioi itse, miten lukeminen muuttui. Paraniko aika? Muuttuiko lukeminen sujuvammaksi? Tuliko lukemisesta ilmeikkäämpää?
- Nauhoita tai videoi tai lue tekstiä vuorotellen kaverin kanssa.
- Keskustellaan harjoittelun merkityksestä sujuvalle lukemiselle.

Väinämöinen lähettää Seppo Ilmarisen kuusella pohjolaan, 8. aukeama + ensimmäinen kappale 9. aukeamasta

Opettaja lukee tarinan niin, ettei näytä ryhmälle kirjan kuvia.

Piirtäminen tai muovailu:

- Oppijat piirtävät tai muovailevat muovailuvahasta kuusen ja sillä lentävän Ilmarisen.
- Kukin esittelee työnsä muille, tai lapsi kertoo tarinan omin sanoin parille tai ryhmälle muovailutyönsä avulla.
- Lopuksi katsellaan kirjan kuvat ja vertaillaan lasten ja Kunnaksen näkemyksiä.

Lennätysloitsu (Rikkinäinen puhelin):

- Opettaja kuiskaa keksimänsä lennätysloitsun (esim. Lennä Seppo Ilmarinen, kuusella kauas Pohjolaan) lapsen korvaan, joka jakaa kuiskaten kuulemansa seuraavalle.
- Lopuksi selvitetään, miten loru muuttui siirtyessään lapselta toiselle.
- Kukin lapsi voi keksiä oman lennätysloitsun ja olla viestin aloittajana.
- Keksi ja kirjoita oma loitsusi, jolla Väinämöinen lennättää Ilmarisen Pohjolaan. Loitsussa tulee olla 2–4 säettä, joissa kussakin on yhteensä kahdeksan tavua kalevalamitan tyyliin.

Sammon takominen, 9. aukeama

Tämän luvun lopussa sivulla 53 on [täydennettävä moniste](#), jossa on tehtävänä kirjoittaa viivalle sopiva adjektiivi. Oppija tekee monisteen itse, tai opettaja lukee ja kirjoittaa hänen kirjoitustaitonsa mukaan. Tehtävän jälkeen luetaan alkuperäinen tarina ja verrataan, miten se muuttui.

Lemminkäinen lähtee kosioretkelle Pohjolaan, aukeama 11

Opettaja lukee aukeaman ääneen.

Kysymyksiä lukemisen jälkeen:

- Missä Lemminkäinen asuu? (Saarelan kylä)
- Minne Lemminkäinen lähtee? Miksi? (Hän lähtee Pohjolaan hakemaan kaunista neitoa vaimokseen.)
- Mitä äiti ajattelee matkasta? (Hän pelkää vaaroja eikä halua Lemminkäisen lähtevän.)
- Mitä Lemminkäinen antaa äidilleen? (harjan)
- Mitä erityistä harjassa on? (Se on taikaharja, joka vuotaa verta, jos Lemminkäiselle käy huonosti.)
- Miten tarina jatkuu? Piirrä, kerro tai kirjoita.

Opettaja voi jatkaa tarinan lukemista ääneen. Verrataan tarinaa ja oppijoiden tuotoksia.

Substantiivi kuvaan oikealle paikalleen:

- Lattialla on nurinpäin pieniä sanalappuja, jotka sopivat kuvaan, esim. *Lemminkäinen, äiti, hevonen, lintu, polku, savu ja revontulet.*
- Kukin ryhmäläinen ottaa vuorollaan sanan, lukee sen ja kiinnittää kuvan oikeaan paikkaan.
- Sanat luetaan yhdessä ääneen ja selitetään tarvittaessa.

Etsi verbit:

- Lapsi lukee aukeaman tai sen osan ja etsii lukemastaan mahdollisimman monta verbiä, esim. *vietti, piti, syötti ja pesi.*
- Mietitään yhdessä, mikä on verbin perusmuoto.
- Kirjoita verbit vihkoon kirjassa olevassa muodossa ja perusmuodossa.
- Luetaan kirjoitetut verbit ääneen.
- Opettaja kirjoittaa verbeistä lapuille sellaisia, jotka on helppo näytellä.
- Kukin oppija saa verbilapun ja esittää vuorollaan verbinsä pantomiimina muille.

Koirien Kalevalan kuvissa on paljon tapahtumia, jotka ovat hyviä keskustelun ja tehtävien pohjaksi. Esimerkkitehtäviä ja -kysymyksiä kuvien käsittelyyn:

- Etsi kuvasta asioita, jotka alkavat esim. K-kirjaimella.
- Mitä esim. punaista löydät kuvasta?

- Kuinka monta esim. koira kuvassa on?
- Kerro tai kirjoita kuvasta sanoja.
- Mitä ääniä kuvassa kuuluu?
- Kuka kuvan henkilöistä haluaisit olla? Miksi?
- Mitä tapahtui ennen kuvaa?
- Keksi (kerro, piirrä tai kirjoita), mitä tapahtuu kuvan jälkeen.
- Esitä pantomiimina kuvassa esiintyvien hahmojen toimintaa esim. Hii-den hirvi piileskelee, Lemminkäinen hiihtää tai Pohjan akka käkättää.
- Kirjoita kuvasta kolme virkettä = kolme asiaa. Lue virkkeet kaverille tai ryhmälle.
- Kirjoita kuvasta nykyaikainen uutinen, esimerkiksi kuva, jossa Seppo Ilmarinen yrittää takoa Sampoa.
- Kirjoita kuvasta virke, joka kertoo, mitä kuvassa tapahtuu. Vaihda virkkeitä kaverin kanssa. Molemmat muuttavat toistensa virkkeet kielteiseen muotoon. Esim. *Väinämöinen laulaa Joukahaisen suohon* → *Väinämöinen ei laula Joukahaista suohon*.
- Kirjoita kuvasta verbejä, substantiivia ja adjektiiveja.

3.4.2 Aino Havukainen ja Sami Toivonen: Tatun ja Patun päivitetty Suomi

Kirjaan tutustuminen: taustatietoa teoksesta ja sen päähenkilöistä

Tatu ja Patu ovat Aino Havukaisen ja Sami Toivosen yhdessä kirjoittaman ja kuvittaman lastenkirjasarjan päähenkilöt. *Tatu ja Patu* -kirjoja on julkaistu Suomessa jo yli 20. Tatu ja Patu ovat kotoisin Outolasta, jossa asiat tehdään hie-man toisin kuin tavallisesti.

Alkuperäinen *Tatun ja Patun Suomi* julkaistiin vuonna 2007, ja se voitti samana vuonna kirjallisuuden Finlandia Junior -palkinnon. Suomi 100 -juhlavuoden kunniaksi julkaistussa päivitetystä painoksessa tietoa on ajanmukaistettu ja mukana ovat myös tämän hetken lapsille tutut suomalaiset asiat. *Tatun ja Patun päivitetty Suomi* -kirjassa vauhdikkaat Outolan pojat koluavat Suomen etelästä pohjoiseen ja paneutuvat sen koostumukseen, historiaan, kieleen, tapoihin ja asukkaisiin omalaatuisella, mukaansatempaavalla tavallaan.

Kansi ja ensimmäinen aukeama: Suomen kartta

Kartan tutkiminen:

- Minkä muotoinen Suomen kartta on? (Se muistuttaa vähän ihmistä: käsi, pää, vyötärö ja hame.)
- Miksi kannen karttaan on piirretty hiukset ja kasvot? (Suomi-neito)

- Tutustutaan kartan avulla ilmansuuntiin: pohjoinen, etelä, itä ja länsi.
- Itämeri ei ole Suomen itäpuolella. Miksi sen nimi on silti Itämeri? (Nimi on harhaanjohtava, koska meri sijaitsee Suomen länsi- ja eteläpuolella. Jos käytössä on Pohjoismaiden kartta, tutkitaan, minkä maiden itäpuolella meri on: Ruotsin, Norjan ja Tanskan. Itämeri-nimi onkin käänös ruotsinkielisestä Östersjön-nimestä.)
- Mitä kaupunkeja löydät kartalta? (pääkaupunki Helsinki, Turku, Oulu jne.)
- Kirjoita kartasta löytämiäsi kaupunkien nimiä.
- Keitä kuvassa näkyy? (joulupukki, poromies, ahvenanmaalainen kalastaja jne.)
- Missä paikoissa olet itse käynyt?
- Missä paikoissa asuu sukulaisiasi?

Ilmansuunnat-leikki (Maa, meri, taivas -leikin tavoin):

- Kirjoitetaan lapuille sanat **POHJOINEN, ETELÄ, ITÄ** ja **LÄNSI**. Alkavan lukijan kanssa vahvistetaan lapuista ilmansuunnan alkukirjain, painetaan mieleen ilmansuuntien paikat ja tehdään muutamia kertoja harjoitusleikki, jotta paikat jäävät mieleen.
- Kiinnitetään laput neljään eri seinään mahdollisimman tyhjässä huoneessa. Haluttaessa voidaan katsoa kompassin avulla, missä päin mikin ilmansuunta on, ja kiinnittää laput oikeisiin paikkoihin.
- Opettaja johtaa leikkiä, ja lapset kerääntyvät hänen eteensä keskelle huonetta jonoon.
- Opettaja sanoo yhden ilmansuunnan kerrallaan. Lapset juoksevat oikealle seinälle.
- Se joka juoksee väärään paikkaan tai saapuu viimeisenä, putoaa pelistä pois. Viimeiseksi peliin jäänyt on voittaja.

Karttatehtävä:

- Piirretään paperille esimerkiksi kirjasta läpi Suomen kartta tai käytetään valmista karttaa.
- Merkitään erivärisillä tarroilla paikat, missä lapset ovat käyneet, missä on kesämökki ja missä asuu sukua tai ystäviä.
- Kukin oppilas näyttää vuorollaan Suomen kartasta muulle ryhmälle itselleen tuttuja ja tärkeitä paikkoja ja kertoo, mitä muistoja niihin liittyy.

Matkailumainos:

- Tee houkutteleva matkailumainos Suomesta.
- Mieti, mitä hyvää Suomessa on ja mikä voisi kiinnostaa turistia.
- Kuvita ja kirjoita.

Tatun ja Patun päivitetty Suomi, sivut 4–5

Opettaja tai oppilas lukee aukeaman. Tutkitaan myös kuvatekstit.

Keskustelua kuvista:

- Mitä tuttuja esineitä löydät kuvasta?
- Mitä hassua kuvassa on? (Nukella on kanteleet jaloissa. Tatu sivelee viiliä nukan kasvoihin. Nukella on ruisleipä ranteessa.)
- Mitä esim. ruokaa, työkaluja, soittimia tai vaatteita löydät kuvasta?

Nimeämistehtävä:

- Opettaja näyttää tarinaan liittyviä kuvia (aukeama s. 3–4). Lapset kirjoittavat paperille kuvan esineiden ja asioiden nimiä tai pelkkiä alkukirjaimia, jos kokonaisen sanan kirjoittaminen on liian vaativaa.
- Tatulle ja Patulle voidaan keksiä myös puhekuplia. Huom. lasten kannattaa kirjoittaa teksti ensin ja ympyröidä se puhekuplaksi vasta tekstin valmistuttua, jotta kirjoitus mahtuu kuplan sisälle.
- Esittele työsi muulle ryhmälle.

Sanaselitystehtävä:

- Valitse kuvasta asia tai esine ja selitä muille, mikä se on ja mihin sitä käytetään. Esimerkiksi saunavihta: Oksanippu, joka sidotaan kesällä koivunoksista. Sillä lyödään saunassa itseä vartaloon. Vaikutus on rentouttava ja verenkiertoa vilkastuttava.
- Kirjoita sanat ja selitykset paperille. Lue vain sananselitys parille tai ryhmälle. Se joka arvaa ensimmäisenä, mitä aukeaman esinettä tarkoitat, saa selittää sanansa seuraavaksi.

Täti tuli Suomesta -leikki (Täti tuli Amerikasta -leikin tapaan):

- Muodostetaan piiri. Opettaja: "Täti tuli Suomesta." Oppijat: "Mitä täti toi?" Opettaja: "Täti toi sukset." Kaikki esittävät jaloillaan hiihtämistä. Leikki jatkuu samalla tavoin keskustellen, ja mukaan liitetään aina uusi liike jättämättä edellistä pois: Täti toi tikkataulun (heitetään tikkaa). Täti toi saunavihdan (vihdotaan selkää). Täti toi mämmiä (mussutetaan suuta). Täti toi kännykän (kaikki sanovat prrr, prrr, prrr).
- Oppilaat voivat vuorollaan valita sivujen 4–5 aukeamalta esineitä ja niihin liikkeitä ja toimia leikinjohtajina.

Pienoisnäytelmä:

- Tarvikkeet: Aukeamaan liittyviä esineitä tai kuvia niistä, esim. kantele, Suomen lippu, heijastin, huopatossut ja salmiakkirasia. Kullekin ryhmälle annetaan yksi esine. Kertojalle annetaan takki tai huivi, Tatulle ja Patulle pinkki ja keltainen huivi tai lippalakki ja Tatulle silmälasit. Kertojalla on aloitusteksti paperille kirjoitettuna. Hänen on hyvä harjoitella sitä etukäteen: "Tatu ja Patu ovat löytäneet Suomesta mielenkiintoisia asioita. He kertovat nyt meille, miten näitä suomalaisia esineitä käytetään. Sitten sinäkin tiedät, miten toimia, kun kohtaat näitä erikoisuuksia."
- Lapset jaetaan kolmen hengen ryhmiin: 1. kertoja, 2. Tatu ja 3. Patu. Ryhmä miettii yhdessä, mitä tavaroita Tatu ja Patu vuorotellen esittelevät. Ryhmä suunnittelee ja kirjoittaa yhdessä loppusanat kertojalle.

- Pienoisnäytelmä harjoitellaan, halutessa videoidaan ja esitetään muulle ryhmälle tai koko muulle koululle. Jos ryhmäläiset eivät vielä osaa lukea, opettaja voi toimia kertojana.

Suomen hurja luonto, s. 7–10

Luetaan tarina.

Tutkitaan kuvaa:

- Nimetään kuvissa esiintyviä eläimiä.
- Oletko itse nähnyt jonkin kirjan eläimistä? Missä?
- Onko asuinmaassasi samoja eläimiä?
- Mitä hassua Tatun ja Patun retkessä on? (He eivät näe lainkaan ympärillä olevia eläimiä.)
- Mitä Tatu ja Patu löytävät luontoretkellään? (Suomalaisen, joka on poimimassa mustikoita.)
- Onko luettu tarua vai totta? (tarua)
- Miksi tarua? (Olisi vaarallista olla noin lähellä petoja. Jos on ihan lähellä isoa eläintä tai sen alla, sen näkisi varmasti. Tatu ja Patu kuulisivat ainakin lintujen ääniä. Useimmat villieläimet ovat arkoja, ja ne pysyttelisivät kaukana ihmisestä.)
- Mistä saat oikeaa tietoa eläimistä? (tietokirjat, Internetin tietosivustot, koulukirjat ja muut oppimateriaalit, asiantuntijat)

Piirrostehtäviä:

- Piirrä jokin kuvan eläimistä, nimeä se ja sen osia, esim. hirvi, jalat, sarvet, turpa ja häntä.
- Valitse kaksi kuvissa esiintyvää eläintä. Keksi niiden yhdistelmästä uusi eläinlaji esim. porojoutsen tai kettuahven. Päätä, kumman eläimen piirret etu- ja kumman takapääksi. Piirrä kuva. Nimeä, kirjoita kuvaan uusi eläinlajisi ja esittele se muille.

Tutkimus kuvan eläimestä:

- Oppija valitsee yhden kuvassa esiintyvän eläimen ja alkaa etsiä siitä tietoa, esim. karhu, susi tai joutsen.
- Mietitään yhdessä, mitä tietoja tutkimuksessa on hyvä olla: kuva tai piirros, nimi, koko, ravinto, missä elää, väri, ääni ja muita kiinnostavia asioita.
- Oppija tekee tutkimuksen valitsemastaan eläimestä. Lähdemateriaalina voi käyttää suomalaisia eläintietokirjoja tai esim. [Wikipediaa](#) tai [luontoportti.com](#) -sivustoa.

Huom. Tässä yhteydessä on hyvä keskustella luotettavista lähteistä ja lähteiden merkitsemisestä.

Erikoisraportti, s. 25–28

Opettaja tai lapset lukevat tarinan.

Etsintäkuulutusten tutkiminen yhdessä:

- Mitä yhteistä kaikissa etsintäkuulutuksissa on? (Kaikissa on kuvia, kirjoitusta, tuntomerkit, tieto missä kadonnut on nähty viimeksi tai missä hän on kadonnut sekä taustatietoa.)

Etsintäkuulutuksen tekeminen:

- Kirjoita ja piirrä yksin tai parin kanssa etsintäkuulutus isolle paperille esim. A3-kokoon.
- Sisällytä työhösi edellä mainittuja, etsintäkuulutuksissa yleisesti käytettyjä elementtejä.
- Etsintäkuulutuksen voi tehdä jostakin suomalaisesta tavarasta tai asiasta esim. Suomen lipusta, Muumi-mukista, Reino-tossusta tai karjalanpiirakasta.
- Valmiit tuotokset esitellään muulle ryhmälle.

Tatu joulupukiksi s. 33–35

Luetaan tarina.

Keskustelua luetusta:

- Miksi Tatu haluaa joulupukiksi?
- Kuka oikeasti päättää Suomen asioista? (eduskunta yhdessä presidentin kanssa)
- Kenet Tatu ja Patu yllättäen tapaavat? (joulupukin ja muorin sekä tonttuja)

Yhdyssanatehtävä:

- Etsi aukeamalta s. 34–35 yhdyssanoja esim. *kuusenkoriste, joulu-puu, joulupukki, vaalipäivä, valkopartainen ja kansanäänestys*. Kirjoita sanat. Keksi sanoista uusi virke, esim. *valkopartainen -> Minun isoisäni on valkopartainen vanha mies.*

Sanajahti:

- Tämän luvun lopussa sivulla 54 on [sanasokkelo](#). Etsi siitä aukeamaan liittyviä sanoja.

Virtasilla s. 40–43

Opettaja tai lapsi itse lukee Virtasten kodissa vierailusta s. 40–43.

Kysymyksiä lukemisen jälkeen:

- Tutkitaan, mitä tuttua kuvissa on.
- Nimetään esineitä. Löytyykö niitä sinun kotoasi?

Mitä minä ajattelen -leikki

- Opettaja näyttää aukeaman 40–41 kuvaa ja kysyy: Mitä minä ajattelen? Siinä näkyy vihaisia lintuja, ja se on elektroninen laite, jossa on näkyvillä vihainen lintu. (Oikea vastaus: Kulhossa oleva puhelin, jossa näkyy Angry Birds -peli.) Mitä minä ajattelen? Se kiimaltelee pimeässä, tarvitsen sitä turvallisuuden vuoksi ja kannan sitä hihassani. (Oikea vastaus: heijastin) Mitä minä ajattelen? Se maistuu makealta, ja siinä on päällä ketun kuva. (Oikea vastaus: kettukarkki) Se, joka arvaa oikein, saa seuraavaksi toimia arvuuttelijana.
- Valitse aukeamalta esine. Jos esine osaisi puhua, mitä se sanoisi? Kirjoita kokonaisin virkkein, mitä esine puhuu.

KIM-leikki kuvan esineillä:

- Lapset tai opettaja tuovat kotoa joitakin pienehköjä suomalaisia esineitä (esim. heijastin, *Kalevala*-kirja, Kalevala-koru, salmiakkirasia, näkkileipä, Herra Hakkarainen ja *Ella*-kirja). Nimeä ja esittele esineesi muulle ryhmälle. Esineet kootaan pöydälle ja nimetään ne vielä yhdessä. Lapset painavat mieleensä näkemänsä esineet ja sulkevat sitten silmänsä. Opettaja poistaa yhden esineen. Lapset saavat avata silmänsä. Se, joka keksii ensimmäisenä puuttuvan esineen, saa poistaa seuraavan. Huom. Jos ryhmäläisten on vaikea muistaa esineiden nimiä, ne kerrataan ennen jokaista poistamista. Leikki voidaan toteuttaa myös niin, että kukin lapsi menee vuorollaan viereiseen huoneeseen. Sillä aikaa muut päättävät yhdessä, mikä esine otetaan pois. Poissa ollut kutsutaan takaisin nimeämään poistettu esine.

Tehtäviä koko kirjan lukemisen jälkeen

Tee nimitarina Tatu- tai Patu-nimestä:

- Kirjoita nimen kirjaimet pystysuoraan allekkain paperille. Kirjoita jokaisella kirjaimella alkava virke, joka kertoo tietoa henkilöstä.

Esim. **T**atu on touhukas poika Outolasta.

Aina silloin tällöin hän käyttäytyy vähän kummallisesti.

Toisinaan hän hassuttelee yhdessä veljensä Patun kanssa.

Utelias poika on tutkinut monenmoisia asioita.

Ystäväkirja:

- Tee Tatulle tai Patulle ystäväkirjasivu. Kirjoita nimi, osoite, lempiväri, lemmikki, herkkuruoka, mistä kirjasta pitää eniten, mistä elokuvasta pitää eniten, mitä haluaisi oppia ja mistä asiasta unelmoi. Keksi itse lisää. Kuvita.

Tee kirja-arvostelu:

- Kerro ryhmällesi, miksi arvelet kirjan olleen jo pitkään suosittu. Suositteletko kirjaa muille? Minkä ikäisille kirja on sopiva? Mitä itse pidit kirjasta? Mikä oli mielestäsi kirjan paras kohta ja miksi? Oliko jokin kohta sellainen, että et pitänyt siitä tai se ei kiinnostanut sinua? Miksi? Näytä kirjasta kiinnostavia kuvia.
- Kirjoita sanoin tai lyhyin virkkein mielipiteesi kirjasta. Opettaja voi tehdä valmiita kysymyksiä esimerkiksi tähän tapaan: Mikä kirjassa oli parasta? Mistä tarinasta pidit eniten? Jos olisit jokin kirjan hahmoista, kuka olisit?
- Kirjoita ja kuvita arvostelusi.

Kirjan tapahtumia:

- Näyttele pantomiimina parisi kanssa ryhmällesi jokin kirjan tapahtuma esimerkiksi Tatu ja Patu saunassa s.14, Tatu ja Patu kiikaroimassa luontoa s. 7, Tatu ja Patu leipovat Suomen s. 6 tai Hannes Kolehmainen olympialaisissa s. 18. Muut ryhmän jäsenet arvaavat, mistä tapahtumasta on kyse.

Esimerkkejä kuvien käytöstä opetustuokioissa

- Etsi tonttu tai Suomen leijona. Tämä sopii tehtäväksi myös pienille koululaisille. Molemmat löytyvät kaikilta aukeamilta.
- Etsi kuvasta asioita, jotka alkavat esim. T-kirjaimella.
- Mitä esim. sinistä löydät kuvasta?
- Kuinka monta esim. tonttua tai Tatu-ilmapalloa aukeamalla on (s. 34–35)?
- Kerro/kirjoita kuvasta sanoja/virkkeitä.
- Mitä ääniä kuvassa kuuluu? Sopii esim. sivuille 8–10.
- Kuka kuvan henkilöistä haluaisit olla ja miksi?
- Mitä tapahtui ennen kuvaa?
- Etsi (kerro, piirrä tai kirjoita), mitä tapahtuu kuvan jälkeen.
- Etsi pantomiimina kuvassa esiintyvien henkilöiden toimintaa, esim. s. 30–31 haastattelija haastattelee mikrofonin kanssa, jääkiekkofani heiluttaa Suomen lippua, mies paistaa muurinpohjalättyjä, nainen laulaa tai mies soutaa veneellä.
- Etsi sivun tekstistä kolme mielenkiintoista tietoa ja kerro ne ryhmällesi.
- Kirjoita kuvasta kolme virkettä = kolme asiaa. Lue virkkeet kaverille tai ryhmälle.
- Kirjoita kuvasta virkkeitä, jotka kertovat, mitä kuvassa tapahtuu. Toinen oppilas kirjoittaa Tatusta ja toinen Patusta. Vaihda virkkeitä kaverin kanssa. Molemmat kirjoittavat toistensa virkkeet kielteiseen muotoon. Esim. s.11 Tatu seisoo jäätikön päällä. / Tatu ei seisoo jäätikön päällä. Patu leikkii muovieläimillä. / Patu ei leiki muovieläimillä. Lukekaa virkkeet vuorotellen toisillenne.
- Kirjoita kuvasta verbejä, substantiivia tai adjektiiveja.

Tarina sammon takomisesta

Täydennä sopivat adjektiivit.

Seppo Ilmarinen takoi ja takoi. Tulesta
syntyi _____ jousi. – En minä tuollaista
tarvitse, mutisi _____ Pohjan akka. Seppo
jatko takomista. Seuraavaksi syntyi _____
soutuvene, sen jälkeen _____ lehmä ja
vielä _____ aura, mutta mikään
näistä ei kelvannut _____ Pohjan
akalle. _____ Seppo harmistui ja takoi entistä
kovemmin. _____ tuli iski ikkunoista,
kipinät lensivät _____ ovesta ja
_____ savu tuprusi taivaalle. Ja lopulta
syntyi _____ Sampo: rahamyly,
jauhomyly, suolamyly, kaiken hyvän tuoja.

Tatu ja Patu -sanasokkelo

Etsi laatikon sanat sokkelosta. Ne ovat pysty- tai vaakasuorassa.
Lopuksi voit piirtää sokkelon alle Tatun ja Patun.

PUKKI	VAALIT	MUORI
EDUSKUNTA	JOULUKUUSI	ILMAPALLO
TONTTU	LUMILYHTY	KUNINGAS
JOULUPUKKI	KORISTE	KIRJE
PRESIDENTTI	PIPARI	MAINOS

P	P	U	K	K	I	J	Ä	K	H	M	E	H	Ö	H
M	L	E	D	Ö	Ä	J	G	O	L	D	I	Ä	J	M
H	M	Ö	H	G	I	O	Ö	R	I	H	Ö	I	E	H
L	L	J	J	M	L	U	M	I	L	Y	H	T	Y	G
G	D	E	Ä	P	J	L	E	S	E	I	M	M	I	Ä
Ö	H	M	I	R	H	U	I	T	Ö	Ä	G	A	D	J
I	J	I	M	E	I	P	E	E	V	E	J	I	I	O
L	E	D	U	S	K	U	N	T	A	G	K	N	H	U
M	I	G	O	I	M	K	M	Ä	A	E	U	O	E	L
A	Ä	I	R	D	I	K	L	O	L	G	N	S	O	U
P	G	D	I	E	J	I	O	M	I	H	I	Ö	L	K
A	E	Ä	D	N	J	M	E	O	T	O	N	T	T	U
L	D	E	L	T	L	Ä	O	E	M	O	G	G	M	U
L	H	L	D	T	K	I	R	J	E	E	A	Ö	H	S
O	L	Ö	P	I	P	A	R	I	G	H	S	M	Ö	I

4 Arviointi

4.1 Suomi-koulussa tarvitaan myös arviointia ja palautetta

Suomi-koulussa oppiminen on tavoitteellista. Tavoitteiden saavuttamisen ja oppimisen edistymisen arviointi on osa oppimisen prosessia. Arvioinnin avulla oppija saa palautetta kielitaidostaan suhteessa oppimisen tavoitteisiin. Niistä tulisi keskustella lukuvuoden aluksi yhdessä oppijan ja huoltajien kanssa käytävällä tavoitekeskustelussa. Siinä jutellaan lapsen kiinnostuksen kohteista ja erilaisista tavoista ja mahdollisuuksista oppia (kirjalliset työt, videot, podcastit, julisteet ym.). Keskustelussa asetetaan oppijalle lukuvuoden yksilölliset tavoitteet ja mietitään, miten ne on mahdollista saavuttaa. Opettajan tulisi hyväksyä, että koululaisilla ja perheillä on erilaisia tavoitteita Suomi-koulussa opiskelulle. Keskustelussa tuodaan esiin myös koulun toimintaperiaatteet, kuten läsnäolotavoite ja edellytykset todistuksen saamiseksi. Lukuvuoden ajanakin on hyvä keskustella oppimisen edistymisestä oppijan ja hänen huoltajiensa kanssa.

Suomi-koulussa arvioinnin kohteita ovat suomen kieli ja kirjallisuus sekä oppimiskokonaisuudet. Arvioinnin tulee olla oppimista eteenpäin suuntaavaa ja positiivista. Opettaja arvioi jatkuvasti oppijan edistymistä ja tarjoaa oppitunneilla rohkaisevaa ja yrittämiseen kannustavaa palautetta. Arvioinnin tulee olla linjassa opetussuunnitelman, tavoitteiden ja opetuksen kanssa; arvioidaan siis sitä, mitä oppijalla on ollut mahdollisuus oppia. Arvioinnin lähtökohtana on oppijan osaamistaso ja hänen edistymisensä omalla tasollaan.

Arvioinnin laajan hyödyn saavuttamiseksi on tärkeää, että oppija arvioi taitotonsa mukaan myös itse omaa oppimistaan ja rooliaan suomikoululaisena. Itsearviointissa hän arvioi oppimistaan ja asettaa itselleen tavoitteita. Oppijoita kannustetaan ja ohjataan antamaan rakentavaa palautetta myös luokkatovereille ja opettajalle.

Arviointia voidaan tehdä monin tavoin, joista kukin Suomi-koulu päättää itsenäisesti omien käytäntöjensä ja opetussuunnitelmasuosituksen mukaan. Arvioinnin tarkoitus, tavat ja perusteet avataan oppijalle ja huoltajalle syksyn tavoitekeskustelussa. Lukukauden tai -vuoden päätteeksi hänelle voidaan kirjoittaa todistus. Numerotodistuksen ehtona voi olla esimerkiksi 70 prosentin läsnäolovaatimus. Jos läsnäolovelvoite ei täyty, hänelle voidaan antaa osallistumiseen kannustava motivaatiokirje tai vapaamuotoinen arviointitodistus. Maa-kohtaiset käytännöt vaihtelevat, ja joissakin maissa todistuksen voi esimerkiksi liittää paikallisen koulun todistukseen. Ks. [todistusmalli liite 4](#).

4.1.1 Arviointitaulukko

Numeerisen ja sanallisen arvioinnin pohjana voidaan käyttää esimerkiksi seuraavaa taulukkoa:

Kuvaus	Numero-arvosana
<p>Oppilas hallitsee (erittäin) hyvin ikäkautensa edellyttämällä tasolla ja oman lähtötasonsa mukaan seuraavat taidot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hän osaa toimia tavoitteellisesti monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy säätämään omaa toimintaansa niissä. • Hän osaa lukea monipuolisesti erilaisia tekstejä (kaunokirjalliset tekstit ja asia- ja mediatekstit). Hän ymmärtää ja osaa arvioida lukemaansa. • Hän osaa ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti (erittäin) hyvin. • Hän on innokas oppimaan suomen kieltä ja käyttää sitä aktiivisesti oppitunneilla. • Hän osaa käyttää omaa kielirepertuaariaan hyvin oppimisensa tukena. • Hän saavuttaa (hyvin) asetetut oppimistavoitteet. • Hän tekee tehtävät huolellisesti.	9–10
<p>Oppilas hallitsee ikäkautensa edellyttämällä tasolla ja oman lähtötasonsa mukaan seuraavia taitoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hän osaa toimia monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa ja pystyy arvioimaan omaa toimintaansa niissä. • Hän osaa lukea erilaisia tekstejä (kaunokirjalliset tekstit ja asia- ja mediatekstit) ja ymmärtää pääosin lukemansa. • Hän osaa ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti. • Hän osaa käyttää omaan kielirepertuaariaan oppimisensa tukena, kun häntä tuetaan siinä. • Hän osallistuu vaihtelevasti tuntityöskentelyyn ja käyttää samoin kielitaitoaan oppitunneilla vaihtelevasti. • Hän saavuttaa suuren osan asetetuista oppimistavoitteista, vaikka tehtävien tekeminen ei häntä aina kiinnostakaan.	8

<p>Oppilas hallitsee ikäkautensa edellyttämällä tasolla ja oman lähtötasonsa mukaan seuraavia taitoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hän osaa toimia tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa. • Hän osaa lukea erilaisia tekstejä (kaunokirjalliset tekstit ja asia- ja mediatekstit) mutta pitäytyy enimmäkseen itselleen tutuissa tekstilajeissa. • Hän osaa ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti, kun teemat käsittelevät tavanomaisia aiheita. • Hän osallistuu tuntityöskentelyyn vähän, eikä tehtävien tekeminen kiinnosta häntä. • Hän käyttää suomen kieltä oppitunneilla vain vähän. 	7
<p>Oppilas hallitsee ikäkautensa edellyttämällä tasolla ja oman lähtötasonsa mukaan seuraavia taitoja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hän osaa toimia satunnaisesti itselleen tutussa ryhmässä ja arkisissa vuorovaikutustilanteissa. • Hän osaa lukea erilaisia yksinkertaisia tekstejä (kaunokirjalliset tekstit ja asia- ja mediatekstit). • Hän osaa ilmaista itseään sekä suullisesti että kirjallisesti, kun teemat ovat arkisia tai konkreettisia. • Hän osallistuu tuntityöskentelyyn hyvin vähän, eikä tehtävien tekeminen kiinnosta häntä. • Hän tuskin käyttää suomea oppitunneilla. 	6

4.1.2 Arviointilauseet

Jos koululla on käytössä [vapaamuotoinen arviointilomake \(liite 5\)](#), alla olevista lauseista voi kerätä sopivia kunkin oppijan arviointiin ja muokata arvion kullekin lapselle yksilölliseksi. Vapaamuotoisessa arvioinnissa on suotavaa keskittyä positiiviseen ja kannustavaan palautteeseen.

Aktiivisuus:

- Olet aktiivinen oppitunnilla: osallistut ja keskityt työhön.
- Autat ja kannustat muita.
- Osallistut useimmiten oppitunnin kulkuun.
- Aktiivisuus ja keskittyminen vaihtelee, ja puuhaillet mielelläsi omiasi.
- Olisi kiva, jos osallistuisit aktiivisemmin oppituntiin.
- Innostut oppimiseleistä/kirjoittamisesta/lukemisesta/ toiminnallisista tehtävistä tms.

Lukeminen:

- Luet tavuja/sanoja/virkkeitä/tarinoita.
- Olet aloitteleva lukija. Onnistuessasi innostut harjoittelemaan lisää.
- Tarvitset tukea lukemiseen. Autettaessa ymmärrät lukemasi kohtalaisesti.
- Olet itsenäinen lukija. Ymmärrät useimmiten lukemaasi.
- Olet erittäin taitava lukija: jaksat lukea pitkiäkin tarinoita ja ymmärrät hyvin lukemasi.

Kirjoittaminen:

- Kirjoitat tavuja/sanoja/virkkeitä.
- Oikeinkirjoituksesi on erinomaista/kiitettävää.
- Sinulla on vielä haasteita oikeinkirjoituksessa.
- Tarvitset vielä harjoitusta esim. kaksoiskonsonanteissa tai u:n ja y:n tai c:n ja k:n erottamisessa tms.

Puhuminen:

- Osallistut oppitunneilla keskusteluun rohkeasti ja aktiivisesti.
- Puhut sujuvasti suomea ja pystyt keskustelemaan taitavasti eri asioista.
- Pyrit kertomaan asiasi suomeksi, vaikka se olisi joskus haasteellista.
- Olet kiinnostunut selvittämään suomenkielisten sanojen ja ilmaisujen merkityksiä vahvemmin osaamiesi kielten avulla.
- Jos unohdat sanan, osaat korvata sen jollain muulla sanalla ja tulet siten ymmärretyksi.
- Sanavarastosi on vielä vähäinen. Monipuolinen ja säännöllinen suomen kielen käyttö kasvattaa sanavarastoasi ja helpottaa erilaisista asioista puhumista.

Kuunteleminen:

- Kuuntelet mielelläsi tarinoita/ suomenkielistä musiikkia.
- Ymmärrät suulliset ohjeet hyvin.
- Toisinaan ohjeiden ymmärtäminen on sinulle vaikeaa, mutta pyydät tarvittaessa apua.
- Tarvitset paljon apua ymmärtääksesi kuulemaasi. Kuvat ja lyhyet, selkeät ohjeet helpottavat ymmärtämistä.

Arviointilauseisiin voi halutessaan lisätä kannustavia adjektiiveja ja muokata niitä yksilöllisiksi kullekin oppijalle:

rohkea, reipas, innostunut, avulias, osallistuva, taitava, huolellinen, tarkka, keskittyvä, itsenäinen, sopuisa, ystävällinen, kuunteleva, myönteinen, sujuva, luova, utelias, sinnikäs, reilu, huumorintajuinen, kannustava, oivaltava, sitoutunut, sisukas, periksiantamaton, vastuullinen, kärsivällinen.

4.2 Itsearviointi

Itsearviointi edistää oppijan osallisuutta. Se ohjaa häntä tarkastelemaan omaa oppimistaan ja sen tapoja. Tarkoituksena on kiinnittää oppijaan huomio hänen omiin tavoitteisiinsa ja siihen, miten tavoitteet voidaan saavuttaa ja missä asioissa hän toisaalta tarvitsee vielä apua ja harjoitusta. Itsearviointi voi olla opettajan apuväline hänen suunnitellessaan opetusta. Se antaa hänelle tietoa siitä, miten oppija näkee oman osaamisensa. Tämä tieto ohjaa opettajaa kannustamaan oppijaa ja etsimään kullekin erilaiselle oppijalle sopivaa materiaalia. Ks. itsearviointilomakkeet (liitteet [2](#) ja [3](#)).

Itsearviointilomakkeiden käyttö:

- Lomakkeet ovat esimerkkejä, joita opettaja voi muunnella tarpeidensa ja arviointikohteidensa mukaan.
- Itsearviointiin pitää olla konkreettista. Varmista, että oppija ymmärtää, mitä hän on arvioimassa.
- Itsearviointi kohdistuu lyhyeen ajanjaksoon (esim. projekti tai lukutehtävä).
- Opettaja ohjaa oppijaa itsearviointilomakkeiden käytössä. Mitä pienemmästä oppijasta on kysymys, sitä enemmän hän tarvitsee tukea.
- Minä osaan -lomakkeessa (liite 3) opettaja voi ohjata oppijaa arvioimaan yksittäistä oppimistuokiota. Jos on kuunneltu ja luettu tarinaa yhdessä ja vastattu eri tavoin kysymyksiin, opettaja voi ohjata itsearviointia seuraavasti: Väritä viisi tähteä **lukea**-kuvaan, jos luit itse koko tarinan, **puhua**-kuvaan, jos osasit vastata tarinasta tehtyihin kysymyksiin, **ymmärtää kuulemani** -kuvaan, jos ymmärsit mitä tarinassa tapahtuu, **kirjoittaa**-kuvaan, jos osasit kirjoittaa vastaukset tarinaan liittyviin kysymyksiin ja **toimia yhdessä muiden kanssa** -kuvaan, jos teit töitä sopuisasti. Opettaja ohjaa tarvittaessa miettimään väritettävien tähtien määrää, jos oppija ei osaa jotain lainkaan tai tarvitsee vielä apua.
- Samaa itsearviointikaavaketta on toivottavaa käyttää toistuvasti, jolloin oppija oppii myös itse seuraamaan edistymistään lukuvuoden aikana.
- Opettaja voi käyttää itsearviointia arviointikeskustelun tukena.

5 Suomi-koulut oppimisympäristönä

Suomi-koulussa oppimisympäristö käsitetään laajasti. Se sisältää fyysisen toimintaympäristön lisäksi kaikki erilaiset toimijat, kuten oppilaat, opettajat, vanhemmat ja sidosryhmät, oppimistehtävät, työvälineet mukaan lukien tietotekniikka ja sen tarjoamat mahdollisuudet, oppimistulokset sekä kulttuuriset tekijät. Suomen kielellä on opetuksessa kaksitahoinen tehtävä: toisaalta suomi on oppimisen kohde, toisaalta sen väline. Kielitiedolla on Suomi-koulussa erityinen asema. Tässä yhteydessä kielitiedolla tarkoitetaan tietoa suomen kielen rakenteista ja niiden luomista merkityksistä, kielen variaatioista, käytöstä ja siihen liittyvistä normeista sekä suomen suhteesta kulttuuriin, minäkuvaan, ympäröivään valtakieleen ja muihin oppilaan osaamiin kieliin. Kielitieto on siis merkittävästi laajempi käsite kuin kielioppi (kielen rakenteiden kuvaus). Kielitieto on osa kaikkea Suomi-koulun toimintaa ja opetuksen aihealueita.

Kieli ja kulttuuri kietoutuvat kiinteästi yhteen. Suomi-koulussa kaikki toiminta tähtää kielen ja kulttuurin oppimiseen. Kielitietoa ja kulttuuria voidaan opiskella käsittelemällä opetuksessa seuraavia aihealueita:

Aihealue	Esimerkkejä	Miksi aihe on merkittävä?
Minä ja taustani	minä itse, koti, perhe, sukulaisuussuhteet, erilaiset perheet, perheiden kielenkäyttötavat, keho	itsereflektio, monikielisyys ja -kulttuurisuus vahvuutena ja minä osana sukupolvien ketjua
Koti, asuminen, Suomi ja asuinmaa	kodin merkitys, Suomi ja asuinmaa(t)	moneen paikkaan kuuluminen luonnollisena ja tilanteisena asiana
Koulu, koulutus ja työelämä	päiväkoti, koulu, opiskelu, Suomi-koulu, ammatit	erilaiset koulujärjestelmät, mitä Suomi-koulussa voi oppia
Erilaiset kulttuurit, katsomukset, matkustaminen	Suomi ja asuinmaa(t), erilaiset tavat, kulttuurit ja katsomukset	Suomi ja asuinmaa(t) osana kokonaisuutta
Ruoka ja ruokailu	suomalaiset ruuat	sukupolvien mukana kulkevat makumuistot
Ympäristö	luonto, eläimet, luonnonsuojelu, kestävä kehitys, ilmasto	kestävän kehityksen teemat, rakennettu ja rakentamaton ympäristö, luonto

Terveys ja hyvinvointi	terveys, sairaus, suvaitsevaisuus, tasa-arvo, syrjintä	erilaisuuden hyväksyminen ja tunnistaminen, tunteiden käsittely ja hallinta
Yhteiskunta	suomalaisen yhteiskunnan kehitys, minä ja yhteiskunta, turvallisuus, kuluttaminen, hyvinvointivaltio, vaikuttaminen ja päätöksenteko	yksilö yhteiskunnan jäsenenä, oikeudet ja velvollisuudet, vaikuttaminen ja päätöksenteko, historia

5.1 Ryhmäytyminen

Suomi-koulussa oppilas opiskelee kieltä vertaistensa kanssa. Se, miten hän kokee kuuluvansa ryhmään, vaikuttaa koulussa viihtymiseen ja oppimisen prosessiin. Ryhmän jäsenten välille syntyy yhdessä olemisen ja tekemisen myötä luottamusta ja tiivistymistä, jota kutsutaan ryhmäytymiseksi. Sitä ja ryhmässä toimimista tukemalla kielenoppimisessa voidaan hyödyntää tehokkaasti vuorovaikutteisuuksi. Ryhmätilanteet tarjoavat vuorovaikutustaitojen harjoittamisen lisäksi mahdollisuuksia tunnistaa erilaisia tunteita ja harjoitella tunneilmaisun säätelyä.

Jotta kieli pääsee vuorovaikutukselliseen käyttöön, samassa ryhmässä olevien on koettava olevansa tärkeä osa ryhmäänsä. Ryhmän toimiminen yhdessä edellyttää luottamuksellista ja turvallista ilmapiiriä. Kun ryhmä on muodostunut ja opettaja tutustunut siihen, parien tai pienryhmien muodostaminen on helpompaa ja siinä voidaan huomioida yksilöllisiä tavoitteita.

Ryhmäytyminen tapahtuu vaiheittain. Sen periaatteet koskevat niin yhtä tehtävää varten muodostettua uutta ryhmää kuin koko lukuvuoden yhdessä opiskelevaa ryhmää. Samaan ryhmään iän, taitotason tai muun syyn vuoksi päätyneiden lasten tai nuorten on aluksi tutustuttava toisiinsa. Opettajan tehtävänä on varmistaa kaikille oppijoille mahdollisuus tulla tutustumisvaiheeseen omassa tahdissaan, turvallisesti. Jokaisella on oltava aikaa hakea omaa paikkaansa ja pohtia, kenen kanssa olisi hyvä liittyä. Erilaisten persoonallisuuksien kohdatessa on normaalia, että ryhmäläisten välille syntyy myös ristiriitoja. Ryhmän jäsenten tehtävänä on oppia selvittämään ne ja osallistua lopulta tasa-arvoisesti ryhmän toimintaan. Kun jäsenet ovat ottaneet ryhmässä omat paikkansa, se on valmis toimimaan. Toiminnan edetessä ryhmäläiset oppivat tuntemaan toistensa työskentelytapoja ja mukautuvat niihin yhtenä ryhmänä, yhteisen tavoitteen hyväksi. Lukuvuoden päätteeksi ryhmä hajoaa – ehkä vain väliaikaisesti, mutta mahdollisesti edessä on myös uusi ryhmäjako. Onkin tärkeää antaa aikaa myös ryhmän hajoamiselle ja hyvästien jättämiselle.

Ryhmää ohjaavalla opettajalla on aitiopaikka seurata, millaisia rooleja oppijat siinä ottavat. Jo ryhmän muodostumisvaiheessa ovat nähtävissä äänekkäät johtajat, perässä seuraavat laumaliikkujat ja hiljaiset vetäytyjät. Opettajan

tehtävänä on varmistaa kaikkien oppijoiden huomioiminen. On myös muistettava, että ryhmässä saa halutessaan olla yksin. Jos joku jatkuvasti vetäytyy yhteistoiminnasta, asiasta on hyvä keskustella hänen kanssaan ja tavata tarvittaessa huoltajia.

Ryhmä- ja ryhmäytymistehtäviä eri-ikäisille

Harjoituksia tutustumiseen

Tutustu minuun

Tavoitteet: nimien oppiminen, tutustuminen, omalla vuorolla puhuminen

Leikkijät istuvat ympyrässä. Opettaja antaa heille pienen esineen, joka kiertää leikkijältä toiselle, kunnes opettaja sanoo "stop". Se, jonka kädessä esine on, kertoo nimensä ja jotain itsestään, esimerkiksi mieliharrastuksensa. Aihe, josta esineen saanut kertoo, voidaan sopia yhdessä tai antaa leikkijöiden kertoa, mistä he haluavat. Leikkiä jatketaan, kunnes kaikki ovat saaneet vuoron.

Leikinohjaaja voi tarvittaessa auttaa kerronnassa apukysymyksin, joihin voi vastata hyvin lyhyesti tai vain elein.

Minä olen... ja minä pidän...

Tavoitteet: nimien oppiminen, tutustuminen, katsekontakti, toiselle suoraan puhuminen

Istutaan tai seistään ringissä. Aloittaja kertoo katsekontaktin kera vieressään olevalle nimensä ja jonkin asian, joka kuvaa häntä (esim. mitä hän vihaa tai rakastaa tai mikä on hänen mieluunsa tai suosikkieläimensä – teema voidaan valita etukäteen). Vieruskaveri kertoo edellisen ryhmäläisen etunimen ja valinnat tähän katsoen ja lisää perään omansa. Kolmas toistaa edellisten nimet ja valinnat ja lisää omansa ja niin edelleen. Esimerkiksi: "Sinun nimesi on Antti ja sinä pidät porkkanoista. Sinun nimesi on Sari ja rakastat suklaata. Minun nimeni on Kaija ja pidän kaalilaatikosta." Huolehditään, että katsotaan siihen, josta puhutaan.

Harjoituksia lämmittelyyn

Tervehditään tuttuja

Tavoitteet: kontaktin ottaminen, lämmittely

Oppilaat liikkuvat luokassa tai muussa tilassa. Taustalla voi soida musiikki. Opettaja kertoo, miten liikutaan ja milloin tapa vaihtuu. Tervehditään jokaista vuorollaan yhdellä tavalla kerrallaan. Tervehtimistapa vaihtuu opettajan merkistä, esimerkiksi

- päätä nyökkäämällä
- niaamalla tai kumartamalla
- kättelemällä

- oikeat polvet vastakkain
- selät vastakkain
- oppilaiden ehdottamilla tavoilla.

Kaikki, jotka tykkäävät suklaasta

Tavoitteet: yhteenkuuluvuuden tunne, turvallinen tapa olla keskipisteenä

Tuolit laitetaan rinkiin ja yksi tuoleista keskelle. Se on alussa opettajan paikka. Istuvat vaihtavat paikkaa ringissä keskellä istuvan ehdoilla: "Kaikki ne, jotka tykkäävät suklaasta, vaihtavat paikkaa." "Kaikki ne, joilla on mustat sukat, vaihtavat paikkaa." Keskellä oleva pyrkii saamaan paikkansa ringistä, jolloin keskelle tulee uusi johtaja.

Lauma seuraa johtajaa

Tavoitteet: yhteenkuuluvuuden tunne, aloitteellisuus, vuoron antaminen ja ottaminen

Tämä on Seuraa johtajaa -leikki ilman sovittua johtajaa. Kuka tahansa voi alkaa tehdä jotain, ja muut tekevät samaa perässä. Milloin tahansa kuka vain voi vaihtaa toiminnan, ja jälleen kaikki tekevät samaa, kunnes joku keksii jotain uutta. Mukaan voi liittää liikkeen lisäksi myös ääntä.

Opettaja huolehtii, että kaikilla on mahdollisuus ottaa johtajuus. Leikistä voi tehdä sovelluksen, jossa opettaja käy valitsemassa johtajan kosketuksella.

Harjoituksia irrottelemiseen

Liike paljastaa mielen ja vaivan

Tavoitteet: eläytyminen, yhteen ominaisuuteen keskittyvän roolin ottaminen

Lapset liikkuvat luokassa tai muussa tilassa. Taustalla voi soida musiikki. Opettaja kertoo, miten liikutaan ja milloin tapa vaihtuu.

Kuljetaan vapaasti tilassa eli kadulla ja jokaisella on

- kiire – toisiin ei saa kuitenkaan törmätä
- jalassaan kengät, joilla on vaikea kulkea
- jalassaan jokin vaiva, joka hankaloittaa kävelyä
- jotakin salattavaa muilta, mikä näkyy liikkeissä.

Kuljetaan vapaasti tilassa eli kadulla, joka on

- jäinen ja hiekoittamaton
- täynnä isoja vesilätäköitä, joissa kukaan ei halua kastella kenkiään
- pimeä ja pelottava.

Tunteiden vallassa

Tavoitteet: eläytyminen, yhteen tunteeseen keskittyvän roolin ottaminen

Ryhmäläiset liikkuvat luokassa tai muussa tilassa. Taustalla voi soida musiikki. Opettaja kertoo, miten liikutaan ja milloin tapa vaihtuu.

Kuljetaan vapaasti tilassa. Jokainen kulkija on

- voittanut lotossa ison summan rahaa, mikä näkyy liikkeissä ja ilmeissä
- kuullut surullisen uutisen
- riidellyt parhaan kaverin kanssa, mikä harmittaa
- raivoissaan, koska on saanut huonon todistuksen.

5.2 Yleistä ryhmän hallinnasta

Ryhmänhallinnalla tarkoitetaan sitä, että opettaja ohjaa ja hallitsee ryhmän toimintaa oppimista edistävin tavoin. Ryhmänhallinta ja oppiminen ovat antoisimmillaan avoimessa ja turvallisessa ympäristössä. Turhia keskeytymisiä syntyy vähemmän, kun yhteistyö opettajan ja oppijoiden välillä on sujuvaa. Näin jää enemmän aikaa ja tilaa oppimiselle sekä hedelmällisten oppimistilanteiden luomiselle. Suomi-koulun opettaja on ensisijaisesti lämmin ja helposti lähestyttävä aikuinen, joka ohjaa tekemistä varmoin ottein ja asettaa rajat. Niiden avulla myös ryhmäläisten turvallisuuden tunne ja kunnioitus lisääntyvät.

Ajanmukainen ja toimiva ryhmänhallinta koostuu äänen korottamisen sijaan pääsääntöisesti erilaisista pedagogisista keinoista. Äänenvoimakkuuden vaihtelu on kuitenkin tehokasta – esimerkiksi kuiskaaminen herättää oppilaiden mielenkiinnon. Rauhallinen puhenopeus sekä selkeä ja päättäväinen puhetyyli ovat itsessään yllättävän tehokkaita työvälineitä. Jotta ryhmän ohjaamisesta ei tulisi yksipuolista käskyttämistä, Suomi-koulussa kannattaa sopia yhdessä kollegoiden ja lasten kanssa ryhmälle selkeät säännöt ja yhteiset toimintatavat (mm. tunnin kulun rutiinit, selkeät ajat eri opetushetkille ja mahdollisille tauoille). Selkeä tuntirakenne on tärkeä erityisesti silloin, kun ryhmässä on lapsia, joilla on haasteita oman toiminnan ohjaamisessa ja itsesäätelyssä. Kun Suomi-koulun toimintamallit ovat kaikille tuttuja, opetustilanteetkin ovat harmonisempia.

Ryhmänhallintaa pystyy tehostamaan myös suunnittelemalla opetustilan toimintoja ja rutiineja tukevaksi. Tämä selkeyttää oppijoiden työskentelyä. Lisäksi on tärkeää pitää opetustuokiot ryhmälle sopivan pituisina.

Avain onnistuneeseen ryhmänhallintaan on opettajan ryhmäntuntemus, jota hyödyntämällä ja tilanteita ennakoimalla voidaan välttää turhat häiriöt. Oppijoiden aktiivinen osallistaminen tunnilla vähentää häiritsevää toimintaa. Myöskään kahta helposti villiintyvää lasta ei laiteta yhteen keskittymistä vaativissa tehtävissä. Ennakoi ja huomioi sopusointuinen ryhmäjako ja erilaiset oppijat. On tärkeää antaa kaikille mahdollisuus oppimiseen.

Suomi-koulujen tuntimäärät ovat pieniä ja kokoontumisia on harvakseltaan. Lisäksi toimintaan tulee usein kesken lukuvuoden mukaan uusia oppilaita. Tästä syystä koululaisten kaverisuhteiden ja koko ryhmän hyvän yhteishengen

merkitys korostuu. Oppijoita kannattaa ryhmyttää pitkin lukuvuotta esimerkiksi vuorovaikutuksellisia keinoja hyödyntäen, kuten erilaisten ryhmyttämisleikkien ja ryhmytöskentelyn avulla (ks. myös luku [5.1 Ryhmytyminen](#)).

Ryhmänhallinnan kulmakivet

- yhteiset säännöt ja toimintatavat
- suunnitelmallisuus ja rutiinit
- selkeä ohjeistus
- järjestys sekä tekemiselle että tavaroille
- oppilaan huomiointi ja aktiivinen osallistaminen
- ryhmäjaot ja tehtävänjako

5.2.1 Tunnetaidot osana ryhmän hallintaa ja Suomi-kouluopetusta

Tunteet ja niiden erilaiset sävyt kuuluvat meidän kaikkien jokapäiväiseen elämään. Ne ohjaavat toimintaamme vaikuttamalla kehoomme ja mieleemme. Tunteiden herääminen on tiedostamatonta, ja ne havainnollistavat meille, kuinka miellyttävänä tai epämiellyttävänä koemme jonkin asian tai tilanteen.

Kukaan meistä ei synny valmiina tunnetaitojen ammattilaisena, vaan niitä täytyy harjoitella lapsuudesta alkaen. Tunteiden muotoutuminen alkaa vauva-aikana, sillä jo pienet vauvat osaavat ilmaista tunteitaan joko hymyilemällä tai itkemällä. Nämä ilmaisevat yksinkertaisuudessaan vauvan hyvän tai pahan olon tunteita. Kehittyessään lapsi oppii ilmaisemaan erilaisia tunnesävyjä, kuten iloa, pelkoa, tyytyväisyyttä, epävarmuutta, innokkuutta ja arastelua.

Tunnetaitoihin kuuluvat tunteiden tunnistaminen, nimeäminen ja käsitteleminen. Lapset oppivat tunnetaitoja kokemalla, tuntemalla, elämällä ja ottamalla esimerkkiä vanhemmista, kavereista ja muista ihmisistä ympärillään. Omien tunnetaitojen ymmärtäminen ja hallinta auttavat kehittämään vuorovaikusta ihmissuhteissa, säätelämään omaa käyttäytymistä sekä tunnistamaan ja ottamaan huomioon toisten tunteet erilaisissa tilanteissa.

Myös Suomi-kouluissa lapset ja nuoret oppivat tunnetaitoja opettajalta ja muilta oppijoilta kuuntelemalla, katselemalla ja jäljittelemällä heitä. Lapsille ja nuorille on tärkeää saada teoilleen muiden lasten hyväksyntä. Joskus tunteet saavat lapsen käyttäytymään tunneilla epäsosiaalisesti tai kielteisesti. Tämä voi näkyä esimerkiksi niin, että lapsi tai nuori ei halua tehdä tehtäviä tai osallistua opetukseen vaan häiritsee sen sijaan tunnin kulkua. Lapset eivät aina välttämättä osaa käsitellä tunteitaan itsenäisesti tai muuttaa käyttäytymistään, vaan he tarvitsevat siihen ohjausta. Opettaja voi auttaa lasta tai nuorta tiedostamaan senhetkiset tunteensa ja muuttamaan käyttäytymistään keskustelun avulla kaikille suotuisaksi. Voitte jutella esimerkiksi siitä, miltä käyttäytyminen

tuntuu muista oppijoista ja miten se vaikuttaa heihin. On helpompaa puuttua ryhmäläisen haasteelliseen käyttäytymiseen heti, ennen kuin siitä tulee tuntien ajaksi isompi ongelma koko ryhmälle.

Vinkki 1: Koulussa toimitaan koulun sääntöjen mukaan.

Joskus suomeksi toimiminen saa oppilaat kokemaan olonsa Suomi-koulussa liiankin kotoiseksi: helposti unohtuu, että ollaan koulussa eikä kotona. Opettajan tulee pitää ammatilliset rajat ja muistuttaa ryhmäläisiä siitä, että Suomi-koulukin on koulu ja siellä tulee noudattaa yhteisiä sääntöjä ja käyttäytyä kuten koulussa yleensäkin. Usein opettajilla on omat lapset samassa koulussa, jolloin on erityisen tärkeää pitää opettaja-oppilassuhteet ammatillisina.

Vinkki 2: Ryhmässä oppilaat ovat tasavertaisia.

Monet suomikoululaiset näkevät toinen toisiaan perheinä Suomi-koulun ulkopuolella, ja opettajien ja oppilaiden suhteet ovat tällöin sekä läheisiä että kaverillisia. Koulutoiminnan puitteissa opettajan tulee tiedostaa, että hän on opettaja koko ryhmälle, eikä suosia tuttuja lapsia tai puhua tunneilla koulun ulkopuolisista tapahtumista. Ryhmässä jokaisen tulee saada kokea, että opettaja on kaikille yhtä läheinen ja antaa ryhmäläisille tasapuolisesti huomiota. On tärkeää, että tunneilla ei toistuvasti viitata koulun ulkopuolisiin tapahtumiin, joissa kaikki eivät ole olleet mukana. Silloin kukaan ei tunne itseään ulkopuoliseksi.

Vinkki 3: Sisällytä tunnetaitojen opettelu osaksi opetusta.

Tunnetaitoharjoitusten ei tarvitse olla pitkiä, vaan niitä voi tehdä pienissä erissä pitkin lukuvuotta. Tunnetaitojen opettelu voi olla suullista, tai vastaukset voi esittää esimerkiksi piirtämällä. Taitoja voi harjoitella myös leikin ja pelin muodossa.

Lisätietoa tunnetaitojen oppimisesta löytyy muun muassa seuraavista lähteistä:

<https://www.tunnejataida.fi/tunnetaitojen-oppiminen>

<https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>

https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/SPR%2C%20NOY_tunnetaito-opas%281%29_0.pdf

5.2.2 Tunnetaitoharjoituksia

Tunnista tunteet. Keskustele tai pyydä lapsia piirtämään, mitä tunteita he tuntevat erilaisissa tilanteissa. "Miltä sinusta tuntuu?" "Missä tämä tunne sinussa tuntuu, ja osaatko kertoa miksi?"

Tunnesanojen opettelu ja nimeäminen. Kysy ryhmäläisiltäsi, tietävätkö he tunnesanoja, esimerkiksi *ilo*, *suru*, *onnellisuus* ja *pelko*. Kirjoittakaa sanat muihin tai piirtäkää, miltä kyseinen tunne tuntuu.

Ilmaise tunteesi. Tunteita voidaan ilmaista monella eri tavalla kuten puhumalla, kirjoittamalla tai fyysisesti näyttämällä. Keskustele ryhmäläistesi kanssa, mikä tekee heidät iloisiksi, surullisiksi, innostuneiksi, vihaisiksi ja niin edelleen. Millä tavalla he näyttävät tunteensa? Pyydä heitä perustelemaan vastauksensa.

Tunteiden säätely. Keskustele ryhmäsi kanssa, miten tunteiden voimakkuutta voi säädellä. Esimerkkinä voi näyttää vaikka tätä Youtube-videota. Siinä käytetään säätönappulaa, jonka avulla kiukkuu säädetään pienemmälle: <https://www.coronaria.fi/lempipaikkani/harjoitteet-lapsille/tunteiden-saatonappula/>

Ideoita tunnetaitojen harjoitteluun:

- Lue lapsille satu tai edistyneemmille oppijoille esimerkiksi luku Harry Potter -kirjasta. Keskustelkaa kirjan tapahtumista ja siitä, mitä tunteita ne herättävät. Miltä kirjan hahmoista tai henkilöistä tuntuu?
- Pienille lapsille voit näyttää kuvakirjaa ja kysellä, miltä kirjan hahmot näyttävät: ovatko ne iloisia vai surullisia ja niin edelleen.
- Edistyneempien oppijoiden kanssa voit käyttää apuna musiikkia tai elokuvaa. Kuuntelun tai katselun lopuksi keskustellaan, millaisia tunteita koettu heissä herättää. Onko musiikin tai elokuvan tarina ryhmäläisten mielestä iloinen vai surullinen? Miten he perustelevat mielipiteensä?
- Arvausleikki: Jokainen lapsi esittää vuorollaan erilaista tunnetta, ja muut arvaavat, mikä tunne on kyseessä.
- Luettele ryhmällesi sanoja. Ryhmäläiset vastaavat kertomalla, mitä tunteita sana heissä herättää, esim. *aurinko*, *joulupukki*, *hämähäkki*, *loma* ja niin edelleen.

Tunnetaitoihin ja niiden opettamiseen löytyy runsaasti materiaalia internetistä ja erilaisista oppikirjoista. Esimerkiksi seuraavilla sivuilla on helppoja, tulostettavia harjoituksia ja pelejä, joista voit koota luokallesi sopivia harjoituksia (sivuilla maaesto jossain maissa): <https://viitotturakkaus.fi/product-category/elamantaidot-hyvinvointi/tunnetaidot/>

Ks. lisäksi [luku 3.1 Monilukutaito](#).

5.3 Digitaaliset oppimisympäristöt ja hybridiratkaisut

Koronaviruspandemian aikaan vuonna 2020 monet Suomi-koulut joutuivat lopettamaan lähiopetuksen ja löytämään tilalle vaihtoehtoisia ratkaisuja toteuttaa suomen kielen ja kulttuurin opetusta. Moni opettaja oli jo käyttänyt digitaalisia välineitä opetuksen tukena, mutta opetuksen siirtäminen kokonaan digitaaliseen

oppimisympäristöön tuli useille opettajille kuitenkin yllätyksenä ja osalle myös suurena haasteena. Oppimisalustalla tai oppimisympäristöllä tarkoitetaan vuorovaikutuksellista verkkoympäristöä, joka sisältää välineitä oppimateriaalien julkaisemiseen ja hallintaan, erilaisia keskustelutoimintoja sekä mahdollisuuden tehdä ja palauttaa tehtäviä sähköisesti. Osa digitaalisista eli virtuaalisista oppimisympäristöistä on maksuttomia avoimen lähdekoodin oppimisalustoja (esim. Moodle tai Google Classroom) ja osa puolestaan maksullisia, lähinnä organisaatioiden tai suurten yhteisöjen käyttämiä oppimisalustoja.

Etäkokousovellukset, kuten Zoom, Microsoft Teams, Jitsi ja Google Meet, mahdollistavat opettajan ja oppijoiden kommunikoinnin yhdessä, ja lisäksi muutamissa sovelluksissa on mahdollista muodostaa myös pienryhmiä esimerkiksi ryhmäkeskustelua tai ryhmätyötä varten. Kokousovellusten kautta voi jakaa ryhmälle esimerkiksi musiikki- tai muita videoita (esim. Youtube, Spotify), diaesityksiä, luettuja äänikirjoja tai yhdessä täydennettäviä tehtäviä ja pelejä. Joissakin Suomi-kouluissa tehtäviä ja muuta materiaalia on koottu myös virtuaaliselle ilmoitustaululle, esimerkiksi Padletiin, jossa oppijat ja perheet voivat vieraila heille sopivana aikana.

Monet Suomi-koulut ovat hyödyntäneet Suomi-Seuran apurahaa ja hankkineet tabletteja, joten verkossa opiskeltavan materiaalin kysyntä on lisääntynyt Suomi-kouluissa huomattavasti. Erilaisia oppijoita aktivoivia ja omalta laitteelta pelattavia nettipelejä löytyy esimerkiksi seuraavilta oppimisalustoilta ja -sivustoilta: Kahoot, Wordwall, Papunet ja Oppi&ilo. Jyväskylän yliopiston ja Niilo Mäki Instituutin yhteistyönä kehitetyn Ekapelin avulla lapsi voi harjoitella monella tavalla lukemisen ja matematiikan taitoja. Ekapeli on käännetty myös useille kielille nimellä GraphoGame. Pikku Kakkosen Eskari -sovelluksessa on harjoituksia ja tehtäviä muun muassa lukemiseen, kirjoittamiseen, matematiikkaan ja musiikkiin. Syksyllä 2022 avautui Suomi-koulujen tuki ry:n, KVS-säätiön ja Suomi-Seura ry:n yhteistyönä toteutettu *Verkkoeskari*:

<https://kvs.instructure.com/courses/650/pages/aloita-verkkoeskari>

Kotisuomea-oppikirjaan on julkaistu alaspäin eriyttäviä tehtäviä, joissa joitakin alkuperäisiä tehtäviä on helpotettu tai selkeytetty. Mukaan on käsikirjoitettu myös runsaasti uutta materiaalia erityisesti sanaston harjoittamiseen. *Kotisuomea*-kirjan materiaaleihin pääsy vaatii salasanan Suomi-koulujen tuki ry:n sivuille.

Pienimpien suomikoululaisten etäopetuksessa korostuvat lyhyet ja toiminnalliset tuokiot, kuten laulut ja leikit. Äänikirjat, leikit ja musiikkivideot voivat auttaa osallistamaan lapsia, ja lisäksi valmis materiaali helpottaa opettajaa tuntien valmistelussa. Suomi-koulujen tuki ry:n nettisivuilla suomikoulut.fi on runsaasti vinkkejä ja materiaalia etäopetuksen tueksi. Myös Facebookin ryhmistä (Suomi-koulujen opettajat ja niiden maakohtaiset ryhmät) voi saada vertaistukea ja uusia ideoita.

Muutamissa Suomi-kouluissa on tarjolla pelkästään verkossa kokoontuvia ryhmiä, joihin oppijat voivat osallistua asuinpaikastaan riippumatta. Opetusta voidaan järjestää myös niin sanottuna hybridiopetuksena. Sillä tarkoitetaan eri-

laisia opetusratkaisuja, joissa opetusta toteutetaan useilla tavoilla: Ryhmä voi olla jakaantunut sekä lähi- että etäopetukseen, ja opettaja toimii toisen ryhmän kanssa. Hybridiopetuksesta voidaan puhua myös silloin, kun osa Suomi-koulu-kerroista toteutetaan lähiopetuksena ja osa etätapaamisina.

5.4 Etäopetus Suomi-koulussa

Suomi-koulujen hallinto-oppaassa käsitellään kattavasti etäopetuksen järjestämistä hallinnollisesta näkökulmasta:

[Suomi-koulujen hallinto-opas](#)

Tässä oppaassa keskitytään nostamaan esiin vinkkejä opetuksen toteuttamiseen eri-ikäisille oppijoille.

Vinkki 1: Tutustukaa ennen etäopetuksen aloitusta käytettäviin ohjelmiin. Ensimmäisiä etätunteja pidettäessä kannattaa varata riittävästi aikaa etäyhteysohjelmaan tutustumiseen ja sen varmistamiseen, että kaikki osallistujat osaavat ainakin käytettävän tietokone- tai viestiohjelman perustoiminnot. Pienimmät oppijat tarvitsevat ensimmäisillä kerroilla yleensä vanhemman apua, mutta he oppivat usein nopeasti käyttämään itsenäisesti ohjelman toimintoja, kuten avaamaan ja sulkemaan mikrofonin, pyytämään puheenvuoroa tai lukemaan viestejä. Parhaan yhteisöllisen kontaktin saavuttamiseksi on tärkeää, että ryhmäläiset pitävät kamerat auki. Kannattaa sopia yhdessä, suljetaanko mikrofonit välillä vai voiko ne pitää koko ajan auki, jolloin spontaani keskustelu on mahdollista. Työrauhasta tulee huolehtia myös etätunneilla, ja opettaja voi tarvittaessa sulkea osallistujien mikrofonit, jos joku häiritsee tai taustalta kuuluu liikaa hälyä. Näistä periaatteista kannattaa sopia yhteisesti etäopetusjakson alussa.

Vinkki 2: Pidä opetustuntien rutiinit myös etäopetuksessa. Etätuntien opetus kannattaa jaksottaa erilaisiin tehtävä- ja toiminta-osuuksiin, jotta mielenkiinto ja keskittyminen pysyvät yllä. Jos etäopetukseen siirrytään kesken lukuvuoden, kannattaa pitää jo tutuksi käyneet tuntirituaalit entisellään ja opetus mahdollisuuksien rajoissa sellaisena kuin siihen on aiemmin luokkahuoneessa totuttu. Jos ryhmällä on käytössä oppikirjat, ne kannattaa toimittaa etäopetuksen ajaksi kotiin.

Vinkki 3: Käytä myös etäopetuksessa erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Perinteisten oppituntien vastapainoksi tai korvaajaksi etäopetuksessa on mahdollista käyttää toiminnallisia metodeja, kuten yhdessä leipomista, ruuan laittamista, jumppaamista tai askartelua. Voidaan jopa järjestää virtuaalinen etäluokkaretki esimerkiksi museoon tai eduskuntaan. Jos tunnille tarvitaan vanhempien hankkimia raaka-aineita tai muuta materiaalia, tieto tarvittavista hankinnoista kannattaa lähettää koteihin hyvissä ajoin. Mitä yksityiskohtaisemmat ohjeet ovat, sitä paremmin vanhemmat yleensä hankkivat toivotut tuotteet. Leivottaessa ja ruokaa laitettaessa on hyvä huomioida terveyteen liittyvät tai muista syistä johtuvat ruokavaliorajoitteet. Kaikissa materiaalihankinnoissa on hyvä noudattaa kohtuullisuutta ja pyrkiä hyödyntämään sellaisia tuotteita, joita kodeista yleensä löytyy jo valmiiksi.

Vinkki 4: Etäopetus ei ole pelkästään zoomailua. Etäopetuksen voi järjestää myös ilman etäkokoontumismahdollisuutta esimerkiksi ennalta nauhoitetuin videoin tai äänittein tai kirjekurssimaisten tehtävien avulla. Tehtävät voidaan lähettää joko sähköpostitse tai koota ryhmän omaan Padlet-tauluun. Opettajan kannattaa valita oman ryhmänsä tarpeisiin parhaiten soveltuva vaihtoehto. Jos oppijoiden on vaikea päästä kokoontumaan etäopetustunnille yhtä aikaa, itsenäisesti tietyn aikarajan puitteissa toteutettavat tehtävät ja mahdolliset opetusvideot voivat olla toimivin ratkaisu. Ryhmän yhtenäisyyteen kannattaa joka tapauksessa panostaa esimerkiksi yhteisellä viestitelyryhmällä, vaikka opetusta seurattaisiin omassa tahdissa ja tehtävät tehtäisiin itsenäisesti.

Vinkki 5: Etäopetuskerran kulku. Opetuskerran aluksi kokoonnutaan verkkoyhteystyökalun (esim. Zoom, Teams, Big Blue Button tms.) avulla yhteen ja sovitaan, pidetäänkö mikrofonit ja kamerat auki ja miten opettajaan otetaan yhteyttä itsenäisen työskentelyn aikana. Jos ryhmällä on omia opetuskerran kerran alkuun liittyviä rituaaleja, ne toistetaan mahdollisuuksien mukaan myös etäopetuksessa. Tämän jälkeen käsitellään opiskeltavaa aihetta. Siihen liittyviä harjoitteita tehtäessä ja edistyneempien oppijoiden omissa projekteissa lapset tai nuoret voivat halutessaan sulkea kamerat ja mikrofonit. Opettaja on myös harjoitteiden aikana koko ajan käytettävissä. Opetuskerran lopuksi (15–20 min) kaikki avaavat taas kamerat ja mikrofonit, jolloin käsitellään yhdessä harjoitteet ja käydään läpi, mitä on tehty. Tätä seuraa oppitunnin lopetus. Oppitunti kestää ennalta määritellyn ajan, johon vaikuttavat sekä oppijoiden ikä että heidän tottuneisuutensa etäopetukseen.

Vinkki 6: Hyödynnä ryhmän tiedot ja taidot. Jos omat tietotekniikan taidot tuntuvat vajavaisilta, apua voi löytyä omasta opetusryhmästä. Varsinkin yläkouluikäiset oppijat ovat tottuneita internetin ja erilaisten verkko-ohjelmien käyttäjiä, joten pyydä ryhmältäsi rohkeasti apua ja neuvoja.

Etäopetuksen rikastuttajana voi käyttää esimerkiksi alla seuraavia sivuja:

Yle Areenasta löytyy paljon erilaisia materiaaleja nuorille niin etä- kuin lähiopiskeluunkin.

<https://areena.yle.fi/tv/ohjelmat/57-6AXjXXPdI>

Yle Oppiminen tarjoaa koulujen opiskelun tueksi videoita, audioita ja artikkeleita. Aiheina ovat muun muassa media- ja digitaidot, kielet, tiede, historia ja luonto.

<https://yle.fi/aihe/oppiminen>

Yle Triplet on ilmainen palvelu, joka julkaisee Ylen uutisista oppimateriaalia opettajille joka arkipäivä. Jokaiseen artikkeliin on myös valmiit tehtävät, joita opettajat voivat hyödyntää tuntimateriaalina. Sovellus on suunnattu peruskoulun ja toisen asteen oppijoille. Aiheita voi etsiä arkistosta esimerkiksi oppiaineittain hakusanoilla.

<https://yle.triplet.io/>

Finna Luokkahuoneessa voit tutustua ilmaiseksi lukemattomiin ammattilaisten kokoamiin aineistopaketteihin ja tehtäväideoihin. Sen sisältöä ja oppimateriaaleja voit hyödyntää oman Suomi-kouluryhmäsi osaamisen mukaan.

<https://www.finna.fi/Content/luokkahuone>

Elonet-palvelussa on katsottavissa satoja suomalaisia vanhoja, pitkiä elokuvia ja yhteensä tuhansia lyhytelokuvia, vanhoja mainoksia, tv-ohjelmia ja uutiskatsauksia. Näiltä erittäin mielenkiintoisilta sivuilta saa helposti poimittua tuntimateriaalia nuorille, suomen kieltä osaaville oppijoille.

<https://elonet.finna.fi/>

Taidetta ja kulttuuria etänä -sivuilta löydät vinkkejä ja materiaalia etäopetukseen.

<https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/etaopetus/>

5.5 Työvälineitä alle kouluikäisten etäopetukseen

Pienet oppijat eivät aina malta pysyä ruudun äärellä, ja keskittyminen herpaantuu helposti. Mikä avuksi?

Vinkki 1: Hyvät välineet auttavat etäopetuksen onnistumisessa. Alle kouluikäisten lasten kanssa etäopetus voi olla todella haastavaa. He jaksavat keskittyä yleensä vain lyhyen ajan, eivätkä he osaa käyttää etäyhteysohjelmia itsenäisesti. Pienten lasten etäopetuksen onnistumiseksi opettajalla on oltava hyvät välineet, kuten kamerat ja langaton mikrofoni selkeään äänentoistoon.

Opetus muuttuu pienille oppijoille haasteellisemmaksi, jos käytössä on esimerkiksi Zoomin tai WhatsAppin välityksellä vain yksi kamera. Sen kuvakulmaa on vaikea vaihtaa: jos lapset eivät näe, mitä opettaja tekee, heidän keskittymiskykynsä herpaantuu nopeasti. Äänentoiston on oltava selkeä ja kuvan laadun hyvä etäopetuksen onnistumiseksi.

Vinkki 2: Käytä erilaisia toiminnallisia metodeja ja kuvakulmia. Tunnit kannattaa jaksottaa lyhyisiin pätkiin, jolloin aktiiviteetit vaihtuvat usein. Tällöin pienet lapset jaksavat keskittyä paremmin opetuksen kulkuun. Voit myös kokeilla etäopetuksessa lyhyempää tuntien kestoa kuin normaalissa lähiopetuksessa. Opetuksesta tulee helpompaa, jos käytössäsi on useita kameroita kuvakulmien vaihtumiseksi. Silloin lapset näkevät tarkemmin, mitä opettaja tekee ja mitä tunnilla tapahtuu.

Vinkki 3: Suunnittele tuntisi perusteellisesti hyvissä ajoin. Suunnittele kaikki tuntiin liittyvät materiaalit ajoissa ja lähetä ne esimerkiksi liitetiedostona lasten vanhemmille. Näin heille jää tarpeeksi aikaa tutustua materiaaleihin etukäteen, jotta he voivat avustaa lastaan kotona etätuntien aikana. Yleensä vanhempien pitää olla mukana koko ajan, mutta jossain tilanteissa noin viisivuotiaskin lapsi voi pärjätä osan tunnista yksin ja osata ehkä myös sulkea mikrofonin tarvittaessa.

Hyvin valmistellut etätunnit antavat opettajalle mahdollisuuden suunnitella hieman enemmän erilaisia toiminnallisia metodeja yhdelle kerralle kuin lähiopetuksessa. Etätuntien suunnitteluun ja toteutukseen menee yleensä paljon enemmän aikaa kuin lähiopetukseen, koska tunnit pitää suunnitella yksityiskohteisemmin. Opetus on myös intensiivisempää, koska opettaja joutuu kertomaan tehtävät ja asiat tarkemmin, pitämään keskustelua yllä ja varmistamaan, että kaikki keskittyvät opetukseen eivätkä hääräile muuta.

Vinkki 4: Mieti etukäteen paras kommunikointitapa lasten kanssa tuntien aikana.

Viittaaminen tai mikrofonien sulkeminen ei ole pienille lapsille välttämättä paras ratkaisu, koska he eivät vielä ymmärrä niiden tarkoitusta. Vaikka taustaääniä voi olla joskus paljon, opettajan kannattaa silti miettiä, voiko mikrofonit pitää auki, jotta pienimmilläkin lapsilla on mahdollisuus osallistua ja puhua suomen kieltä. Suomi-koulun tehtävä on opettaa lapsia kommunikoimaan suomeksi, ja jos mikrofonit pidetään suljettuina, pienimmiltä jää moni asia sanomatta tai opettajalta kuulematta.

Vinkki 5: Etäopetusta voi pitää myös harvemmin.

Jos luokkaopetus ei ole mahdollista, on tärkeää pitää edes ajoittaisia, normaalia lyhyempiä etätunteja pienten koululaisten kanssa. Silloin he muistavat, miltä opettaja näyttää ja mitä Suomi-koulussa tehdään. Näillä tunteilla lapset voivat esimerkiksi kertoa, mitä heille kuuluu, mitä he ovat tehneet tai harrastaneet, ovatko he käyneet lomalla, onko heillä ollut syntymäpäivä ja niin edelleen. Lyhyetkin etätapaamiset ovat tärkeitä pienille koululaisille niin kuin Suomi-koulujen opettajillekin.

Vinkki 6: Vinkkejä vaihtoehtoisiin oppimisjärjestelyihin.

Jos etäopetus tuntuu pienten lasten kanssa liian haastavalta, voit myös lähettää koulutehtäviä liitetiedostona vanhemmille. Lapset voivat tehdä niitä omalla ajallaan vanhempien avustuksella. Helposti lähetettäviä materiaaleja ovat esimerkiksi askartelu-, piirustus-, luku- ja kirjoitustehtävät. Pyydä vanhempia skannaamaan ja lähettämään valmiit tehtävät takaisin esimerkiksi sähköpostilla. Arvioi tehtävät ja lähetä pienille koululaisille takaisin positiivista palautetta. Opettaja voi myös antaa läsnäolomerkinnän, kun tehtävät on palautettu hänelle takaisin.

Ideota alle kouluikäisten etätunneille

1. Laululeikki. Leikki sujuu helpommin, jos lapsilla on mahdollisuus nähdä opettaja kokokuvassa ja he voivat matkia hänen liikkeitään koko leikin ajan. Hyvä äänentoisto on laululeikeissä tärkeä, ja paras apuväline sen varmistamiseen onkin langaton mikrofoni. Laululeikki kannattaa lähettää vanhemmille

etukäteen, jotta lapset voivat opetella sen ennen tuntia vanhempien avustuksella. Kannattaa huomioida, että internet-yhteydet toimivat eri tavoin, mikä voi aiheuttaa viiveitä ja laulun puuroutumista epäselväksi. Taputusleikit onnistuvat helpoiten, eikä eri tahtiin taputtaminen häiritse leikin kulkua.

2. Lautapeli pöydän ääressä. Aseta kamera lautapelin yläpuolelle, jotta kaikki lapset näkevät pelin kulun. Pyydä lasten vanhempia ottamaan etukäteen noppa valmiiksi esille. Kukin lapsi heittää noppaa vuorollaan, ja opettaja siirtää pelinappuloita eteenpäin pelilaudalla. Kannusta lapsia laskemaan askeleet eteenpäin ääneen apunasi. Lautapelin pelaaminen auttaa lasten spontaania puhetta ja numeroiden laskemista.

3. Askartelu. Opettajan käsien näkeminen on askartelun aikana todella tärkeää, jotta lapset hahmottavat, miten hän piirtää tai leikkaa. Asenna kamera käsiesi yläpuolelle, jos sen on mahdollista.

4. Satutuokio. Aseta kirja pöydälle ja keskitä kamera kirjan sivuille. Kirjan lukeminen ja kuvista kyseleminen käy sujuvasti, kun lapset näkevät kirjan kuvat selkeästi. Hyvä kuvakulma on tärkeä, jotta lasten keskittymiskyky riittää tähän tehtävään. Ota huomioon tekijänoikeudet, jos jaat tai nauhoitat opetustasi. Voit jakaa tietoa muiden tekemistä teoksista omin sanoin, mutta jos nauhoitat ja jaat opetusmateriaaliasi, sen käyttöön on pääsääntöisesti saatava lupa aineiston oikeudenhaltijalta.

5. Tavaroiden metsästys. Listaa 5–10 tavaraa, jotka löytyvät joka kodista. Valitse sellaisia esineitä, jotka lapset tunnistavat. Voitte opetella niiden nimitykset suomeksi ennen pelin alkua. Sano listaltasi yksi tavara, näytä se tarvittaessa lapsille ja pyydä heitä etsimään se kotoaan. Anna heille kaksi minuuttia aikaa tuoda se nähtäväksesi kameran ääreen. Kun kaikki lapset ovat tuoneet esineen, pyydä heitä hakemaan listaltasi seuraava ja niin edelleen.

5.6 Yläkouluikäisten ja lukiolaisten lähi- ja etäopetus

Lähtökohtaisesti kaikkeen toimintaan sisältyy kielitietoa ja kulttuuria. Sekä lähi- että etäopetuksessa yläkoulu- ja lukioikäisten kanssa voi käyttää erilaisia usean opetuskerran mittaisia, jopa koko lukukauden kestäviä projektitöitä. Oppijoita kannustetaan käyttämään kielellisiä resurssejaan laajasti: esimerkiksi tehtävien lähteinä voi toivoa käytettävän suomenkielisten lähteiden lisäksi muunkielisiä lähteitä. Opetuskerran voi jakaa kolmeen osaan: opiskeltavaan aiheeseen tutustuminen tai sen syventäminen, aiheeseen liittyvät harjoitteet esimerkiksi oppikirjasta ja oman projektin työstäminen.

5.6.1 Ideoita yläkoulu- ja lukioikäisten projekteiksi

1. Minäkuvan reflektointi ja kielitiedon vahvistaminen

Aihe: minä itse (koti, perhe, ihminen)

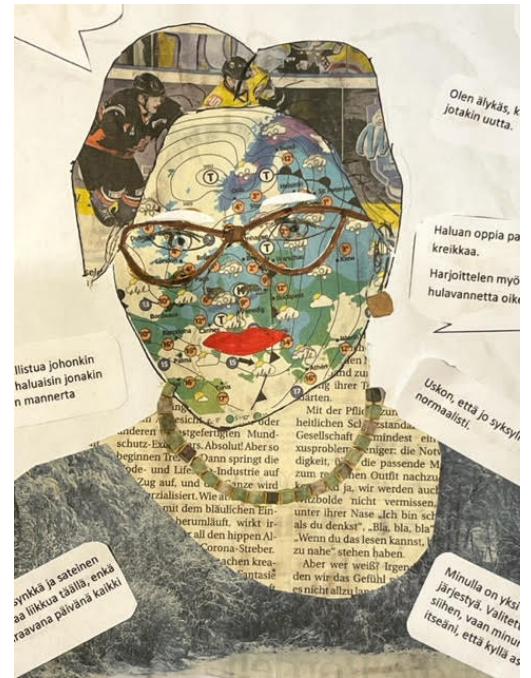
Tavoitteet:

- nuoren minäkuvan tukeminen
- opiskeltavien aiheiden harjoittelu (esim. verbien aikamuodot)

Aika: Projekti voi kestää koko lukukauden sen mukaan, kuinka paljon opiskeltavia asioita kokonaisuuteen halutaan sisällyttää.

Toteutus:

- Tehdään omakuva (engl. *living portraits*¹).
- Opettaja valmistelee jokaiseksi opetuskerraksi kysymyksen. Sen pohjalta oppija kirjoittaa omalla tasollaan projektiin liittyvän tekstin, joka liitetään kuvaan. Esim. aikamuodot: "Minä olen ..." (kerrotaan ajankohtaisia asioita itsestä, presens), "Muistan, kun ..." (menneen ajan muodot), "Joskus vielä ..." ("futuri") ja "Ollessani..." tms. (lauseenvastikkeet).
- Tehtävien laatimisessa on vain opettajan mielikuviutus rajana.

Valmistuminen ja arviointi:

- Projektin lopuksi arvioidaan, mitä sen aikana on opittu.
- Esitellään projektityöt toisille.
- Myös vanhemmat voidaan kutsua mukaan sille opetuskerralle, jolloin töitä esitellään.

2. Monikielisyys, kielitietoisuus ja sukulaisuus

Aihe: monikielisyys ja suomen sukukielet (koulu, koulutus ja työelämä)

Tavoitteet:

- kieli-identiteetin vahvistaminen
- monikielisen osaamisen tukeminen
- suomeen liittyvän kielitiedon harjaannuttaminen

Aika: Projekti voi kestää koko lukukauden, tai siitä voi kerätä aihealueita yksittäisille opetuskerroille.

1. Ideana on, että ei käytetä valokuvaa suoraan, vaan muokataan (esim. piirtämällä, kollasina) omakuva, jossa kukin voi korostaa haluamiaan piirteitä ulkonäössään.

Toteutus:

- Johdatus aiheeseen
  - Luetaan oppikirjateksti (esim. *Tekstitaituri 9*) tai opettajan valitsema teksti aiheesta ”kieli ihmisen kommunikaatiovälineenä”.
  - Keskustellaan aiheesta: Miten kieli tekee meistä ihmisiä? Mitä äidinkieli tai -kielet ovat, ja mitä ne merkitsevät?
- Varmistetaan, että kaikki ymmärtävät, mistä on kyse.
  - Kaikki oppijat kirjoittavat esimerkiksi luetusta tekstistä pienille lapuille vähintään kolme aiheeseen liittyvää sanaa tai ilmaisua, jotka ovat heille outoja tai joiden merkitystä he eivät tiedä.
  - Kootaan laput yhteen ja pohditaan yhdessä sanojen ja ilmausten merkityksiä.
  - Oppijat tekevät käsitellyistä sanoista ja ilmaisuista miellekartan, joka liitetään oppimiskokonaisuuden portfolioon.
- Laajennetaan aiheen käsittelyä kohti oppijan kieli- ja kokemusmaailmaa.
  - Pohditaan, missä tilanteissa oppijat käyttävät osaamiaan kieliä.
  - Mitä kieliä heidän koulussaan on sallittua käyttää?
  - Saako koulussa käyttää omaa äidinkieltä? Jos ei, miksi ei?
- Opittua syvennetään monikielisesti.
  - Aluksi voi pohtia, ketkä voisivat tukea monikielisessä vaiheessa. Onko mahdollista kutsua vierailijoita?
  - Oppijat etsivät tietoa ainakin yhdestä osaamastaan kielestä ja siitä, mihin kielikuntaan kieli kuuluu. Taas varmistetaan, että he ymmärtävät käsitteet kielikunta ja kielisukulaisuus – verrataan niitä esimerkiksi ihmisten välisiin sukulaisuussuhteisiin. Nuoret voivat etsiä tietoa haluamallaan kielellä, ja heitä kannustetaan käyttämään erikielisiä lähteitä.
  - Jos se on mahdollista, kutsutaan oppitunnille vierailija, jonka äidinkieli on jokin muu kuin suomi tai ympäröivä valtakieli (huom. myös viittomakieli). Hän kertoo omasta kielestään ja esimerkiksi sen kirjoitusjärjestelmästä.
- Suomen sukukieliin tutustuminen
  - Kutsutaan vieraaksi suomen sukukielen osaaja, jos se on mahdollista. Muutoin etsitään tietoa esim. Internet-lähteistä, joissa kiinnitetään huomio myös lähdekriittisyyteen.
  - Vertaillaan suomea ja sukukieltä tai -kieliä.
  - Keskustellaan ympäröivän valtakielen sukukielistä ja esimerkiksi lainasanoista, jotka ovat ymmärrettävissä näillä eri kielillä.
- Monikielisyys
  - Mitä nuorille merkitsee, että he ovat kasvaneet monikielisessä ja -kulttuurisessa ympäristössä?
  - Mitä eri kielet heille merkitsevät?
  - Miten he voivat hyödyntää monikielisyyttään koulutyössä, vaikka normaali koulu ei välttämättä sitä tue?
  - Mitä hyötyä tai haittaa monikielisyystä on?

- Aihealueen syventäminen
  - Oppijat tekevät aihekokonaisuudesta portfolion, jonka esitysmuodon he saavat itse valita (teksti, video, PowerPoint). Tähän varataan aikaa oppitunneista, mutta työtä on toivottavaa jatkaa kotona. Nuoria kannustetaan etsimään tietoa eri lähteistä ja eri kielillä (esim. EU:n tai YK:n sivustolta). Asioita voi esittää eri kielillä, mutta mukana pitää olla myös suomi. Edistyneimmät voivat myös pohtia oikeutta omaan äidinkieleen (esim. Suomen perustuslaki 731/1999, §17, YK:n lasten oikeuksien sopimus, artikla 30).

Valmistuminen ja arviointi

- Tehtävä(t) arvioidaan eteenpäin suuntaavasti: Mitä olet nyt oppinut? Mihin kiinnitetään seuraavaksi huomiota? Suomenkielisissä osissa opettaja kiinnittää huomiota kielelliseen ilmaisuun: mikä on onnistunut hyvin, ja mitä pitää vielä harjoitella? Jos nuori, jolla on ollut hankaluuksia muistaa kirjoittaa oikein pitkät vokaalit tai kaksoiskonsonantit, on niissä nyt onnistunut, hän ansaitsee kehuja. Oppitunnilla harjoituksia tehtäessä opettaja kiinnittää huomiota kielellisiin ongelmakohtiin.
- Oppimiskokonaisuuden lopuksi oppijat esittelevät muille tekemänsä portfolioit. He antavat palautetta toistensa töistä: Mitä uutta he oppivat toisten töistä? Mikä oli onnistunutta tai mielenkiintoista?

5.6.2 Yläkoulu- ja lukioikäisten etäopetuksen erikoispiirteitä

Etäopetuskerran kulku:

- Opetuskerran aluksi kokoonnutaan verkkoyhteystyökalun (esim. Zoom, Teams, Big Blue Button tms.) avulla yhteen ja käsitellään opiskeltavaa aihetta.
- Aiheeseen liittyviä harjoitteita ja omaa projektia tehdessään oppilaat voivat halutessaan sulkea kamerat ja mikrofonit.
- Opettaja on myös harjoitteiden aikana koko ajan käytettävissä.
- Opetuskerran lopuksi (15–20 min) kaikki avaavat taas kamerat ja mikrofonit, jolloin käsitellään harjoitteet ja kerrotaan, mitä projektissa on tehty.

Etäopetuksessa huomioitavaa:

- Sovitaan yhdessä, miten tehtävät palautetaan ja arvioidaan.
- Nuoret eivät aina halua pitää kameroita päällä – miten tämä ratkaistaan?
- Mieti, millaisia lisätehtäviä annat nopeammin eteneville ja kuinka ne tarkistetaan.
- Kuinka hitaammin eteneviä ja oppilaita, joilla on hankaluutta selviytyä annetuista harjoituksista, autetaan etäopetusryhmässä?

5.7 Suomi-koululaiset oppivat ulkona

5.7.1 Miksi ulkona?

Lasten ja nuorten on hyvä saada liikuntaa ja raitista ilmaa yhä lisääntyvän sisällä olemisen ja ruutuajan vastapainoksi. Ulkona oleskelu tarjoaa erinomaisen tilaisuuden opettaa luonnon kunnioittamista ja sen suojelun ymmärtämistä. Ulkona voi oppia myös vaihtelun vuoksi tai siksi, että vakituiset tilat on varattu. Pandemian vuoksi sisätiloissa kokoontuminen oli muutenkin kielletty.

Ulkona voi tehdä lähes kaiken sen, mitä sisälläkin tehtäisiin, ja lisäksi paljon muuta. Suomessa on yhä enemmän päiväkoteja ja kouluja tai ainakin tavalisten koulujen luokkia, joissa toteutettiin jo ennen pandemiaa toiminnallista opetusta luonnossa. Ulkona olemiseen voi yhdistää mielin määrin aiheita sosiaalisista taidoista matematiikkaan, taiteeseen tai musiikkiin. Hyviä lisävihtejä opetuksen suunnitteluun, materiaaleihin ja toteutukseen saa linkistä www.ulkuokka.fi.

Eri puolilla maapalloa toimivilla Suomi-kouluilla on tietenkin kovin erilaiset ympäristöolosuhteet. Siksi ei ole mahdollista antaa kaikenkattavia ohjeita, vaan opettajan on otettava paras mahdollinen irti koulunsa sijaintipaikkakunnan mahdollisuuksista. Kannattaa myös tiedustella paikkakunnan lapsille ja nuorille suunnatuista aktiviteeteista, joita voisi hyödyntää Suomi-koulussa.

Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksista vuodelta 2015 löydät kohdasta 8.3 aiheen *oppimiskokonaisuudet*. Sen alakohtana 8.3.2 on *ympäristö*-käsite, johon on liitetty runsaasti ideoita sopivista aiheista. Joitakin näistä käsitellään tarkemmin seuraavassa tekstissä.

5.7.2 Paikan valinta ja varustelu

Opettaja voi valita ensin paikan ja suunnitella sitten siihen sopivaa tekemistä. Jos hänellä kuitenkin on jo mietittynä oppitunnin aihe, hän valitsee siihen parhaiten sopivan ympäristön. Valinta riippuu myös lasten lukumäärästä, iästä ja kiinnostuksen kohteista. Opettajan vastuu pienenee, jos mukaan auttamaan lähtee toinen opettaja tai vanhempia.

Mikä tahansa paikka käy, mutta jos sinne kävellään, on suositeltavaa valita lähellä oleva kohde. Etukäteen täytyy sopia säännöistä, jotka takaavat matkan turvallisuuden ja onnistumisen. Opettajan kannattaa käydä etukäteen tutustumassa paikkaan, jos hän haluaa suunnitella oppitunnin tarkemmin. Joskus kuitenkin paraskin suunnitelma epäonnistuu, jolloin tarvitaan pari varasuunnitelmaa. Lapset saattavat innostua tekemään jotain ihan muuta kuin mitä opettaja on suunnitellut. Jos opettaja pystyy nopeasti hyödyntämään nämä keksinnöt edistämään oppimista, hän voi luopua omista suunnitelmistaan. Useimmat asiat voi opettaa monin tavoin! Innostuneisuus auttaa oppimisessa.

Joskus joku lapsista saattaa olla huonolla tuulella eikä halua tulla mukaan leikkiin tai tehtävään. Seuraavaan on listattu opettajalle muutamia apukeinoja näihin tilanteisiin.

Vinkki 1: "Mörökölin kesytys"

- Älä kiinnitä huonotuuliseen erityistä huomiota, mutta kysy silloin tällöin, joko häntä huvittaisi osallistua. Jos häntä ei enää huomioda ollenkaan, hän voi ajatella, että opettaja ei välitä hänestä. Tasapainoilua!
- Puhuttele huonotuulista kuten muitakin lapsia. Hyväksy kielteisyys äläkä maanittele.
- Yritä löytää alkuun mahdollisimman helppo ja kiinnostava tehtävä, joka herättää lapsen uteliaisuuden.
- Tehtävän suorittanut saa pienen palkkion. Opettaja tietää, mikä on hänen ryhmäläisilleen palkkio ja mikä taas ei innosta.
- Jos vastahakoinen oppija on yli 10-vuotias, hänen kanssaan voi keskustella. Hän voi löytää sanat kertomaan, mikä on ikävää ja mitä voisi muuttaa, jotta tunnille tuleminen kiinnostaisi.

Vinkki 2: Muistuta vanhempia ajoissa säänmukaisesta vaateuksesta! Asianmukainen vaatetus on tärkeä. Lapsia ei sadekaan haittaa, jos heillä on sadevaatteet ja kumisaappaat. Kylmällä säällä heillä on mielellään oltava useita vaatekerroksia, joita voi tarvittaessa vähentää. Sateenvarjo voi viehättää jotakuta enemmän kuin sadetakki. Sateenvarjoa voi myös käyttää jossain leikissä tai aurinkoisella säällä varjona. Päähinettä ei saa unohtaa!

Vinkki 3: Kaikki tarpeellinen tunnille mukaan. Lasten kannattaa ottaa mukaan juomista ja pieni välipala – he ovat ulkona kaiken aikaa nälkäisiä. Opettajalla on kätevää olla mukana kassi, jossa on nenäliinoja, vettä ja erilaisia ulkoleikkeihin sopivia esineitä, esimerkiksi palloja, mailoja, hyppynaru, suurennuslasi, kiikari, ilmapalloja, saippuakuplanpuhallusvälineitä, lankaa, narua, marmorikuulia, bumerangi, liituja ja ehkä pientä naposteltavaa ja juomavettä siltä varalta, että joku on unohtanut evänsä kotiin. Yllätuspussukka – sekalaisia pieniä esineitä, joiden käyttötarkoitusta voidaan arvuutella – saattaa joskus pelastaa kiperässä ennalta arvaamattomassa tilanteessa.

5.7.3 Mitä ulkona voi tehdä?

Yleensä lapset keksivät aina jotain hauskaa, jos heille antaa vapaat kädet, mutta opettajan suunnittelema tuntirunko edistää opiskeltavan aiheen tehokasta toteutusta. Seuraavia ehdotuksia jokainen voi muokata omalle ryhmälleen sopiviksi ja yhdistellä mielin määrin olosuhteiden mukaan.

Miten aloittaa ulkotunti?

Ulkona voi aloittaa samoilla rutiineilla kuin sisälläkin, kuten kuulumisten kertomisella tai alkulaululla.

Jos on kylmä, kannattaa aloittaa reippaalla toiminnalla:

1. Pyykkipoikaleikki

- Jokaiselle lapselle annetaan muutamia pyykkipoikia. Jokainen yrittää kiinnittää niitä toisten vaatteisiin ja samalla välttää saamasta pyykkipoikia omiin vaatteisiinsa. Voittaja on se, jolta ensimmäisenä loppuvat pyykkipojat.
- Leikin voi leikkiä myös toisinpäin eli yrittää napata pyykkipojat toisten vaatteista.
- Pyykkipojat voivat olla erivärisiä. Opettaja päättää mielessään, mikä arvo eri väreillä on. Hän pitää tiedon itsellään siihen saakka, kunnes lopuksi nimetään värejä ja lasketaan pisteitä. Tietenkin pyykkipoikien arvon voi myös sopia aluksi yhdessä, jos se toimii paremmin oman ryhmän kanssa.
- Opettaja tai joku muu voi myös piilottaa pyykkipojat alueelle, jolta ryhmäläiset etsivät ne.

2. Lapset voivat tietenkin myös vain juoksennella tai hypellä lämpimikseen. Jos tähän ei ole innostusta, opettaja voi määrätä heidät suorittamaan muuttaman tehtävän, esimerkiksi juoksemaan kaksi kertaa portille ja takaisin, hyppimään minuutin yhdellä jalalla, menemään viisi kertaa kyykkyyyn ja niin edelleen. Tällaista nopeasti improvisoitua liikkumista tarvitaan, jos esimerkiksi odotetaan toisia tuleviksi tai jos lapsia ja tilaa on liian vähän muihin leikkeihin.

3. Mikä tahansa liikkumisleikki käy. Lapset saavat mieluiten ehdottaa itse lempileikkejään.

Muuta tekemistä, joka sopii lähinnä puistoon, koulun pihalle tai urheilukentälle

- Kerätään joukko esineitä, esimerkiksi kivi, tikku, lehti, kukka ja pähkinä. Esineet nimetään suomeksi. Kun lasten silmät ovat kiinni, poistetaan yksi esine. Se, joka keksii ensimmäisenä **puuttuvan esineen**, saa poistaa seuraavan.
- Ulkona voi myös **askarrella** – siellä täytyy vain huomioida ympäristön

asettamattomat ehdot. Luonnonmateriaaleista tehtävä tilateos kiinnostaa usein lapsia. Sen voi lopuksi kuvata muistoksi ennen kuin käytetyt tarvikkeet palautetaan luontoon. Teoksen aihe voi olla opettajan ehdottama tai lasten vapaasti valitsema. Tietenkin siihen vaikuttaa myös saatavilla oleva materiaali.

- Lähestyvistä **merkkihenkilöiden syntymäpäivistä tai juhlapyhistä** saa innostusta myös ulkona toteutettaviksi tehtäviksi. Esimerkiksi Kalevalan päivän aikoihin voi rakentaa luonnosta löytyvistä aineksista sammon.
- Ryhmälle voi tehdä **(aarre)kartan**, jonka avulla etsitään jotain.
- **Navigointipelissä** opettaja tai yksi lapsista ohjaa joukkoa navigaattori-neuvoilla: viiden askelen jälkeen käänny vasemmalle, sen jälkeen oikealle, seitsemän eteenpäin ja niin edelleen.
- Etsitään **tietyn värisiä tai muotoisia esineitä ja asioita**. Värit yhdistetään esimerkiksi kolmioon, neliöön tai ympyrään (keltainen neliö, punainen kolmio jne.) tai etsitään värejä ja muotoja erikseen.
- **Etäisyyksiä** voidaan arvioida ja sitten mitata mitalla tai askelilla.
- **Kinkkaus** eli yhdellä jalalla hyppiminen voidaan yhdistää ruudukossa vaikkapa viikonpäiviin tai kuukausiin.
- **Numeroita** voi harjoitella tekemällä opettajan saneleman määrän erilaisia liikkeitä. Voidaan myös kehottaa keräämään esimerkiksi viisi kiveä tai seitsemän tikkua ja laskemaan, kuinka monta esineitä on yhteensä, tai harjoittelemaan vähentämistä.
- **Mikä maa?** Maahan piirretään viiva. Toisella puolella on Suomi, toisella asuinmaa. Opettaja mainitsee esineitä ja käsitteitä. Oppilaat menevät mahdollisimman nopeasti sille puolelle viivaa, johon mainittu sana liittyy.
- Ulkona voidaan tietenkin **laulaa ja liikkua laulun tahtiin**. Mieleisiä lauluja ovat muun muassa *Leijonaa mä metsästäni, Sutsisatsi, Pää, olka, polvet, varpaat, Aurinko korkealla taivahalla loistaa jo, Piiri pieni pyörii, Yksi pieni elefantti ja Lehdet lentää*.
- Ulkona on mahdollista myös **tanssia** vaikkapa letkajenkkaa tai itse suunniteltuja tansseja laulun tai soitetun musiikin tahdissa.
- **Oma tanssikoreografia** on hyväksi koettu idea: Jokainen lapsi miettii korkeintaan neljä liikettä, jotka näytetään toisille. Jos lapsia ei ole kovin paljon, liikkeet opitaan ulkoa ja tehdään yhdessä. Ne voidaan myös tehdä sopivan musiikin tahdissa niin, että kukin lapsi näyttää keksimänsä liikkeet, ja toiset matkivat niitä heti. Näin edetään piirissä, kunnes kaikkien liikkeet on käyty läpi. Parasta on, jos väliin ei tule taukoja. Opettajan kannattaa alkuun näyttää muutamia esimerkkejä hyvin yksinkertaisista liikkeistä.
- Urheilukentällä on runsaasti tilaa harjoitella erilaisia **suuntia**: *ylös-alas*,

eteen-taakse ja *oikealle-vasemmalle*. Voidaan myös harjoitella näiden sanojen taivuttamista: *ylhäällä-alhaalla*, *ylhäältä-alhaalta* ja niin edelleen.

- **Juoksukilpailu** ryhmänä tai yksittäin: Opettajalla on kuva- tai sanapareja, joiden puoliskot ovat käytettävissä olevan tilan eri puolilla. Täytyy esimerkiksi löytää kaksitavuisen sanan tavut, tai lukutaidottomat etsivät kuvaparin. Tehtävää voidaan muunnella loputtomasti kielitaidon mukaan.

Liikunnallisia leikkejä ja pelejä on runsaasti. Kielen oppimiseksi ja erimielisyyksien välttämiseksi on hyvä käydä säännöt etukäteen läpi suomeksi.

Paljon mainioita vinkkejä löydät osoitteesta www.suomenlatu.fi (lasten-toiminta).

5.7.4 Ympäristönä metsä

- Opettaja lukee **sadun**, joka sopii metsään (esim. *Punahilkka*, *Hannu ja Kerttu*, otteita *Kalevalasta*). Lapset esittävät sen käyttäen puhetta kukin oman kielitaitonsa mukaan.
- **Etsitään sieniä, puita ja muita kasveja**. Mietitään, onko niitä myös Suomessa. Jotkin kasvit ovat myrkyllisiä, joten varoitetaan koskemasta kasveihin, joita ei varmuudella tunnisteta. Vaikka kasvi ei olisi myrkyllinen, se voi aiheuttaa jollekulle allergisen reaktion.
- **Verrataan** metsää suomalaiseen metsään.
- **Mitä eläimiä** metsässä on? Mitä eläimet tekevät siellä? Mitä ne syövät? Täytyykö eläimiä pelätä?
- **Mitä luonnossa saa tehdä**, ja miten sitä voi suojella?
- **Taideteos** metsässä lojuvista kasvinosista, kuten kävyt, kepit, tikut, lehdet ja kukat. Oksia ja muita kasvinosia ei saa taittaa.
- Maahan pudonneita **luonnonmateriaaleja voidaan kerätä mukaan** myöhempiä askarteluja varten. Keräämisen ajaksi on hyvä pukea käsineet.
- Keppejä, kiviä ja muita sellaisia voidaan käyttää **rytmisoittimina**, ja niillä voidaan säestää laulettuja lauluja. Rytmejä voidaan toteuttaa myös **keho-soittimilla**.
- **Sadetikun** askarteleminen: Lieriö tuodaan mukana, ja siihen kerätään käpyjä, hiekkaa tai erittäin pieniä kiviä. Voidaan myös käyttää vaikkapa riisiä. Päätyaukot suljetaan tiiviisti.

5.7.5 Ympäristönä kaupunki

- Kaupungissa voi **suunnistaa kartan mukaan**. Etsitään sovittu kohde karttaa lukien, mikäli lapset osaavat jo lukea ja tulkita karttaa.
- Opettaja voi suunnitella reitin, jonka varrella ryhmäläiset etsivät pieniä yksityiskohtia, laskevat pylviä tai vertailevat rakennuksia. Tässä voi käyttää paljon mielikuvitusta. Suunnittelu on työlästä, joten kannattaa ottaa selvää, onko tehtäväreitti jo olemassa – kaupungin kulttuuri- tai matkailutoimisto osaa auttaa.
- Voidaan harjoitella **reitin kysymistä** ja sen **neuvomista**: ”Anteeksi, voitko sanoa, missä on rautatieasema?”

- Etsitään erilaisia **kauppoja** ja mietitään, mitä niistä voi ostaa. Näyteikkunoista löytyy paljon sanastoa. Voidaan myös miettiä, mitä kukin ostaisi, jos saisi valita vapaasti.
- Mitä muita **rakennuksia** kaupungissa voi olla: kirkko, pankki, koulu...
- Etsitään ja nimetään **liikennemerkkejä** ja kerrataan **liikennesääntöjä**.
- **Liikennelaskenta**: lasketaan ohi kulkevia autoja, pyöriä, moottoripyöriä, lastenvaunuja ja niin edelleen.
- **Veikkaus**: Minkä värinen on seuraavaksi ilmestyvä auto? Mikä numero on seuraavan auton rekisterikilven viimeisenä merkkinä?

5.7.6 Tekemistä missä tahansa ulkona

- [Kotisuomea-kirjan](#) hyödyntäminen
  - S. 216–236: Mikä vuodenaika nyt on? Onko se Suomessa samanlainen? Mikä oli edellinen vuodenaika, ja mikä on seuraava?
  - S. 209–210: Mitkä kuukaudet kuuluvat mihinkin vuodenaikaan?
  - S. 211: Mikä on tyypillistä kullekin vuodenajalle? Onko Suomessa nyt sama vuodenaika kuin asuinmaassa?
  - S. 205: Pukeutuminen – mitä vaatekappaleita eri vuodenaikoina puetaan päälle? Mitä sinulla nyt on ylläsi?
- Opettaja ottaa kännykällä **kuvia retkikohteen yksityiskohdista**. Yksi kerrallaan etsitään ympäristöstä nämä yksityiskohdat, esimerkiksi talon nurkka, liikennemerkkin osa tai maassa lojuva esine.
- **Värit vaatteissa**. Tuttu leikki: se, jolla on esimerkiksi vihreää vaatteissa, astuu askeleen eteenpäin.
- **Ilmansuunnat** kartalla ja siinä paikassa, missä nyt ollaan. Missä suunnassa Suomi on? Mistä voi päätellä, missä jokin tietty ilmansuunta on?
- Mietitään, **millaisella maaperällä** parhaillaan seisotaan: hiekka, multa, ruoho, asfaltti...
- **Sanojen, käsitteiden, lauseiden ja kielioppiasioiden opettelua leikitellen**: Suomikoululaiset ovat piirissä. Yksi heistä heittää toiselle vaikka pehmolelun ja sanoo jonkin sanan tai lauseen oman kielitaitonsa mukaan. Jos kielitaito on vasta alkavalla asteella, voi sanoa minkä tahansa sanan tai lauseen. Opitun asian kertaamiseksi vastaanottaja toistaa sanan, samoin jokainen lisäksi yksitellen tai kaikki yhdessä. Edistyneempien kanssa sovitetaan etukäteen lausahduksen aihe, alkukirjain, sanaluokka, väri tai muu vastaava. Lapset ja nuoret pitävät tästä leikistä, koska jokainen voi osallistua, vaikka olisi jopa lähes ummikko. Ei haittaa ollenkaan, vaikka sama sana toistetaan useita kertoja tai sana on erittäin yksinkertainen – se on oppimiselle vain eduksi.
- **Helppoja sananopetteluleikkejä aloittelijoille**: Opettaja kysyy vaikkapa "Onko tämä pullo vai lehmä, pallo vai hiiri?" tai "Mitä sinulla on päällä?" Helpompi versio kuuluu: "Kenellä on päällä sukat? Kenellä villatakki?"

- Opettaja voi tehdä tunnilla käytettävistä (uusista) **sanoista listan tai käsitelappuja**, jotka käydään tunnin alussa läpi ja jätetään oppitunnin ajaksi näkyviin. Sen aikana näitä sanoja käytetään aktiivisesti puheessa, leikeissä ja tehtävissä. Lopussa katsotaan, kuinka moni sana ja sen merkitys on jäänyt mieleen.
- Ruokataulun aluksi voivat lapset kertoa, **mitä heillä on eväänä**. Samalla voidaan kerrata hyvät ruokailutavat ja harjoitella pyytämistä ja ojentamista kohteliaasti.
- **Kuvailuleikki**: Näen jotain, mikä on vihreä ja korkea, se on elävä ja niin edelleen.
- Erilaisia **tansseja improvisoitaviksi**: aurinkotanssi, sadetanssi, rentoutustanssi, lämmittelytanssi...
- **Satuhieronta** sopii myös ulkona toteutettavaksi. Opettaja kertoo sadun, johon hän on miettinyt sopivat hierontaliikkeet, tai ne mietitään yhdessä. Lapset voivat olla jonossa, jolloin koputellaan, taputellaan tai sivellään edessä olevan selkää. Parityöskentely on tietenkin myös mahdollista.
- Jos käytössä on pitkäkko kuja tai käytävä, asetutaan jonoon. Takimmainen kiemurtelee toisten lomasta etummaisiksi. Näin jatketaan, kunnes koko konkkaronkka on edennyt kujan päähän.
- **Laske ja ota samalla askelia. Laske takaperin ja kävele eteenpäin** – tai päinvastoin.
- Opettaja tekee pahviin **erikokoisia pyöreitä reikiä**. Luonnosta etsitään esineitä, jotka mahtuvat jostain reiästä läpi.
- Ulkona tulee harjoitetuksi **kielen oppimisen eri osa-alueista** eniten puhuttua kieltä ja kuullun ymmärtämistä, mutta lukeminen ja kirjoittaminen on myös mahdollista. Kirjoittaa voi lehtiöön kynillä, hiekkaan kepillä, asfalttiin liiduilla tai vaikka toisen oppilaan selkään sormella.
- Jos retkelle ei päästäkään yhdessä, opettaja antaa tehtäviä, jotka oppilaat tekevät itsenäisesti kotona tai muussa sopivassa paikassa. Ratkaisut esitellään myöhemmin toisille.

6 Opitaan leikkien ja toimien

Tässä oppaassa toiminnallisella oppimisella tarkoitetaan opetuksen toiminnallisuutta ja kokonaisvaltaisia menetelmiä, joissa ei ole tavoitteena harjoitella pelkästään yhtä akateemista tehtävää tai taitoa vaan huomioida laajempia kokonaisuuksia.

Toiminnallisessa oppimisessa oppija nähdään aktiivisena toimijana, joka hyödyntää oppimisympäristönsä resursseja. Kehollinen ja kokemuksellinen oppiminen, jossa toimitaan fyysisesti ja käytetään aisteja, luo elämyksellisiä oppimiskokemuksia ja kokemuksen osallisuudesta. Leikkisyys ja pelillisuus ruokkivat lapsen luontaista uteliaisuutta, jota hyödynnetään käyttämällä kiinnostavia ja mukaviksi koettuja oppimateriaaleja. Myös digitaalinen toimintaympäristö on lapselle leikin ympäristö, jolloin hän kokee tekemisen palkitsevaksi ja sisäisesti motivoivaksi. Opettaja varmistaa suunnittelulla ja ohjaamisella, että toiminnallisissa oppimistilanteissa vahvistetaan ja ylläpidetään luottamusta, itsetuntoa, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta.

Toiminnalliset menetelmät sopivat erityisen hyvin kielen oppimiseen. Toiminnallisuus aktivoi, ja arkakin kielenkäyttäjä uskaltautuu puhumaan toimintaan keskittyessään. Menetelmiä valitessaan kannattaa ottaa huomioon harjoituksen soveltamisen mahdollisuudet: oikein valittu tehtävä antaa haastetta eritasoisille suomen kielen osaajille.

Toiminnallisuuden piirteitä ovat toiminnan tarkoituksellisuus ja merkityksellisyys, oppijan mahdollisuus ja kyky valita eri vaihtoehdoista sekä oman toiminnan reflektio ja säätely.

6.1 Toimintavinkkejä ja esimerkkejä

Vinkki 1: Ole aktiivisen toiminnan mahdollistaja! Opettajan tehtävänä on mahdollistaa oppimisen monimuotoisuus: hän tarjoaa toimintaan ja sen kehittämiseen ohjaavat resurssit. Hänet nähdään tällöin toiminnan mahdollistajana, fasilitaattorina, joka aktiivisesti ohjaa lapsia tekemään ja kokeilemaan itse. Oppija ottaa helposti passiivisen kuuntelijan roolin, jollei opettaja tietoisesti ja aktiivisesti ruoki toiminnallisuutta leikein ja peleihin sekä liikunnallisten tuokioiden ja draaman keinoin.

Vinkki 2: Suunnittele toiminta joustavaksi. Toiminnallisia työtapoja käytettäessä ohjaajan on oltava joustava ja valmis muuttamaan suunnitelmaa tilanteen mukaan. Jotta suunnitelmaa voi muuttaa sujuvasti, on oltava varasuunnitelma. Jokaisen osallistujan tulee tietää, mitä tapahtuu, miten ja miksi. Kaiken toiminnan alussa onkin tärkeää sopia toiminnan tavoitteista, pelisäännöistä ja osallistumisesta. Toiminnan päätyttyä on tärkeää kerätä osallistujilta palautetta ja arvioida prosessia. Tämä antaa valmiuksia tuleviin oppimistilanteisiin.

Projektioppimisen vaiheet

(Mukaillen Norrena 2016)

ALOITUS

- suunnittelu, prosessin avaaminen
- millaisia vahvuuksia tarvitaan
- sovitaan tavoitteista ja työnjaosta

TIEDONHAKU

- mihin ongelmaan ollaan hakemassa ratkaisua
- mistä ja millaista tietoa haetaan
- mitä jo tiedetään asiasta

SOVELTAMINEN

- hankittua tietoa yhdistellään aiempaan tietoon ja työestetään
- testataan tiedon soveltamista

ESITTÄMINEN

- näkyvyyttä tehdyille työlle
- oman oppimisen jakaminen muille

ARVIOINTI

- tavoitteiden saavuttaminen
- työskentelyn arvioiminen

Sivun 86 kaaviossa kuvataan projektioppimisen mallin avulla oppimisprosessin etenemistä. Alla esitellään esimerkki projektioppimisesta.

Esimerkki: Reitin kulkeminen ja matkan mittaaminen

Tehtävä ja tavoite: Tehtävänä liikkua sovittu reitti koulun alueella ja mitata (askelin) kuljettu matka. Tavoitteena on rikastuttaa matkaan ja mittaamiseen liittyvää sanastoa, arvioida kuljettua matkaa ja tutkia mittaustuloksia, mikä vahvistaa tilan, numeraalien ja mittayksiköiden hahmottamista. Tehtävän vaikeustasoa voi säädellä ja soveltaa sitä erilaisille oppijoille pienistä laskutaitoisista aina yläkoululaisiin asti.

Aloitus: Opettaja esittelee tehtävän. Hän on suunnitellut reitin välietappeineen, tai ryhmä suunnittelee sen itse. Opettaja voi tehdä valmiiksi lomakkeen mittaustuloksia varten (ks. esimerkki s. 88), tai lapset tai nuoret voivat itse kirjata paperille tarvittavat tiedot.

Tiedonhaku: Tarkastellaan sovittua matkaa etukäteen. Päätetään, mikä on askel. Ei miniaskeleita eikä harppomista – tässä tulee hyvää kuvailevaa sanastoa. Voidaan jo tässä kohdassa tehdä havaintoja oppijoiden askelpituuksien eroista. Vaikuttavatko vaatteet? Onko matkan varrella portaita, ja saako portaita hyppiä useita kerralla vai kuljetaanko vuorotahtia askelmalta askelmalle?

Soveltaminen: Sovitaan, miten matka kuljetaan. Lähdetäänkö liikkeelle pareittain kaikki samaan aikaan vai pienin väliajoin? Kuljetaan sovittu matka ja pysähdytään sovitusti välietappien kohdalle merkitsemään askelmääriä. Mahdollisuuksien mukaan ryhmäläiset voivat hyödyntää tehtävässä askelmittaria, mutta sopivan lyhyiden välimatkojen askelmäärän pystyy hyvin laskemaan ilman apuvälineitä.

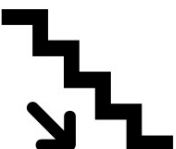

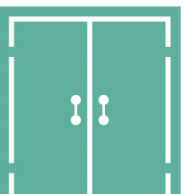
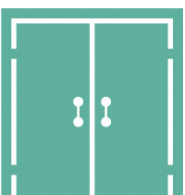

Esittäminen: Tarkastellaan saatuja mittaustuloksia. Pohditaan, miksi askelmäärät ovat erilaisia. Edistyneempien oppijoiden kanssa voidaan laskea, mikä on kuljettu matka metreissä.

Arviointi: Pohditaan omaa ja koko ryhmän toimintaa. Olivatko saadut ohjeet riittävät ja ymmärrettävät? Mikä yllätti, ja mikä oli odotettua? Mitä voisi tehdä toisin? Voidaan keskustella esimerkiksi siitä, toimivatko kaikki ohjeiden mukaan, huijasiko joku ja miten kohdellaan suuremman askelmäärän mitannutta kaveria.

Laske askeleet!

Nimi:

mistä mihin	askelten määrä
luokasta 	portaiden alkuun
portaiden alusta 	ulko-ovelle
ulko-ovelta 	kirjastoon

Mikä matkoista oli pisin? Merkitse rastilla.

Saivatko kaikki saman verran askeleita?

Mittaa, kuinka pitkä askel sinulla on: _____

Vinkki 3: Yhteistoiminnallisuus = vuorovaikutuksen hyödyn maksimointia! Yhteistoiminnallisessa oppimistilanteessa, kuten esimerkiksi ryhmätöissä, projekteissa ja vertaisoppimisessa, ryhmäläiset (luokka tai pienryhmät) työskentelevät yhdessä käyttäen hyväksi kaikkien ryhmän jäsenten vahvuuksia. Sosiaalinen vuorovaikutus ryhmäläisten välillä mahdollistaa oman oppimisen jakamisen ja toisilta oppimisen. Lisäksi se varmistaa kaikkien osallistumisen toimintaan. Seuraavassa on esimerkit eri ikäryhmille sopivista yhteistoimintamenetelmistä.

Esimerkki: Pienimmätkin oppijat mukaan tarinankerrontaan!

Tehtävä ja tavoite: Tehtävässä tarina muotoutuu opettajan apukysymysten avulla oppijoiden kerronnasta. Tavoitteena on saada jokaisen läsnäolo ja osallisuus tarinassa näkyväksi. Tarinankerronnassa ovat esillä kaikki kielen oppimisen osa-alueet.

Nopea sovellus: Opettaja antaa oppijoiden valita valmiista hahmoista itselleen mieluisat. Hän kirjaa muistiin muutamia hahmon ominaisuuksia, jotka voivat olla esimerkiksi samoja kuin lapsella.

Työläämpö sovellus: Oppijat ja opettaja suunnittelevat omat tarinahahmot esimerkiksi piirtämällä, muovailemalla tai askartelemalla. Aivan pienten kanssa opettaja kyselee, millaisia ominaisuuksia lapsen valitsemalla tai suunnittelemalla hahmolla on, mistä tämä pitää ja mitä tämä haluaisi tarinassa tehdä. Edistyneemmät voivat kirjoittaa hahmostaan itse opettajan antamien apukysymysten avulla: kuka, minkä ikäinen, mistä pitää ja mitä tekee?

Valmistelu: Tarinahahmoja pitää olla yhtä monta kuin ryhmässä on lapsia. Opettaja voi olla mukana omalla hahmollaan tai toimia kertojana.

Eteneminen: Opettaja aloittaa tarinan olipa kerran... Hän voi tarpeen mukaan kehittää tarinaan alun, josta oppijat jatkavat. Opettaja pitää huolta, että kaikki hahmot (oppijat) ovat tarinassa esillä positiivisissa rooleissa. Opettajan kannattaa kerrata tarinan kulkua sen edetessä, jotta kaikki pysyvät mukana. Tarina voi olla muutaman lauseen pituinen, tai sitä voidaan oppijoiden kielitaidon mukaisesti jatkaa pitkäksi kertomukseksi. Mahdollisuuksien mukaan kerrontaa voidaan tallentaa ja hyödyntää sitä myöhemmin esimerkiksi kirjoitetussa muodossa.

Esimerkki: Opitaan yhdessä!

Kokeile oppijoiden kanssa oppimiskahvilamenetelmää (*learning cafe*). Menetelmään suositellaan isompaa, vähintään 12 lapsen tai nuoren ryhmää, mutta aktiivisessa ryhmässä se onnistuu pienemmälläkin ryhmäkoolla. Ryhmien koot voivat olla esimerkiksi 3 x 4 oppijaa, 2 x 3 oppijaa ja 3 x 3 oppijaa.

Tehtävä ja tavoite: Oppimiskahvila on yhteistoimintamenetelmä, jonka tavoitteena on tarjota ideoiden rikastuttamista ja toisilta oppimista. Oppimiskahvilassa korostuu pienryhmässä toteutuva keskustelu, jossa tuodaan esiin omia näkemyksiä ja pyritään löytämään yhteinen ymmärrys asiasta.

Valmistelu: Oppimiskahvilan ympäristön täytyy olla toimiva – tarvitaan yhtä monta pöytäryhmää kuin muodostettavia pienryhmiäkin. Työskentelyn avuksi varataan paperia ja kyniä, mahdollisesti iso paperi esiteltävää julistetta varten. Opettaja voi kirjoittaa kaikkien näkyviin apukysymyksiä, joilla pidetään keskustelua käynnissä.

Eteneminen:

1. Opettaja esittelee opittavan asian, käytettävissä olevat tiedonhankintavälineet (kirja, moniste, video, tietokannat...) ja oppimiskahvilan idean.
2. Opettaja jakaa oppijat pienryhmiin. Jokaisella pienryhmällä on oma aiheensa, josta se kerää tietoa.
3. Pienryhmä valitsee joukostaan kirjurin, joka on samalla oman pöytänsä puheenjohtaja. Pienryhmä keskustelee aiheestaan, ja kirjurina toimiva puheenjohtaja tekee sen pohjalta muistiinpanoja tai julisteen.
4. Puheenjohtaja huolehtii, että ryhmä pysyy tehtävässään ja että jokaisen ääni tulee kuuluviin ainakin kerran. Sopiva keskustelu-aika riippuu oppijoiden iästä ja keskustelutaidoista. Sen jälkeen puheenjohtajat jäävät omiin pöytiinsä, ja muut pienryhmäläiset siirtyvät seuraavaan pöytään.
5. Puheenjohtajat esittelevät edellisen ryhmän keskustelun uudelle pienryhmälle, jonka tehtävänä on täydentää aihetta kommentein ja kysymyksin. Puheenjohtaja kirjaa ylös ryhmän esittämiä asioita. Tarkoituksena on pitää keskustelu ideoivana, ei tyrmätä aiemman ryhmän ajatuksia.
6. Ryhmien liikkuminen jatkuu, kunnes pienryhmät ovat kiertäneet kaikki pöydät.
7. Puheenjohtajat esittelevät pienryhmien yhteiset tuotokset koko ryhmälle.

Tärkeää: Kaikki ideat ovat tervetulleita – myös ne vilskeimmät – ja jokaisen osallistujan idea on yhtä arvokas! Opettaja valvoo pienryhmien toimintaa ja on valmiina tarjoamaan apuaan, jos keskustelu ei käynnisty tai jäsenet eivät pääse yhteisymmärrykseen.

Aiheita:

- Suomen luonto tutuksi: puut, eläimet, syötävät kasvit, jokamiehenoikeudet, vesistö ja eläinten talvi
- kirjallisuuspiirin keskustelu yhdessä luetun kirjan eri hahmoista tai tapahtumista
- sanavaraston kasvattaminen: ryhmäläiset tuottavat teemoihin liittyviä sanoja tai lauseita, joissa sanoja voidaan käyttää.
- käyttäytymissäännöt eri ympäristöissä ja tilanteissa
- kierrättäminen: paperi, metalli, lasi, biojäte ja sekajäte
- urheilulajit
- koulun tapahtumat (juhlat, teemapäivät, retket, vierailut)

Vinkki 4: Hyvin suunniteltu työnjako varmistaa koko ryhmän aktiivisen ja yhtäläisen osallistumisen. Yhteistoiminnallinen oppiminen tekee mahdolliseksi oppijoiden välisen suoran vuorovaikutuksen, jolloin he voivat toisilleen puhuessaan kehittää ajatuksiaan. Ryhmässä toimiessaan jäsenet ovat positiivisella tavalla riippuvaisia toisistaan: oma työpanos hyödyttää koko ryhmän työpanosta, ja jokainen oppija on omalla tavallaan korvaamaton työn loppuun saattamiseksi. Kuitenkin jokaisella on ryhmässä yksilöllinen vastuu viedä tehtävää eteenpäin ja esimerkiksi arviointi voi kohdistua myös jokaisen ryhmäläisen yksilölliseen osuuteen. Yhteistoiminnallisessa oppimisessä oppijoilla on mahdollisuus harjoitella toiminnan prosessointia suunnittelusta alkaen.

Vinkki 5: Erityissanastoakin opitaan toimimalla. Toiminnallisen kielikäsitteilyn mukaan oppiminen tapahtuu luonnollisissa tilanteissa, joissa oppijat käyttävät kieltä yhdessä toimiessaan. Arkipäiväisen kielenkäytön lisäksi opitaan myös erityissanastoa. Se tapahtuu toiminnallisilla teemakerroilla, joita voivat olla esimerkiksi vuodenkiertoon ja juhlapäiviin liittyvät leipomiset, ruuanlaitto, kylvöpuuhat ja askartelu. Toiminnallisissa oppimistuokioissa monimuotoinen tekstiympäristö, jota on esimerkiksi peleissä, toimintaohjeissa ja resepteissä, tukee ja vahvistaa oppijoiden monilukutaitoa.

Vinkki 6: Kaikki aistit käyttöön oppimista tukemaan. Oppiminen on parhaimmillaan monikanavaista, mikä tarkoittaa asioiden omaksumista eri menetelmien avulla. Monikanavaisuuden yhteydessä voidaan puhua moniaistikanavaisuudesta, jolloin oppimisen menetelmissä hyödynnetään useita aisteja. Kun usealle aistikanavalle tarjotaan monenlaista aktivointia, opetustilanne synnyttää nopeasti pysyvää oppimista ja auttaa taitojen omaksumista.

Eri aistien käyttö saattaa tuoda myös oppimisen pulmatilanteisiin ja haasteisiin helpotusta; olemmehan kaikki erilaisia oppijoita. *Visuaalinen oppija* oppii parhaiten näkemällä, joten hän hyötyy kokonaisuuksien esittämisestä taulukoina, kuvakollaaseina tai julisteina. *Auditiivinen oppija* hyödyntää kuuloaistiaan ja kykenee yhdistelemään opittavia asioita kuulonsa varassa, esimerkiksi sana-assosiaatioita muodostaen ja sanoilla leikitellen. *Kinesteettinen oppija* hyötyy

menetelmistä, joissa käytetään liikettä ja tekemistä. Liike auttaa häntä keskittymään, tukee liikunnallisuutta ja antaa aivoille lepotauon oppitunnin aikana. Se saattaa auttaa näkemään jo opitun asian uudesta näkökulmasta tai opettaa uuden asian. *Taktiiliselle oppijalle* mieleenpainuvimman muistijäljen tarjoavat käsin tekeminen ja koskettaminen, jolloin opitun asian voidaan sanoa siirtyvän ”käsistä aivoihin”.

Suomi-koulussa kielen ja kulttuurin opetus on usein ainerajoja ylittävää ja kokonaisvaltaista. Monikanavaiset menetelmät sopivatkin hyvin Suomi-koulun opetukseen. Siinä voidaan hyödyntää myös erillisiä aistityöpajoja, joissa oppimisympäristö tarjoaa esimerkiksi tuoksuja, ääniä, erilaisia muotoja ja tekstuuria. Aistimuksiin voidaan liittää sanojen opiskelua (mikä, millainen).

Lisätietoa aiheesta:

<https://www.liikkuvakoulu.fi/ideat/peppu-irti-penkista>

6.2 Tuntisuunnitelmaesimerkkejä

6.2.1 Esimerkkipohja tunnin suunnitteluun

Pohja perustuu Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuosituksen: <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/suomi-koulujen-opetussuunnitelmasuositus-2015> Voit myös tulostaa pohjan ([liite 7](#)).

Oppitunnin aihe _____

Tavoitteina on

- tutustua käsiteltävään aiheeseen
- nimetä aihepiirin keskeisiä käsitteitä
- tukea oppijan kielellistä ilmaisua
- harjoitella monipuolisesti sanaston käyttöä ja kielen rakenteita
- vahvistaa jo opittuja taitoja.

Aika:

- tunnin tai projektin kesto
- ajankäyttö oppitunnin eri osa-alueisiin

Toteutus:

- Kerrotaan, mitä ja miten tehdään.
- Varmistetaan, että kaikki ymmärtävät, mistä on kyse.
- Johdatetaan aiheen pariin.
- Laajennetaan aiheen käsittelyä.
- Mainitaan tunnilla käsiteltävät harjoitukset ja tehtävät.

- Tehtävien laatimisessa rajana on vain opettajan mielikuvitus.

Arviointi:

- Opetuskokonaisuuden lopussa tai projektin valmistuttua arvioidaan tavoitteiden pohjalta, mitä on opittu tietyn oppitunnin tai projektin aikana. Tehtävä(t) arvioidaan eteenpäin suuntaavasti: Mitä olet oppinut nyt? Mihin kiinnitetään seuraavaksi huomiota?
- Opettaja kiinnittää huomiota kielelliseen ilmaisuun: Mikä on onnistunut hyvin, ja mitä pitää vielä harjoitella? Jos oppija, jolla on ollut esimerkiksi hankaluuksia muistaa kirjoittaa oikein pitkät vokaalit tai kaksoiskonsonantit, on niissä nyt onnistunut, hän ansaitsee kehuja.
- Opettaja kiinnittää oppitunnilla harjoituksia tehtäessä huomiota kielellisiin ongelma-kohtiin.

6.2.2 Etäleivonta

Tärkeitä asioita etäleivontatunteja suunniteltaessa

- **Mikä on opetussuunnitelman pohjalta tunnin päätavoite?** Tämän tunnin tavoitteena on ohjeiden kuunteleminen ja niiden mukaan toimiminen sekä sana- ja ilmaisuvarannon laajentaminen. Mieti myös **muita tavoitteita kuten tiedollisia, taidollisia tai sosiaalisia.**
- **Mitä asioita tunnilla käsitellään?** Tällä oppitunnilla perehdytään muutama erillaiseen suomalaiseen pääsiäisstraditioon ja opetellaan pääsiäisaiheista sanastoa. Leivonnan yhteydessä kerrataan lukusanoja ja leivontaan liittyvää sanastoa ja harjoitellaan kuullun ymmärtämistä.
- **Millä tavoin asioita käsitellään?** Työtapoina ovat demonstraatio, opetuskeskustelu ja yhdessä aktiivisesti toimiminen.
- **Mitä muuta tunnilla tulee huomioida?** Etätunneilla tulee ottaa huomioon se, että opettaja ei pysty neuvomaan ketään kädestä pitäen eikä näe tarkasti, mitä ryhmäläinen on tehnyt tai tekemässä. Ruudulla näkyvän kuvan lisäksi avainasemassa on sanallinen kommunikointi oppijan kanssa. Annettujen ohjeiden tulee olla yksiselitteisiä ja riittävän lyhyitä, niin että jokainen tunnille osallistuva pystyy toimimaan niiden mukaisesti. Lisäksi opetuksen etenemistahdin tulee olla riittävän rauhallinen, jotta kaikki oppijat pysyvät mukana eri työvaiheissa.

Kuinka kauan aikaa eri työvaiheisiin kuluu? Etäopetustunneilla ryhmän on hyvä seurata samoja rutiineja kuin lähiopetuksessakin. Tällä kokonaiskestoltaan on 60 minuutin tunnilla ajoitus on seuraava:

- Aloitusrutiinit, joissa todetaan läsnäolijat ja katsotaan ryhmän omasta kalenterista päivämäärä. Keskustellaan käsillä olevasta vuodenajasta ja kerrataan kuukausia ja numeroita. Samalla orientoidutaan käsiteltävään aiheeseen eli lähestyvään pääsiäisen aikaan ja siihen, mitä asioita ja traditioita siihen kuuluu. Vaihe kestää noin 10 minuuttia.

- Seuraavaksi katsotaan leivonnän työvaihekuvat, minkä jälkeen leivotaan yhdessä vaihe vaiheelta. Tämä osuus kestää 25 minuuttia.
- Kakun paistuessa tutustutaan pääsiäiseen liittyvään sanastoon ja traditioihin. Opettajalla on jaetulla näytöllä aiheeseen liittyviä kuvia (esim. Open Innon pääsiäisteemapaketti <https://openinno.fi/wp-content/uploads/2020/Lue-ja-ymmarra-paasiainen-1-1.pdf>), ja lisäksi havainnollistamismateriaalina on virpomisvitsa, jolla opettaja virpoo ja opettaa virpomisorun. Esillä on muita pääsiäiseen liittyviä tavaroita, kuten rairuoho, pieniä koristetipuja ja höyheniä. Tämän osuuden kesto on 18–20 minuuttia eli sen ajan, jonka kakun paistaminen kestää. Jos paistoaika on pidempi kuin tunnin kesto, opetustuokio kestää niin kauan kuin tuntia on jäljellä. Vanhemmille kerrotaan jo etukäteen raaka-ainelistan lähettämisen yhteydessä, että leivonnainen valmistuu tunnin loppumisen jälkeen.
- Lopetusvaiheessa opettaja kyselee ryhmältä päivän aiheeseen liittyviä kysymyksiä ja pyytää kaikkia esittelemään valmiit kakkunsa. Hän pitää huolta, että kaikki – myös ne hiljaiset, jotka eivät oma-aloitteisesti juuri puhu – sanovat jotain. Lapsen tai nuoren on usein helpompi kertoa omasta toiminnastaan tai esitellä leipomustaan kuin ottaa oma-aloitteisesti puheenvuoro. Tässä vaiheessa ryhmäläisiltä voi myös kysyä, mitä he oppivat tällä kerralla. Tunnin lopetuksessa joko sovitaan jatkosta (esim. lapset laittavat omaan WhatsApp-ryhmään kuvia kakuistaan) tai tiedotetaan seuraavasta koulukerrasta. Tämä kestää 5 minuuttia.

Etäleivontatunnin suunnittelun avuksi

Aika ja teema: 60 minuutin etä-opetuskerta, jolloin tutustutaan pääsiäissanaston ja suomalaisten pääsiäistraditioihin ja leivotaan suklaakakku. Tällä tunnilla käytetään lisäksi Open Innon pääsiäisaiheista materiaalipakettiä. <https://openinno.fi/ilmainen-materiaalipaketti/> (Milloin ja kuinka kauan kestää?)

Tavoite: Tutustutaan suomalaisiin pääsiäistraditioihin ja pääsiäiseen liittyvään sanastoon. (Miksi tehdään?)

Sisältö: Leivotaan suklaakakku ja tutustutaan sen paistumisen aikana virpomiseen sekä opetellaan pääsiäissanastoa. (Mitä tehdään?)

Opetusmenetelmä ja toimintatapa-

tai ympäristö: Etäopetus tapahtuu Zoom-yhteydellä, ja oppijat leipovat omissa kodeissaan. Opetusmetodeina ovat opetuskeskustelu ja yhteistoiminnallinen leipominen. Kakku tehdään vaihe vaiheelta yhtäaikaisesti, mutta ryhmäläiset toimivat kotona itsenäisesti yksilöinä. (Miten ja missä tehdään?)

Muuta huomioitavaa: Etäleivontatunteja varten vanhemmille lähetetään hyvissä ajoin lista tarvittavista raaka-aineista ja työvälineistä. Jos jotain pitää valmistella etukäteen kuten esimerkiksi sullattaa voi valmiiksi, siitä informoidaan vanhempia selkeästi. Silti on aina mahdollista, että ryhmäläisiltä puuttuu raaka-aineita, jotkut valmistelut ovat unohtuneet tai työvaiheita jää välistä keskittymisen herpaantumisen tai jonkin muun opettajasta riippumattoman syyn vuoksi.

Etäopetuksessa on tärkeää, että sekä opettaja että oppijat vanhempien noudattavat tarkasti annettuja ohjeita ja toimivat niiden mukaan. Jos näyttää siltä, että oppija on aivan hukassa eikä enää tiedä, miten toimia, kannattaa pyytää hänen vanhempansa avuksi auttamaan. On tärkeää rauhoittaa tilanne, jotta oppijalle ei tule tunnetta, että hän ei selviydy tai ymmärrä opetuksesta

riittävästi. Tarvittaessa apuopettaja – jos sellainen on käytettävissä – voi ottaa tämän oppijan virtuaaliseen kokoushuoneeseen (*breakout room*) ja ohjata häntä kielellä, jota hän parhaiten ymmärtää. Ryhmän varsinainen opettaja jatkaa oppituntia muiden kanssa. Jos ryhmässä on paljon eri-ikäisiä ja taitotasoltaan erilaisia oppijoita, pienimpien on hyvä seurata tuntia vanhemman kanssa ja leipoa yhdessä aikuisen kanssa.

Välineet, materiaalit ja eriyttäminen

(Mitä tarvitaan?)

6.2.3 Museoretki taidenäyttelyyn

Tärkeitä asioita museoretkeä suunniteltaessa

- **Mikä on opetussuunnitelman pohjalta tunnin päätavoite?** Päätavoitteena on tutustua kuvataiteeseen ja siihen liittyvään erityissanastoon.
- **Mitkä ovat muut tavoitteet, kuten tiedolliset, taidolliset tai sosiaaliset?** Tiedollisina ja taidollisina tavoitteina on harjoitella yksityiskohtien havaitsemista ja soveltaa jo olemassa olevaa sanastoa maalausten aihe-

piiriin ja kuvasta kertomiseen. Lisäksi oppijat harjoittelevat sosiaalisia taitoja: kuinka käyttäytyään museossa tai yleensäkin tilassa, jossa on paljon muitakin ihmisiä?

- **Mitä asioita tunnilla käsitellään?** Retkellä voidaan käsitellä esimerkiksi näyttelyyn liittyviä asioita, kuten teemaa, ja perehtyä taiteilijaan tai taiteilijoihin sekä heidän elinaikansa merkkitapahtumiin. Kannattaa ottaa huomioon, että kokonaisen näyttelyn katsominen voi olla aivan liian vaikeaa ja työlästä, ja nostaa sen sijaan esille joitakin yksittäisiä osa-alueita oppijoiden ikä- ja kielitaidon mukaan.
- **Millä tavoin asioita käsitellään?** Näyttelyn teemoja ja maalausten aihepiirejä käsitellään osallistujien ikätason mukaan. Jokaiselle annetaan pieni tulostettu kuva jostakin maalauksen yksityiskohdasta. Tehtävänä on etsiä taulu, josta kuva on, ja ottaa kuva sekä taulusta ja omasta kuvasta. Tulostettu kuva esitetään oppijoille "palapelin puuttuvana palasena". Kun taulu, josta palanen puuttuu, on löydetty, otetaan siitä siis kuva yhdessä palasen kanssa. Sujuvasti lukevat oppijat voivat lisäksi lukea näyttelystä kertovia selostuksia, ja aihetta sanoitetaan suomeksi heidän kanssaan.
- **Mitä muuta tunnilla tulee huomioida?** Koska oppitunti pidetään museossa, muut tilassa olijat tulee ottaa huomioon: tarvitaan sekä hillittyä äänenkäyttöä että käytöstä.

Kuinka kauan aikaa eri työvaiheisiin kuluu?

Koulun ulkopuolisilla retkillä ryhmän on hyvä seurata samoja rutiineja kuin lähiopetuksessakin. Tällä kokonaiskestoltaan 75 minuutin tunnilla ajoitus on seuraava:

- Aloitusrutiinit tehdään joko museon ulkopuolella tai muussa rauhallisessa tilassa. Tämän lisäksi orientoidutaan retkellä käsiteltäviin aiheisiin eli näyttelyyn ja siihen, mitä asioita ja huomioitavia seikkoja siihen sisältyy. Vaihe kestää noin 10 minuuttia.
- Seuraavaksi siirrytään ryhmänä museon tai näyttelyn tiloihin, missä ja kaannutaan ennalta sovittuihin pienryhmiin näyttelyyn tutustumiseksi. Jokaisessa ryhmässä täytyy olla mukana yksi aikuinen.
- Pienryhmät kiertävät näyttelyä omaan tahtiinsa ja etsivät maalauksista oppijoiden saamia tulostettuja ”puuttuvia palasia”. Ne on käyty kuvaamassa aiemmin, ja aiheet oli valittu siten, että jokaiselle tulee hieman erilainen aihe ja teema esiteltäväksi kuin toisille. Esimerkiksi yhdellä on kuva pärekorista, toisella veneestä, kolmannella talvisesta maisemasta ja neljännellä muotokuvasta. Tämä vaihe kestää noin 40–45 minuuttia. Retkeläisistä huomaan noin puolen tunnin jälkeen, että he alkavat väsyä ja kyllästyä taulujen katsemiseen varsinkin sen jälkeen, kun he ovat löytäneet oman maalauksensa.
- Retken lopussa koko iso ryhmä kokoontuu tekemään yhteenvetoa sopivaan rauhalliseen tilaan. Jokainen ryhmäläinen esittelee sekä saamansa ”puuttuvan palasen” että itse ottamansa taulukuvan. Edistyneiltä oppijoilta vaaditaan seikkaperäisempää ja monivaiheisempaa selostusta taulusta, ja opettaja esittää lisäksi tarkentavia kysymyksiä aihepiiriin laajentamiseksi. Aloittelijat esittelevät lähinnä, mitä omassa kuvassa näkyy ja mitä taulu esittää. Oppija voi halutessaan kääntää itse vapaasti taulunsa nimen suomeksi, mutta tätä ei erikseen vaadita osana taulun esittelyä. Opettaja voi myös sanoa ryhmäläisen esityksen loppuksi taulun virallisen suomenkielisen nimen, jos sellainen on olemassa.

Jokainen saa vuorollaan esitellä oman kuvansa, ja opettaja pitää huolen, että kaikki – myös ne hiljaiset, jotka eivät juuri oma-aloitteisesti puhu – sanovat omalla vuorollaan jotain omasta kuvastaan tai taulustaan. Ujoimmat tai muiden edessä puhumista arastelevat oppijat voivat esitellä omat kuvansa pareittain. Heillä on usein matalampi kynnyks kerton omasta toiminnastaan tai esitellä ottamaansa kuvaa kuin käyttä oma-aloitteisesti puheenvuoroja. Tässä vaiheessa oppijoilta kysytään, mitä he ovat tällä kerralla oppineet. Tätä seuraa tunnin lopetus, jossa myös joko sovitaan jatkosta (esim. lapset laittavat ottamansa kuvat omaan WhatsApp-ryhmään) tai annetaan tietoa seuraavasta koulukerrasta. Tämä vaihe kestää noin 20 minuuttia.

Museoretken tai näyttelykäynnin suunnittelun avuksi

Aika ja teema: 75 minuuttia kestävä museoretki kouluajalla.
(*Milloin ja kuinka kauan kestää?*)

Tavoite: Tutustutaan näyttelyyn ja siihen liittyvään tematiikkaan ja sanastoon tauluista otettujen yksityiskohtakuvien avulla. Opiskeltavat aiheet liittyvät suomen kieleen, Suomen historiaan ja kuvataiteeseen.
(*Miksi tehdään?*)

Sisältö: Kierretään näyttelyä pienryhmissä ja etsitään taulua, josta ”puuttuva pala” on peräisin. Jokaiselle ryhmäläiselle on tulostettu pieni kuva jostain näyttelyn taulun yksityiskohdasta. Hänen tulee löytää taulu, josta kuva on peräisin, ja ottaa itse (tai pyytää aikuista ottamaan) kuva sekä omasta palasestaan että koko taulusta. Jokaiselle on valittu eri aihetta käsittelevä kuva monipuolisen sanaston oppimiseksi ja kertaamiseksi.
(Mitä tehdään?)

Opetusmenetelmä ja toimintatapa- tai ympäristö: Menetelmänä on toiminnallinen oppiminen, jossa oppija on itse aktiivinen ja etsii tietoa. Toteutuspaikkana on museo.
(Miten ja missä tehdään?)

Muuta huomioitavaa: Museokäynti tai muu koulun ulkopuolella tapahtuva retki vaatii opettajalta tai opettajilta paljon ennakkovalmisteluita kuten ryhmävarauksen tekemisen museoon hyvissä ajoin etukäteen, oppimateriaalin ennakkosuunnittelun ja tutustumisen etukäteen näyttelyyn tai museon kokoelmaan. Kannattaa valita riittävän suppea ja rajattu aihe, ettei retki veny liian pitkäksi. Havainnointitehtävässä huomattiin, että oppijoiden mielenkiinto herpaantui heti, kun he olivat löytäneet oman taulunsa. Tämän vuoksi kannattaa valita etsittävät teokset näyttelyn tai kokoelman keskivaiheilta ja loppupuolelta. Sisaruspareille tai kaveruksille annettiin tarkoituksella aivan eri puolilla näyttelyä olevat taulut, niin että he jaksoivat keskittyä etsimiseen siihen saakka, kunnes viimeinenkin kuva oli löytynyt.

Museoretki vaatii yleensä vanhemmilta kuljetus- ja saattoapua. Niinpä retkipäiväksi kannattaa valita sellainen päivä, että vanhemmat ovat saatavilla ja voivat tuoda lapsensa museoon. Vanhemmat voivat joko osallistua omakustanteisesti mukaan retkelle tai vain tuoda ja hakea lapsensa. Pienryhminä liikuttaessa mukana pitää olla useita aikuisia, ja vanhempia voidaan tällöin tarvita mukaan retkelle. Tässä tapauksessa koulu yleensä kustantaa vanhemmalle pääsylipun, jos se on tarpeen.

Välineet, materiaalit ja eriyttäminen: Tarvittava materiaali koostuu taulujen yksityiskohtien kuvista, jotka on otettu ennalta ja tulostettu retkeä varten. (Mitä tarvitaan?)

6.2.4 Oppitunti puistossa, pääaiheena puu

Tavoitteena on opetella puihin, vuodenaikoihin ja ilmansuuntiin liittyvää sanastoa.

Suunnitelma on ehdotus, jota jokainen voi muokata omiin tarpeisiinsa sopivaksi. Tehtäviä on eri-ikäisille ja -tasoisille oppijoille. Kielen vaikeustasoa ja aiheeseen liittyvää sanastoa voi varioida tukemaan parhaiten omaa ryhmää. Minkä tahansa kieliopillisen aiheen voi liittää käytettäviin ohjeistuksiin ja oppijoiden kielellisiin tuotoksiin.

Puistotunti sopii myös toteutettavaksi **koko vuoden projektina** vaikkapa siten, että kolmen kuukauden välein tai vuodenaikojen vaihtuessa käydään samalla paikalla katsomassa, mitä muutoksia on tapahtunut. Tässä yhteydessä voi harjoitella esimerkiksi aikamuotoja: ensimmäisellä kerralla preesens, toisella imperfekti ja kolmannella pluskvamperfekti.

Esivalmistelut:

- On eduksi, jos opettaja on etukäteen selvillä puiston puista.
- Opettaja laatii metsään ja puihin liittyvän sanaston, vanhemmille oppijoille paperille kirjoitettuna, pienemmille kuvina. Sanalistan voi laittaa muovitaskuun, jolloin se pysyy siistinä. Muovin päälle voi tarvittaessa liimata tarran merkiksi siitä, että sana on tunnistettu. Vaihtoehtoisesti voi käyttää tusseja.
- Mukaan otetaan tussit, tarrat ja lankaa tai narua puiden runkojen mittaamiseen.
- Tarvittaessa tulee perehtyä Suomen ja asuinmaan yleisimpiin puulajeihin.
- Mukaan voi ottaa tarvittaessa myös kuvia puista.

Tunnin kulku: Tunnin pituutta voi säädellä käytettävissä olevan ajan mukaan ja jättää tarvittaessa osioita pois tai toistaa jotain.

1. Alkupiiri ja tervehdys
2. Lauletaan tai kuunnellaan laulu, jossa esiintyy puu, esimerkiksi *Koivun oksaan korkealle, Kas kuusen latvassa* tai *Laulu kaupungin puista* (Ella ja Aleksis). Jos laulaminen ei ole luontevaa, voi yhtä hyvin lukea puuaiheisia runoja.
3. Suljetaan silmät ja keskitytään kuuntelemaan ympäristön ääniä ja haistelemaan sen tuoksua. Muutaman minuutin kuluttua avataan silmät, ja kukin kertoo aistimistaan äänistä ja tuoksuista.
4. Mietitään, mistä äänet ja tuoksut tulivat. Olivatko ne miellyttäviä vai häiritseviä? Olivatko ne tyypillisiä puistolle, vai voiko niitä aistia muuallakin?
5. Jos olisin puu, mikä puu olisin?
  - Onko runkoni suora vai käyrä? Runko voi heilua eteen- ja taaksepäin sekä sivuille, mutta ei ylös tai alas.
  - Jalkani ovat tukevasti maassa; ne ovat puun juuret.
  - Käsivarteni ovat isot oksat, jotka liikkuvat tuulessa.
  - Sormeni ovat pieniä oksia tai lehtiä, jotka heiluvat usein nopeaankin tahtiin.
  - Voin olla myös mielikuvituspuu, vaikkapa suklaa- tai nallekarkkipuu. Millaiselta se näyttää?
6. Mietitään yhdessä, mitkä ovat Suomen yleisimmät puulajit. Kerrataan, että on havu- ja lehtipuita.
7. Seuraavaksi ryhdytään katsomaan, mitä puita puistossa kasvaa. Löytyykö sieltä ehkä Suomesta tuttuja puita?
8. Kuljeskellaan puun luota toiselle ja vertaillaan niitä keskenään. Mukana on mittanauha, jolla mitataan runkojen ympärysmitta. Etsitään puiston paksuin ja ohuin puu. Onko paksuin samalla pisin?
9. Jokainen oppija valitsee lempipuunsa ja asettuu sen lähelle. Hän tutkii puuta tarkasti ja halaa ja koskettelee sitä.
  - Kukin perustelee, miksi juuri kyseinen puu miellyttää häntä.
  - Valituista puista voi ottaa kuvia. Niistä voi tehdä vaikkapa kollaasin. Myöhemmin kuvia voidaan tarkastella luokassa ja palauttaa mieleen niihin liittyviä sanoja ja tunnelmia.
10. Puusanastoa: *puu, lehtipuu, havupuu, kuusi, mänty, kataja, koivu, leppä, vaahtera, tammi, oksa, latva, lehti, neulanen, runko, juuri, käpy, kaarna ja tuohi.*
11. Mikä ero on puistolla ja metsällä?

12. Jos sanat on kirjoitettu paperille, oppija rastittaa ne sanat, jotka sopivat hänen valitsemaansa puuhun. Sanastoa voi tietenkin tarpeen mukaan laajentaa.
13. Opettajalla voi olla mukanaan puihin liittyviä kuvia, joita katsellaan ja etsitään kuvien yksityiskohtia puiston puista.
14. Oppijat sulkevat silmänsä. Opettaja vie yhden heistä toisen luo, jolloin nämä vaihtavat paikkaa. Toiset avaavat silmänsä ja yrittävät keksiä, ketkä kaksi ovat siirtyneet toisille paikoille.
15. Opettaja on kirjoittanut paperille puihin liittyvien sanojen tavuja (tai puolet sanasta) ja jakanut ne ryhmäläisille. He yrittävät löytää parin omalle tavulle.
16. Seuraavana tehtävänä on kertoa toisille puun tarina. Jokainen sanailee kielitaitotasonsa mukaan esimerkiksi siitä, miten vanha puu on, mitä kaikkea se on jo tarkkaillut paikaltaan ja onko se tyytyväinen kasvupaikkaansa. Millaista sen elämä on eri vuodenaikoina? Mitä se tarvitsee ravinnokseen? Tämän suullisen kertomuksen voi kirjoittaa kotona paperille, jolloin tulee kerratuksi uusien sanojen oikeinkirjoitus.
17. Lapset keräävät puunsa läheltä sinne pudonneita puun osia, kuten oksia, lehtiä ja siemeniä. Tutkitaan niitä yhdessä ja mietitään, mikä tarkoitus niillä voisi olla.
18. Oppijat voivat kertoa tietonsa puiden merkityksestä. Mihin niitä voi käyttää? Ovatko ne tarpeellisia? Voiko niitä kaataa mielin määrin?
19. Mitkä eläimet asuvat puissa? Mitkä käyttävät puun osia ravinnokseen tai pesänsä rakennusaineiksi?
20. Arvausleikissä oppija valitsee jonkin satunnaisen puun, jota hän ryhtyy kuvailemaan. Se, joka ensimmäisenä arvaa oikean puun, saa valita seuraavan. Tätä voi leikkiä myös niin, että arvaajat esittävät kysymyksiä, joihin vastaus on yksinkertaisesti ei tai kyllä.
21. Lopuksi käydään sanasto läpi ja todetaan, kuinka moni sanoista on jäänyt mieleen. Tässä yhteydessä mainitaan myös jokaisen oppijan vahvuus oppitunnilla.

7 Kieli tukee kulttuuria ja kulttuuri kieltä

Kieli ja kulttuuri kietoutuvat tiiviisti yhteen, sillä kieleen on upotettu laaja kulttuurinen merkitysmaailma. Tässä luvussa on vinkkejä suomalaisen kulttuurin tuomisesta mukaan opetukseen. Tuntisuunnitelmaa tehdessään opettajan tulisi miettiä, mitä kulttuurin osa-alueita, millaisia kielitiedon asioita ja mitä sanastoa opetukseen voi upottaa. Voi esimerkiksi pohtia, miten käskymuodot tai kohteliaisuus tulevat esiin suomalaisessa ruokakulttuurissa tai miten historiaa voi käsitellä *Kalevalan* tai museokäynnin yhteydessä.

7.1 Suomalainen ruokakulttuuri

Vuodenajat juhlineen rytmittävät vahvasti suomalaista ruokakulttuuria, joka poikkeaa usein suomikoululaisen asuinmaan ruokatavoista ja -tottumuksista. Se, mitä ja miten Suomessa syödään, on vahvasti sidoksissa yhteiskunnan rakenteisiin, maan historiaan ja suomalaisten luontosuhteeseen. Ruokakulttuuriin vaikuttavat niin perinteet, sijainti kuin uskonnon mukanaan tuomat säädökset, joita on Suomessa maailmanlaajuisesti ajateltuna hyvin vähän. Ruoka ja muut tavat ovat merkittävä osa jokaisen maan kulttuuriperintöä.

Suomalaisessa ruokakulttuurissa näkyy vaikutteita niin idästä kuin lännestä, mutta myös maan sisällä ruokaan ja ruokailuun liittyvät perinteet eroavat edelleen maantieteellisen sijainnin – itä, länsi ja pohjoinen – mukaan.

Ruokakulttuuri on jatkuvassa muutoksessa. Sitä muovaavat voimakkaimmin yhteiskunnan rakenteiden muutokset, yleinen vaurastuminen, trendit ja kansainvälistyminen. Kansainvälisyys tuo suomalaiseen keittiöön tuulahduksia maailman mauista ja tukee samalla suuntausta, jossa yksilö luo ja ilmaisee omia arvojaan ja identiteettiään ruuan avulla. Tästä esimerkkinä on kasvisruokailun selkeä lisääntyminen.

Suomalaisesta ruokakulttuurista tekevät suomalaisen salmiakin lisäksi muun muassa kalat, savukala, erilaiset piirakat, metsän antimet, marjat, sienet, riista, hapanmaitotuotteet kuten piimä ja viili, pohjoisen viljat ruis ja ohra, juurekset, keitto- ja laatikkoruoat, täytekakut, pulla, nuotiomakkara ja erilaiset ohukaiset – eli sekä raaka-aineet että tavat valmistaa ja tarjoilla niitä.

Nykypäivän hyvin moninaisen suomalaisen ruokakulttuurin voi jakaa karkeasti kolmeen pääryhmään: koulu-, juhla- ja arkiruokailuun.

Yki-treenin teemana on suomalainen ruokakulttuuri:
<https://www.youtube.com/watch?v=R7P3sgS6k94>

7.-luokkalaiset ja heidän kotitalousopettajansa kertovat ruokakulttuurista (vaattii kirjautumisen peda-sivustolle): https://peda.net/p/RiikkaKotiranta/nauti%20arjesta_ops2014/kotitalous/9-ruoanvalmistus/ruokakulttuuri

Mikä on Suomen kansallisruoka?
<http://www.elo-saatio.fi/kansallisruoka/>

Valtaosa Suomessa asuvista lapsista syö arkisin vähintään yhden päivän aterioista koulussa tai päivähoitossa. Järjestetty joukkoruokailu on suunnitelmallista, ja se on sisällytetty tasa-arvoisuus- ja ruokakasvatuksena tärkeäksi osaksi perusopetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmia.

Kouluruokailua kehitetään jatkuvasti – siihen suhtaudutaan vakavasti, ja siitä ollaan ylpeitä. Luonnollisena ja käytännöllisenä jatkumona kouluruokailulle on järjestetty työpaikkaruokailu.

”Kouluruokailun tehtävänä on oppilaiden terveen kasvun ja kehityksen, opiskelukyvyn sekä ruokaosaamisen tukeminen. Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä täysipainoinen maksuton ateria. Ateria nautitaan tarkoituksenmukaisesti järjestetyn ja ohjatun ruokailun aikana. Kouluruokailun järjestämisessä otetaan huomioon ruokailun terveydellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys.” (Opetushallitus)

7.1.1 Linkkivinkkejä oman suunnittelun tueksi ja opetuskäyttöön

Kouluruokailu:
<https://www.oph.fi/fi/kouluruokailu>

Aikamatka suomalaisen kouluruokailun historiaan:
<https://www.youtube.com/watch?v=5IUWFu5P4ns>

Kouluruoka ennen ja nyt:
<https://www.youtube.com/watch?v=XygAfF-TT2c>

Meidän kouluruokailu yläkoulussa:
<https://www.youtube.com/watch?v=wwgiNINEvqY>

Meidän kouluruokailu alakoulussa:
<https://www.youtube.com/watch?v=E1DYAIirdKI>

Meidän ruokapäivä päiväkodissa:
<https://www.youtube.com/watch?v=YIX8dbDU8Oo>

Miltä maistuu kouluruoka?
<https://www.youtube.com/watch?v=6aDaR5LLOL0>

School lunches around the world – Suomi:
<https://www.youtube.com/watch?v=fTe4QGymors>

Kouluruokailusta – tekstitys englanniksi:
<https://www.youtube.com/watch?v=9DRBvdXDyQ8>

Ruokakasvatus eri ikäkausina:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/ruokakasvatus-eri-ikakausina_moniste.pdf

Ideoita ruokailun käsittelemiseen eri oppiaineiden näkökulmista:
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/ideoita-integrointiin_esite-tulostettavassa-muodossa.pdf

Juhlaruokakulttuurissa korostuvat tapaperinteet, jotka nousevat esiin erityisesti vuotuisjuhlissa. Ruoka tekee juhlan, mutta juhlaruuan ei välttämättä tarvitse olla kovin monimutkaista. Suomalaiseen juhlapöytään luodaan tunnelma esillepanolla, kauniilla kattauksella ja kynttilöillä. Juhla kuin juhla, tarjolla on niin suolaista kuin makeaakin sekä tietenkin kahvia, pienistä kupeista tarjoiltuna.

7.1.2 Suomalaisten juhlaruokien vuosikello

Runebergin päivä 5.2.	runebergintorttu
laskiainen helmi–maaliskuussa	hernekeitto, laskiaispulla, Itä-Suomessa blinit
Kalevalan päivä 28.2.	kansanperinteet, karjalanpiirakat, kotipaikkakunnan ruuat
pääsiäinen	Pääsiäiseen kuuluvat virpominen ja palkkioksi saatavat suklaamunat ja herkut, mämmi, pasha, rahkajälkiruuat ja nykyään myös kala ja lammas. Paasto ei ole perinteisesti osa suomalaista ruokakulttuuria, mutta monen suomikoululaisen asuinmaassa paasto kuuluu pääsiäisen perinteisiin.
vappu 1.5.	Vappupiknik on värikäs ulkoilmatapahtuma, jossa pääosassa ovat helpot naposteluun soveltuvat herkut: sima, munkit, tippaleivät, nakit, perunasalaatti ja perunalastut.
äitienpäivä toukokuun toisena sunnuntaina	Äidit saavat muun perheen tai lasten valmistaman aamiaisen kortteineen ja kukkineen, joskus jopa vuoteeseen tarjoiltuna.

juhannus kesäkuun lopussa	Juhannukseen kuuluvat grilliruoka, savukala, nuotiomakkara, kausi-salaatit, juhannusjuusto eli punainen hera, tuoreet herneet, ohukaiset ja mansikkakakku – tärkeintä on valmistaa ja syödä ruoka ulkona.
rapujuhlat	Tämä on loppukesän tai alkusyksyn juhla, jossa nimenkin mukaan pääroolissa ovat ravut – yhteislaulun ohella.
elonkorjuu- tai sadonkorjuujuhlat	Sadonkorjuujuhla on kunnianosoitus ja kiitos suomalaiselle perinteiselle omavaraisuudelle ja kotimaiselle ruualle. Tämä vanhan kansan juhla on elänyt pitkään hiljaiseloa mutta alkanut nousta pikkuhiljaa takaisin esiin, varsinkin osana suomalaista ruokakasvatusta. Nimensä mukaisesti pöydät notkuvat satokauden herkkuja, etenkin hilloja, mehuja sekä makeita ja suolaisia piirakoita.
isänpäivä marraskuussa	Isänpäivää on vietetty Suomessa jo lähes 50 vuoden ajan. Nykyään sitä juhlitaan äitienpäivään verrattavin menoin ja tarjoiluin.
itsenäisyyspäivä 6.12.	Itsenäisyyspäivä on hyvin paikkakuntakohtaisia perinteitä noudattava juhla. Tarjolla on poronkärjestys, karjalanpaisti tai jokin muu juhlava kala- tai liha-ateria perunoiden kera. Lakkatäytekkua pidetään juhlapöydän perinteisenä kuningattarena.
joulu	Jouluun liittyvät joulupuuro, jossa on manteli, ja sekahedelmäkeitto, laatikkoruuat (porkkana, lanttu, peruna ja maksa), rosolli, kylminä tarjottavat kalat, joululimppu, herneet, joulukinkku, makkarat ja juustot. Leivonnaisia on joulupöydässä runsaasti, ja sukurespteillä on merkittävä rooli herkkupöydän antimissa. Maustekakut, pullakranssi, pikkuleivät, piparit, tähtitortut ja suklaat maistuvat glögin ja kahvin kyyti-poikina.

Arkiruokailu elää voimakkaimmin muutoksessa, ja siinä heijastuvat perheiden omat ideologiat, mieltymykset ja nopeasti leviävät ruokatrendit. Arkisin valmistettava ruoka on yksinkertaista ja nopeaa, ja sitä tehdään usein kerralla enemmän useiksi päiviksi.

Valtaosassa suomalaisperheistä arkiruokailun rytmi on edelleen hyvin samankaltainen kuin aiemmin:

- kello 6–8 aamiainen
- kello 11–12 lounas tai lämmin ateria joukkoruokailuna
- kello 14–15 päiväkahvi tai välipala
- kello 17–18 illallinen tai lämmin ateria perheen parissa
- kello 20 iltapala.

Ikiklassikot kuten hernekeitto ja pannukakku, kalakeitto ja ruisleipä, lihapullat ja perunasose sekä kirkkaimpana kestosuosikkina makaronilaatikko säilyvät lähes muuttumattomina vuodesta toiseen.

Kotisuomea-oppikirjan luvut 10 ja 11 käsittelevät suomalaisia ruokia. Niissä on ruuanlaiton ja perusvälineistön sanastoa sekä erilaisia ruokatottumuksia. Eriytävissä materiaalissa on muun muassa ruoka-aineet kuvakortteina.

Suomessa kotitaloustunnit ovat tärkeä osa ruokakasvatusta, joka kuuluu perusopetuksen elämänhallintataitoihin. Suomi-koulussa voidaan muun muassa tehdä tapa- ja juhlaperinteitä tutuiksi yhteisen ruuanlaiton avulla ja vertailla ruokailuun liittyviä käytänteitä oman perheen tai asuinmaan yleisiin tottumuksiin, kuten esimerkiksi ruoka-aikoihin. Yhteinen ruuanlaitto tai leivonta on vahvasti ryhmäyttävää ja yhteisöllistä tekemistä, johon jokainen voi osallistua käden- ja kielitaidostaan riippumatta. Samalla harjaantuvat niin monilukutaito ja ryhmätyötaidot kuin kuullun ymmärtäminen, ruokailuun liittyvät mittayksiköt, sanasto ja sanonnatkin. Yhteisessä ruuanvalmistuksessa tai leipomisessä oppija tutustuu monia aistejaan hyödyntäen suomalaiseen kulttuuriin ja perinteisiin.

<https://www.ruokatieto.fi/ruokakasvatus/lupa-kokata-elintarvikehygienian-perusteet>

7.1.3 Ruuanlaitto ja leipominen Suomi-koulussa

- Mikä on tunnin päätavoite? Onko pääpaino yhteisessä tekemisessä ja yhteisöllisyydessä (esim. leivonta joulumyyjäisiin tai juhliin), vai halutaanko lapset ja nuoret tutustuttaa suomalaisen ruokakulttuurin elementteihin?
- Hyvä etukäteissuunnittelu ja valmistelu ovat tie onnistuneeseen kokkaustuokioon niin lähiopetuksessa kuin etänäkin.
- Reseptin valinnassa ja ohjeistuksessa on hyvä huomioida ryhmäläisten ikä ja taidot sekä mahdollisimman yksinkertaisten välineiden käyttö.
- Muista ruoka-aine- ja tarvikelista sekä resepti, mieluiten myös kuvallisessa muodossa.
- On hyvä miettiä ja mahdollisesti kokeilla, kuinka kauan eri työvaiheet kestävät.

- Tarpeen mukaan on oltava vaihtoehdot allergikoille ja niille, jotka noudattavat erikoisruokavaliota.
- Muista turva- ja hygieniaohteistukset ennen tuokion alkua.
- Alussa ennen varsinaista tekemistä kannattaa käydä työvaiheet yhdessä läpi – mieluiten kuvia hyödyntäen.
- Etäkokkailutuokiossa on tarpeen, että mahdollinen taustatuki on saatavilla, esimerkiksi käytettäessä uunia pienten lasten kanssa.
- Etäyhteydellä kokatessa tai leipoessa on tärkeää kohdistaa kamera työalueelle. Mahdollisesti tarvitaan kaksi kameraa: yksi työalueelle ja toinen kasvoihin.
- Etäleivonta- ja kokkaustunneilla on hyvä olla mukana opetuspari – joko kaksi opettajaa yhdessä tai opettaja apuopettajan kanssa.
- Taikinan kohoamisen tai paistamisen ajaksi tarvitaan ohjattua tekemistä, esimerkiksi sanaston harjoittelua, teemaan liittyviä tehtäviä, pelejä, lauluja tai lyhyitä videoklippejä.

Vinkki 1: Asettele kamera tai kamerat sopivalle korkeudelle. Tässä vaaditaan joskus luovuutta. Kuvassa takana pahvi-laatikon päällä olevan tietokoneen kamera kuvaa leivontatuntia pitävän opettajan kasvoja, ja etualalla jakkaran päällä olevan tietokoneen kamera on suunnattu apuopettajan käsiin. Näin oppijat näkevät parhaiten, mitä tehdään ja miten toimitaan.

Vinkki 2: Havainnollista raaka-aineet ja tuleva toiminta kuvin ja selitä työjärjestys ennen leivonnan aloittamista. Korosta lapsille mallikuvien katsomisvaiheessa, että nyt keskitytään vain kuvien katsomiseen ja ohjeiden kuunteluun eikä vielä aloiteta leipomista. Opettajan kannattaa – jos se vain on mahdollista – sekä tehdä mallikuvat etukäteen että testata käytettävä ohje. Joskus asuinmaan raaka-aineet voivat käyttäytyä eri tavoin kuin suomalaisissa ohjeissa käytettävät tuotteet. Esimerkiksi leivin jauhe ja vehnäjauhot voivat olla erilaisia eri maissa. Testaamisella vältetään ikäviltä yllätyksiltä leivontavaiheessa, kun tuotteet ovat opettajalle jo tuttuja.

Helppo omenapiirakka

- 2 kananmunaa **2**
  - 1 desilitra sokeria **1**
  - 3 dl vehnäjäuhoja **3**
  - 2 teelusikallista vaniljasokeria **2**
  - 1,5 teelusikallista leivinjauhetta **1,5**
  - 1 desilitra auringonkukkaöljyä tai sulatettua voita **1**
  - 1 desilitra maitoa **1**
- Pinnalle:**
- 3 isoa omenaa siivuiksi leikattuna **3**
  - 3 ruokalusikallista (ruokokide)sokeria **3**
  - 1,5 teelusikallista kanelia **1,5**

Ohjeista lapset käymään käsienpesulla ja pyydä heitä tai heidän vanhempiaan laittamaan uuni lämpenemään 200 asteeseen. Lisäksi on hyvä pyytää ottamaan kaikki raaka-aineet valmiiksi esille ja mittaamaan ne erillisiin astioihin ennen leivonnan aloittamista.

Etäleivontatunnilla kannattaa edetä hitaasti ja vaiheittain etapista toiseen, niin että koko ryhmä pysyy mukana. Pyydä ryhmäläisiä pitämään kamerat auki, jotta voit seurata heidän etenemistään vaiheesta toiseen. Voitte tunnin alussa sopia yhteisen merkin, joka näytetään aina, kun työvaihe on valmis. Tämä voi olla esimerkiksi peukalon näyttäminen ylöspäin.

1. Sekoita munat ja sokeri vaaleaksi vaahdoksi.

2. Lisää munavaahdon joukkoon keskenään sekoitetut kuiva-aineet (vehnä-jauhot, leivinjauhe ja vaniljasokeri) sekä öljy tai sulatettu voi ja maito. Sekoita tasaiseksi.

3. Laita piirakkavuoon (halkaisija noin 27 cm) pohjalle leivinpaperi. Levitä taikina leivinpaperin päälle. Leikkaa ylimääräinen leivinpaperi pois.

4. Levitä taikinan päälle omenalohkot ja sokeri sekä kaneli.

5. Paista omenapiirakkaa 200 asteen lämmössä ritilällä uunin alatasolla 25–30 minuuttia.

PULLATAIKINA

- 2,5dl maitoa
- 25g (reilu ½ palaa) tuorehiivaa
- 1 dl sokeria
- 1 tl suolaa
- 2 tl kardemummaa (rouhittua)
- 1 kananmuna
- 100g sulatettua voita
- 6-7 dl vehnä jauhoja (Typ 405 Saksassa)

OHJE:

1. Mittaa maito kulhoon ja lämmitä se mikroaaltouunissa kädenlämpöiseksi. Murenn hiiva lämpöisen maidon sekaan. Sekoita kunnes hiiva on liennut maidon sekaan.

2. Sekoita sokeri, suola ja kardemumma keskenään ja lisää ne taikinakulhoon. Sekoita joukkoon myös kananmuna.

3. Mittaa noin puolet (3dl) jauhoista ja sekoita ne vähitellen taikinaan.

4. Sulata voi hyvin pehmeäksi mikroaaltouunissa.

Lisää voisula taikinaan. Sekoita

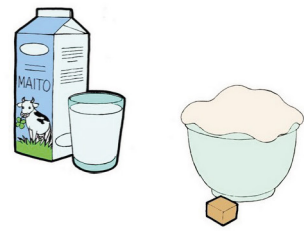
5. Lisää loput jauhot vähitellen taikinaan käsillä sekoittaen.

6. Vaivaa taikina hyvin kimmoisaksi ja anna kohota liinan alla kaksinkertaiseksi. (Vähintään 30min.)

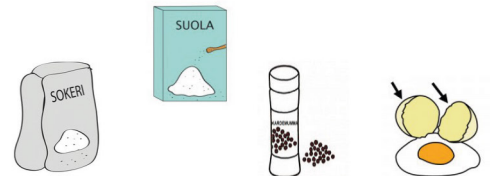
Ota kohonnut taikina mukaan Suomi-koulun live-keittiön Zoomiin.

Leivotaan yhdessä laskiaispullia ja korvapuusteja!

1.

2.

3.

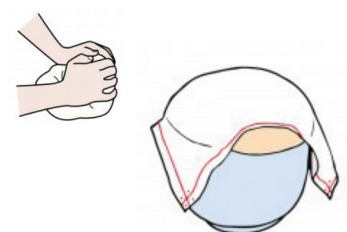
4.

5.

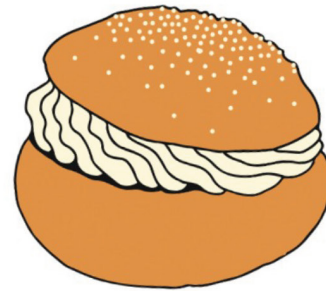

6.

Mukaan leivontahetkeen tarvitset:

1 annos	valmiiksi kohotettua pullataikinaa
200 g	kermaa (Schlagsahne)
1 ps	kreemijauhetta (Sahnesteif)
	mansikkahilloa
1	kananmuna (voiteluun)
	raesokeria pullien pinnalle

© Aino Ojala

Mantelimassaa varten:

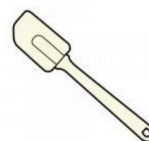
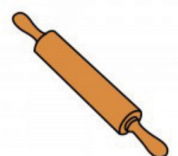
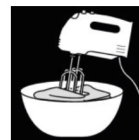
50 g	mantelijauhetta
3/4 dl	tomusokeria
1 rkl	kiehuvaa vettä
2 rkl	kuohukermaa

Korvapuusteja varten:

kanelia
sokeria
huoneenlämpöistä voita

Tarvikkeet:

- sähkövatkain
- kulho kermavaahdolle
- kulho mantelimassalle (esim. jälkiruokakulho)
- 2 ruokausikkaa, 3 teelusikkaa
- desimitta, 1/2dl mitta
- kaulin
- pursotin, jos löytyy
- pieni lasi tai muki kananmunalle
- pullasuti
- veitsi ja/tai kaavin
- 1-2 leivinpaperilla päällystettyä uunipeltiä

7.2 Draaman käyttö opetuksessa

Draama on ensisijaisesti kokemuksellinen toimintamuoto ja siksi myös kielellisiltä ja kognitiivisilta taidoiltaan eritasoisia ryhmäläisiä yhteen tuova työväline. Parhaimmillaan draama lisää opetuksen monipuolisuutta ja mielekkyyttä ja innostaa oppijoita oppimaan. Draaman keinoin kehittyvät kielellisten taitojen ohessa niin ryhmätyö- kuin vuorovaikutustaidotkin. Se toimii hyvin turvallisen työilmapiirin luomisessa.

Erityisen hyvin draama soveltuu suullisen kielitaidon kehittämiseen. Se harjaantuttaa oppijaa reagoimaan, yleensä spontaanisti, erilaisissa tilanteissa. Oppijan omaa kielenkäyttöä voi tällöin helposti reflektoida, ja samalla hän pääsee myös itse tarkkailemaan muiden kielenkäyttöä vastaavissa tilanteissa. Suomi-koulussa draamamenetelmiä voi käyttää apuna sanavaraston oppimiseen ja sanontojen, ilmaisujen ja abstraktien käsitteiden hahmottamiseen. Draama tuo ne konkreettisesti lähemmäksi oppijaa.

Never Ending Storiesin materiaalipaketti *Draaman käyttö Suomi-koulujen opetuksessa* tarjoaa tiedon lisäksi myös kokoelman erilaisia ”draamavälipaloja” rikastuttamaan oppitunteja:

https://suomikoulut.fi/wp-content/uploads/2013/10/Saksa_draamatyopajat.pdf

Laajemman draamakokonaisuuden avulla voi toteuttaa matkan maatilalle, metsään, kaupunkiin, kalevalaiseen tarinaan tai vaikkapa Suomeen.

Tuntisuunnitelmaesimerkki: Lähdetään Helsinkiin!

Kokemuksellisen tunnin tarkoituksena on tutustua Suomen pääkaupunkiin Helsinkiin ja sen nähtävyyksiin. Millaisia ihmisiä Helsingissä on, ja millaiselta kaupunki näyttää ja kuulostaa? Tämä kokonaisuus on suunniteltu alakouluikäisille, mutta se on helposti muokattavissa sopivaksi niin nuoremmille kuin vanhemmillekin osallistujille. Suunnitelman voi toteuttaa sellaisenaan tai ottaa siitä osia, esimerkiksi elävöittämään *Tatu ja Patu Helsingissä* -kirjan lukukokemusta.

Suunnitelma ei sisällä kokonaista johdattelevaa tarinaa, ja sen voi muokata omalle ryhmälleen sopivaksi. On kuitenkin tärkeää, että matkaa Helsinkiin johdattelee loogisesti etenevä tarina, josta osallistujat tekevät omanlaisensa. Aikaa kannattaa varata 1,5 tuntia, ja tilaa tarvitaan reilusti. Evästauon voi pitää piknikin muodossa Kaivopuiston kohdalla.

Ennen toiminnan aloittamista on tärkeää kertoa, että ei ole väärää tapaa tehdä draamaa ja että kaikkien tekeminen, on se sitten suuri- tai pienieleistä, on yhtä arvokasta. Draamatuokion alussa on tapana lukea aloitusloru, jonka myötä siirytään draaman mielikuvitusmaailmaan. Loru voidaan puhua kaikuna, ja se saa sisältää liikettä. Se voi yksinkertaisuudessaan olla seuraavanlainen:

Asetutaan piiriin ja lasketaan yhdessä ääneen lähtölaskenta. Luvun pienetessä laskeudutaan kyykkyasentoon.

"10-9-8-7-6-5-4-3-2-1 – hyppää mukaan seikkailuun."

Hyppää-kohdassa hypätään kyykyssä samanaikaisesti piirin keskelle.

Aloituis: Tervetuloa Helsinkiin!

VR-kuulutus: <https://www.youtube.com/watch?v=QKaBzx-Iabo>

Virittäydytään teemaan kokoamalla yhdessä Helsingin matkaopas lattialle tai taululle asetetuista valmiista nimikylteistä ja selkeistä kuvista. Matkaoppaaseen voi edistyneempien oppijoiden kanssa lisätä lyhyet tietoiskut kohteista.

Lapsille helposti tunnistettavia ja mielenkiintoisia kohteita ovat esimerkiksi seuraavat:

- Rautatieaseman pääovet Lyhdynkantajineen
- Suurkirkko ja Senaatintori
- Kauppatori ja Presidentinlinna
- Stockmannin tavaratalo ja kello
- Eduskuntatalo
- Kiasma
- Oodi
- Ympyrätalo (Hakaniemi)
- Linnanmäki
- Kansallisteatteri
- Finlandia-talo
- Sibelius-monumentti
- Allas Sea Pool
- laivaterminaali kantakaupungissa

Kiasma, nykytaiteen museo – taiteilija ja taideteos

Päätetään lähteä Kiasmaan ihmettelemään, mitä nykytaide on. Harjoituksen on tarkoitus olla luottamusta rakentava ja osallistujia rohkaiseva, joten se kannattaa tehdä yhtäaikaisesti eikä yleisö-esiintyjäasetelmassa. Lapset jaetaan pareihin, joissa toinen on taiteilija ja toinen taideteos. Ohjaaja (opettaja) näyttää ennen harjoitusta mallia. Taiteilija muovailee haluamansa taideteoksen ja kertoo ohjaajalle, millaisen taideteoksen hän on tehnyt ja mahdollisesti myös mistä materiaaleista. Rooleja vaihdetaan, jotta kummankin taiteilijan mielikuviutus saadaan herätettyä. Jos ryhmäläiset ovat jo entuudestaan hyvin tuttuja keskenään ja haluavat itse esitellä taideteoksensa toisilleen, se on tietenkin sallittua.

Esplanadi ja Kauppatori – äänimaailma

Espan ja Kauppatorin kulma on Helsingin vilkkaimpia alueita. Pohtikaa, millaisia ääniä siellä voisi kuulua: Suomenlinnan lautta saapuu satamaan, lokit kirkuvat, raitiovaunu kolistelee kiskoilla, bändi musisoi Kappelin ulkoterassilla, katutaiteilija esiintyy, ihmiset puhuvat toisilleen, kävelijöiden askeleet kopisevat, autot ja turistibussi jonottavat ja tööttäilevät liikennevaloissa, pyöräilijät ja skoottaajat viuhahtelevat pitkin katuja... Vain mielikuvitus on rajana. Myös internetin äänipankeista, esimerkiksi Papunetistä, saa inspiraatiota. Miten näitä ääniä voisi tehdä omalla keholla tai rytmisoittimia hyödyntäen? Kun jokaiselle on löytynyt oma ääni, jota tuottaa, suljetaan silmät ja aloitetaan sovitusta merkistä. Äännet voi myös nauhoittaa, ja ne loppuvat opettajan merkistä. Harjoitus voidaan toistaa sellaisenaan tai keksiä uusia ääniä. Keskustellaan kaupungin äänistä ja verrataan sen melutasoa esimerkiksi maaseudun rauhaan. Ovatko nykypäivän kaupungin äänet samanlaisia kuin esimerkiksi sata vuotta sitten? Millaiselta silloin olisi voinut kuulostaa?

Stadin slang – ”Snaijaatsä mitä toi jäbä bamlaa, gamlaa vai uutta?”

Esplanadilla eli tutummin Espalla kuuluu äänien lisäksi myös puhetta: usein Helsingin puhekieltä, slangia! Tämä harjoitus sopii edistyneemmille oppijoille.

Tutustukaa slangilla kirjoitettuun ruokalistaan ja sanakirjaan:

<https://www.stadinslangi.fi/slangimenu/>

<https://urbaanisanakirja.com/>

Kokeilkaa pareittain tilata jäätelöä tai ruokaa stadin slangilla jostain Esplanadin monista pikkukioskeista. Keskustelkaa yhdessä, onko vanhempien kotipaikkakunnalla omia murre sanoja, joita ei ehkä käytetä muualla Suomessa.

Tunnelmaa voi viritellä myös Avionin Prinssin slangiriimein:

<https://www.youtube.com/watch?v=aDMWBIVCMxk>

Aku Ankka ja imitaattori Jarkko Tamminen tarjoavat näytteitä suomen murteista:

https://www.youtube.com/watch?v=G_BTaMCAix8

Helsingin patsaat – stillkuva

Kuvitelkaa, että löydätte kadulta kameran, jossa on kuvia tunnetuista Helsingissä sijaitsevista patsaista: Kolmen sepän patsas, Aleksis Kiven patsas, Paavo Nurmen patsas, Havis Amanda, Mannerheimin patsas, Zachris Topeliuksen patsas, Lyhdynkantajat (Rautatieaseman pääovella) ja Sibelius-monumentti.

Suurennettuja kuvia patsaista ripustetaan näkyville. Niillä on myös monille suomalaisille tutut nimet. Yhdistetään nimikortit kuviin.

Jakaudutaan pienryhmiin. Ryhmässä muodostetaan draaman avulla osallistujista yhteinen patsas, jossa jokaisella on oma paikkansa. Muut arvuuttelevat, mikä patsas on kyseessä. Patsaat voidaan myös kuvata ja verrata alkuperäisten kuviin.

Patsas herää eloon -harjoituksessa kukin patsaan osa kertoo vuorollaan mahdollisen repliikkinsä. Mitä hän voisi ajatella tai sanoa toiselle saman patsaan osalle?

Linnanmäki – huvipuistossa

Kivan Helsinki-päivän päätteeksi suunnataan vielä huvittelemaan Linnanmäelle. Kuka on käynyt Linnanmäellä tai huvipuistossa? Oletko ollut karusellin kyydissä? Entäpä vuoristoradassa, kummitusjunassa ja hauskassa peilitalossa? Miltä näyttää ja kuulostaa säikähtänyt, iloinen, huvittunut tai kauhistunut seikkailija?

Variaatio a) Peilitalossa. Asetutaan riveihin vastakkain. Parista toinen on peili ja toinen peiliin katsoja. Katsoja näyttää tai esittää annettua tunnetilaa elein ja ilmein, ja peili kopioi hänen toimintaansa mahdollisimman tarkasti. Tunnetila ja roolit vaihtuvat ohjaajan merkistä.

Variaatio b) Huvipuiston laitteet. Esitetään 2–4 henkilön ryhmissä pantomiimina jotain huvipuiston laitetta (karuselli, vuoristorata, kummitusjuna, törmäilyautot). Muut arvuuttelevat, mistä laitteesta on kyse.

Lopetus

Onpas ollut monivaiheinen seikkailu Helsingissä. Nyt on aika palata takaisin Suomi-kouluun.

Myös draamatuokion lopussa on tapana lukea loppuloru, jonka myötä jokainen siirtyy draaman mielikuvitusmaailmasta takaisin nykyhetkeen omaksi itsekseen. Loru voidaan puhua kaikuna, ja se saa sisältää liikettä. Se voi yksinkertaisuudessaan olla vastakkainen alkulorulle:

Asetutaan tiiviiksi piiriksi huoneen keskelle ja lasketaan yhdessä ääneen lähtölaskenta. Luvun pienetessä laskeudutaan kyykkyasentoon.

”10-9-8-7-6-5-4-3-2-1 – hyppää takas Suomi-kouluun.”

Hyppää-kohdassa hypätään kyykyssä samanaikaisesti piirin keskeltä reunoille seisoma-asentoon. Taputukset tai jalkojen tömistykset kuuluvat onnistuneen seikkailun loppuun.

Vinkki 1: Toisella opetuskerralla voidaan askarrella Sibelius-monumentti hopeanvärisiksi maalatuista pennepastoista ja taika-taikinasta.

Vinkki 2: Pienten lasten kanssa voi vaihtaa slangiosion esimerkiksi kulkuneuvo-harjoitukseksi, jossa jokainen lapsista saa liikkuva tilassa valitsemanaan kulkuneuvona. Liikennesäännöt pitää kuitenkin ottaa huomioon niin, ettei raitiovaunu hurjastele pyörätiellä tai laiva hyppää merestä maalle. Helsinkiläisillä kulkuneuvoilla on hyvin helposti tunnistettavat värikoodit. Niitä voi merkitä esimerkiksi sifonkihuveilla.

Teemaan sopivaa materiaalia aiheeseen johdatteluun ja syventämiseen

Kirjat: Havukaisen ja Toivosen *Tatu ja Patu Helsingissä* sekä Tapani Baggen *Aavehevosen arvoitus*

Pelit: Oppi&ilon Johtolanka-lautapeli

Elokuvat: *Kanelia kainaloon*, *Tatu ja Patu!* sekä *Tyttö, sinä olet tähti*

YouTube: lyhyet videoklipit Helsingin maisemista

7.3 Musiikin käyttö kielen oppimisen tukena

Musiikkiin oppiaineena liitetään usein tunteiden ilmaisu, luovuus, sosiaalinen toiminta ja esiintymistaitojen oppiminen. Näiden lisäksi musiikilla on tutkitusti tärkeä rooli myös kielenoppimisessa.

Puheen oppiminen vahvistuu ja tehostuu musiikin avulla. Vauva tunnistaa äitinsä äänen ja raskausaikana puhutut kielet jo vastasyntyneenä. Hän kiinnittää huomiota erityisesti puheen rytmiin, melodiaan ja intonaatioon. Tutunkuuloinen puhe suuntaa vauvan tarkkaavaisuuden erityisesti oman äidin puheeseen. Vauvat tunnistavat synnyttyään myös kohdussa kuulemiaan melodioita. He huomaavat eron, jos aikaisemmin kuullun melodian sisältämää säveltä muutetaan. Vastasyntyneiden on havaittu myös liikuttavan kieltään kehtolaulun rytmin mukana. Musiikilla on siis merkityksellinen rooli kielen kehityksessä jo vauvaiästä alkaen.

Musisoiminen päiväkotiyössä valmistaa lasta lukemiseen ja kirjoittamiseen. Sekä musiikki että kieli rakentuvat sarjasta yksittäisiä elementtejä ja niiden yhdistelmiä. Musiikissa soiva yksikkö (sävel tai sointu) toistuu tietyllä säännön-

mukaisuudella (rytmi). Yksiköistä muodostuu pidempiä fraaseja. Samaan tapaan rakentuu myös kieli: sen äänneistä muodostuu tavuja ja sanoja, joista taas rakentuu lauseita.

Laulaminen ja laululeikit vaikuttavat erityisesti äänneiden erottelukykyyneen ja sanavaraston laajuuteen. Espoon päiväkodeissa tehdyn tutkimuksen mukaan jo 45 minuuttia musiikkileikkikoulua kerran viikossa vaikutti positiivisesti lasten kielelliseen kehitykseen. Muskarilasten sanavarasto oli laajempi ja kyky tunnistaa äänneitä parempi kuin vertailuryhmällä. Laulaminen onkin helppo tapa kasvattaa sanavarastoa luonnollisesti. Lasten on huomattu pystyvän tunnistamaan sanoja äänivirrasta vaivattomammin, jos ne esitetään laulaen. Puhe ja laulu, jossa on vaihteleva melodia, vetävät lapsen tarkkaavaisuuden puoleensa, ja kielen oppiminen tehostuu.

Rytmi on tärkeä osa lukemaan oppimista ja lukutaitoa. Tutkimustieto rytmien vaikutuksista kielen kehitykseen lisääntyy jatkuvasti. Kyvyllä hahmottaa musiikin perussykettä on osoitettu olevan yhteys myös kieliopilliseen osaamiseen. Musiikin säännöllinen, ennakoitava rytmi virittää aivoja oppimaan uutta. Jos lapselle soitetaan ennen kielioppitehtävää säännöllisiä rytmikuviota, hän suoriutuu tehtävästä paremmin kuin tilanteessa, jossa rytmikuvio on epäsäännöllinen. Säännöllisen rytmien kuuleminen ennen lukutehtävää auttaa myös lukemisen erityisvaikeuksista kärsiviä lapsia. Siksi opetukseen kannattaakin lisätä erilaisia rytmiharjoituksia ja kehorytmittelyitä.

Musiikki sosiaalista. Lapset, jotka musisoivat yhdessä, auttavat leikkiessään toisiaan enemmän kuin verrokkiryhmäläiset. Iloinen musiikki herättää pienten lasten välillä halun kanssakäymiseen ja kommunikointiin herkemmin kuin surullinen musiikki.

Kulttuuriperintö siirtyy musiikin avulla luontevasti seuraavalle sukupolvelle. Lastenlaulut, kehtolaulut ja lorutellut ovatkin luonnollinen tapa siirtää tietoa. Myös yhteiset juhlahetket sisältävät usein musiikkia ja luovat tunnelmaa. Nämä hetket kuljettavat kulttuuria eteenpäin. Lisäksi musiikin kuunteleminen herkistää aisteja uudelle ja vahvistaa jo opittua sävelkieltä.

Luokassa musiikkia kannattaa yhdistää muihinkin oppiaineisiin. Jos varsinaisia musiikintunteja ei ole, muun opetuksen lomaan voi poimia sopivia elementtejä musiikkiosasta. Pienten kanssa tunnin teemaa voi vahvistaa valitsemalla mukaan aiheeseen sopivia lauluja. Ennen lukemisen harjoittelua taas kannattaa tehdä rytmittelytehtäviä, kuten sykkeessä soittamista tai kuppirytmittelyä. Edistyneemmät voivat harjoitella kuullun ymmärtämistä laulusta sanoja poimien. Luvussa 5.7 on vinkkejä siihen, miten musiikkia voi käyttää, kun suomenkoululaiset oppivat ulkona.

Tuntisuunnitelmat eri ikäryhmille on tehty siten, että niiden toteuttamiseen ei tarvita erillistä musiikin materiaalia, kuten instrumentteja tai kirjoja. Näiden tuntien ohjaajan ei myöskään tarvitse olla erityisesti musiikinopettaja. Tärkeintä on ottaa omien mahdollisuuksien mukaan musiikkia vahvistamaan ja tukemaan kielen oppimista. Tässä osuudessa onkin paljon linkkejä, joiden mukana voi laulaa tai tehdä yhdessä.

7.3.1 Varhaiskasvatusikäisten musiikkikasvatus

1. Laulaminen ja laululeikit

Laulaminen on hyvä tapa vahvistaa tunnin teemaan liittyvien asioiden muistamista ja sanojen ääntämistä (esim. viikonpäivät, vuodenajat, eläimet, hedelmät ja vihannekset, liikennevälineet).

Linkkejä:

- viikonpäivät: <https://www.youtube.com/watch?v=IzRjSmVeIBo>
- kuukaudet: <https://www.youtube.com/watch?v=KJn2RWesNW0>
- vuodenajat: <https://www.youtube.com/watch?v=WZI4X98dFDg>
- kotieläimet: https://www.youtube.com/watch?v=J1Ks_i3XTHE
- kasviksia: <https://areena.yle.fi/lapset/1-4129553> (kohdasta 6 min eteenpäin)

Youtube-kanavia, joilta löytyy lapsille opetus- ja leikkilauluja, ovat esimerkiksi Siina & Taikaradio, Kielinuppu ja Tuomaksen opetuslaulut. Yle Areenassa on myös paljon musiikkiohjelmia, jos sen saa näkymään asuinmaassaan (esim. Muista laulaa, Satu ja Matti, Lauludiplomi, Maisteri Molto).

<https://www.youtube.com/c/SiinaTaikaradio>

<https://www.youtube.com/c/Kielinuppu>

https://www.youtube.com/channel/UCpQnTDbG_KbCzUgO1O0O1Kg/videos

Hyviä vinkkejä tunnille ja uusia lauluja on myös Ideoita lasten kanssa musisointiin -nimisessä Facebook-ryhmässä.

2. Loruttelu ja sykkeen lisääminen taustalle

Ideana on ensin opetella loru. Opetellessa apuna voi käyttää lorun sanoja tukevia leikkiliikkeitä. Kun loru osataan, otetaan mukaan syke eli rytmi. Metronomi on tähän hyvä apuväline. Sen löydät internetistä hakusanalla *online metronome*. Valitaan sopiva nopeus ja aletaan puhua loruja sykkeen päälle. Vähitellen loruun löytyy ihan uudenlainen poljento. Ohessa on muutamia helppoja runoja tai runojen otteita, jotka taipuvat helposti rytmiin.

*Aurinko, aurinko lettuja paistaa,
hauska on auringon lettuja maistaa.
Kiipeän puuhun, pistelen suuhun,
lopun voin heittää ukolle kuuhun.*
Hellin Tynell

*Sii-sii-siili,
metsikössä hiipi,
kalliolle kiipesi,
mitä siellä näki?*
Tuntematon

*Etana sadetta ennustaa.
Sateen edellä kaloja saa.
Silloin kun sataa, kastuu maa,
sika saa nuhan ja aivastaa.*
Laura Latvala

3. Soittaminen

Tunneilla voidaan soittaa kehorytmeihin tai soittimilla perussykkeessä (erilaiset taputukset tai kapulat, marakassit ja rytmimunat) musiikin päälle. Se voi olla mitä tahansa tunnin teemaan sopivaa musiikkia, jonka rytmi ei ole liian nopea.

4. Musiikkiliikunta

Keksitään pieniä tansseja tai liikutaan musiikin mukaan sykkeessä: marssien, hyppien, kipittäen, hiipien ja niin edelleen. Lasten Areenasta löytyy myös sympaattisia Tanssi tarttuu -klippejä, joita voi käyttää yhteiseksi motivoinniksi.
<https://areena.yle.fi/1-61666394>

5. Kuuntelu

Musiikki luo tunnelmaa, ja kuuntelemalla myös oppii. Valitse menevää ja iloista musiikkia, kun tunnille kaivataan innostusta ja vauhtia. Rauhallinen musiikki sopii hyvin askartelun taustalle tai lepoaikaan matolla pötköttelyyn.

Täältä löydät suomalaiset lastenmusiikkiyhtyeet, kuten esimerkiksi Naattiorkesteri, Herra Heinämäen lato-orkesteri, Mimmit, Lastenmusiikkiorkesteri Ammuu!, Mutaveijarit, Siina & Taikaradio, Fröbelin Palikat, Paukkumaissi ja Pikku Papun Orkesteri: <https://lastenmusiikki.net/artistit-ja-yhtyeet/>

Soiva metsä -konserttiin pääset osallistumaan tästä linkistä. Konsertti on tarkoitettu katsottavaksi vain Suomi-koulun tiloissa tai etätunnilla.
<https://www.youtube.com/watch?v=7xg7tlwP2vg>

Tuntisuunnitelmaesimerkki

- Teema: Eläimet ja luonto
- Tunnilla opitaan ja vahvistetaan eläinsanastoa laulamalla, loruttelemalla, soittamalla ja kuuntelemalla.
- Tunnin kesto: 30 minuuttia

1. Tervehdyslaulu: *Aamu aloita laululla*
<https://www.youtube.com/watch?v=bCs146m0Bgk>

2. Laulu: *Piippolan vaari*
https://www.youtube.com/watch?v=J1Ks_i3XTHE

Tutussa eläinlaulussa harjoitellaan mainiosti suomen kielelle tyypillisiä vokaaleja ja diftongeja (ä, ö, au, u).

3. Loruttelu rytmiin

*Etana sadetta ennustaa.
Sateen edellä kaloja saa,
Silloin kun sataa, kastuu maa,
sika saa nuhan ja aivastaa.*
Laura Latvala

Loruun harjoitellaan myös koreografia muistamisen tueksi.

Etana sadetta ennustaa – laitetaan etanan sarvet pään yläpuolelle.
Sateen edellä kaloja saa – vedetään kalaverkkoa vedestä.
Silloin kun sataa, kastuu maa – sadepisaroiita ylhäältä alas molemmilla käsillä.
Sika saa nuhan ja aivastaa – aivastus.

Kun loru osataan hyvin, opettaja käynnistää metronomin, jonka sykkeeseen se mukautetaan.

4. Laulu: *Söpö pöpötön pöllö*

https://www.youtube.com/watch?v=v-lNmj35Mv8&list=PLwTaG-plGCFQ_de_Z-bU6H7iSkHILb-va&index=16

Tässä pienessä, hassussa laulussa harjoitellaan ö-äännettä.

5. Soittaminen: *Karibialainen kalalaulu*

<https://www.youtube.com/watch?v=PJFKTRVS9vw>

Otetaan soittimiksi mitä tahansa koululta löytyvää. Jos soittimia ei ole, sanomalehdestä käärimällä ja väritöntä, leveää teippiä käyttämällä voi itse tehdä rumpukapulat.

Soitetaan perussykkeessä joka iskulla (*yy-kaa-koo-nee*) tai tuplanopeasti (*yk-si, kak-si, kol-me, nel-jä*). Soittimen paikkaa kannattaa vaihdella, koska sillä saa soittamiseen vähän lisää haastetta ja hauskuutta, esimerkiksi soitin ensin oikealla puolella, sitten vasemmalla tai pään yläpuolella.

6. Laululeikki: *Pikkujänö nukkuu*

<https://www.youtube.com/watch?v=dKeTKpe9qCQ>

Laulun yhteydessä voidaan miettiä myös, mitä muita eläimiä on ja mitä ne voisivat tehdä.

7. Tanssi: *Kikattava kakkiainen*

https://www.youtube.com/watch?v=u5mSLhLE_Mo

Jos opettaja ei halua tai ehdi itse keksiä tanssikoreografiaa, hauska todettu tapa on mennä piiriin tanssimaan. Jokainen halukas menee vuorollaan piirin keskelle näyttämään toisille tanssiliikkeen, jonka muut sitten tekevät. Vuoroa vaihdetaan lennosta. Hyvä fiilis on taattu!

8. Kuuntelu ryhmän energian mukaan

Jos tarvitaan liikettä, Melartinin *Perhosvalssi* toimii – liidellen kuin perhoset, huivien kanssa tai ilman niitä: <https://www.youtube.com/watch?v=t4XG-38Bfs>

Rauhoittumiseen ja pötköttelyyn sopivat *Meidän meri* tai *Höllää pöllö*:

<https://www.youtube.com/watch?v=pDTWxN81VfM>

<https://www.youtube.com/watch?v=mLk8mgIkbSs>

7.3.2 Alakouluikäisten musiikkikasvatus ja kanteleen käyttö

1. Laulaminen

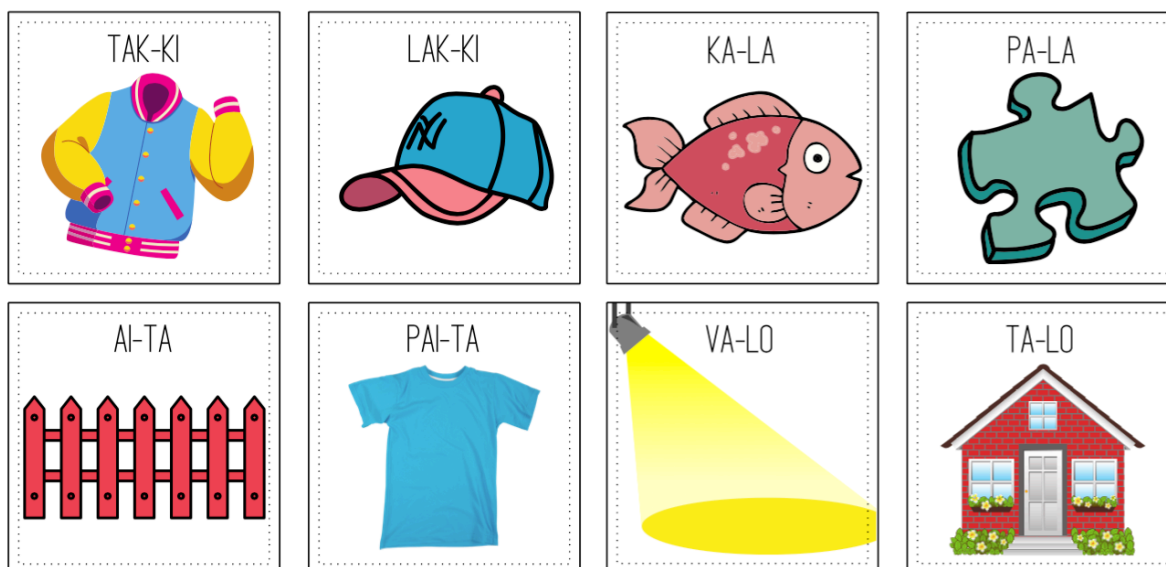
Iloiset kappaleet lasten maailmasta (esim. Robin, Eino ja Aapeli) innostavat laulamaan. Tämän ikäryhmän nuorimmat pitävät vielä lastenlauluista ([ks. vinkit luku 7.3.1](#)), ja vanhimmat taas kuuntelevat mielellään nuorten musiikkia ([luku 7.3.3](#)). Tässä ikäryhmässä kannattaa ottaa mukaan opeteltaviksi myös juhla-lauluja. Muistathan käyttää rohkeasti valmiiksi äänitettyä musiikkia tukena, jos laulaminen jännittää.

2. Soittaminen

Kanteleet kannattaa mahdollisuuksien mukaan ottaa käyttöön (ks. tämän luvun loppu). Hyödynnä kaikki mahdolliset soitinideat puukauhoista ja kynistä alkaen.

3. Rytmittely

Sanojen luonnollista rytmiä kannattaa käyttää apuna lukemaan oppimisessa: Taputtaminen metronomin sykkeen päälle auttaa sanojen hahmottamisessa. Näin kaksoiskonsonantit erottuvat helposti. Riimittely on tässä oiva tapa.

@nollasta kuuteen riimiparikortit

Kehorytmit

Kehorytmittelyitä on helppoa tehdä missä vain, koska niihin ei tarvita soittimia. Lapset innostuvat usein rytmeistä, koska tehtäviin liittyy motorinen haaste tai koreografia. Kehorytmien ideaan pääset hyvin kiinni esimerkiksi tämän videon avulla: <https://www.youtube.com/watch?v=Q-H0j6gmInU>

Kuppirytmit

Kuppirytmeissä käytetään apuna mukeja tuottamaan rytmikudosta. Tarvitset vain muoviset tai paperiset kupit, ja ei muuta kuin harjoittelemaan videon avulla: <https://www.youtube.com/watch?v=oIspfDxWpyA>

4. Kuuntelu: suomalainen musiikkikulttuuri

Juhlalaulut ovat tärkeä osa suomalaista kulttuuriperinnettä. Kun osaa keskeisimmät laulut (esim. *Maamme*-laulu, *Suvivirsi*, tietyt joululaulut kuten *Joulupuu on rakennettu*), juhlahetkiin osallistuminen muuttuu henkilökohtaisemmaksi.

Seuraavassa on kuunneltaviksi joitakin suomalaisia klassisen musiikin kappaleita. Usein Youtubessa on orkesterimusiikkiin versio, jossa kapellimestarina on joku maailmalla tunnettu suomalainen, kuten Mikko Franck, Susanna Mälkki, Esa-Pekka Salonen tai Jukka-Pekka Saraste.

- Melartin: *Juhlamarssi* (baletista *Prinsessa Ruusunen*)
- Merikanto: *Valse lente* ja *Kesäillan valssi*
- Rautavaara: *Cantus Arcticus*
- Sibelius: *Vesipisaroita*, *Kuusi*, *Finlandia*
- Soiva metsä -konserttiin pääset osallistumaan tästä linkistä. Linkkiä voi käyttää vain Suomi-koulun tiloissa tai etätunnilla. <https://www.youtube.com/watch?v=p7ZujVQm8IY>

Suomalaiseen kulttuuriperinteeseen kuuluu myös saamelainen musiikki. Perinteisin musiikkityyli on joiku, joka on yksin ilman instrumentteja esitettyä vokaalimusiikkia. Nykyisin saamelaisartistit yhdistelevät joikuun monenlaisia musiikkityylejä. Voit kuunnella saameksi myös räppiä. Lisätietoa saamelaisesta musiikista ja taiteilijoista sekä musiikkiesimerkkejä löydät seuraavalta sivustolta: <https://www.oktavuohta.com/saamelaismusiikki>.

Tuntisuunnitelmaesimerkki

Teema: kehorytmit

Tunnilla harjoitellaan erityisesti erilaisia kehorytmejä ja tehdään oma pieni kehorytmikomppi.

Kesto: 30–45 minuuttia

1. Virittely: *Stomp*-video

Tunti aloitetaan katsomalla katkelma *Stomp*-videosta. Jos ei ole aikaa koko videon katsomiseen, voi katsoa 4 minuutin kohdasta alkaen pienen palan. Video innostaa kehorytmittelyyn.

<https://www.youtube.com/watch?v=l0XdDKwFe3k>

2. Kehorytmit

Kehorytmittely tehdään yhdessä tämän videon mukana:

<https://www.youtube.com/watch?v=Q-H0j6gmInU>

3. Laulu: *Chihuahua* (vuoden 2021 lastenlaulu)

<https://www.youtube.com/watch?v=1n8znaTKTXk>

4. Aktiivinen kuuntelu: Einon ja Aapelin *Mä voisin olla se*

<https://www.youtube.com/watch?v=0D3AufEld3E>

Tässä tehtävässä oppilaat yrittävät selvittää kuuntelemalla tekstistä puuttuvat sanat. Tehtävälomake on sivulla 127.

5. Laulaminen: *Aakkoslaulu*

<https://www.youtube.com/watch?v=ngnKgFKx9WU>

Keksikää yhdessä *Aakkoslauluun* oma kehorytmikomppi.

6. Loppukuuntelu: Sibeliuksen *Kuusi*

<https://www.youtube.com/watch?v=jViP8wMwg5o>

Kanteleen käyttö musiikinopetuksessa

Suomen kansallissoitin kantele on oiva ja helposti lähestyttävä soitin lasten musiikkikasvatukseen. Lapset innostuvat voidessaan tuottaa melko helposti kaunista sointuharmoniaa. Kanteleella voi oppia nopeasti säestämään helppoja lauluja, joissa on yhden, kahden tai kolmen soinnun harmonia (I-IV-V). Usein kanteleet viritetään D-duuriin tai d-molliin. Näin vapailta kieliltä D-duurissa saadaan sävelet d, e, fis, g ja a. Peräkkäin soitettuna nämä kielet kuulostavat *Satu meni saunaan* -laulun alulta.

Kantele asetetaan syliin tai pöydälle soittimen lyhyempi sivu vatsaa vasten. Kanteleeseen kannattaa liimata pienet tarrat sointujen (mansikat I, mustikat V ja lakat IV) löytymistä helpottamaan. Hyvä tapa aloittaa on esimerkiksi vain yhden soinnun kappale, jossa toisen käden sormet painavat kevyesti sointupaikkaa etusormella ja keskisormella (pupun korvat tai rauhanmerkki) ja toinen käsi säestää etusormella vetäisemällä. Säestyskädessä voidaan käyttää myös plektraa, niin että pienet sormet eivät hierry kielen hankauksesta.

Helppoja yhden soinnun kappaleita ovat *Kanootin kapean* (d-molliviritys) sekä Jaakko kulta (D-duuri). Kahden soinnun kappaleita pienille ovat esimerkiksi *Yksi pieni elefantti*, *Pienen pieni veturi* ja *Maijal oli karitsa*. Kanteleiden käyttö juhliissa ja yhteisissä tapahtumissa tuo niihin lisäväriä ja tunnelmaa. Myös suomalainen traditio välittyy näin eteenpäin.

Aktiivinen kuuntelu: *Mä voisin olla se*

Mä melkein kaaduinkin, kun ajoin mun _____.

Oot vähän ujo, mut sä näytät nätiltä.

Mun tekis mieli sanoo, mitä _____ tunnen,
mut miks se on niin vaikeaa?

Tän pitkän talven mä taas sua odotin.

_____ on loppu, oot lähössä takasin.

Mun tekis mieli sanoo, mitä mä tunnen.

Mut _____ jos en uskalla?

Ollaan taas kahestaan.

Ei tehä numeroo.

Mut mieti, mitä tapahtuu, jos _____ numeroo. (Sit mennään!)

Mitä jos mentäis yhtä matkaa?

Mitä jos vien sut perille?

Ota mun kädestä kiinni ja _____

niin mä näytän sulle sen,

et voisin olla se,

tän kesän olla se.

Mä haluan olla se,

joka saattaa sut kotiin,

joka laittaa _____ viestin iltaisin.

Mä voisin olla se.

Eino ja Aapeli: *Mä voisin olla se*. Säv. ja san. Arttu Istala, Iiro Paakkari, Jarkko Ehnqvist ja Kalle Lindroth. Universal Music.

Kanteleen virityksen voi tarkastaa täältä:
https://www.youtube.com/watch?v=A_aoxlz4NKA

Lyhyt opetusvideo englanniksi:
<https://www.youtube.com/watch?v=5fzvmhteRDw>

Elefanttimarssi

● ● ● ●
Yk-si pie-ni e-le-fant-ti mars-si näin.
● ● ● ●
Au-rin-kois-ta tie-tä e-teen-päin.
● ● ● ●
Kos-ka mat-ka oli haus-ka niin.
● ● ● ● ●
Pyy-si hän mu-kaan yh-den to-ve-rin.

Pikku jänö nukkuu

● ● ● ● ●
Pik-ku jä-nö nuk-kuu, vaik on kes-ki-päi-vä.
● ● ● ● ●
Pi-täis-kö-hän mei-dän jä-nö he-rät-tää?
● ● ● ● ●
Yy-kaa-koo, he-rää jo!
● ● ● ● ●
Pik-ku jänö hei-lut-taa kor-vi-a näin,
● ● ● ● ●
kor-vi-a näin, kor-vi-a näin,
● ● ● ● ●
Pik-ku jänö hei-lut-taa kor-vi-a näin,
● ● ● ● ●
kor-vi-a näin.

Elefanttimarssi: kansansävelmä
Pikku jänö nukkuu: säv. ja san. Siina Hirvonen

Puuttuva palanen

● ● ● ●
Katot muhun ja mä hajoon suhun
● ● ● ●
Koulun viereisellä kiskalla
● ● ● ●
Hetki tajuun että oot mun makuun
● ● ● ●
Samat bändit tykkäyslistalla
● ● ● ● ● ●
Tää tuntuu helpolta Just niinku ois
● ● ● ●
tunnettu aina

● ● ● ●
Mun sy-sy-sydäimestä puuttuu palanen
● ● ● ●
Ja uu uu se on sun näköinen
● ● ● ●
Mun sy-sy-sydäimestä puuttuu palanen
● ● ● ● ● ●
Ja uu uu sä voisit täyttää sen
● ● ● ● ● ●
Oot mun puuttuva palanen
● ● ● ●
Mun puuttuva palanen

Säv. Maki Kolehmainen ja san. Jimi Constantine, Jonna Kärkkäinen ja Kari Härkönen. Universal Music.

Kantelevinkki

5-kielinen kantele asetetaan soittajan eteen – pöydälle, syliin tai roikkumaan kaulasta – niin, että tapit ovat vasemmalla ja ponsi oikealla puolella.

Kieliä nimitetään numeroilla yhdestä viiteen. Pisin kieli on ykkönen.

5-sävelisistä melodioista – mukaillen myös laajemman äänialan kappaleista – voi laatia niin kutsutun soittokartan A4-kokoiselle paperiarkille:

- Paperi asetetaan kielten alle.
- Kielten avulla vedetään hyvin näkyvällä kynällä viisi viivaa.
- Melodia merkitään pampuloilla vasemmalta oikealle kyseisten kielten kohdalle.
- Pitkää säveltä tarkoittavan pampulan voi jättää värittämättä, mutta lyhyet väritetään.
- Paperi kiinnitetään paikoilleen vaikkapa teipillä.

Soittaminen tapahtuu vetäisemällä kieltä sormella tai plektralla pampulan kohdalta edeten vasemmalta oikealle. Se onnistuu, vaikka soittaja olisi kanteleensoiton vasta-alkaja.

Ukko Nooa

1, 1, 1, 3, 2, 2, 2, 4, 3, 3, 2, 2, 1

3, 3, 3, 3, 5, 4

2, 2, 2, 2, 4, 3

1, 1, 1, 3, 2, 2, 2, 4, 3, 3, 2, 2, 1

Jos kartta on liian pitkä mahtuakseen kanteleelle, identtiset osiot voi korvata kertausmerkeillä.

Jaakko kulta

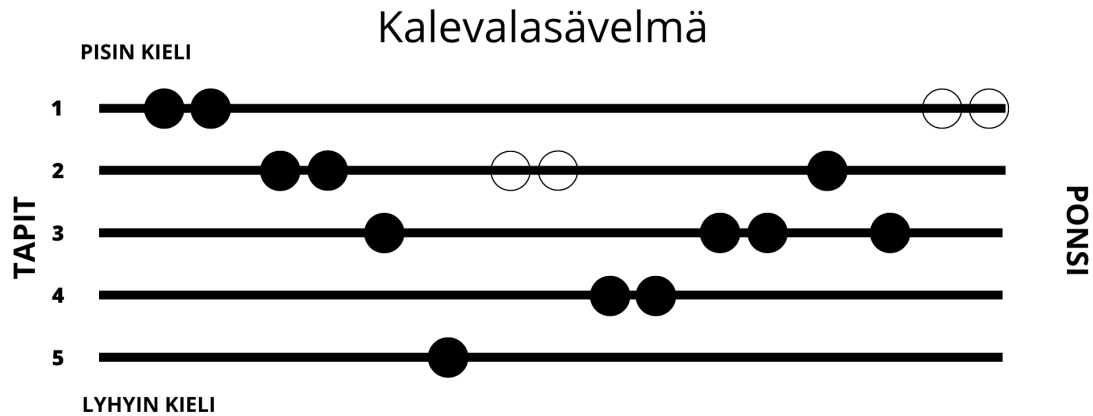
Soitto muutettu yksinkertaisemmaksi, mutta sävelmä lauletaan kuten tavallisesti.

1, 2, 3, 1, 1, 2, 3, 1

3, 4, 5, 3, 4, 5

5, 5, 4, 3, 1, 5, 5, 4, 3, 1

1, 5, 1, 1, 5, 1

Tähän melodiaan sopivat sanoiksi kaikki Kalevalan runomittaiset tekstit, esimerkiksi *Vaka vanha Väinämöinen / tietäjä iänikuinen*. Kielellisesti hyvä ja hauska harjoitus on sanoittaa tämä melodia itse. Yksi tavu vastaa aina yhtä nuottia. Melodian voi soittaa niin monta kertaa kuin teksti tai tarina vaatii. Sanoittamisen tueksi kannattaa kurkistaa Tuomaksen opetusvideo (huomaa d-molli viritys). <https://www.youtube.com/watch?v=t74bPt4xRNE>

Lisäideoita kanteleen melodiasoittoon löydät myös seuraavista linkeistä. Näissä esimerkeissä jokaisella kielellä on oma väri. Laulun melodia soitetaan värejä seuraamalla.

<https://www.youtube.com/watch?v=EziuyYfKp4I>
<https://www.youtube.com/watch?v=pD4Eo3xhCv4>

7.3.3 Yläkouluikäisten musiikkikasvatus

1. Laulaminen: suomalaisia iskelmä- ja pop-musiikin helmiä

Laulamisessa kannattaa käyttää tukena Youtubea tai Spotifyta. Silloin voi laulaa yhdessä musiikin päälle. Myös kielioppia ja matematiikkaa voi oppia laulaen, esimerkiksi *Sanaluokka-reggae*:
<https://www.youtube.com/watch?v=Li5CE1hICac>

2. Rytmittely: kuppi- ja kehorytmit

Kuppitytmien käyttö on hauska tapa harjoitella nuorten kanssa perussykkeen ylläpitämistä ja rytmisiä kuvioita. Näin voitte myös luoda ilman varsinaisia soittimia kompian säestämään laulua. Kuppitytmejä löydät netistä hakusanoilla *easy cup rhythms*. Voit aloittaa itsellesi helpoimmasta. *Clap*-sanan voi kääntää *tap* (taputus).

Kehorytmien harjoittelu onnistuu näppärästi missä vain. Rytmittelyn apuna voi käyttää liikkeisiin sopivia sanoja, jotka keksitään yhdessä. Yksi esimerkki

rytmittelyistä ovat kekokomppihaasteet. Opetteluvaiheessa voi käyttää YouTube'n hidasta-toimintoa.

- osa 1 <https://www.youtube.com/watch?v=BeY68rDNTH4>
- osa 2 <https://www.youtube.com/watch?v=K0uaZrO1zgo>
- osa 3 <https://www.youtube.com/watch?v=3tzCL0N86Gk>
- osa 4 <https://www.youtube.com/watch?v=STuM7mYYYJk>

3. Kuuntelu: nuorten lempiartisteja ja populaarimusiikkia 60-luvulta nykypäivään

Tähän osaan valitaan kappaleita nuorten maailmasta (esim. Alma, Haloo Helsinki!, JVG, Karri Koirala, Antti Tuisku, Olavi Uusivirta, Paula Vesala). Uuden musiikin kilpailun (UMK) artistit myös edustavat senhetkistä musiikkikulttuuria. Lisäksi kuunnellaan vanhempaa suomalaista populaarimusiikkia (esim. Hurriganes, Katri Helena, Kirka, Irvin Goodman).

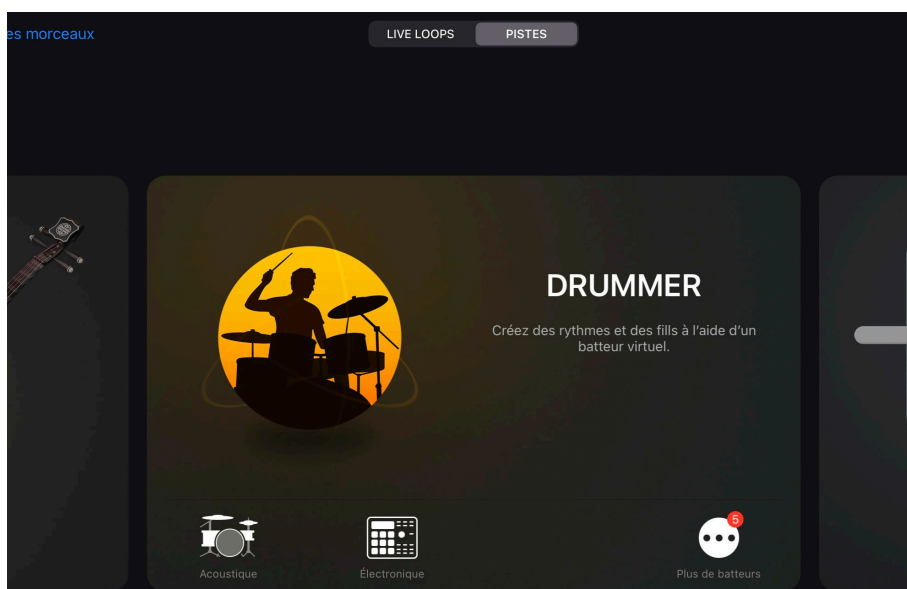
Soiva metsä -konserttiin pääset osallistumaan tämän linkin kautta. Linkki on tarkoitettu käytettäväksi vain Suomi-koulun tiloissa tai etätunneilla.

https://www.youtube.com/watch?v=i_wWAFQ1fwk

4. Oman räppitekstin tekeminen

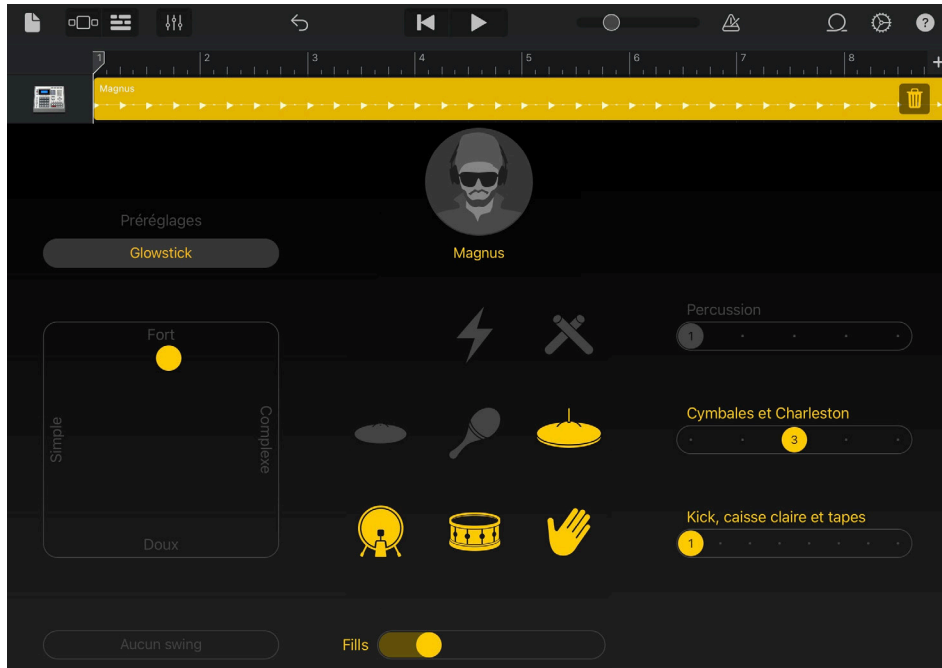
Ipadien Garageband-sovelluksesta löydät helposti räpille taustakompin. Sen päälle voi lähteä keksimään tekstiä. Tätä voidaan hyvin harjoitella ryhmässä säe kerrallaan keksimällä. Yhteistyönä saadaan lopulta koottua kokonainen teksti. Kannattaa aloittaa ilman suurta tekstikritiikkiä ja alkaa vähitellen etsiä loppuun riimejä. Aluksi voi myös räpätä ilman kertosaettä. Seuraavassa on muutamia vinkkejä Garagebandin käyttöön.

Kaikissa Ipadeissa on valmiina Garageband-ohjelmisto. Kun painat kuvaketta, näkyviin tulee sivulle pyyhkäistävä valikko eri instrumenteista. Valitse *drummer*, rumpali.

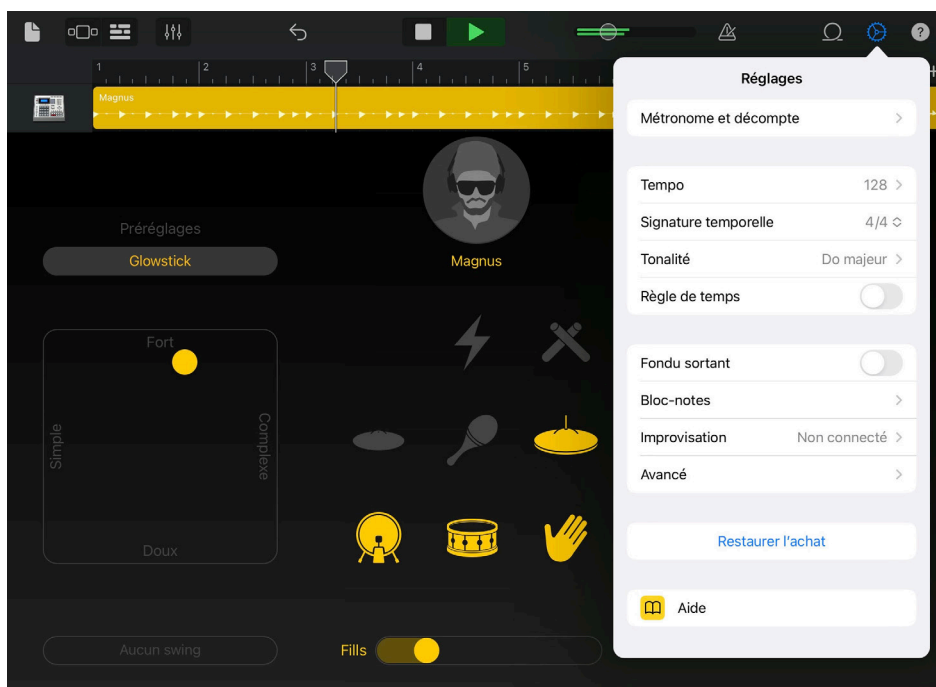

Rumpalia pääset vaihtamaan näpäyttämällä hänen kasvokuvaansa. Voit myös samalla valita kompin musiikkityylin (esim. rock tai elektro).

Kuvan instrumentteja painamalla voit lisätä niitä komppiin tai jättää niitä pois. Numerosäätimet oikealla lisäävät tai vähentävät soittimien käyttöä kompissa. Vasemmalla olevasta neliöstä voit säätää kompin tyyliä: Onko se yksinkertainen vai monimutkainen? Soitetaanko sitä vahvasti vai pehmeästi?

Näpäyttämällä oikeassa yläkulmassa olevaa hammasratasta pääset tekemään lisää valintoja. Näistä tärkein on ensimmäinen, jonka avulla pystyt nopeuttamaan ja hidastamaan tempoa. Erityisesti kun tekstiä aletaan harjoitella kompin päälle, kannattaa valita ensin rauhallinen tempo ja sitten vähitellen nopeuttaa komppia.

5. Suomalainen musiikkikulttuuri: esitelmä

Hyvä tapa tutustua suomalaiseen musiikkikulttuuriin on tehdä pieniä esitelmiä suomalaisista tunnetuista taitelijoista joko yksin tai ryhmissä.

Tuntisuunnitelmaesimerkki

Teema: Oman räpin tekeminen

Tunnilla tehdään oma pieni räppi Ipadin Garageband-sovelluksella.

Kesto: 2 x 45 minuuttia

1. Kuuntelu: JVG:n *Lokakuu*

<https://www.youtube.com/watch?v=Z3IFZaFaK34>

2. Kuuntelu: Tuomaksen *Räppäämisen alkeita* -opetusräppi

https://www.youtube.com/watch?v=Oh_NQ8G4TM

3. Garageband-sovelluksen käyttö: kompit

Valitaan Ipadin Garageband-sovelluksesta Drummer-osio, josta löytyy valmiita komppeja räppitekstin taustalle.

4. Teksti: pienen räppitekstin suunnitteleminen kompian päälle

5. Loppukuuntelu: Kirkan *Hetki lyö*

<https://www.youtube.com/watch?v=hvUyy4PI3ac>

7.4 Taiteen ja askartelun hyödyntäminen osana opetusta

Taiteella tarkoitetaan yleisesti sitä, että taiteentekijä koettaa herättää katsojassa luovan toiminnan avulla erilaisia ajatuksia ja tunteita. Taiteenlajeja on monia: taidetta ovat esimerkiksi kuvataide, kirjallisuus, musiikki, teatteri, tanssi tai vaikkapa esiintyminen. Jokainen katsoja tulkitsee taidetta omalla tavallaan ja omasta näkökulmastaan, mikä merkitsee sitä, että taiteen tulkintoja on yhtä monta kuin katsojiakin.

Taidetta ja askartelua voi hyödyntää ja soveltaa monella eri tavalla Suomikouluissa. Ne ovat tärkeä osa lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä ja auttavat tukemaan monia kehityksen osa-alueita. Lapset ja nuoret pitävät yleensä käsillä tekemisestä, jolloin he saavat kokeilla uusia asioita ja käyttää luovuuttaan ja kekseliäisyyttään. Näiden aktiviteettien avulla voidaan myös opettaa sosiaalisia taitoja, kuten asioiden ja tavaroiden jakamista, yhdessä työskentelyä, toisten töiden arvostamista ja ohjeiden kuuntelemista. Lisäksi taide- ja askartelutuntien aikana on helppoa opettaa erilaisia käsitteitä, kuten esimerkiksi adjektiveja (värejä ja vastakohtia, esim. *pitkä* ~ *lyhyt*, *paksu* ~ *ohut*), verbejä (*liimata*, *leikata*, *maalata*) ja esineiden ja materiaalien nimeämistä (*pensseli*, *sakset*, *tussit*, *silkkipaperi*).

Kuvataide ja askartelu eroavat toisistaan siten, että kuvataide vaatii tekijältään ja katsojaltaan kognitiivista toimintaa kuten tunnetta, havaitsemista, luovuutta ja ajattelua. Askartelu taas auttaa lapsia kehittämään motorisia taitojaan ja noudattamaan ohjeita.

Opettajan on helpompaa opettaa kädentaitoja, kun hän tietää, millaisia asioita oman ryhmän lapset ja nuoret osaavat jo tehdä. Suomi-kouluissa askartelutehtävät suunnataan yleensä pienille oppijoille, mutta myös yläkouluikäiset pitävät askartelemisesta. Alle kouluikäiset lapset tarvitsevat vielä paljon ohjausta tarvikkeiden oikeaoppisessa käytössä, ohjeiden seuraamisessa ja siinä, että toisten lasten töitä kunnioitetaan eikä niihin kosketa ilman lupaa. Vähän edistyneemmät oppijat osaavat jo keskittyä paremmin askartelu- ja taidetehtäviin, joten ne voivat olla sisällöltään vähän haastavampia kuin pienille suunnatut.

Taide- ja askartelutehtäviä, joita opettajat voivat tehdä pientenkin kanssa, on lukemattomasti. Suosituimpia materiaaleja ovat muun muassa vesi- tai sormivärit, värikynät, tussit, vahaliidut, liidut, leimasimet, muovailuvahat ja savi sekä värilliset paperit, pahvit ja kartongit. Tarvitset myös saksia, teippiä ja liimaa sekä muita tarvikkeita. Vain mielikuvitus on rajana! Muista tarvikkeita ja materiaaleja valitessasi tarkistaa, että ne ovat lapsille turvallisia. Lapsille soveltuvia saksia ja maaleja on monissa askartelutarvikeliikkeissä ja nettikaupoissa todella iso valikoima.

Tähän lukuun on poimittu erilaisia askartelu- ja taideideoita, jotka vahvistavat ja kehittävät lasten ja nuorten taiteellisia lahjoja ja motorisia taitoja sekä tuovat oppitunneille vaihtelua.

Vinkki 1: Muista nimi! Pyydä jokaista kirjoittamaan nimensä teoksiinsa, jotta kukin löytää tunnin päätteeksi omansa.

Vinkki 2: Käytä tuttuja välineitä. Näin välttyt suurimmilta sotkuilta, eikä aikasi kulu tuntien aikana välineiden käytön neuvomiseen.

Vinkki 3: Pidä tehtävät lyhyinä ja yksinkertaisina. Näin oppijoiden keskittymiskyky ja motivaatio pysyvät yllä niiden aikana.

Vinkki 4: Toteuta taide- ja askartelutehtäviä leikin ja tekemisen avulla. Anna oppijoiden käyttää omaa mielikuvitustaan ja luovuuttaan.

Vinkki 5: Anna edistyneemmille oppijoille haastavampia tehtäviä kuin pienille. Voit keskittyä heidän kanssaan vähän monimutkaisempiin projekteihin, kun aika ei mene työvälinaiden käytön opettelemiseen ja vanhan kertaamiseen.

Vinkki 6: Muista loppusiivous! Askartelutuntiin kuuluu myös tavaroiden pois kerääminen ja luokan siivous yhdessä ryhmän kanssa. Varaa siivoamiseen tarpeeksi aikaa ennen tunnin päättymistä.

Vinkki 7: Suunnittele ja sovi materiaalien hankinta. Suomiseuralta anottavaan valtionavustukseen sisältyy tietty rahasumma oppilaiden materiaalikuluihin. Sovi aina etukäteen ennen materiaalihankintojen tekemistä käytettävissä oleva budjetti koulusi johtokunnan kanssa.

Vinkki 8: Hyödynnä kierrätys- ja luonnonmateriaaleja. Tähän löytyy ideoita luvuista [7.4.4](#) ja [7.4.5](#).

7.4.1 Maalaus

Sormivärimaalaus on kivaa puuhaa, joka kehittää lapsen motoriikkaa ja ongelmanratkaisukykyä. Maalaamista varten tarvitsette pensseleitä, vesi- ja sormivärejä, maalarinteippiä, tukevia vesiastioita, kartonkia, erivärisiä pappeja ja pahvia. Suojaesiliinat, maalausalustat ja muoviliinat helpottavat tilan loppusiivousta.

Vinkki 1: Käytä aina vesipestäviä ja lapsille soveltuvia sormivärejä. Tällöin välttytään siltä, että lasten vaatteet tahraantuvat pysyvästi.

Vinkki 2: Tiedota etukäteen! Pyydä vanhempia laittamaan lapsille ylle vaatteet, jotka saavat vähän sotkeentua, ja tuomaan tarvittaessa varavaatteita.

Vinkki 3: Suojaa työtasot! Peitä pöydät tai lattia liinalla, muovilla tai pahvilla tahrojen välttämiseksi.

Vinkki 4: Vältä vesivahingot! Hanki pintojen suojaamisen lisäksi pensseille tukevat vesiastiat, jotta maalaus sujuu vähemmän vesivahingoin ja roiskein. Esimerkiksi pakasterasiat tai tyhjä lasipurkit sopivat hyvin tähän tarkoitukseen.

Vinkki 5: Maalarinteippi avuksi! Teippaa paperi ennen maalauksen aloittamista maalarinteipillä kiinni alustaan, jotta se ei liiku maalatessa. Irrota teipit vasta työn kuivuttua. Tällöin paperi ei rypisty kuivumisen aikana. Samalla teipeistä jää maalauksiin kivat kehykset. Töiden kuivumiselle kannattaa jättää mahdollisimman paljon aikaa ennen tunnin loppua.

Vinkki 6: Maalaaminen rauhoittaa. Taide- ja askartelutehtävät auttavat lapsia rauhoittumaan ja keskittymään. Rauhallinen taustamusiikki luokahuoneessa luo rennon tunnelman.

Vinkki 7: Pyydä apukäsiä! Voit tarvita joihinkin tehtäviin avustajaa. Jollei apuopettajaa ole käytettävissä, pyydä vanhempia avuksesi.

Maalausideoita

Vapaata maalausta. Ryhmän pienimmille voit antaa joko ison palasen pahvia (litistetty pahvilaatikko käy tähän), kartonkia tai paperia, jolle he voivat harjoitella motorisia taitojaan ja maalata vapaasti, mitä haluavat. Ikeasta saa edullisesti piirustuspaperirullia, joille lapset voivat tehdä yhdessä isojakin maalauksia. Tämän tehtävän voi tehdä joko sormi- tai vesiväreillä.

Sormi- ja vesiväritöpötys. Tähän sopivat erilaiset pesu- tai meikkisienen palaset. Kasta sieni väriastiassa ja töpötä siihen imeytynyttä väriä paperille tai pahville. Halutessasi voit kastaa sienen ensin vesikipossa ja puristaa sitten enimmäkseen vedet pois, jotta sienen ei tule liikaa väriä eikä sitä mene hukkaan.

Vesivärin puhaltaminen pillillä. Maalatkaa vesiväreillä paperille tai kartongille kuvioita. Puhaltakaa sitten pilleillä märkä väri liikkeelle, jolloin paperiin syntyy vekkuleita kuvioita. Vaihtoehtoisesti paperia voi kallistella puolelta toiselle, jolloin värit sekoittuvat keskenään ja syntyy vieläkin hienompia taideteoksia!

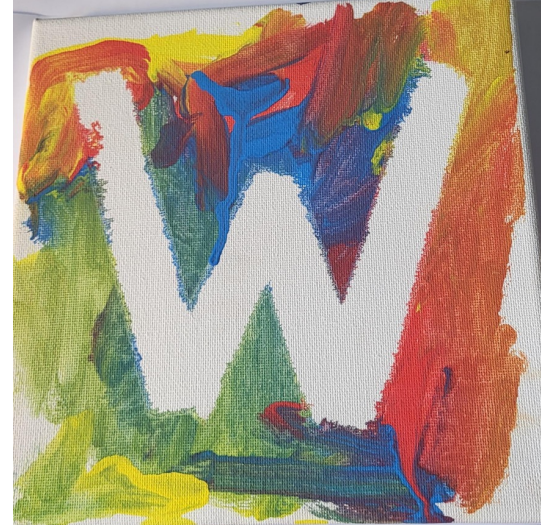
Nimilaput. Nimilappujen askartelu sopii syksyn ensimmäisen koulukerran ohjelmaksi. Niitä tehdessään lapset tutustuvat helpommin toisiinsa, ja kaikkien nimet tulevat nopeasti tutuiksi niin opettajalle kuin ryhmäläisillekin. Askarrelkaa nimilaput kartongista. Ne voivat olla tietyn muotoisia kuten suomalainen metsäneläin, pilvi tai koivunlehti. Pienille lapsille voit leikata nimilaput valmiiksi kartongista ennen tuntia. Edistyneemmät voivat piirtää kartonkiin ääriviivat mallin avulla ja leikata itse nimilaput ääriviivoja pitkin. Pienet lapset voivat aikuisten avulla kirjoittaa nimensä nimilappuihin ja liimata niihin esimerkiksi tarroja. Edistyneemmät voivat piirtää tai maalata nimilappuun oman kuvansa nimensä kera.

Sateenkaari. Laita erivärisiä sormivärejä pieniin purkkeihin lasten saataville tai purista pahvin päälle eri värejä, joihin lapset voivat kastaa sormensa. Kasta yksi sormi vuorotellen eri sateenkaaren väriin ja piirrä sormilla paperille kaari. Tämä idea kehittää lasten motorikkua ja auttaa heitä oppimaan virit suomeksi. Edistyneemmät voivat tehdä tämän tehtävän vesiväreillä.

Kanvaasikirjain. Kirjainta varten tarvitset pieniä kanvaasitaulupohjia, maalarinteippiä ja sormivärejä. Teipatkaa kanvaaseille esimerkiksi kunkin lapsen etunimen alkukirjain. Työ sopii vaikkapa äitienpäivälahjaksi, jolloin kirjain voisi olla Ä. Maalata teippaamisen jälkeen taulupohjat sormi- tai vesiväreillä. Anna värien kuivua ja irrota teipit varovasti.

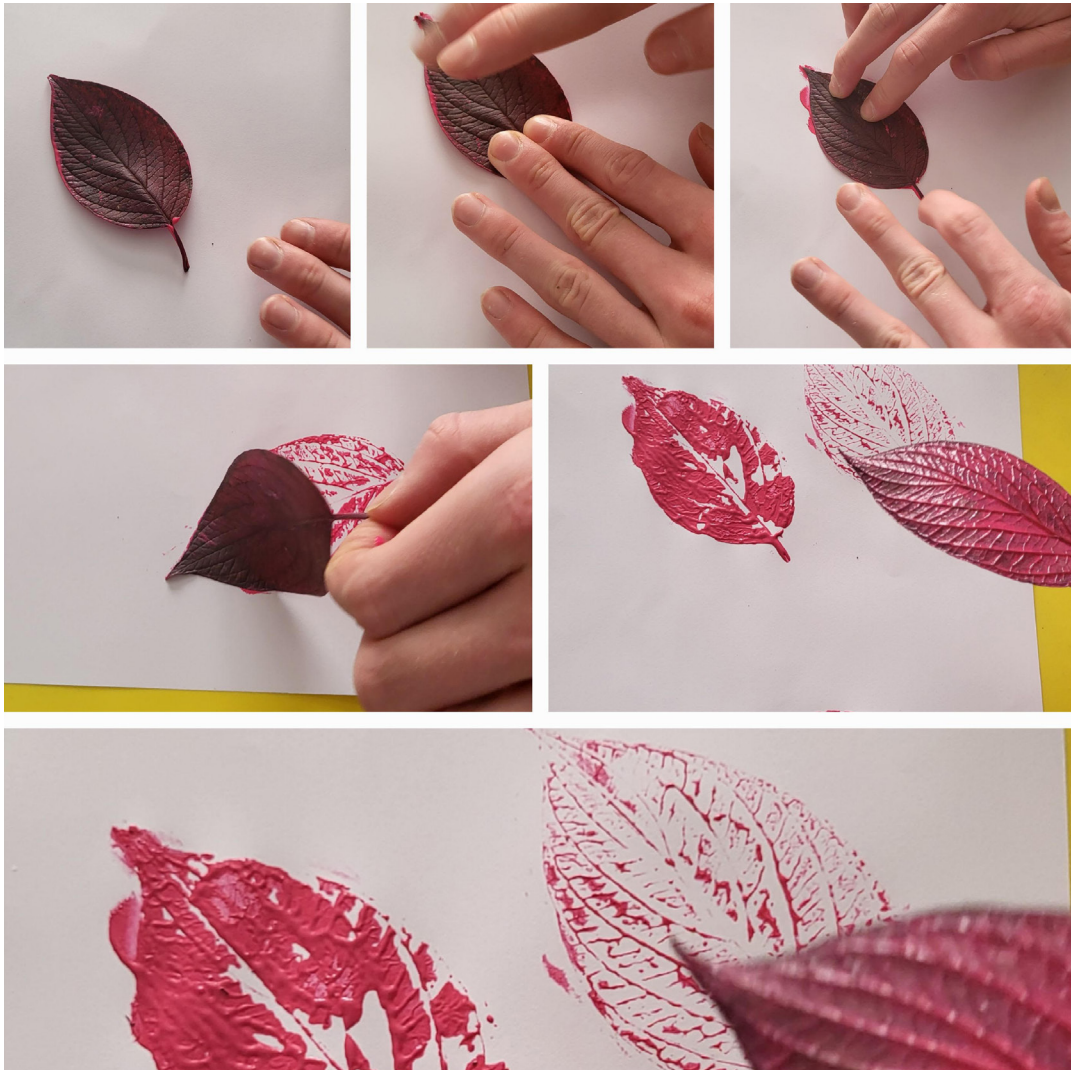
Paperisydämet. Leikkaa pienimmille valmiiksi sydämen muotoisia palasia paperista tai kartongista. Käyttäkää niiden värittämiseen sormi- tai vesivärejä. Edistyneemmät voivat leikata sydämet itse ja maalaamisen sijaan liimata niihin rypistettyjä silkkipaperipalasia. Tätä tehtävää voi käyttää esimerkiksi isän- ja äitienpäivänä tai ystävänäpäivänä.

Pahvilaatikkotalo. Käytä tähän mahdollisimman suurta pahvilaatikkoa. Niitä saa usein ilmaiseksi kaupoista. Keksikää yhdessä talolle nimi ja käyttötarkoitus, joka voi olla esimerkiksi Suomi-koulu, kesämökki Suomessa tai vaikkapa navetta. Samalla voi kerrata aiheeseen liittyvää sanastoa. Maalatkaa pahvilaatikko yhdessä ryhmän kanssa. Lapset saavat käyttää mielikuvitustaan ja päättää, minkä väriseksi talo maalataan ja miksi. Kuinka monta ikkunaa siihen tulee, ja kuka tai keitä siellä asuu? Jos Suomi-koululla on varastotilaa, laatikon voi säilyttää seuraavia opiskelukertoja varten, jolloin sitä voi käyttää uudelleen erilaisissa opetustilanteissa.

Puunlehtien maalaaminen. Kerätkää tunnin alussa lasten kanssa erilaisten puiden lehtiä, tai tuo lehdet tunnille mukana. Maalatkaa lehdet joko sormi- tai vesiväreillä ja antakaa niiden kuivua. Kannattaa käyttää mahdollisimman tuoreita lehtiä, jotta ne eivät mene rikki maalaamisen aikana. Käsitelkää kuivuneita lehtiä varovasti, sillä ne hajoavat todella helposti.

Painamista lehdillä. Värittäkää lehtiä joko sormi- tai vesiväreillä ja painakaa ne paperia vasten. Paremmat kuviot syntyvät, kun värin levittää lehden takapuolelle. Saman kuvion voi toistaa monta kertaa erilaisilla syksyn sävyillä.

Perunaleimasin. Leimasimella voidaan koristella mitä tahansa tasaista pintaa kuten kartonkia, paperia tai kangasta. Yksinkertaisin perunaleimasin syntyy näin:

1. Halkaise peruna terävällä veitsellä mahdollisimman tasaisesti.
2. Kuivaa perunan leikattu pinta talouspaperilla.
3. Levitä halkaistun perunan pintaan maalia tai vesiväriä.
4. Paina perunaleimasin tasaisesti paperille.
5. Nosta peruna varovasti pois.

Seuraavassa linkissä on lisää perunaleimasinideoita erilaisiin sesonkeihin. Vanhemmat lapset voivat itse kaivertaa kuvioita perunoihin linkin ohjeiden avulla.

<https://www.martat.fi/marttakoulu/lapsiperheet/lapsiperhevinkkeja/perunaleimasintaidetta/>

Vedellä maalaaminen ulkona. Tämä on yksi antoisimmista ja vähiten sotkuisista taidepuuhista! Vedellä maalaaminen sopii pienille lapsille, mutta yhtä lailla isommatkin lähtevät mukaan tähän toimintaan. Tarvitset vain ämpärillisen vettä, maalipensseleitä ja paljon mielikuvitusta! Anna lasten kastella pensselit veteen ja tehdä veden avulla kuvioita koulun pihalle, kiveyksiin tai muuhun sopivaan paikkaan. Pensselin tilalla voi käyttää vesipyssyä tai sumutepulloa. Koska maalaukset haihtuvat veden kuivuttua pois, ota muistoksi kuvia lasten tuotoksista. Tämä on todella kivaa puuhaa varsinkin lämpiminä, aurinkoisina koulupäivinä!

Maalaamista luonnon omilla antimilla. Rikkakasveja, keppejä, kukkia tai vaikkapa männynneulasia voi myös käyttää siveltiminä ja taiteilla niillä paperille toinen toistaan hienompia teoksia. Voikukilla ja marjoilla voi myös maalata paperille, koska ne jo itsessään erittävät väriä. Parhaimman tuloksen saat käyttämällä valkoista paperia, jolla väri näkyy selkeimmin. Kasta voikukkia vesikipossa samalla tavalla kuin vesivärisivellin ja anna mielikuvituksen lentää!

7.4.2 Vahaliidut, värikynät ja liidut

Vahaliiduilla, värikynillä, tusseilla ja liiduilla voi tehdä todella monia erilaisia taiteeseen, piirtämiseen ja askarteluun liittyviä tehtäviä! Tästä luvusta löydät niihin esimerkkejä ja linkkejä oppituntejasi varten. Lisäksi internetissä on lukematon määrä muita tehtäviä, joita voit soveltaa omalle ryhmällesi sopiviksi.

Lehtien ja puunkaarnan väritystä. Asettele lehti paperin alle ja väritä päältä vahaliidulla, jolloin lehden muoto ja pintakuviot tulevat näkyviin. Väriliitua kannattaa painaa reippaasti paperia vasten, niin kuviosta tulee yksityiskohtaisempi. Tämän voi myös tehdä puun kaarnalla: laita paperi kaarnaa vasten ja väritä päältä vahaliidulla, niin että puun pintakuviot tulevat näkyviin.

Värityskuvat. Voit tulostaa valmiita ilmaisia värityskuvia muun muassa seuraavista linkeistä. Kuvia kannattaa olla niin kutsuttuna hätävarana valmiina kansiossasi, jos tarvitset tunneillesi lisätehtäviä. Lisäksi voit käyttää väritystehtäviä apuna levottoman ryhmän rauhoittamisessa.

Linkejä värityskuviin:

Pikku Kakkosen värityskuvia: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/24/pikku-kakkosen-varityskuvia>

Muumi-värityskuvia: <https://www.moomin.com/fi/blogi/muumi-varityskuvia-kirjaimet-numerot-ja-sanat/#ed8c4ab2>

Näistä linkeistä voit tallentaa kuvia koneellesi ja tulostaa väritettäviksi:
<https://www.varinautit.fi/varityskuvat/>
<https://www.supercoloring.com/fi>
<http://www.varityskuvia.org/>

Liituleikkejä. Tähän väritystehtävään tarvitaan liituja – mielellään katuliituja, jotka ovat paksumpia kuin ohuet taululiidut – maalipensseleitä, ämpäri ja vettä. Liiduilla värittäminen on helpointa toteuttaa poutapäivänä ulkona koulun pihalla. Muista pyytää tähän etukäteen lupa koulun johdolta. Asfaltoitu piha soveltuu parhaiten liiduilla piirtämiseen, ja liitu huuhtoutuu helposti pois sateessa. Jos kuvia ei saa jättää asfaltille, voitte tehdä siivoamisesta leikin ja maalata vedellä esimerkiksi sanoja, kirjaimia tai numeroita liitujälkien päälle, kunnes kuvat häviävät.

Värihyppely. Piirrä ja väritä liiduilla maahan erivärisiä ympyröitä ennen tunnin alkamista. Pyydä lapsia asettumaan riviin ja kuuntelemaan tarkasti. Kerratkaa yhdessä maassa näkyvien värien nimitykset suomeksi. Leikin tarkoitus on, että opettaja sanoo jonkin väreistä ja lapset juoksevat mahdollisimman nopeasti oikeaan väriympyrään. Tässä leikissä värit tulevat tutuiksi kaikille lapsille.

Polttopallo. Tarvitset liidun ja isohkon pehmeän pallon – sen tulee olla pehmeä, koska sillä tähdätään muita pelaajia. Tämä leikki kehittää lasten ketteryyttä ja tarkkuusheittoa. Piirrä mielellään asfaltoidulle pihalle iso ympyrä ja pyydä kaikkia lapsia asettumaan sen sisäpuolelle. Pelin tarkoituksena on yrittää polttaa pelaajia osumalla heihin pallolla. Opettaja voi aloittaa leikin ja heittää ensimmäisenä palloa, jota lapset yrittävät väistää. Kun pallo osuu ympyrän sisällä olevaan pelaajaan, hän siirtyy ympyrän ulkopuolelle, ja hänestä tulee apuheittäjä. Peliä jatketaan, kunnes ympyrän sisällä ei enää ole kuin yksi

pelaaja, pelin voittaja. Kerro lapsille ennen pelin aloitusta säännöt, esimerkiksi että palloa saa heittää vain vyötärön alapuolelle.

Ruutuhyppely. Tämä on kiva ulkoliikuntaleikki, jossa tulee samalla harjoiteltua numeroita suomeksi. Tätä varten sinä tarvitset liidun, ja jokainen pelaaja tarvitsee pelimerkikseen pienen kiven, kävyn tai jonkin muun pienen esineen. Ruutuhyppelyyn soveltuu parhaiten asfaltoitu piha. Piirrä ensin aloitusviiva ja sen jälkeen kolme peräkkäistä ruutua, joihin hypätään yhdellä jalalla. Sitten tulee kaksi vierekkäistä ruutua, joihin hypätään tasajalkaa siten, että molemmille jaloille on omat ruutunsa. Tämän jälkeen piirrä taas kolme yksittäistä ruutua ja viimeiseksi vielä kaksi ruutua, missä käännytään ympäri tasajalkaa hyppäämällä. Tämän jälkeen piirrä viiva ruudukon alkuun ja numeroi ruudut yhdestä kymmeneen.

Peli kulkee seuraavasti: Ensimmäinen pelaaja heittää pelimerkinsä ruutuun yksi, joka on lähimpänä aloitusviivaa, ja hyppää siihen yhdellä jalalla. Hän nostaa kiven maasta edelleen yhdellä jalalla seisten ja hyppää takaisin aloitusviivan taakse. Jos tämä onnistuu, hän saa heittää pelimerkin kakkosruutuun ja hypätä ensin yhdellä jalalla ruutuun yksi ja siitä ruutuun kaksi. Hän nostaa taas pelimerkinsä yhdellä jalalla seisten ja hyppää takaisin aloitusviivalle. Näin

jatketaan, kunnes leikkijä tekee virheen, minkä jälkeen on toisen pelaajan vuoro aloittaa peli samalla tavalla kuin ensimmäinenkin aloitti. Voit määritellä virheet lapsiryhmän osaamisen mukaan. Sääntöjä voivat olla esimerkiksi seuraavat: hyppäävä jalka ei saa osua viivalle, pelimerkkiä ei saa heittää väärään ruutuun eikä toisella jalalla saa ottaa maasta tukea. Pienimmät voivat hyppiä ruutuihin tasajalkaa. Pelin voittaja on se, joka on ensimmäiseksi hypellyt yhdellä jalalla koko ruudukon läpi.

7.4.3 Muovailu

Muovaileminen on helppoa ja hauskaa puuhaa kaikenikäisille lapsille. Lapsille sopivaa muovailuvahaa löytyy kaupoista, mutta sitä voi tehdä edullisesti, helposti ja nopeasti myös itse. Seuraava ohje soveltuu pienillekin, mutta muista silti tarkkailla tukehtumisvaaran vuoksi, että kukaan ei laita taikinaa suuhunsa.

Hanki päävärit (sininen, punainen ja keltainen) erillisissä elintarvikepulloissa. Näistä voitte sekoittaa erilaisia muovailuvahojen värejä. Pyydä lisäksi johtokunnalta lupa hankkia muutamia lapsille turvallisia ja muovailuvahan työstämiseen sopivia välineitä, kuten muovisia veitsiä, kaulimia, piparkakkumuotteja ja saksia. Voit toki käyttää tavallisiakin saksia, mutta muista pestä ne tunnin lopussa.

Tulosta muovailuvahan ohjeet etukäteen edistyneemmille oppijoille, jolloin he voivat tehdä taikinaa-annoksensa itsenäisesti ohjetta seuraten. Vaihtoehtoisesti voit tehdä muovailuvahan itse valmiiksi tehtävän nopeuttamiseksi.

Muovailuvahan valmistus

8 rkl	vehnäjauhoja (reiluja ruokalusikallisia)
1 dl	vettä
2 tl	öljyä
1–2 dl	perunajauhoa
10	tippaa elintarvikeväriä

1. Mittaa ja laita vehnäjauhot kulhoon.
2. Sekoita vesi, elintarvikeväri tai -värejä ja öljy erillisessä astiassa.
3. Kaada neste vehnäjauhon joukkoon ja sekoita.
4. Sekoita joukkoon noin 1 dl perunajauhoa.
5. Jatka muovailuvahan työstämistä käsin ja lisää perunajauhoa vähitellen, jotta taikinasta ei tule liian paksua.

Jos taikinasta tulee liian kiinteää, lisää siihen vettä. Tämän jälkeen voit tarvittaessa lisätä taas perunajauhoja, jotta saat taikinasta mieleisesi. Mitä pehmeämpi taikina, sitä helpommin se on muovailtavissa. Muovailuvahaa voi säilyttää muutamia päiviä tiiviissä rasiassa tai muovipussissa.

Vahasta voi muovailta vaikka mitä – vain mielikuvitus on rajana!

- Pienimmät voivat repiä muovailuvahasta paloja, pyörittää niistä palloja ja litistää niitä kämmenillä tai muotoilla eripaksuisia ja -pituisia makkaroita. Edistyneemmät voivat tehdä makkaroista lettejä ja renkaita.
- Muovailuvahavärejä voi yhdistää tekemällä erivärisiä makkaroita ja palmikoimalla niistä värikkäitä lettejä.
- Muovailuvahamakkaroita voi myös leikata saksilla pieniksi paloiksi.
- Vahasta voi kaulita taikinan, josta on helppo painella esiin erilaisia kuvioita esimerkiksi piparkakkumuoteilla.

Näistä linkeistä löytyy lisää ideoita muovailuvahan käyttöön:

<https://leikkileikkina.com/vinkkejä-muovailuvahan-käyttöön/#:~:text=Viitseli%C3%A4%C3%A4t%20voivat%20tehd%C3%A4%20lapsilleen%20muovailuvahasta,Muovailuohommissa%20voi%20harjoitella%20my%C3%B6s%20tunnetaitoja>

<https://fashion-fi.decorexpro.com/podelki/iz-plastilina/kakie-podelki-slepit/>

Taikataikina

Taikataikina on todella helppo valmistaa ja turvallista käyttää pientenkin lasten kanssa. Valmistukseen tarvitset vain suolaa, jauhoja, öljyä ja vettä. Taikinaa voi käyttää muovailuvahan tavoin, mihin löytyy valmiita ideoita muovailuvahan valmistusohjeen alta. Taikataikinasta valmistetut työt vaativat uunissa kuivatuksen, minkä jälkeen ne voidaan koristella tai maalata.

Jos valmistatte esimerkiksi riippuvia ikkuna- tai joulukoristeita, tee kynällä tai tikulla töihin pienet reiät, joista voi pujottaa läpi ripustuslenkit uunissa kuivamisen jälkeen.

Valmistusohje

3 dl	vehnä jauhoja
1,5 dl	suolaa
1,5 dl	vettä
1 rkl	ruokaöljyä

1. Sekoita vehnä jauhot ja suola kulhossa.
2. Lisää kylmä vesi vähitellen suola-jauhoseoksen joukkoon.
3. Lisää öljy.
4. Vaivaa taikinaa noin 5 minuuttia, kunnes se kiinteytyy.
5. Anna taikinan seistä noin tunti mielellään viileässä ennen sen käyttämistä. Taikinan voit valmistaa myös etukäteen vaikka edellisenä päivänä.
6. Lämmitä uuni 125-asteiseksi ja kuivata valmiita koristeita uunissa noin tunnin ajan.
7. Anna koristeiden jäähtyä ennen koristelua ja maalaamista.

Vinkkejä:

- Jos taikina tuntuu liian löysältä, lisää hieman jauhoja.
- Jos taikina taas murenee helposti, lisää vettä.
- Jos taikina tarttuu käsiin, hiero niihin tippa öljyä.
- Jos haluatte töistänne kiiltävämpiä, voidelkaa ne kananmunalla ennen uunissa kuivattamista.
- Isot työt voivat vaatia vähän pidemmän kuivatusajan kuin pienet.

Savimuovailu. Savea on saatavilla monia erilaisia laatuja. Itsekovettu savi on kaikkein helpointa Suomi-koulujen käyttöön, koska sitä ei tarvitse kovettaa uunissa. Kannattaa aloittaa savityöt heti tunnin alussa, jotta savi ehtii kuivahdattaa, ennen kuin lapset vievät työt kotiin.

Tästä linkistä löytyy kivoja savityöohjeita, joita voit soveltaa ryhmällesi sopiviksi: <https://icreate-fi.womanexpertus.com/podelki-iz-plastilina>

Tässä linkissä on savikulhojen teko-ohje. Niitä voi tehdä edistyneempien lasten kanssa:

<https://www.meillakotona.fi/artikkelit/nyt-leikitaan-keramikkoa-tee-kauniit-koristekipot-itsekovettuvasta-savesta-jota-ei-tarvitse-lasittaa-tai-polttaa>

7.4.4 Askartelu luonnon- ja kierrätysmateriaaleista

Luonnon- ja kierrätysmateriaalien hyödyntäminen askartelussa on halpaa, ja mikä tärkeintä, se säästää myös luonnonvarojamme. Kierrätysmateriaalista voi loihtia toinen toistaan hienompia teoksia, joissa vain mielikuvitus on rajana! Tästä luvusta löydät muutamia askarteluideoita, joiden materiaalit ovat helposti saatavilla.

Käpylehmät. Nämä olivat ensimmäisiä leluja, joilla isovanhempamme leikkivät. Niitä on helppoa valmistaa pientenkin kanssa. Kävyistä tulee lehmälle runko, joka tarvitsee jaloikseen neljä tikkua. Voit rakentaa tuntisuunnitelman käpyjen ympärille, jolloin käytte ensin poimimassa kävyt ja oksat yhdessä lähimetsästä, jos sellainen on koulunne lähistöllä. Ottakaa mukaan pussi, jolla kävyt on helppompaa kantaa takaisin koululle. Muista kysyä tarvittaessa maanomistajan lupa ennen käpyjen poimimista. Käpyjä voi myös maalata erivärisiksi.

Kivien maalaaminen. Kerätkää kiviä lähimetsästä, jos sellainen on koulunne lähistöllä. Vaihtoehtoisesti kiviä on saatavilla askarteluliikkeissä. Pyöreät ja mahdollisimman sileät kivet ovat parhaita tähän tarkoitukseen. Puhdistakaa kivet hiekasta ja muista roskista. Maalaamiseen tarvitsette pensseleitä, akryyli-värejä, suojakankaan sekä mielikuvitusta! Kivistä voi maalata esimerkiksi leppäkerttuja, hymiöitä tai Minions-hahmoja.

Kankaanpainanta. Kuvioiden painaminen kankaalle on todella helppoa. Tähän tehtävään tarvitaan suojakangas, kangasmaaleja, pensseleitä tai vaahtomuovisiveltimiä, kertakäyttölautasia, kyniä ja saksia. Lisäksi tarvitset esimerkiksi vanhoja valkoisia pöytäliinoja, tyynyliinoja tai keittiöpyyhkeitä. Pyydä oppilaita tuomaan niitä kotoa koululle.

Painoväri tarttuu parhaiten luonnonmateriaaleihin, kuten pellavaan ja puuvillaan.

Sabluunan eli mallilevyn voi tehdä esimerkiksi kertakäyttölautasesta. Siihen tehtyjen reikien tai kuvioiden läpi töpötetään maalia vaahtomuovisiveltimellä, jolloin kankaalle syntyy kuvio. Kankaaseen voi painaa myös omenalla tai perunalla.

Työn kuivumisen jälkeen kangasta tulee silittää sen oman ohjeen mukaisella lämpötilalla noin viiden minuutin ajan, jolloin maali kiinnittyy kankaaseen ja siitä tulee pesunkestävä. Laittakaa painokuvioiden päälle leivinpaperi, jotta ne eivät tartu silitysrautaan kiinni. Painetuista pellavapyyhkeistä voi ommella muun muassa tyynynpäällisiä.

Lisää vinkkejä kankaanpainantaan ja tekniikkaan löytyy seuraavista linkeistä:

https://puutarha.net/artikkelit/11005/paina_kuvioita_kankaaseen.htm

<https://kotiliesi.fi/deko/tee-itse-painettu-tyynynpaallinen/>

<https://www.kodinkuvalehti.fi/artikkeli/tee-itse/askartelu/jaksaa-painaa-tee-itse-trendikkaat-printtityynyt-ja-poytaliinat>

<https://fashion-fi.decorexpro.com/futbolka/risunki/svoimi-rukami/>

Kuivat lehdet. Kuivattakaa lehdet ensin sanomalehden päällä. Painakaa kuivia lehtiä kontaktimuoville, minkä jälkeen laitetaan toinen kontaktimuovin palanen lehtien päälle. Painakaa niiden päältä tasaisesti, jolloin jokainen saa kestävän ja läpinäkyvän teoksen esimerkiksi kirjanmerkiksi. Käyttäkää viivoitinta painoapuna, jotta kontaktimuovien väliin ei jää ilmakuplia.

Jäätelötikkuaskartelu. Tikuista askartelu sopii soveltamalla kaikenikäisille. Pienet voivat liimata jäätelötikkuja paperille esimerkiksi talon muotoon ja lopuksi maalata tai piirtää loput ääriviivat valmiiksi taloon. Piirtämiseen voi käyttää värikyniä tai vesi- tai sormivärejä. Edistyneemmät voivat rakentaa tikuista 3D-taloja tai muita hahmoja. Seuraavissa linkeissä on muutamia esimerkkejä, ja lisää ideoita on muun muassa Pinterestissä.

Talo jäätelötikuista: <https://www.slojd-detaljer.fi/inspiraatiota/askartelua-lapsille/talo-lastoista-ja-jaatelotikuista>

Lyhtyjä jäätelötikuista: <http://www.ihanoikeyablogi.fi/2017/10/askartele-jaatelotikuista-lyhtyja.html>

Tähdet jäätelötikuista: <https://www.villakotiranta.fi/diy-jouluiset-tahdet-jaatelotikuista/>

7.4.5 Paperi- ja kartonkiaskartelu

Origamihahmot. *Origami*-sana on alun perin Japanista ja tarkoittaa paperintaittelua. Tämä taiteenlaji on suosittu etenkin nuorten keskuudessa. Origamien

valmistamiseen tarvitaan vain paperia ja näppäriä sormia. Paperina voi käyttää perinteistä origamipaperia, kierrätyspaperia aikakauslehdistä tai vanhojen kirjojen sivuja. Seuraavissa linkeissä on muutamia origamiaskarteluideoita, ja lisää löytyy muun muassa Pinterestistä.

- [Laatikko](#)
- [Joutsen](#)
- [Saimaannorppa](#)
- [Sydän](#)

Vessapaperihylsyistä askartelu. Vessapaperihylsyjä on nopeaa kerätä, ja ne sopivat hyvin erilaisiin askartelutehtäviin kaikenikäisille. Ideoita on lukemattomia eri eläinhahmoista istutuspurkkeihin. Seuraavista linkeistä löydät muutamia kivoja ideoita tunneillesi:

- [Koteja leluhahmoille](#)
- [Ralliautot](#)
- [Tähti \(vähän edistyneemmille\)](#)
- [Marakassit, kiikarit & 9 muuta veikeää askartelua](#)
- [Ideoita askartelusta viljelyyn](#)
- [Halloween-ideoita](#)

7.4.6 Suomalainen taide

Taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintökasvatus edistää lasten ja nuorten taide- ja kulttuurisuhteen syntymistä ja vahvistaa luovuutta ja sivistystä sekä elämäntaitoja ja -ymmärrystä. Meidän iloksemme suomalainen kulttuuri on täynnä erilaisia kiehtovia kuvataiteilijoita, muotoilijoita, arkkitehtejä, kirjailijoita ja niin edelleen. Heidän töistään voi kehittää monenlaisia eripituisia ja -tasoisia tehtäviä suomenkoululaisille. Tässä luvussa on ideoita, joita voit soveltaa omalle ryhmällesi.

Yläkoulu- ja lukioikäisten kanssa voi keskittyä haastaviinkin taideprojekteihin. Heidän kanssaan voi käydä paikallisissa taidemuseoissa, joissa on Suomen kulttuuriin liittyviä näyttelyitä, tai vaihtoehtoisesti voitte tehdä esimerkiksi virtuaalivierailuja suomalaisiin taidemuseoihin. Oppijat voivat myös etsiä itsenäisesti tai pienryhmissä tietoa suomalaisista taitelijoista, nykytaiteesta, arkkitehtuurista tai muotoilijoista ja kirjoittaa heistä vaikkapa pienen esitelmän. Taiteeseen liittyviä tehtäviä voi helposti suunnitella oman ryhmän suomen kielen osaamisen ja iän mukaan.

Joskus opettajalle voi olla haastavaa suunnitella taidetehtäviä, jotka kiinnostavat ja miellyttävät kaikkia. Jos tehtävä ei innosta jotakuta, se saattaa vaikuttaa myös muiden motivaatioon ja keskittymiseen. Kannattaa muistaa, että tehtävän mielenkiintoisuuteen vaikuttavat esimerkiksi aiheen käsittelyn pituus, ryhmän koko ja ryhmädynamiikka.

Opettajan kohtaamia haasteita taidetehtävien parissa on esimerkiksi se, että oppija kertoo saaneensa tehtävän valmiiksi muutamassa minuutissa ja ilmoittaa tästä äänekkäästi opettajalle. Tämän seurauksena muut ryhmäläiset sanovat myös olevansa valmiita, vaikka tehtävän tekeminen olisi vasta alussa. Joskus mielenkiinto ei säily ja ryhmäläiset rupeavat häiritsemään muita tunnin aikana. Usein tällaisissa ryhmissä auttaa se, että opettaja esittelee tehtävän vähitellen pienissä osissa ja etenee oppijoiden kanssa vaihe vaiheelta yhdessä.

Kuvataide

Yleisimpiä kuvataiteen muotoja ovat maalaus, piirustus, kuvanveisto ja valokuvataide. Kuvataiteella koetetaan tuoda esiin katsojalle silmällä havaittavia asioita, kuten värejä, valoja, muotoja ja ulottuvuuksia.

Suomen merkittävin kuvataiteen vaihe ajoittuu 1880–1910-luvuille, ja sen tunnetuimpia maalareita olivat muun muassa Albert Edelfelt, Akseli Gallen-Kallela, Eero Järnefelt ja Helene Schjerfbeck. Heidän teoksensa ovat vieläkin erittäin tärkeä osa Suomen kuvataiteen historiaa.

Taide-ideoita

Klassikkokuvan maalaaminen. Tähän tehtävään tarvitsette hyvälaatuisia paperia, siveltimiä ja maaleja. Valitse valmiiksi yksi kuuluisan suomalaisen taiteilijan maalaus tai anna vaihtoehtoisesti kaikkien valita itse mieleisensä maalaus internetistä. Pyydä oppijoita maalaamaan paperille omanlaisensa versio kuuluisasta maalauksesta. Voitte myös käyttää apuna seuraavaa kuvan tulkinnan kysymyssarjaa, jonka avulla saatte tehtävään yksityiskohtaisempaa sisältöä.

Kuvan tulkinta. Esittele ja näytä luokallesi suomalaisen kuvataiteen teoksia ja kerro lyhyesti taiteilijoiden taustoista ja historiasta. Pyydä ryhmäläisiä valitsemaan niistä yksi. Kirjoita heille teoksesta valmiiksi kysymyksiä, joihin he voivat vastata joko suullisesti tai kirjallisesti. Kysymykset voivat olla esimerkiksi seuraavanlaisia:

- Kuka teoksen on tehnyt?
- Mitä teos tuo sinulle mieleen?
- Mitä kuva esittää?
- Mitä tunteita se sinussa herättää?
- Miksi valitsit juuri tämän teoksen?
- Mitä taiteilija on mielestäsi halunnut sanoa?
- Mihin huomiosi kiinnittyi ensimmäiseksi teosta katsoessasi?
- Miksi taiteilija on mielestäsi tehnyt tämän teoksen?
- Mitä taiteilija haluaa teoksellaan välittää?
- Millä tekniikalla teos on tehty?

Tätä tehtävää voi soveltaa myös mediakuvaan tai valokuvaan esimerkiksi Suomen luonnosta tai tunnetusta paikasta Suomessa.

Museoretki taidenäyttelyyn. Ideoita taidenäyttelyihin ja museoihin löydät [tuntisuunnitelmaesimerkistä 6.2.3.](#)

Johdatus Sakari Topeliuksen maailmaan esineteatterin avulla. Tutustu ennakkoon tämän tehtävän videomateriaaliin linkistä <https://peda.net/hankkeet/taidepolku/vtm/tlvv/otv>. Videossa tutustutaan Topeliuksen mielenkiintoiseen henkilöhistoriaan, jonka jälkeen esitellään pieni osa esineteatterin mielikuvituksellista maailmaa. Lisäksi nähdään esineteatteriesityksen katkelma Topeliuksen kirjoittamasta sadusta *Myrsky ja Päivänpaiste*.

Katsokaa video tunnin alussa, jonka jälkeen oppijat voivat ryhmissä jatkaa esineteatterin tekemistä opettajan ohjaamina. Varaa vähintään 20 minuuttia oppijoiden esineteatteriesityksiä varten. Tämä on erittäin hyvä suullinen harjoitus, jossa tutustutaan samalla kuuluisan suomalaisen kirjailijan tuotantoon.

Linkkejä ja ideoita taidetuntien materiaaleihin

Seuraavista linkeistä voit poimia tunneillesi materiaalia oman ryhmäsi osaamisen ja kiinnostuksen mukaan.

Jussi-enon piirustuskoulun sivuilta voitte katsoa videoita ja opetella piirtämään eri välineillä ja tekniikoilla. Videosta näet, miten opetellaan piirtämään karhu lyijykynällä tai miten tehdään hiilellä hevospirustus.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/08/02/jussi-enon-piirustuskoulu>

Purofix-sivuilta löytyy lukematon määrä taiteeseen liittyviä opetusvideoita eri luokka-asteille. Esimerkiksi 7.–9.-luokkalaisten osiossa on suomalaisia taidevideoita, ohjeita sarjakuvien piirtämiseen ja lyijykynätekniikkaan sekä 3D-piirtämisen alkeita.

[Purofix Youtube-kanava](#)

Mediataide kasvattaa on ilmainen media- ja taidekasvatuksen oppimateriaaleja tuottava ja tarjoava verkkopalvelu. Materiaaleista löytyy kuuluisien suomalaisten taiteilijoiden teoksia, joita on hyödynnetty osana opetusta. Opettajat voivat soveltaa julkaistuja tehtäviä, oppimateriaaleja ja artikkeleita tunneillaan.

[Mediataide kasvattaa](#)

Ateneumin taidemuseossa on Suomen vanhin ja laajin taidekokoelma. Sen linkistä löytyy kaikille kouluikäisille lapsille Suomen taiteeseen liittyviä tehtäviä. Tutustu Suomen taiteeseen ja pohdiskele ja keskustele siitä ryhmäläistesi kanssa. Tehtäviä voi soveltaa oppijoiden iän ja suomen kielen taidon mukaan. Ateneumin taidemuseoon ja taideteoksiin voi tutustua myös virtuaalisesti. Tarjolla on teoskuvia, ääniopastuksia ja lyhytelokuvia, joita voit käyttää osana tuntisuunnitelmaasi.

<https://ateneum.fi/kouluille/taidetehtavia-kouluille/>

Opetushallituksen sivuilla kerrotaan suomalaisesta kulttuurista. Osan tavoitteena on tutustuminen suomalaisten kulttuuriin ja tapoihin. Sivuilta löytyy myös linkkejä suomalaisiin merkkihenkilöihin, kuten Aleksis Kivi, Elias Lönnrot ja Johan Ludvig Runeberg.

<https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/mita-kulttuurilla-tarkoitetaan>

Ryhmärenki-sivuilta löytyy lisää taiteeseen ja Suomen kulttuuriin liittyviä tehtäviä. <https://ryhmarenki.fi/category/kiinnostava-aihepiiri/taide-ja-kulttuuri/>

Serlachiuksen taidekoulu tarjoaa runsaasti tietoa kuvataiteen peruskäsitteistä. Sivustolla on tehtäviä, kuvataiteen sanastoa sekä taidetarinoita, jotka ovat erittäin hyviä taiteeseen liittyviä suullisia harjoituksia oppijoiden kanssa.

[Taidekoulu - Serlachius Museot -Serlachius](#)

Muita taidetehtäviä

Voimalahjakortit. Katsokaa yhdessä internetistä, millaisia voimalausaita Suomessa on olemassa. Sen jälkeen jokainen oppija tekee yhden kortin, johon hän kirjoittaa voimaannuttavan ja kannustavan ajatuksen. Sekoita tunnin lopussa valmiit kortit ja jaa ne oppijoille sattumanvaraisessa järjestyksessä.

Vanhan kangaskassin tai t-paidan tuunaaminen. Pyydä etukäteen jokaista tuomaan kotoaan vanha kangaskassi tai t-paita ja hanki tuntiasi varten valmiiksi erivärisiä kangasvärejä. Voit antaa jokaisen tuunata kassista tai paidasta mieleisensä esimerkiksi piirtämällä kuvia tai kirjoittamalla siihen voimaannuttavia ajatuksia. Vaihtoehtoisesti voi valita tietyn teeman, johon liittyviä aiheita kassiin tai paitaan piirretään.

Sarjakuvastrippi. Strippi tarkoittaa noin kolmen ruudun pituista lyhyttä sarjakuvaa. Sarjakuvan tarina on lyhyt ja hauska mutta silti ymmärrettävä tapahtuma tai vitsi. Sarjakuvastrippien aiheet voivat olla peräisin todellisesta maailmasta tai omasta mielikuvituksesta. Voitte katsoa strippiesimerkkejä suomalaisten sanomalehtien sivuilta.

Sarjakuvastrippin suunnittelu:

- Ensimmäinen ruutu kertoo tapahtumapaikasta ja henkilöistä.
- Toinen ruutu kertoo tapahtumien käännteestä. Jotain tapahtuu, mutta mitä?
- Kolmas ruutu näyttää, miten tapahtuma tai käänne päättyy.

Lisäideoita aiheeseen on seuraavilla sivuilla:

<https://www.youtube.com/watch?v=fa8MGagGGVA>

<https://peda.net/kirkkonummi/opistot/kuvataidekoulu/kotikuvis/yhteiset-opinnot/sl2>

7.4.7 Suomalainen arkkitehtuuri ja muotoilu

Suomalainen taide näkyy myös rakennuksissa, kuten keskiajalla rakennetuissa kivikirkkoissa. Suomen vanhimmat kirkot löytyvät Ahvenanmaalta. Ne rakennettiin 1200-luvulla. Tunnetuimpia suomalaisia kivikirkkoja ovat muun muassa Hattulan Pyhän Ristin kirkko ja Turun tuomiokirkko.

Suomalainen arkkitehtuuri on kansainvälisesti erittäin arvostettua vielä nykyäänkin. Suomen tunnetuin arkkitehtuurin ja muotoilun johtohahmo Alvar Aalto nousi kuuluisuuteen 1950-luvun lopulla. Hän on suunnitellut lukuisia rakennuksia niin Suomeen kuin ulkomaillekin. Hänen tunnetuimpiin töihinsä kuuluvat muun muassa Finlandia-talo Helsingissä, Paimion parantola, Muuramen kirkko, Viipurin kaupunginkirjasto, Lappia-talo Rovaniemellä, Aalto-keskus Seinäjoella, Rovaniemen kaupunginkirjasto ja Akateeminen kirjakauppa Helsingissä.

Myös suomalainen muotoilu sai kansainvälistä arvostusta. Sen maine pohjautuu 1950-luvun muotoilijoiden kuten Timo Sarpanevan, Tapio Wirkkalan, Alvar Aallon ja Saara Hopean menestyneisiin tuotteisiin ja taide-esineisiin.

Arkkitehtuuri- ja muotoilutehtäviä

Vaahtokarkki- ja spagettirakennelma. Tähän tarvitaan kuivaa spagettia, isoja vaahtokarkkeja, teippiä ja narua. Jaa luokkasi tunnin alussa pariin ja anna jokaiselle parille tai ryhmälle yksi vaahtokarkki, 20 kuivaa spagettitikkua, metri teippiä ja metri narua. Tarkoituksena on rakentaa oman parin kanssa mahdollisimman korkea, vapaasti pystyssä pysyvä rakennelma, joka kannattelee vaahtokarkkia. Rakennustarvikkeet voi käyttää kokonaan tai vain osittain, mutta muita tarvikkeita ei saa hyödyntää. Spagettia, narua ja teippiä voi katkaista tarvittaessa. Vaahtokarkin täytyy olla kokonaisena ylimmäisenä, eikä sitä saa leikata pienempiin osiin. Aikaa haasteeseen voit antaa harkintasi mukaan esimerkiksi 15–20 minuuttia. Muista, että rakennelman täytyy pysyä vapaasti pystyssä eikä siitä saa pitää kiinni rakennusajan päätyttyä. Mittaa rakennelman korkeus pöydältä vaahtokarkin päähän. Korkeimman rakennelman tehnyt pari tai ryhmä voittaa!

Tulitikkutorni. Anna oppilaille pieniä vaahtokarkkeja ja tulitikkuja. Pyydä heitä rakentamaan niistä mahdollisimman korkea torni. Muita apuvälineitä ei saa käyttää. Kokeilkaa yhdessä, millä tavalla perusrakenteesta tulee kestävin.

Suomen lasimuseo. Tästä linkistä löytyy suomalaisen lasin virtuaalimuseo, joka tarjoaa mahdollisuuden tutustua suomalaiseen lasitaiteeseen ja sen koelmiin.

<https://www.suomenlasimuseo.fi/virtuaaliesittely>

7.4.8 Muita linkkejä askartelu- ja taidetunneille

Pinterestistä löytyy lukematon määrä ideoita, ohjeita ja kuvia. Ohjeet ovat useimmiten piilossa ja hankalia löytää, joten varaa aikaa ja kärsivällisyyttä sivuilla käydessäsi.

www.pinterest.com

Lastenkulttuurin verkkomateriaaleihin on koottu ilmaisia oppimateriaaleja, joita voi hyödyntää myös Suomi-koulujen tunneilla.

<https://lastenkulttuuri.fi/>

Yle Areenassa on elokuva Maija Isolasta ja hänen taiteilijaurastaan Marimekon kankaiden suunnittelijana. Hän suunnitteli kaikkien suomalaisten rakastamat kuosit, kuten Unikko, Kivet, Kaivo ja Meloni.

<https://areena.yle.fi/1-50610052>

Iltasatu-sivuille kootaan tekijäoikeuksista vapautuneita klassikkosatuja ja uusia lastenkirjoja.

<https://iltasatu.org/>

Vuosikello on kulttuuriperinnön ja kulttuurisesti kestävän kehityksen vapaasti käytössä oleva materiaalipankki.

<https://kulttuurinvuosikello.fi/>

Harrasta kotona -sivusto sisältää taideohjeita ja ideoita. Sivuilla on mielenkiintoisia taiteeseen ja kädentaitoihin liittyviä Youtube-videoita ohjeiden kera.

<https://www.harrastakotona.fi/taidelajit/kuvataide-ja-kadentaidot/>

Papunet-sivut on suunnattu puhe- ja kehitysvammaisille. Sivuilta löytyy monipuolisen kuvamateriaalin lisäksi hyviä vinkkejä niin askarteluun kuin muihinkin aiheisiin, joita voi soveltaa Suomi-kouluissa.

<https://papunet.net/pelit/>

8 Kun suunnitelmat menevät uusiksi

Kaikista hyvistä suunnitelmista ja perusteellisesta etukäteisvalmisteluista huolimatta tunninit eivät aina suju suunnitelmien mukaan. Tähän vaikuttavat monet inhimilliset tekijät, ja siksi opettajan tulee olla itselleen lempeä ja armollinen: aina ei voi onnistua. Mieti itsekriittisyyden sijaan, mitä epäonnistuminen opetti sinulle. Turha virheiden ja epäonnistumisten pelkääminen kuluttaa opettajan voimia ja vie työstä spontaanin ilon. On tärkeää kyetä nauramaan itselleen ja hyväksyä, että epäonnistumisia sattuu ihan kaikille. Epäonnistuminen ei ole maailmanloppu eikä minkäänlaisen itsesyyttelyn arvoista. Joskus improvisoidut ja luovat ratkaisut voivat tuoda uusia oivalluksia ja kehittää toimintatapoja. Olemalla toimintatavoissaan avoin ja rehti välttyy turhalta kritiikin pelolta ja häpeältä. Kukaan ei ole täydellinen, eikä täydellisyyteen edes tule pyrkiä.

Kokosimme tähän oppaan kirjoittajien kokemuksia tuntien epäonnistumisista ja omista mokista.

“Olin suunnitellut kivan äitienpäiväaskartelun, johon kuului tuore ruusunoksa. Ajattelin ostaa tuoreet kukat vasta aamulla juuri ennen koulukertaa läheisestä marketista, jossa on aina ollut leikkokukkia jo aikaisin aamulla. Tällä kertaa niitä ei ollutkaan, koska sisäänostaja oli unohtanut tilata kukat. Seuraavassa marketissa ei myöskään ollut vielä kukkia, koska päivän kuorma ei ollut tullut. Päätin juosta vähän kauempana olevaan kukkakauppaan... jonka huomasin paikalle päästyäni olevan remontissa. Koulukerran alku läheni, eikä auttanut kuin tehdä pikapäätös: ostan läheisestä auki olevasta myymälästä jotain, mitä voi soveltaa suhteellisen kevein muutoksin askartelussa. Niinpä kukkakorteista tulikin nougatkarkkeja sisältäviä koreja.”

“Olin suunnitellut tunnille ryhmätyön, koska kukaan oppilaista ei ollut etukäteen ilmoittautunut poissaolevaksi. Koulukerran alkaessa huomasin, että paikalla oli vain kaksi oppilasta. Kollegallani oli myös sama tilanne: yllättäviä poissaoloja olikin vielä reilummin, ja hänelle tuli paikalle vain yksi oppilas. Päätimme yhdistää ryhmät ja saimme sovellettua molempien suunnittelemat aiheet yhdessä toteutettaviksi.”

“Ensimmäisillä Zoom-tunneilla ihmettelin, miksi kukaan ei tule tunnille. Sitten alkoi tulla vanhemmilta viestejä, että opettajalla on Zoomin mukaan jo toinen kokous käynnissä. En ollut tajunnut jännityksissäni klikata oikean kokouksen linjaa auki, ja todellakin minulla oli toinen kokous käynnissä, koska olin kikkannut väärästä kohdasta. Onneksi tunti pääsi tämän ongelman selvittyä alkamaan.”

"Olin tilannut internetistä puisia kananmunia ja muita pääsiäiseen liittyviä askartelumateriaaleja, mutta aamukiireessä materiaalikassi jäikin kotini eteiseen, minkä hoksasin vasta koululle päästyäni. Minulla ei ollut aikaa lähteä hakemaan kassia, joten lähdin etsimään, mitä koulumme varastosta löytyy. Onneksi siellä oli kartonkia, saksia, tusseja, liimaa, höyheniä ja teippiä. Sen jälkeen hain lähimetsästä oksia, jotka koristelimme höyhenillä ja joista saatiin hienoja virpomisoksia. Leikkasimme tipuja kartongista ja väritimme ja koristelimme ne. Säästin tilaamani askartelutarvikkeet seuraavaan pääsiäiseen."

On hyvä pitää varalla muutamia helposti sovellettavia tuntisuunnitelmia äkinäisiin muutoksiin reagoimiseksi. Jos oppilaita onkin paljon poissa yhdellä kertaa, on jokseenkin turhauttavaa tehdä ryhmä- tai paritehtäviä muutaman oppilaan kanssa. Siksi tämä opas pyrkii tarjoamaan erilaisia tuntisuunnitelmaesimerkkejä, joita voi vapaasti soveltaa oman ryhmän tarpeisiin. Lisäksi viime hetken muutoksiin on hyvä varautua pitämällä saatavilla esimerkiksi tarinapoppia, erilaisia seurapelejä ja valmiiksi tulostettuja tehtäviä.

Uuden opettajan ja sijaisen ABC

Tässä listauksessa käydään luettelonomaisesti ja lyhyesti läpi erilaisia Suomi-koulujen käytännön toimintaan liittyviä asioita, joista uuden opettajan ja sijaisen olisi hyvä olla selvillä omassa koulussaan. Hallintokysymyksiä on käsitelty tarkemmin Suomi-Seuran ja Suomi-koulujen tuki ry:n julkaisemassa hallinto-oppaassa, johon opettajien on myös hyvä perehtyä.

[Suomi-koulujen hallinto-opas](#)

A

Apuopettaja. Joissakin kouluissa on käytettävissä apuopettajia. Apuopettaja voi olla erikseen rekrytoitu avustaja tai vuorollaan vaihtuva oppilaan vanhempi. Toimenkuvat ja apuopettajan vastualueet on hyvä sopia etukäteen, jotta sekä opettaja, apuopettaja että koulun johto tietävät, kuka on vastuussa mistäkin. Apuopettajan rooli vaihtelee kouluittain, eikä voi olettaa, että kaikissa paikoissa toimitaan samoin. Kannattaa myös sopia, kenelle apuopettaja ilmoittaa poissaoloistaan, jotta kaikki osapuolet tietävät, onko apuopettaja tiettynä koulukertana paikalla vai ei.

Avaimet. Ota selvää, pitääkö avaimet noutaa etukäteen jostain ennen koulukertaa vai ovatko ne pysyvästi jollakulla koulun opettajista tai koulurakennuksen vahtimestarilla. Selvitä myös, miten ja minne avaimet palautetaan.

E

Ensiapu. Tarkista, missä opetustiloissa ovat ensiaputarvikkeet ja hätäpoistumistiet. Selvitä myös, mitä opettajan tulee tehdä ja mitä hän saa tehdä hätätapauksissa.

H

Hakijat. Opettajan on hyvä tietää, kuka hakee oppilaan koulusta ja kenelle tai keille lapsen saa luovuttaa. Nämä tiedot kannattaa aina pyytää kirjallisina. Normaalista poikkeavissa hakutilanteissa on hyvä pyytää jo etukäteen lapsen vanhemmilta hakijan henkilö- ja yhteystiedot ja tarvittaessa tarkistaa hänen henkilöllisyytensä ennen kuin luovuttaa lapsen.

Hiljainen tieto. Se on kirjaimellisesti sellaista hiljaista tietoa, jonka niin sanotusti kaikki henkilökunnan jäsenet tietävät ja tuntevat. Yleensä on kyse totutuista ja ennalta usein vain suullisesti sovituista käytännöistä. Tämä tieto

vain ei siirry ajatuksen voimalla opettajalta toisille, joten on tärkeää huomioida uusia opettajia ja sijaisia perehdytettäessä myös ne seikat, joita ei ole kirjattu järjestyssääntöihin tai muualle muistiin.

I

Itsestäänselvyydet. Itsestäänselvyydet ovat usein juuri niitä asioita, joita jokainen olettaa toisen hoitavan. Ne saattavat silti jäädä tekemättä, kun jokainen olettaa jonkun muun niistä vastaavan. Kuka sammuttaa valot ja sulkee ikkunat? Jollei ole tiedossa, että koulutiloihin tulee joku vielä teidän tuntienne jälkeen, kannattaa toimia kuin olisi se viimeinen lähtijä. Älä oleta, vaan kysy, kysy ja vielä kerran kysy!

J

Järjestyssäännöt. Suomi-koulun ja koulutilojen järjestyssäännöt koskevat ihan jokaista tiloissa toimivaa. On parempi noudattaa sääntöjä turhankin tunnollisesti kuin ottaa omia vapauksia. Ongelmatilanteissa tulee kääntyä järjestyssääntöjen puoleen ja tarkistaa, kuinka toimia. Jollei Suomi-koululla ole omia järjestyssääntöjä, toimitaan käytettävien tilojen sääntöjen mukaan.

K

Kahvio. Jos Suomi-koulu järjestää kahvilatoimintaa, siihen kannattaa määrätä vastuuhenkilöt ja kierrättää vuoroja, jotta toiminta ei koidu kenellekään liian sitovaksi ja rankaksi. Kannattaa myös sopia etukäteen, kuinka toimitaan, jos vastuuvuorolainen ei pääse paikalle tai ei voi toimittaa leipomuksiaan. Lisäksi tulee sopia, mitkä tehtävät kuuluvat kenenkin hoidettavaksi (esim. tarjottavat, kahvilan pitäminen, loppusiivous, tulojen tilitys ja tuotetilaukset ja niiden vastaanotto).

Katsomukset. Kysy, älä oleta! Suomi-koulu toimintaan osallistuvalla perheellä voi olla erilainen maailman- tai elämäkatsomus kuin sinulla. Ota selvää, millaisia katsomuksia oppilaiden perheillä on ja poikkeavatko ne sinun katsomuksestasi. Ole avoin ja kohteliaan kiinnostunut erilaisista katsomuksista (esim. uskonto tai uskonnottomuus). Kysy perheen toivomusta siitä, miten uskonnollisävytteisiä asioita (esim. joulun) käsitellään heidän lapsensa kanssa.

Kirjasto. Suomi-koulun kirjastoon kannattaa nimetä vastuuhenkilöt ja kirjata muistiin myös heidän tehtävänsä. Vuoro voi olla koulukerroittain kiertävä, tai tehtävään voidaan nimetä vastuuhenkilöt esimerkiksi lukukaudeksi tai -vuodeksi. Lisäksi tulee ennalta sopia, kuinka toimitaan poissaolotapauksissa, esimerkiksi etsiikö poissaoleva itse itselleen sijaisen.

Koulu-aika ja -paikka. Jos koulua käydään useissa paikoissa, tulee varsinkin uusia opettajia ja sijaisia perehdytettäessä ilmoittaa, missä toiminta tapahtuu ja mihin kellonaikaan. Jos kyseessä ovat lisäksi isot tilat, varsinkin ensimmäisellä kerralla on tarpeen mennä uutta opettajaa vastaan ja esitellä käytettävissä olevat tilat – etenkin jos ne ovat yhteiskäytössä toisten toimijoiden kanssa. Jos opettajan tulee olla koululla tiettyyn aikaan ennen koulukerran alkua, tämä tulee kertoa etukäteen, jotta opettaja voi suunnitella ajankäyttönsä. Myös opettajan poistumisaika koululta tulee sopia.

Kopiointi. Jos oppimateriaalia kopioidaan, on pidettävä mielessä kopiointiin liittyvät tekijänoikeuskysymykset. Jos Suomi-koululla ei ole käytössä kopio-konetta, on hyvä sopia, kuinka oppimateriaalien kopiointikulut korvataan opettajille.

Koulutuspäivät. Suomi-koulujen tuki ry järjestää vuosittain yhteistyössä Suomi-Seura ry:n ja Opetushallituksen kanssa koulutuspäivät Helsingissä. Tämän lisäksi useissa maissa on maakohtaisia koulutuspäiviä, joiden järjestämiseksi voi anoa Suomi-seurasta apurahaa.

Käytännöt ja rutiinit. Monissa Suomi-kouluissa on pieni tauko oppituntien välillä, ja usein eri ryhmät ovat yhtä aikaa välitunnilla. Näistä ja muista vastaavista käytännöistä on hyvä kertoa jo perehdytysvaiheessa, jotta uusi opettaja pystyy suunnittelemaan tuntinsa niiden mukaan. Jos koululla on käytössä muita yleisiä rutiineja (esimerkiksi pandemia-aikana oppilaiden vieminen aina ennen koulukerran alkua ja välitunnin jälkeen käsienpesulle), näistäkin tulee mainita perehdytyksessä.

M

Maan kulttuuri ja kasvatusympäristö. Vaikka Suomi-koulu on pieni palanen Suomea oman asuinmaan sisällä, emme voi toimia irrallaan asuinmaan kulttuurista ja kasvatusympäristöstä. Joissakin maissa lapsilta odotetaan varsinkin kouluympäristössä maan tapoihin kuuluvaa käyttäytymistä (esim. kuinka aikuisia tervehditään tai puhutellaan). Sitä on hyvä noudattaa myös Suomi-koulussa.

Materiaalien hankinta. Opettajat ottavat selvää ja sopivat koulun puheenjohtajan, johtokunnan tai rahastonhoitajan kanssa, kuinka materiaalihankinnat korvataan heille. Yleensä kulut korvataan ainoastaan kuittia vastaan.

Myöhästymiset. On tärkeä noudattaa kouluajoja: tulla itse ajoissa ja olettaa myös oppilaiden saapuvan täsmällisesti paikalle koulun alkaessa. Jos koulutiloihin ei ole mahdollisuutta tulla sisälle myöhässä, tulee sopia yhdessä lapsen vanhemman kanssa, kuinka toimitaan. Kannattaa myös neuvotella etukäteen vanhempien kanssa, kuinka menetellään, jos vanhempi mahdollisesti myöhästyy lasta hakiessaan. Odottaako opettaja lapsen kanssa koululla, vai voiko lapsen antaa jonkun toisen oppilaan vanhemmalle? Näistä poikkeusjärjestelyistä on hyvä sopia kirjallisesti. Joskus opettajakin voi myöhästyä. Tällöin hänen tulee viipymättä informoida kollegoitaan ja päättää heidän kanssaan, kuka ottaa oppilaat myöhästymisen ajaksi vastuulleen. Yleensä myöhästymistapauksissa on hyvä informoida myös lasten vanhempia siitä, kuka opettajista ottaa lapset vastaan.

Muut opettajan velvollisuudet. Opettamisen ja oppituntien suunnittelun ohella Suomi-koulun opettajan työhön kuuluu myös kokouksia, koulun juhlia ja muita oheistapahtumia. Sopikaa jo ennalta, onko opettajalla velvollisuus osallistua työaikansa ulkopuolisiin tapahtumiin. Määritellä, onko osallistuminen silloin esimerkiksi yhdistystoimintaa, josta ei makseta korvausta, vai opetukseen liittyvää, jolloin siitä voi saada opetuskorvauksen.

O

Opetuskorvaukset. Yleensä kouluja ylläpitävä yhdistys määrittelee itsenäisesti, kuinka paljon opettajalle maksetaan opetuskorvausta tai palkkaa. Korvausten maksupäivät ovat myös koulujen itsensä päätettävissä, ja ne voivat vaihdella eri koulujen välillä. Tästä löytyy lisätietoa hallinto-oppaasta. [Suomi-koulujen hallinto-opas](#)

Oppimateriaali. Selvitä, kuka hankkii koulun oppimateriaalit ja keneltä materiaalihankintoihin pyydetään hyväksyntä. Useimmissa kouluissa opettajat voivat tietyn budjetin rajoissa hankkia tarvitsemaansa oppimateriaalia ja saada siitä korvauksen kuittia vastaan. Tämä edellyttää yleensä joko koulun puheenjohtajan ja/tai rahastonhoitajan hyväksyntää ennen materiaalien ostamista.

Oppitunnit. Yleisimmin opettaja suunnittelee itse oman opetuksensa ja valmistelee tunnit, mutta sijaisille luokan oma opettaja antaa usein valmiiksi suunnitellut tunnit ja niihin liittyvän materiaalin. Sovi aina etukäteen sijaista rekrytoidessasi, kuuluuko hänen vastuulleen oppituntien valmistelu vai pelkäävät niiden toteutus.

Opetussuunnitelma. Ota selville, onko koulussasi yhteistä opetussuunnitelmaa, jonka puitteissa toimitaan, vai laatiiko jokainen opettaja itse opetuksensa esimerkiksi Suomi-koulujen yleisen opetussuunnitelmasuosituksen pohjalta. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/168172_suomi-koulujen_opetussuunnitelmasuositus_2015.pdf

Ovet ja niiden avaaminen ja lukitseminen. Jollei tilojenkäytösopimuksessa mainita, kenen vastuulla on luokka- ja koulutilojen ovien avaaminen ja sulkeminen, tästä tulee sopia erikseen tilojen hallinnon kanssa. Jos ovista vastaava opettaja on poissa, täytyy erikseen sopia, kuka vastaa ovien avaamisesta ja lukitsemisesta. On hyvä kirjata muistiin, mitkä ovet kuuluu lukita toiminnan päätyttyä ja kuka on vastuuhenkilö.

P Palo- ja evakuointiharjoitukset sekä poistumistiet. Yleensä tilojen ylläpitäjä järjestää vuosittain palo- ja evakuointiharjoitukset. Jollei näin ole, useissa maissa toiminnan järjestäjän eli tässä tapauksessa Suomi-koulun tulee vastata harjoituksista. Jokaisessa maassa on omat sääntönsä, joiden mukaan harjoitukset järjestetään ja mihin niistä tehdään ilmoitus. Uudet opettajat ja sijaiset tulee perehdyttää myös poistumisteiden sijaintiin ja hätäuloskäytäviin.

Perehdytys. Vaadi perehdyttämistä – se on sinun oikeutesi!

Poissaolot. Jos opettaja on poissa Suomi-koulukerralta, kuka huolehtii sijaisen rekrytoinnista? Joissakin kouluissa on sijaisreservejä, joista voidaan tarvittaessa pyytää sijaisia. Joissakin kouluissa sijainen taas on rekrytoitava erikseen. Jos sijaista ei ole saatavissa, on myös mahdollista yhdistellä oppilaita eri luokkiin tai yhdistää useita luokkia samalle opettajalle. Vanhempia tulee pyytää ja muistuttaa ilmoittamaan oppilaan poissaolosta opettajalle

etukäteen, jotta hän on tietoinen siitä ja sen vaikutuksesta opetusjärjestelyihin – esimerkiksi niin, että ei oteta suotta turhia kopioita tai odotella portilla poissaolijaa myöhästyneenä saapuvaksi.

R

Rekisterit. Hallinto-oppaassa käsitellään tarkemmin erilaisten oppilasrekistereiden pitämistä ja niihin liittyviä tietosuojakysymyksiä, mutta todettakoon tässäkin, että esimerkiksi eurooppalaiset tietosuojakäytännöt säätelevät erilaisten oppilasrekistereiden käyttöä ja ylläpitoa. Lisäksi on huomioitava, kuinka käytöstä poistuneet rekisterit hävitetään.

Rikosrekisteriote. Selvitä, tarvitaanko kyseistä dokumenttia koulussasi tai asuinmaassasi lasten kanssa työskennellessä ja miten saat sen hankittua.

Ristiriitatilanteet. Puutu tilanteisiin! Ristiriitatilanteita saattaa syntyä niin henkilökunnan kuin vanhempienkin kesken. On tärkeää, että opettajaa tai sijaista ei jätetä tilanteen kanssa yksin ja että ongelmiin puututaan asiaankuuluvuin keinoin. Katso lisätietoja hallinto-oppaasta. [Suomi-koulujen hallinto-opas](#)

Rutiinit. Katso kohta *Käytännöt ja rutiinit*.

S

Siistintä. Riippuu koulutiloista ja niiden käytännöistä, kenen vastuulla on tilojen siistintä koulukerran jälkeen. Vaikka tiloihin kuuluisi siivous, on yleisesti hyvä huolehtia, että luokkahuoneeseen ei jää mitään irtoroskaa, roskakori on tyhjennetty tai sinne ei ainakaan jää haisevia roskia ja luokan yleisilme on siisti pois lähdettäessä.

Sijaiset. Ota selvää koulusi sijaiskäytännöistä, vastuistasi ja velvollisuuksistasi.

Sosiaalinen media. Kuvaus- ja videointiluvat säätelevät oppilaiden kuvauksista. Lisäksi vanhemmilta tulee kysyä, saako lasten kuvia tai heistä otettuja videoita käyttää koulun sosiaalisessa mediassa. Kouluilla voi olla suljettuja Facebook-ryhmiä ja luokkien WhatsApp-ryhmiä sekä kaikille avoimia koulujen blogeja ja kotisivuja. Kuvien käytöstä tulee sopia erikseen, kun on kyse jul-kiseen levitykseen menevästä materiaalista. Oppilaiden vanhempien juhlissa, retkillä tai muissa vastaavissa tilanteissa ottamat kuvat ovat vähän harmaalla alueella, ja toivottavaa olisi, että vanhemmat julkaisisivat sosiaalisessa mediassa vain omien lastensa kuvia.

Suomalainen kasvatustapa vs. asuinmaan käytännöt. Suomalaisen lapsilähtöisen kasvatuksen ja asuinmaan vallitsevien käytäntöjen kesken voi joskus syntyä ristiriitoja. Kannattaa muistaa, että kumpikaan tapa ei ole toista parempi, sillä kasvatustapa on osa ympäröivää kulttuuria ja on monia erilaisia tapoja toimia.

Suomi-koulujen tuki ry on Suomi-koulujen etuja ajava järjestö, joka organisoii myös koulutuksia ja tuottaa materiaaleja koulujen tarpeisiin. Liity jäseneksi, jotta pääset hyödyntämään jäsenmateriaaleja. <https://suomikoulut.fi>

Suomi-Seura on ulkosuomalaisten edunvalvontajärjestö, johon jokainen ulkosuomalainen voi liittyä henkilöjäseneksi. Suomi-koulut voivat liittyä seuraan yhteisöjäseniksi. Liittyminen kannattaa, sillä Suomi-Seura tarjoaa etuja kaikille jäsenilleen. <https://suomalaisetmaailmalla.fi>

Säilytystilat. Missä voin säilyttää opetuksessa tarvittavia materiaaleja? Katso myös *Tavaroiden ja materiaalien säilytys*.

T

Taustatiedot. Opettajalla on hyvä olla joitain taustatietoja oppilaistaan. Joissakin Suomi-kouluissa on käytössä taustatietolomakkeet, joissa kysytään perustietojen ohella vanhempien toiveita. Niissä saatetaan myös kysyä opetukseen vaikuttavista tekijöistä, kuten mitä kieliä kotona puhutaan tai onko oppilaalla oppimisvaikeuksia, allergioita tai muita terveydellisiä tai vakaumus-sellisia seikkoja, jotka voivat vaikuttaa koulunkäyntiin. Tiedot ovat luottamus-sellisia, ja niitä tulee käsitellä asiaankuuluvien säännöin.

Tekijänoikeudet. Kopioidessaan ja luokassa audiovisuaalisia teoksia näytätessään opettajan on huomioitava tekijänoikeussäännöt. Etäopetuksessa on luokahuoneopetusta enemmän huomioitavaa siinä, mitä materiaalia voi jakaa näytöllä tai miten oppitunteja tai niiden osia voi tallentaa myöhäisempää katsomista varten. <https://www.teosto.fi>

Tavaroiden ja materiaalin säilytys. Miten ja missä on mahdollista säilyttää opetusmateriaalia ja oppilaiden tavaroita? Saako potkulaudan tuoda säilöön sisälle koulukerran ajaksi, tai voivatko vanhemmat jättää ylimääräisiä kanto-muksia luokkaan koulukerran ajaksi? Jokainen tilasta vastaava päättää näistä yleensä itse. Kaappien ja muiden säilytyskalusteiden tuomisesta koulutiloihin tulee aina sopia tapauskohtaisesti tilojen hallinnon kanssa. Lisäksi luottamus-sellisia tietoja sisältävien papereiden säilytyksestä tulee sopia erikseen koulu-kohtaisesti.

Tiedonkulku. Jos koululla on opettajien viestiryhmiä, uudet opettajat tulee liittää niihin viipymättä. Koulun johdon tehtävänä on huolehtia, että myös sijaiset saavat tarvittavan infon ja heille kuuluvan tiedon. Jos koululla on tapana viestitellä opetuskerran jälkeen, miten se sujui tai jakaa muuta käytännön tietoa, tulee tästä kertoa uusille opettajille, niin että he eivät jää ulkopuoliseksi tiedonkulusta.

Tietosuoja. Oppilaiden ja heidän vanhempiensa henkilö- ja yhteystiedot ovat luottamuksellista tietoa, ja opettajan tulee pitää huolta tietosuojasta.

Tilat ja niiden asettamat säännöt ja ehdot. Useimmiten jo järjestys-säännöt ja tilankäyttösopimus määrittelevät, kuinka tiloissa saa toimia. Näitä sääntöjä on noudatettava, vaikka ne saattavat joskus tuntua turhilta ja niitä tekisi mieli vähän venyttää. Erityisesti ajankäytöstä tulee pitää tarkasti kiinni, koska samoja tiloja käyttävät useat eri toimijat ja yhden viivästys on pois toisen ajasta. Pitää myös ottaa huomioon, että koulussa saa usein syödä ja juoda vain niihin varatuissa tiloissa, joten luokassa ei voi nauttia välipaloja tai juhlatarjoiluita.

U

Ulkosuomalaisparlamentti ajaa yhteistyössä Suomi-Seuran kanssa ulkosuomalaisten etuja. Suomi-Seuran ulkosuomalaisparlamentti (USP) on ulkosuomalaisten foorumi, joka tarjoaa ulkosuomalaisille väylän olla mukana vaikuttamassa Suomen ulkosuomalaispolitiikkaan ja ulkosuomalaisia koskevaan lainvalmisteluun. Ulkosuomalaisparlamentin kautta Suomi-Seura kerää tietoa ja kokemusasiantuntijuutta ulkomailla asuvien suomalaisten tarpeista ja toiveista ja hyödyntää tätä tietoa vaikuttamistyössään, jonka tavoitteena on saada ulkosuomalaisten ääni kuuluviin suomalaisessa päätöksenteossa. Lisätietoa ulkosuomalaisparlamentista saat Suomi-Seura ry:sta: info@suomi-seura.fi

V

Vaitiolovelvollisuus. Opettajat ja muu Suomi-koulujen henkilökunta ovat vaitiolovelvollisia oppilaisiin ja heidän vanhempiinsa liittyvistä asioista. Yleensä suomalaisten piirit ovat pienet ja monin paikoin melkein kaikki suomalaiset tuntevat toinen toisensa. Suomi-koulun opettajan tulee pitää huoli vaitiolovelvollisuudesta myös vapaa-aikanaan eikä puhua oppilaidensa asioista, vaikka ne olisivatkin niin sanottua tavallista kuulumisten vaihtoa.

Vakuutukset. Suomi-koulut ovat velvollisia vakuuttamaan oppilaansa, opettajansa ja käyttämänsä tilat. Eri maissa on erilaisia vakuutusääntöjä, joita tulee noudattaa tarkasti. Esimerkiksi vaikka Suomi-koulusta käytetään ni-mitystä *koulu*, toiminta on kuitenkin usein vapaa-ajan toiminnaksi luokiteltavaa, millä voi olla merkitystä vakuutuksen kannalta. Tarkista ehdottomasti vakuutusasiat oman koulusi johtokunnalta.

Valokuvaus ja videointi. Oppilaiden kuvaukseen ja videointiin tulee pyytää vanhemmilta kirjallinen lupa. Ilman lupaa opettaja ei saa kuvata oppilaitaan. Kuvien käytöstä on myös sovittava erikseen: ovatko kuvat julkisia vai koulun sisäiseen käyttöön?

Vastuukysymykset. Suomi-koulut ovat usein yhdistysten pitämiä, ja yhdistyssäännöt määrittelevät yhdistyksen vastuuhenkilöiden roolit ja tehtävät. Lisäksi voidaan kirjata muistiin, mistä asioista opettajat, apuopettajat ja muu koulun henkilökunta mukaan lukien vapaaehtoiset vanhemmat ovat vastuussa.

Y

Yhteydenpito vanhempiin ja yhteistyötahoihin. Yleensä opettajat ja koulun hallinto ovat yhteydessä oppilaiden vanhempiin. Eri kouluissa voi olla omia käytäntöjä siitä, ketkä voivat olla yhteydessä yhteistyötahoihin koulun nimissä. Näistä kysymyksistä kannattaa tiedustella koulun johdolta. Kannattaa myös sopia yhteisesti, voivatko opettajat antaa pyydettäessä eteenpäin toisten vanhempien sähköpostiosoitteita esimerkiksi lapsen syntymäpäiväkutsuja tai muuta koulun ulkopuolista toimintaa varten.

ITSEARVIOINTI

Nimi:

Päivämäärä:

■ Valitse omasta mielestäsi osaamistasi parhaiten vastaava hymiö. Laita ruutuun ✕

MINUN TAITONI:			
Toimin koulun sääntöjen mukaan.			
Odotan omaa vuoroani.			
Keskityn tunnilla omien tehtävien tekemiseen.			
Muistan pyytää puheenvuoroa viittaamalla.			
Olen ystävällinen muille oppilaille ja koulun aikuisille.			
En häiritse muita oppilaita tunnilla.			
Annan kaikkien osallistua ryhmätyön tekemiseen.			
Kuuntelen ohjeet tarkasti.			
Pidän huolta tavaroistani.			
Sovin parini kanssa tasapuolisesta työnjaosta.			
Kuuntelen muiden ideoita.			

■ Tämän haluan oppia:

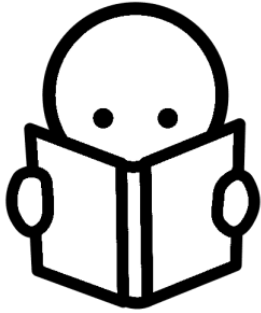
■ Näin etenen oppimisessa:

Nimi: _____

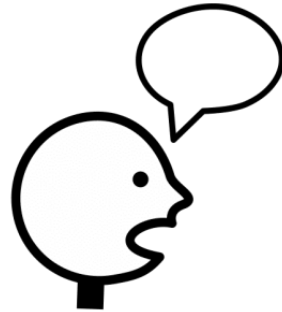
Minä Osaan

Päivämäärä: _____

Lukea

Puhua

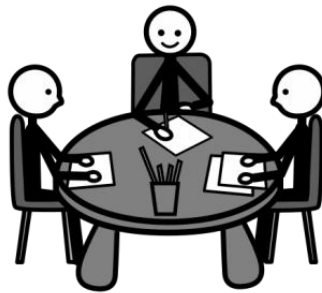
Ymmärtää Kuulemani

Kirjoittaa

Toimia Yhdessä Muiden Kanssa

TODISTUS

Tähän logo (Suomi-
koulujen tuki ry tai
koulun logo

[tähän todistus paikallisella kielellä]

N.N.
s. / XX.XX.XXXX

on ollut oppilaana XX Suomi-koulussa lukuvuonna 20XX/20XX.
Lukuvuoden oppituntien määrä oli xx tuntia.

[tähän voi kirjoittaa edellisen paikallisella kielellä]

[tähän arvio tai arviointilause suomeksi ja paikallisella kielellä]

Paikka ja aika •

_____
Opettaja •

_____
Puheenjohtaja •

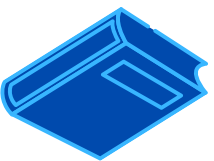
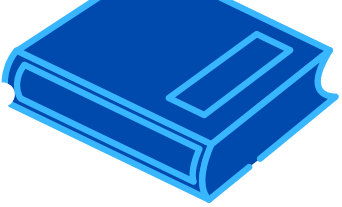
Suomi-koulut antavat täydentävää suomen kielen opetusta lapsille ja nuorille. Tavoitteena on lasten ja nuorten kaksikielisyyden sekä Suomen kulttuurin tuntemuksen ja suomalaisen identiteetin tukeminen. Suomen Opetushallitus ja opetusministeriö tukevat kielikoulujen toimintaa.

[tähän edellinen teksti paikallisella kielellä]

SUOMI-KOULLUN
LUKUMARATONIN

KUNNIAKIRJA

MESTARILUKKIJJA

on osallistunut ansiokkaasti Suomi-
koulun lukutempaukseen lukuvuonna

_____.

Hieno! Olet saavuttanut suomenkielisellä lukemisella _____lukupistettä
(15 min = 1 piste) sekä pitänyt lukupäiväkirjaa _____ viikon ajan luetuista
kirjoista tai lehdistä.

HURRAA! LUKUILOA!

ALLEKIRJOITUS: _____

Esimerkkipohja tunnin suunnitteluun

Pohja perustuu Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositukseen:
<https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/suomi-koulujen-opetussuunnitelmasuositus-2015>

Oppitunnin aihe _____

Tavoitteina on

- tutustua käsiteltävään aiheeseen
- nimetä aihepiirin keskeisiä käsitteitä
- tukea oppijan kielellistä ilmaisua
- harjoitella monipuolisesti sanaston käyttöä ja kielen rakenteita
- vahvistaa jo opittuja taitoja.

Aika:

- tunnin tai projektin kesto
- ajankäyttö oppitunnin eri osa-alueisiin

Toteutus:

- Kerrotaan, mitä ja miten tehdään.
- Varmistetaan, että kaikki ymmärtävät, mistä on kyse.
- Johdatetaan aiheen pariin.
- Laajennetaan aiheen käsittelyä.
- Mainitaan tunnilla käsiteltävät harjoitukset ja tehtävät.
- Tehtävien laatimisessa rajana on vain opettajan mielikuvitus.

Arviointi:

- Opetuskokonaisuuden lopussa tai projektin valmistuttua arvioidaan tavoitteiden pohjalta, mitä on opittu tietyn oppitunnin tai projektin aikana. Tehtävä(t) arvioidaan eteenpäin suuntaavasti: Mitä olet oppinut nyt? Mihin kiinnitetään seuraavaksi huomiota?
- Opettaja kiinnittää huomiota kielelliseen ilmaisuun: Mikä on onnistunut hyvin, ja mitä pitää vielä harjoitella? Jos oppija, jolla on ollut esimerkiksi hankaluuksia muistaa kirjoittaa oikein pitkät vokaalit tai kaksoiskonsonantit, on niissä nyt onnistunut, hän ansaitsee kehuja.
- Opettaja kiinnittää oppitunnilla harjoituksia tehtäessä huomiota kielellisiin ongelmakehtiin.

Loppusanat

Tämän oppaan työstäminen on ollut koko kirjoittajatiimillemme melkoinen sukellus erilaisten Suomi-koulujen toimintatapoihin. Olemme saaneet itse toinen toisiltamme valtavasti lisää tietoa ja käytännön vinkkejä, kuinka kehittää jokainen omilla tahoillamme opetustamme vieläkin paremmaksi. Toivottavasti myös teille oppaan lukijoille on välittynyt sama ilo ja opettamisen riemu, jota itse koimme tätä tehdessämme. Oppaan vinkit ja ideat ovat tehty kokeiltaviksi ja sovellettaviksi. Ehkäpä niistä kehittyy teidän omissa ryhmissänne vielä parempia versioita!

Haluan omasta puolestani kiittää jokaista tämän oppaan kirjoittamiseen ja toimittamiseen osallistunutta asiantuntijuudesta, kärsivällisyydestä ja sitoutumisesta projektiin. Lämmin kiitos Suomi-koulujen tuki ry:lle ja erityisesti sen puheenjohtajalle Veera Toivoselle kysymyksiimme vastaamisesta ja tuesta koko pitkän prosessin ajan. Kiitämme myös Suomi-koulujen tuki ry:n hallituksen jäseniä asiantuntevasta kommentoinnista, Virpi Ihlbergiä editoinnista ja Laatusana Oy:tä ja Jenni Fabritiusta taitosta.

Päivi Kauppila, päätoimittaja

Lähteet ja lisälukemista

- Bilingual Matters (n.d). *Tietopankki kaksikielisyydestä*. <https://www.bilingualism-matters.org>
- Bosma, E., Bakker, A., Zenger, L., & Blom, E. (2022). Supporting the development of the bilingual lexicon through translanguaging: a realist review integrating psycholinguistics with educational sciences. *European Journal of Psychology of Education*, 1–23.
- Costa, A. (2020). *The Bilingual Brain: And What It Tells Us about the Science of Language*.
- De Houwer, A. (2021). *Bilingual Development in Childhood*. Cambridge Elements.
- Eskelinen, J. (2022). *Opettajan työajanhallinta ja sen merkitys työssä jaksamiselle noviisiopettajien ja kokeinen opettajien silmin*. Itä-Suomen yliopisto, filosofinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/27503/urn_nbn_fi_uef-20220411.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Etäkoulu Kulkuri (n.d.). <https://www.kulkurikoulu.fi/>
- Ganuza, N., & Hedman, C. (2019). The impact of mother tongue instruction on the development of biliteracy: evidence from Somali-Swedish bilinguals. *Applied Linguistics* 40(1), 108–131. DOI:10.1093/applin/amx010
- Grosjean, F. (2010). *Bilingual. Life and Reality*. Harvard University Press.
- Grosjean, F. (n.d.). Kaksikielisyydestä ja -kulttuurisuudesta. <https://www.francoisgrosjean.ch>
- Hirsh-Pasek, K. (n.d.) Kielen kehityksestä ja leikin merkityksestä. <https://kathyhirshpasek.com>
- Imppola, L. (2020). *”Suomi sydämessä” – Saksansuomalaisten Suomi-koulun oppilaiden, heidän vanhempiensa ja opettajiensa käsityksiä Suomesta, suomen kielestä ja Suomi-koulusta*. (JYU Dissertations, numero 201). Jyväskylän yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8105-1>
- Järvilehto, L. (2014). *Hauskan oppimisen vallankumous*. PS-kustannus.
- Khezri, S. (2022). *Kuka minä olen? : Identiteettikysymyksiä kurdiopiskelijoiden elämässä*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202206305923>
- Kielestä koppi -hanke (2020). *Kielestä koppi – oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen*. Turun yliopisto & OPH. [Kielestä koppi – Oppimateriaali kielitietoiseen perusopetukseen | Minästä ja kielestä kiinni \(utu.fi\)](https://www.kielesta-koppi.fi/)
- Koivisto, L. (2013). *Luokanopettajan työssä jaksaminen*. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41571/URN%3aNBN%3a-fi%3ajyu-201305271781.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Korpela, H. (2017). *Me ja meidän Suomi-koulu. Suomi-koulut maailmalla kuusi vuosikymmentä*. Suomi-koulujen tuki ry. Laatusana Oy.
- Kunnari-lukudiplomi (n.d.). <https://kunnarilukudiplomi.fi/>
- Lonka, K. (2014). *Oivaltava oppiminen*. Otava.
- LukiMat (n.d.). <https://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit.html>
- Lähteenmäki, J. (2022). Monikielisten ja -kulttuuristen lasten osallisuuden tukeminen leikissä ja vuorovaikutuksessa Kotkan varhaiskasvatuksessa. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/745665/Lahteenmaki_Jenni.pdf?sequence=2
- Maunu, N. & Airaksinen, R. (2020). *Toiminnallinen kielenoppiminen*. Otava.
- Mertala, Pekka. (2021). *Monilukutaito varhaiskasvatuksessa – abstrakti käsite ja konkreettista kasvatusta*. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto.
- Minästä ja kielestä kiinni -hanke (2020). *Minästä ja kielestä kiinni – perusopetuksen opetusmateriaali moninaisista identiteeteistä*. Turun yliopisto & OPH. [Minästä kiinni – Perusopetuksen oppimateriaali moninaisista identiteeteistä | Minästä ja kielestä kiinni \(utu.fi\)](https://www.turun.fi/monista-kiinnista-perusopetuksen-oppimateriaali-moninaisista-identiteeteista)
- Norrena, J. (toim.) (2016). *Ryhmä oppimaan! Toiminnallisia työtapoja ja tehtäväkehyksiä*. PS-kustannus.
- Niilo Mäki instituutti (2022). *Ymmärrätkö minua? Monikielisten lasten kielellisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa*. https://koju.nmi.fi/wp-content/uploads/2022/05/Ymmarratko-minua_yhteenvedo.pdf
- Open inno (n.d.). <https://openinno.fi/ilmainen-materiaalipaketti/>
- Opetushallitus (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Määräykset ja ohjeet 2014:96. [perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.pdf \(oph.fi\)](https://www.oph.fi/julkaisut/perusteet_2014.pdf)
- Opetushallitus (2015). *Suomi-koulujen opetussuunnitelmasuositus*. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/suomi-koulujen-opetussuunnitelmasuositus-2015>
- Opetushallitus (n.d.). *Lukutaidon oppimisesta ja opettamisesta*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukutaidon-oppimisesta-ja-opettamisesta>
- Opetushallitus (n.d.). *Monilukutaito*. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/monilukutaito-ja-kielitetietoisuus>
- Opetushallitus. (2023) *Tunteesta tunteeseen – ihmismielen tarina kuvin ja sanoin*. <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/tunteesta-tunteeseen-ohjaajan-opas/3-tunnetaitoja-oppii-harjoittelemalla>
- Oppi&Ilo (n.d.). *Miten lapsi oppii lukemaan? – viisi oivallusta vanhemmalle*. <https://www.oppijailo.fi/miten-lapsi-oppii-lukemaan/>
- Oppimiskahvila – Learning cafe (n.d.). <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Papunet (n.d.). *Kuvapankki*. <https://papunet.net>
- PEaCH (n.d.). *Preserving and promoting Europe’s cultural and linguistic heritage through empowerment of biligual children and families*. <https://bilingualfamily.org/materials/guide-for-parents/>

Saloviita, T. (2014). *Yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallistuva kasvatustieteiden tutkimus*. PS-Kustannus. E-kirja.

Suomen punainen risti (2022). *Tunteitani ohjaajan opas – tunnetaitoryhmätoimintamalli, nuoret osaksi yhteisöämme 2019–2022*. PDF. https://rednet.punainenristi.fi/system/files/page/SPR%2C%20NOY_tunnetaito-opas%281%29_0.pdf

Suomi-koulujen tuki ry (2022). *Perustietoa Suomi-kouluista*. <https://suomikoulut.fi>

Tiilikainen, M. (2018). *Luokanopettajien työssäjaksaminen työuran alkuvaiheessa*. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/103228/1523877671.pdf?sequence=1>

Wang, Y. & Wei, L. (2022). *Thinking and speaking in a second language*. Cambridge Elements. DOI: 10.1017/9781009075053

Musiikki

Fiveash, A., Bedoin, N., Lalitte, P., & Tillmann, B. (2020). Rhythmic priming of grammaticality judgments in children: Duration matters. *Journal of Experimental Child Psychology*, 197, 104885.

Bigand, E. & Tillman, B. (2020). *La Symphonie Neuronale*.

Linnavalli, T., Putkinen, V., Lipsanen, J., Huutilainen, M., & Tervaniemi, M. (2018). Music playschool enhances children's linguistic skills. *Scientific reports*, 8(1), 1–10.

Taide

Aarnio, E., Alijoki, M., Luhtala, A. et al. Kansallisgallerian työryhmä (2015). *Lasten oma taidekirja*. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

MacDonald, A. (2020). Kuvataideharrastuksen vaikutukset lasten ja nuorten kehitykseen. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/343094/MacDonald_Alina.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Euroopan Unioni (n.d.). *Vipuvoimaa EU:lta – Vaahtokarkkihaaste*.

Karvonen, K., Lottonen, S. & Ruuska, H. (n.d.). *Draamareseptejä peruskouluun. Opevinkit*. Sanoma Pro. <https://www.sanomapro.fi/draamaresepteja-peruskouluun/>

Luukkainen, P., Tulla, A. & Saarinen, P. (n.d.). *Teatterileikkejä alle kouluikäisille*.

Nuorisoseurat (n.d.). <https://nuorisoseurat.fi/wp-content/uploads/2017/09/teatterileikkipankki.pdf>

Opetus- ja kulttuuriministeriö – Taiteen perusopetus. <https://okm.fi/taiteen-perusopetus>

Strata: Mitä taide on? (n.d.). <https://strata.fi/mita-taide-on/>

Taidekoti – taidetta luonnossa (n.d.). <https://taidekoti.com/2019/05/taidetta-luonnossa/>

Tikanojan taidekoti – suomalainen taide (n.d.). <https://tikanojantaidekoti.fi/suomalainen-taide/>

Tunne & Taida. Suomen tunne ja taida -koulutus. (n.d.) <https://www.tunnejataida.fi/tunnetaitojen-oppiminen>

Wikipedia

- [Kuvataide](#)
- [Luettelo keskiaikaisista kivikirkoista](#)
- [Kalevala](#)
- [Koirien Kalevala](#)
- [Tatun ja Patun Suomi](#)

Ruokakulttuuri

Helppo omenapiirakka (2018). *Helppo omenapiirakka*. [Helppo omenapiirakka | Martat](#)

Kuvalähteet

Luku 5.6.1, L. Imppola, 2022.

Luku 6.2.2, P. Kauppila, 2022.

Luku 6.2.3, P. Kauppila, 2022.

Luku 7.1, P. Kauppila, 2022 ja Papunet, haettu 7.10.2022 osoitteesta papunet.net.

Luku 7.4.1, A. Litmanen, 2022 & P. Kauppila, 2022.

Luku 7.4.3, A. Litmanen, 2022.

Luku 7.4.4, A. Litmanen, 2022.

Luku 7.4.7, A. Litmanen, 2022.

Tekijät

Liisa Hoffmann

Liisa on toiminut Münsterin Suomi-koulun opettajana vuodesta 1999 lähtien. Hän on koulutukseltaan pianonsoiton ja musiikin varhaiskasvatuksen opettaja. Näistä taidoista on ollut paljon hyötyä opetustyössä. Kielikoulutoiminnassa on tarvittu runsaasti suomalaista sisua ja periksiantamattomuutta, sillä koulu on todella pieni. Suurena apuna on ollut yhteys lämminhenkisiin ja innostaviin opettajakollegoihin ympäri maailmaa. Verkostoituminen ja kouluttautuminen antavat kaiken aikaa voimia ja innostusta.

pianistms@aol.com

Leila Imppola

Leila (FT) työskentelee vapaana opettajana, luennoitsijana ja tutkijana Düsseldorfin seudulla Saksassa. Hän on kiinnostunut erityisesti monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen sekä oman äidinkielen säilyttämiseen ja opettamiseen liittyvistä kysymyksistä. Suomi-koulut ovat hänelle erityinen sydämenasia. Leila on ollut mukana Suomi-koulun toiminnassa 1990-luvun alkupuolelta alkaen – vanhempana, johtokunnan jäsenenä, puheenjohtajana ja opettajana. Hän on käsitellyt Suomi-kouluja myös väitöskirjatutkimuksessaan.

leila.m.imppola@gmail.com

Päivi Kauppila

Päivi on koulutukseltaan terveydenhuollon opettaja ja TtM mutta on sittemmin täydennyskoulutautunut kielen opetuksen ja Suomi-koulutyön tarpeisiin. Hän on toiminut vuodesta 2007 lähtien opettajana Pariisin Suomi-koulussa ja lisäksi vuodesta 2020 lähtien Länsi-Pariisin Suomi-koulussa, joissa hänellä on opetettavanaan sekä lähi- että etäopetusryhmät. Opetustyön ja oppimateriaalien laatimisen lisäksi Päivin mielenkiinnon kohteita ovat työhyvinvointi ja työssä jaksaminen. Hänen mottonsa on ”jos jotain ei osata, niin opetellaan”.

p_kauppila@hotmail.com

Sari Kiddle

Sari on toiminut Frankfurtin Suomi-koulussa vuodesta 2006 lähtien opettajana ja johtokunnassa monipuolisissa tehtävissä. Sarille on tärkeää välittää ulko-suomalaisille lapsille ja nuorille innostavasti omaa kieltä ja kulttuuria sekä tukea ja rohkaista perheitä monikieliseen kasvatukseen. Yhteisöllisyys ja vertais-tuki niin omassa Suomi-koulussa kuin kollegoiden kanssa maailmanlaajuisestikin ovat hänelle tämän työn kantavia voimia. Arkisin Sari työskentelee op-pimishaasteisten lasten- ja nuorten parissa. Eriyttäminen ja yksilöllisen, ratkaisukeskeisen opetuksen toteuttaminen ovat hänen ominta osaamistaan. Rakkaus kirjallisuuteen ja hyvän lukutaitoon näkyvät Sarin tekemisessä. Erityisesti toiminnallisuus ja digitaalisuuden tuomat monimuotoiset mahdollisuudet opetuksessa sekä itsensä säännöllinen kehittäminen innostavat häntä ja pitävät opetustyön raikkaana.

sari.kiddle@gmail.com

Anne Litmanen

Anne on yksi alkuperäisistä Leedsin Suomi-koulun perustajista. Koulu on toiminut Iso-Britanniassa vuodesta 2015 alkaen, ja Anne on ollut siellä opettajana sekä Suomi-koulun johtokunnan eri tehtävissä vuodesta 2015. Leedsin Suomi-koulu on kooltaan pieni, joten Anne on tottunut käärimään hihansa ja tekemään kaikenlaisia töitä koulutoiminnan ylläpitämiseksi. Anne on työskennellyt yritysten sisäisen hyvinvoinnin ja henkilökunnan koulutuksen parantamisen parissa sekä järjestänyt yrityksille heidän tarvitsemaansa koulutusta asiakaspalvelusta tehokkaampaan johtamiseen. Kaksikielisyys on todella lähellä Annen sydäntä, ja hänelle on ollut tärkeää kasvattaa omat lapset sujuvan englannin ja suomen kielen osaajiksi.

annie@litmanenconsulting.co.uk

Pia Rämä-Ory

Pia työskentelee Pariisin yliopistossa Kieli ja kognitio -tutkimusryhmässä. Ryhmässä tutkitaan lasten kielenoppimista ja kognitiivisten taitojen kehitystä. Tutkimusaiheena on myös, miten kaksikielinen kasvuympäristö vaikuttaa kielen omaksumiseen. Pia on toiminut Pariisin Suomi-koulun opettajana vuosina 2016–20. Tutkimustyön ohella Pia luennoi ja kouluttaa sekä neuvoo perheitä kaksikielisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Pia kirjoittaa [@kaksikieliseksikasvaminen](#) -sivuillaan uusimmista tutkimustuloksista kehityspsykologian alalla.

pia.e.ory@gmail.com

Hanna-Mari Saari

Hanna-Mari on Ranskassa asuva musiikkikasvattaja (MuM, Sibelius-Akatemia). Hän on opettanut Pariisissa pianonsoittoa kaksikielisille oppilaille kymmenen vuotta sekä lähi- että etäopetuksena. Tämän lisäksi hän on ohjannut musiikkihankkeita Pariisiin ja Länsi-Pariisin Suomi-kouluille sekä ollut Pariisin Suomi-koulussa opettajana vuosina 2014–17. Musiikin ja kielenoppimisen yhteys kiehtoo Hanna-Maria. Opetustyön lisäksi hän kouluttaa varhaiskasvattajia ja opettajia musiikin mahdollisuuksista opetuksessa.

<https://hannamarisaari.wixsite.com/piano/fi>.

Marja Saarilahti

Marja on toiminut Aachenin Suomi-koulun opettajana vuodesta 2017 lähtien ja vierailut lisäksi Belgian Suomi-koulun opettajana 2020–22. Ulkomailla asuminen on saanut Marjan havahtumaan suomen kielen merkitykseen entistä enemmän. Erityisesti Eurooppakoulun kirjastotoiminnassa mukana oleminen ja monikielisessä koulussa opettaminen herättivät Marjassa halun työskennellä lasten kielitaidon parissa. Koulutukseltaan hän on kasvatustieteen maisteri ja kotitalousopettaja, joka haluaa korostaa työssään yhteistyötä perheiden ja lähiympäristön kanssa. Pienessä koulussa talkoohenki ja yhdessä tekeminen korostuvat erityisesti.

marja.saarilahti@gmail.com

Iitu Vuokila

Iitu on KM ja luokanopettaja, joka on toiminut Montréalin Suomen kielen koulussa opettajana vuosina 2017–22. Iitu on palannut Suomeen kesällä 2022 ja toimii luokanopettajana Mäntsälässä. Opetustyössä erityisen lähellä hänen sydäntään ovat lukemaan ja kirjoittamaan opettaminen ja luku- ja kirjoitustaidon kehittäminen musiikin, liikunnan, käden- taitojen ja muiden toiminnallisten menetelmien avulla.

iitu.vuokila@gmail.com

Riika Östberg

Riika on toimintaterapeutti ja erityispedagogiikan opiskelija, joka on toiminut opettajana Zürichin Suomi-koulussa vuosina 2018–22. Hänen ominta osaamistaan on toiminnassa ja oppimisessa esiintyvien haasteiden tunnistaminen ja ratkaisujen löytäminen niihin yhdessä oppijan kanssa. Riika asuu nykyään Helsingissä ja tekee työtä olemuskielisten aikuisten kehitysvammaisten parissa työvälineinään monipuoliset kieltä ja puhetta tukevat sekä korvaavat menetelmät.

riika.ostberg@gmail.com

